

DOKTOR GULLIVE A SARKVIDÉKEN^R

SZATIRIKUS REGÉNY

ÍRTA

SEBES ÁRPÁD

BUDAPEST

NÉPSZAVA-KÖNYVKERESKEDÉS KIADÁSA
VII, ERZSÉBET KÖRÚT 35

Világosság rt. Budapest. Műszaki lg.: Dentsch D.

I. FEJEZET.

A léghajón.

Doktor Modern Gulliver vagyok s amint önök, nyájas olvasóim, helyesen sejtik, ivadéka ama nagy Gullivernek, akiről Swift nevű életrajzírója oly szépen és utolérhetetlen tökélyel megírta, hogy örökös nyughatatlanságától és kalandvágától űzelve, mint hajóorvos beutazta az eladdig ismert, sőt ismeretlen világot és sok érdekes élménnyel gazdagította úgy a maga, mint az emberiség földrajzi és emberrajzi ismereteit.

Eme nagy őszám vándorlási ösztönét és látás-szomját s az eltakart magasságok és mélységek föl kutatási vágyát örököltöm én ás, mint feleségem mondja: szerencsétlenségemre. Szerencsétlenségemre azért, mert ha-le tudnék mondani- kóborló ösztönömről, vagy Iha legalább kóborló ösztönömet imádott városom határain belül tudnám szeretett ihazám javára hasznosítani, mondjuk például; mint forgalmiadó-ellenőr, meglenne az a reményünk, hogy tekintettel a tisztességes fizetésre és a kis tmellékeresetecskére, amelyek megszolgált jutalmaként bizton várnának rám, lemondhatnánk az éhhalálnak sorsunk által nagyon támogatott valószínűségéről.

Én azonban, bármennyire is méltányolni tudtam elméletileg feleségem okoskodásának logi-

kai helyességét, gyakorlatilag szépeplékű ükapám jóreményű unokája vagyok s mint ilyen, átöröklött kóborlási vágyak gyöngé ellenállású eszköze. Ezért egy szép napon búcsút vettem ifjú hitvesemtől. Gyermeinktől, sajnos, el sem búcsúzhattam, mert éppen lelencházban időzött.

Minthogy, sajnos, orvosi oklevelem honosítva nem volt — bizonyos nemzetelvi okokból külföldi egyetemekért végeztem tanulmányaimat — s így kénytelen voltam végzett orvos létemre a — talán még halványan emlékeznek rá — hősemlékezetű Immobile parancsnoksága alatt álló „Benitala“ nevű léghajó északsarki expedíciójához mint jéglekaparó elszerződni és csatlakozni.

Utunk az első időben simán és dicsőségteljesen folyt. Minden jelentősebb városban, ahol vélhető volt, hogy fotográfus és riporter tartózkodik, megálltunk és megengedtük, hogy lefényképezzenek és megintervjuvoljanak bennünket. Egyben anzikszokat küldtünk szeretett hazánk imádott kormányainak.

Sajnos azonban, mint minden kellemesnek, az ünnepeltetésnek is vége szokott lenni. Elkerültünk az emberlakta vidékekről és egyre jobban közeledtünk a Sarkvidék kietlensége felé. Sehhol egy riporter, sáhol egy mozifölvevő-gép! Én mindazonáltal, ellentétben némely társam efölött érzett fanyarságával, örömmel tekintettem e vidékre, amelyen nagyatyám még nem járt. Vagy ha igen, Swift úr elfelejtette följegyezni.

Örömmel szemléltem tehát a tájat, mert reméltem, hogy nekem is osztályrészül jut nagyatyám dicsősége és sikerül eddig ismeretlen helyekkel, élőlényekkel és ezek szokásaival megismerkednem. S itt nem csupán az önző

kalandvágy ágaskodott bennem, hanem az a remény is kecsegtetett, hogy olyan dolgokkal ismerkedem meg, olyan tapasztalatokkal öregbitem hazám dicsőségét, gazdagítom szeretett honfitársaim tudását, amelyek üdvökre leendenek. Amelyekből példát vehetnek, okulhatnak. Vagy ha erre alkalmasnak hazám nagyjai nem találnak, a rideg valóságot egy ikissó elsimítva, gyermekek gyermekded lelkéhez Idomítva, fölkeltsék üde lelkeikben a fantázia szárnyalását. Hogy eljövén az idő, amikor különféle nemkívánatos vágyak szállják meg őket, mondjuk például a szabadság vágya, legalább ebben éljék ki magukat.

Az utazás azonban ikezdett már kissé egyhangú lenni. Jég és jég .mindenütt. Igaz, hogy jégóriások és jégtörpék, de hát jeget otthon a hűtőgyárakban is eleget láttam. Sőt sokkal formásabb téglalakban. Ami pedig az állatvilágot illeti, e tekintetben kezdtem egyenesen kétségbeesni. Mert pingvint ugyan láttam néhányat, de amit ezekről a madarokról írni lehetett, azt megírta Anatole Francé, amit pedig a fókák csináltak, abban semmi érdekes és új tanulnivaló nem volt. Sőt, én tudtam volna beszélni nekik az otthoni fókákról, amelyek a cirkuszokban oly szépen megkeresik mutatványaikkal nemcsak a maguk mindennapi haladagját, hanem gazdáik betevő falatját is. Rozmárt és bálnát is láttam már otthon muzeumokban és képeken, így hát fokozódó rosszkedvem a napok multával és eseménytelenségével kezdett érthetővé lenni.

Végre azonban mégis történt valami!

Sikerült viharzónába kormányozni léghajónkat. Elborult az északi fény, vak sötétben hajtotta az orkán a légi bárkát, tépte, cibálta, megforgatta az éles, sikoltó levegőben s egy

borzalmas, minden derűt nélkülöző másodpercben eltörte a léghajó csavarjait. A máik pillanatban a vihar játékszerévé lettünk. Főnt rohantunk a magasságos égben, kiteve annak, hogy a szél izzé-porrá zúz valamelyik jéghegyen. Ekként röptünk a végtelenben. Nobilis parancsnokunk és egy-két útitársam eszeveszettül énekelte a szent önzés dalát s egymás haját tépték, hogy mért nem inkább ott-hon tépnek babért, jégtelen délszaki hazájukban. Vagy ha már légihajóra szálltak, mért nem várták meg inkább Eckener úr kéj-jachtját.

Én azonban nem estem kétségbe. Reméltem, éreztem, hogy ükapám szerencséje nem hagy el engemet sem s talán épp most, e légihajóbalesettel kapcsolatban hozza meg számomra az élményt, amellyel honfitársaimat és az iskolásgyermeket megörvendeztettem.

Ám ekkor egy iszonyú szélörvénybe kerülünk. Képzeld el, amikor egy hangya a teljes árammal dolgozó vacuum cleanerbe kerül, így történt velünk. A léghajó burka a szélörvény felső vonalába, a gondola pedig alsó huzatába került. A két ellentétes erőnek nem bírt a léghajó váza ellenállni s a gondola roppant recsenéssel leszakadt.

Amikor ez történt, én a léghajó burkának tetején tartózkodtam, ahová kiküldtek, hogy hivatásom teljesítendő, igyekezzem a burokra fagyott jeget lekaparni. E pillanatban azt hittem, elérkezett az utolsó negyedórám. Mert ahogy föltekintettem, egy Ihatalmas jégfalat láttam előttünk emelkedni. Legalább is annak kellett vélnem, mert a sötétben is áttetszett üvegszerű tömege.

Reményeim az élményeket és a megmenekülést illetően módfölött megfogyatkoztak és

már átkoztam magamban kalandvágyamat, amely szeretett hazám és családom köréből az ismeretlen veszedelmek felé sodort. Sajnáltam az ifjúi éveket is, amelyeket nehéz tanulásban kellett eltöltenem, azért, hogy végül is itt, mint léghajó jégkaparó nyomorultul elpusztuljak. Hiszen talán ha türelmesen várok és minden összeköttetést megmozgatok, sikerült volna otthon is telente hólapátolónak fölvetetnem magam. Dehát késő bánat ebeszme. Sőt, bevallom, e percekben nagyapám emléke ellen is vétettem, mert nem egy dicstelen, sőt mondhatnám becsmélő szó is elhagyta felelőtlen ajkaimat. Ezekért most utólag elnézést és engesztelődést kérek megbántott nemes szellemétől. Ámbár elképzelve, hogy helyzetem nem volt a legrózsásabb. Noha elismerem, hogy a civilizáció út-, illetve jégtörőjének minden helyzetben és minden körülmények között uralkodnia kellett volna magán. Ilyen kárhoztatandó gondolatok közt történt, hogy a szél borzalmas ereje a jégfal felé hajtotta a burkot és azon engem.

A hajam égnek állt az ijedelemtől. Illetve állt volna, ha korai kopaszságom meg nem óv ettől. Így csak libabőrös lett a fejem búbja is attól a szörnyűséges katasztrófától, amelynek bekövetkezte minden pillanatban esedékes volt. A jégfal már közvetlen előtem meredezett s én elhűlve vártam, mikor snjt hozzá az orkán ereje, hogy szétaszalódjam rajta.

És ekkor következett be egy másik nem várt katasztrófa, amelynek azonban az újabb ijedtségen kívül megmenekülésemet is köszönhetem.

Mert e pillanatban elértük azt a magas régiót, ahol a ritka levegő külső nyomása már nem elég erős ahhoz, hogy visszaszorítsa

a léghajó burkába sűrített gáztömeget. Szörnyű detonáció reszkettette meg a levegőt és hallóidegeimet. A burok fölrobbant! Én fölfelé röpültem. Úgy hiszem, gyorsabban, mint annak idején báró Münchhausen a kilótt ágyúgolyón.

Mellettem a sohasem látott magasságú és beláthatatlan terjedelmű jégtömb fala meredezett. Jól emlékszem, hogy röpülés közben is megcsodáltam szinte egyenesre csiszolt, sima oldalát, amely oly szabályos volt, mintha eleve rendelése valóban falként állította volna ide. De nem sokat értem rá gondolkozni ezen a természetinek vélt tüneményem, mert fölfelé Ívelésem lassubbodni kezdett. Úgyanezen ut lefelé annyira nem kecsegtetett reményekkel jobb jövőre érdemes sorsom iránt, hogy kénytelen voltam hátralevő pillanat- és félpillanataimat e tünemény nyugodt szemlélésétől elvonni és sorsom alakulásának mikéntjére fordítani. Emelkedésem már veszedelmesen csökkenni kezdett. Ekkor történt, hogy megpillantottam a jégfal tetejét. Nagyatyámtól örökölt sztoikus nyugalmam ebben a sorsdöntő másodpercben sem hagyott el s ennek köszönhetem, hogy e sorokat leírni és élményeimet önökkel közölni módom van.

Mert életmentő ötletem támadt.

Azon pillanatban, amikor menetsebességem a minimumra redukálódott, értem egyvonalba a jégfal peremével. Tétovázásra nem volt időm, cselekedni kellett. A burokról elszánt ugrással elrúgtam magam. A másik szempillantásban földet, helyesebben jeget ért a lábam. Igaz, hogy vagy száz métert csúsztam hason, háton és egyéb helyzetben, de megmenekültem! Legalább egyelőre.

Most azonban jelentkezett a visszahatás.

Csupán az futott még át agyamon, hogy ez a jéghegy, vagy jégfensík dél felé való útjában előbb-utóbb elolvad s minthogy a hajók messze elkerülik a vele való találkozást, én a tengerbe veszek. Vagy ami valószínűbb, addig megfagyok. Egyetlen vigaszom volt, hogy éhenhalásra emiatt nem lesz időm. Ez megnyugtatót kissé és elvesztettem eszméletemet.

II. FEJEZET. Különös országban.

Amikor föleszméltem, azt hittem, hogy mindaz, amit látok, csak további szender. Marcóna alakok állottak körül, vállukon fegyverszerű valamivel, amelyről nem tudtam, mi legyen. Később jöttem csak rá, hogy ez valóban fegyver, mégpedig jégpuska. A körülöttem álló vad kifejezésű embereket az első pillanatban eszkimóknak néztem. Tévedésem utólag kiderült.

Hazám ékes nyelvén szóltam hozzájuk. Választ nem kaptam. Tekintetük komor volt, ajkukat egy hang el nem hagyta. Helyzetem ezek szerint egyáltalán nem volt biztató.

Ekkor többen közülök hátrahúzódtak, tanácskozni kezdtek, úgylátszik afelől, hogy mitévők legyenek velem. Ami a legérdekesebb s ami ébredésem óta csak most tűnt föl nekem és legjobban meglepett, hogy rögtön meg is ijessen, az az a tény volt, hogy bár a pusztza jégen feküdtem, a hideget egyáltalán nem éreztem.

Meg akartam mozdulni, hogy megtudjam ennek okát. A rémület vett erőt rajtam. Annak ellenére, hogy bármiféle köteléket láttam volna magamon, minden erőfeszitésem kevésnek bizonyult, hogy akár a kisujjamat megmozdítani

tudjam. Megrémültem. Meg vagyok fagyva! Vagy fagyasztva. Mégpedig anélkül, hogy valóban megfagytam volna, mert hiszen életben voltam. Pillantásom a rólam vitatkozó csoportra tévedt. Az egyik alak kezében egy olyan készüléket láttam meg, amely hasonlatos volt ahhoz az eszközhöz, amilyent mi orvosok szoktunk operációk alkalmával használni fagyasztással való érzéstelenítés céljaira.

Mondom, megrémültem, egyben pedig csodálkozni kezdtem. Tény dolog volt egyrészt, hogy ezek az emberek, vagy nem tudom, minek nevezzem őket, fagyasztással tettek engem ártalmatlanná. Másrészt pedig ebből azt is következtettem, hogy nem holmi civilizálatlan barbárok kezei közé kerültem, hanem a technika eszközeivel tisztában levő, azokat használni tudó és használó lények közlé. Akik ezek szerint az emberi szolidaritás és szeretet törvényeit is kell, hogy ismerjék.

Megnyugodva, bár némi kíváncsisággal vártam, hogy mi fog történni. Azt már láttáim viselkedésükből, hogy egyáltalán nem fogadtak valami kimondhatatlan örömmel. Bár ezzel szemben igaz, hogy előzetes engedelmük kikérése nélkül, sőt vizum mellőzésével tola-kodtam országukba. Ez nálunk otthon is meg-lehető kellemtlenséget okozhat a néminemű, illetve: némifajú nem kívánatos idegennek. Másrészt azonban abból is láttam, hogy civi-lizált nép fiainak kell lenniök, mert vállukat fegyver díszítette. Ez ismét megnyugtatott.

A következő pillanatban azonban szomorúan kellett tapasztalnom, hogy önbiztatásom telje-sen megokolatlan és helytelen volt, mert kül-sejük minden civilizált volta ellenére is, a leg-brutálisabb eljárásra nyílt kilátásom. Az tör-tént, hogy befejezve a tanácskozást, ismét kö-

rám gyülekeztek s négy markos jégbenszülött megragadta tehetetlenné fagyott lábaimat és kezeimet s egy ötödiknek, valószínűen föllebbvalójuknak parancsára, a jég pereiméhez cipeltek. Kellemes érzésekről e perceket és a következőket illetően egyáltalán nem tudok beszámolni, annál kevésbé, mert a négy duvad, fölöttes© utasítására, a jégfal párkányán elkezdett himbálni, mint akiknek kifejezett szándékuk, hogy engem a talán ötezer méternél is mélyebb borzalmas szakadékba hajítsanak alá. Az ügynek fele sem volt tréfa s azt hiszem, érthető, hogy én torkom szakadtából ordítani kezdtem.

Hivatkoztam a vendégjogra, a civilizált emberiség bevett formáira, végül arra a konfliktusra, amelyet ez a gyalázatos eljárás szerezett hazám és az ő országuk között föl fog idézni. Bevallom, ez utóbbit magam sem hittem komolyain. Nem kívánlhattam úgyanis hazámtól, hogy egy úgynevezett másodosztályú állampolgárra miatt diplomáciai lépéseikre ragadtassa magát.

Sorsomat már megpecsételve éreztem.

Ám mit tesz a véletlen! Egy jelentéktelennek látszó körülmény, amelyről egyáltalán nem vettem tudomást s amelyről álmomban sem hittem volna, hogy valamit is jelenthet megmaradásom szempontjaiból, megmentette potom életemet.

A sálam úgyanis a lóbálástól megoldódott nyakamon. Eme, helyzetemhez mérten egyáltalán nem jelentős véletlen volt az, amit a parancsnok megpillantva, megálljt ordított. Éppen abban a pillanatban, amikor a miaríkok meglazultak, hogy a következő másodpercben kilendítsenek a számomtna semmii jóval sem kecsegtető röpülőstartra.

A himbálók meg-állottak és a földre, helyesebbem a jégre tettek. Kötve hiszem, hogy az emberiség történetében akadt volna valaki, aki úgy örült volna a jégretevésnek, mint én.

Letettek tehát és most ők is meglepetten nézték sálaimat, majdnem olyan meglepetten, ahogy én őket és a következőkben hirtelenül és érthetetlenül megváltozott viselkedésüket.

A parancsnok mondott valamit az egyik fegyveresnek, amire ez befutott egy — a közelben levő jóg-órházba és egy karosszékot hozott ki onnan. Alám tolták és nagy 'hajlongások között leültettek. Egyben a parancsnok valami igen jóízű meleg italt öntött termoszából a számiba. Amint ez a gyomroimiba jutott, egyszerre oszlani éreztem *dermedt* tagjaimhain a fagyasztás hatását. Jóleső érzéssel nyújtóztattam, ki tagjaimat.

A hirtelen hangulatváltozást azonban még mindig nem értettem. Csak azt láttam, hogy állandóan a nyakamra bámulnak s tisztelettel elegy félelemmel nézik sálamat. Micsoda jelentőséget tulajdonítanak ezek a jégemberek egy egyszerű kötött sálnak?

Most én vizsgáltam őket. Semmi lényeges különbséget nem tudtam fölfedezni köztük és a normális európai ember között. Voltak közöttük szőkék, barnák, kék- és feketeszeműek, tömpe és szabályos orrnak, alacsonyok, magasabbak, de lényegében ugyanazt a típust képviselték, mint a hazámbeli, vagy az egyéb általánosan fehér embernek mondott népek. Kifejezően föl voltak öltözve védelmiül a sarki hideg ellen. Csak éppen azt nem láttam rajtuk, amit ők rajtam oly nagyom bámultak: sálát. Egyedül a vezetőjüknek egyébként csupasz nyakán láttam egy kis spárgaszerű valamit.

A parancsnok hátrább utasította embereit,

hajbókolva elém állt és akadozó hangon beszélni kezdett.

Valami dikciót mondhatott, mert a katonák feszes vigyázzban álltak. Úgy éreztem ki hangjából, hogy szinte bocsánatot kér a fogadtatásnak nem a legkíméletesebb módon való történetéért. És mintha elnézést kért volna azért, hogy nem ismerték föl rögtön rangomat, amelyet, úgylátszik, az ő szemükben a nyakamon levő sál jelképezett. Ezt kellett gondolnom, mert beszéd közben többször rá mutatott és ilyenkor mindannyiszor egyik lábát hátravetette, meghajolt, mint nálunk az iskolás-lánykák, szóval szabályszerű pukedlit csinált.

Beszéde végén még egyszer begörbítette derekát, aztán intett embereinek, amire ezek háromszoros pfuj-pfuj-pusztu!-t kiáltottak. Meghökkenem. Csak nem akarnak mégis elbánni velem? De a tiszt alázatosan mosolygó arca ellentmondott ennek a föltevésnek. Talán csak nem az éljent jelenti ezeknél az emberek-nél a pfuj?

Nem volt azonban sok időm efölött elmélkedni, mert a tiszt udvariasan a jég-órszoba felé mutatott s arrafelé invitált.

Követtem őt, ámbár a síkos jégen egy párszor majd hanyattvágódtam. Ezt látva, megállított és odaparanesolta egyik emberét. Levétetett lábáról valami kalocsnifélét, amely jó meleget tartott és amelynek talpából kefesörteszerűen szögek álltak ki s így pompás biztonságot nyújtott a sima jégen.

Udvariasan megköszöntem előzékenységét, amit ő hajbókolással viszonzott.

Beléptünk a kis ház kapuján. Egy szobáiba jutottunk, amelyhen kellemes meleg volt. Ennék ellenére a jégfal — mert e falak is jégből voltak — a legkisebb hajlandóságot sem

mutatta az elolvadásra. A szóiba berendezése alig különbözött egy bárhol nálunk is látható kaszárnyai őrszaba berendezésétől. Ágyaik, asztal, székiek álltak benne.

A tiszt most beljebb tessékelt egy belső szobába. Ez, úgy látszik, az ő használatára állott, mert sokkal kellemesebben és barátságosabban volt berendezve az előbbinél. Ágy, íróasztal, ebédlőgarnitúra, pamlag és fotelek voltak benne.

Asztalához tessékelt. Helyet foglaltam e csak nagy invitálásra, amelyet kézzel, lábbal végeztem, volt végre hajlandó arra, hogy ő is helyet foglaljon. Úgy látszik, nagy megtisztetésnek vette, hogy mellém üthet. Megbocsátó lélek létemre máris elf elejtettem, hogy még ertsak az imént lóbáltatott a meredély szélén s azt mondtam magamban: mily nagy becsülete lehet ez országban az ilyen doktorféle embernek, mint jómagam, ahol egy tiszt kitüntetésnek veszi, hogy egy szegény éhenkórász intellektüellel egy asztalihoz ülhet. Kezdettem előttem ez ország tekintélyé emelkedni.

Mert mi a csudának tarthatott vájjon ez az ember engem, az egyszerű doktor Gullivert, aki szeretett hazámban ugyancsak nem voltam ilyen bánásmóddal elkényeztetve. Amivel nem akarom szeretett hazámat megbántani, mert hogyan érdemelne egy közönséges orvos ilyesfélét, aki éppen csak gyógyít, egy embert sem gyilkolt meg, legalább készakarva nem s aki még csak nem is politikus. Azaz, ne legyek nagyotmondó, csak gyógyítana, ha engednék. Mert igaz ugyan, hogy megszereztem a doktor medicinae címét néhány évi koplalóművészet után, de csak a berlini egyetemen. Hazám tiszteletreméltó törvényei igen helyesen azonban némi animozitással viseltetnek

azon diplomák iránt, amelyekben idegen nyelven van leszögezve az, hogy az illető gyógyítási tud. Mert tudósaink egy része — hozzá kell tennem: jelentéktelen töredéke — azt vallja, hogy az én országom népe nemcsak lelki alkatban, de belső testi fölépíttségében is eltér a többi népek antropológiájától.

Tehát, ha nálunk más a koponyaalkat, mint külföldön, hiába szereztem én idegen egyetemen orvosi diplomát, mert ott talán tudok gyógyítani, de itthon, ahol nem volt módom a faji koponyaalkatot megismerni és kitanulni, ezt nem ismervén, nem is gyógyíthatok.

És ha akadna vakmerő, aki előtt ez nem volna világos, tekintsen a törvénykönyvbe s elolvashatja ebből, hogy hazám bölcs urai is úgy találják megtámadhatatlanul helyesnek. Már pedig ki merészelné hazám urainak igazába, tudásába, tekintélyébe vetett hitét megingatni, illetve ezekben kételkedni? Távol állott tőlem is ennek gondolata s ezért vállaltam inkább a jégkaparás mesterségét, amelynek révén most itt ülök e furcsa, ismeretlen országban.

A parancsnok kitűnő ízes bölénykocsonyát tálaltatott föl jó forró groggal, amelyből alaposan leöntöttünk. Végül megkínált eigy finom sarkvidéki szivarral, aztán kedélyesen el akartunk beszélgetni.

Ha értettük volna egymás nyelvét,

Tekintettel arra, hogy, úgy véltem, huzamosabb ideig leszek kénytelen ebben az országban tartózkodni, talán örökre — erre a gondolatra összefacsarodott szívem, mert arra kellett gondolnom, hogy nem láthatom többé viszont szeretett nőmet, gyermekemet és mindenekfölött hazámat —, de a helyzet kényszere győzött és máris azon voltam, ha már így áll-

nak a dolgok, hogy ez ország nyelvét elsajátítsam. Rögtön meg akartaim kezdeni a tanulást és ezért a grogra mutattam és kérdően házigazdáimra néztem. Félreértette mozdulatomat, mert ahelyett, hogy az ital nevét mondta volna, azt hitte, hogy még kérek. Intett szolgálójának és ez újra töltött.

Gondoltam, hogy megkísérlem, hátha valamelyik európai nyelven tudok vele beszélni. Elég sok nyelvet beszélek, hála annak, hogy külföldre kényszerültem. Most mind kipróbáltam. Sajnos, hiába volt. Asztaltársam értetlenül ingatta fejét.

Ismét megpróbáltam mutogatás útján megértetni magamát. Az italra mutattam.

— Gorg? — kérdezte ő.

Mi a csuda, gorgnak hívják ezt az italt? Csofálatos véletlen! Hiszen ezt mi majdnem ugyanígy: grognak mondjuk. Biztonság okáért újra rámutattam az italra és azt mondtam: grog?

— Gorg — javította ő ki.

Most a pohárra mutattam és kérdően ránéztem. Elértette, hogy mit akarok. — Ráhop — mondta.

Ráhop, ráhop, ismételveim magamban. Érdekes nyelv ez. És valahogy mintha nem is lenne idegen előttem.

Most megkocogtattam a poharat.

— Gevü —, szólta ő.

Tehát így hívják az anyagát. Jó lesz egy párszor elismételni.

Gevü, gevü, gevü! Mi az ördög, ugrottam föl a meglepetéstől, hiszen ez ugyanaz, mint a mi nyelvünkön. Csakhogy fordítva!

Rámutattam hirtelenében az asztalra. Látszat kérdeztem.

— Negi — mondta ő.

Nem, zseni nem vagyok, de sohase térjek vissza hazámba, ha ezek az emberek nem ugyanazt a nyelvet beszélik, mint mi, de a visszajáról. Bolondok ezek, hogy fordítva beszélnek? De teremtuccse, rokonaink kell, hogy legyenek.

— Nőkor, kiáltottam és megöleltem. Konokor knúgyav, folytattam, vagyis, hogy: rokonok vagyunk.

Rámbánult, de aztán lassan fölfogta, hogy értem a nyelvüket, hogy népünk tényleg rokon kell, hogy legyen egymással.

Ezerfélét kérdezett egyszerre, amire én, ha lassan is, de válaszolni tudtam. Mily üdvös volt, hogy bohó gyermekkoromban divott közöttünk gyerekek közt az ilyen visszafelé beszéd. Ámbár ez csak nekem volt visszafelé beszéd, mert ő is azt kérdezte, hogy tudtuk gyönyörű nyelvünket így tönkretenni, hogy hátulról előre beszélünk.

Nem akartam udvariatlan lenni <s azt mondani, hogy ő beszél fordítva, ezért följánlottam, hogy vegyük az arany középutat és kezdjük a beszédet a szavak közepén.

Ezen jót nevetett, de mégis megmaradtunk az ő beszédmódjánál, annál is inkább, hogy hamarabb begyakorolhassam magamat.

Alaposan kikérdezett, hogyan jutottam föl ilyen hajmeresztő magasba, hiszen a jégfal ötezer méter magas.

Elmondtam néki pár szóban, hogy léghajó-expedíciót vezettünk a Sarkra s egy robbanás szétvetette a léghajót. A burok egy felső szelete vetett aztán föl hozzájuk.

Hitetlenkedve ingatta fejét.

— Talán nem hiszed? — kérdeztem.

— Az udvariasság megköveteli, hogy kételkedjek szavaidban — felelte.

Elhültem. — Talán bizony hazudok — mondtam.

— Ez a legkevesebb, amit föltételeznem kell rólad, ó, uram.

És mindezt mosolyogva, a legválasztékosabb udvariassággal felelte, mintha eszéágában se lenne megsérteni engem.

Kezdtem dühbe gurulni. Vendége voltam, az igaz, de azt csak mégsem tűrhetem, hogy sértegessen és kételkedjék szavaim igazában.

— Sokkal többre taksállak téged, nagyuram — mondta. — Sokkal többre, mert kitüntetéseidből látom, hogy legalább pártucat ember vére tapad kezeidhez.

Ördög és pokol! Hisz ez a veséikbe lát! Honnan tudja ez, hogy én orvos vagyok és külföldön már gyógyítottam is!

Úgy érted, hogy vér tapad a kezemhez, hogy egypár embert megvágtam? Vedd tudomásul, hogy azért nem vagyok még gazember, sőt ellenkezően, mint orvosnak, ez kötelességem volt. Ha szükség volt rá, azért, hogy gyógyítsak.

— Nagyuram, te valóban az a *nagy* férfiú vagy, akinek kitüntetései mutatják. Oly remekül tudod a szép szavak mögé rejteni ragyogóan gaz tetteidet, hogy bármelyik miniszterünk vagy tábornokunk megirigyelhetné érte. De távol áll tőlem, hogy megbántsalak téged azzal a kicsinyes gyanúval, hogy pár embert megvágtál.

— No, végre — gondoltam magamban.

— Te — folytatta a legnagyobb udvariassággal hangjában — nem megvágtál, de levágtál egy pár tucát embert. Vagy talán felkötötted őket?

A vér elhűlt bennem. És én még ezzel Ölekeztem és ezt neveztem rokonnak. Úgylátszik, szerencsétlenségemre egy örült mellé kerültem, aki még hozzá e pillanatban sorsom fölött is rendelkezik. Melegem kezdett lenni s megtagítottam nyakravalómat.

—De mondd meg végre, kérlek, honnan veszed ezeket — szóltam.

—Úgylátszik, a szerénység a te hazádban erény. De nálunk nem az. Mi a szerénységet, megbocsáss, nem erénynek, de butaságnak tartjuk. A butaságok közt is enyhe butaságnak, mert a vaskos butaság nálunk viszont már szintén erényszámba megy.

Kétségbeesett mozdulatot tettem.

—Hiába is tagadnád kiválóságodat — folytatta ő —, amikor nyakadon viseled külső jeleit. Engedelmeddel — szólt, meghajolt és mellém lépett. Lelógó nyaksálam fonatait kezdte számolni. Kíváncsi voltam, mi sül ki ebből.

—137, 138, 139 — olvasta. Aztán há/tirább lépett és meghajolt. — Szép szám. Százharminckilenc emberéletet áldoztál a mi urunknak, a poklok királyának. 139 évig éltesse a nagy Sátán!

A nagy sátán a ti uratok!?

— Az, ringasson térdein a nagyanyja. Egy szót is alig tudtam szólni. Én 139 életem kiirtottam? Amikor egy légynek sem tudok ártani!

—Honnan veszed ezt? — kérdeztem végre.

—Mert 139 szál van, uram, a nyakravalódon. Ez ugyanannyi kötelet jelent nálunk is. Rangod eszerint a mi legnagyobbjainkkal egy sorba juttat téged. Mert nálunk is, mint látom, nálatok, azt becsülik meg, aki a legtöbb gasztettet tudta elkövetni.

A vesztemet éreztem. Eszerint én a latrok és gyilkosok országába kerültem. Ó, boldogult ősem, nagy Gulliver, mennyivel nagyobb biztonságban voltál te az óriások markában, akik egy kéznyomással agyonlapíthattak volna, mint én e nyakravalóságok között. Ez azt hiszi, hogy a nyakamon levő sál rangomat jelenti, nem pedig azt, hogy drága feleségem — vájjon visszakerülök-e mellé ebből a poklok országából? — a sarki hidegtől akart megóvni. Mégis milyen áldott az ő kezeckéje. Hiszen ha nem horgolja ezt nekem, ezek a latrok nem látják nyakamon és én már rég lent pihennék 5000 méter mélyen, valahol a jégfal tövében.

Az erre való gondolat borzadállyal töltött eh De egyben fölébresztette bennem az életösztönt is. Ha itt elárulom magamról, hogy nem az vágyóik, akinek hisznek, ha megmondom, hogy egy élőlényt sem tudnék bántani, nem hogy emberek százait meggyilkolni, rögtön áthajitanak a falon, vagy itt nyomban kitekerik a nyakam.

Pillantásom házigazdám nyakára esett s megláttam rajta a madzagot. Ezt biztosan valami gyalázatosságért kapta. Erőt vettem magamon és megkérdeztem, miért érte a kitüntetés. Egy csöppet se szerénykedett, amikor felelt.

— Egy pár évvel ezelőtt kaptam. Éppen a gondverték elleni hadjárat folyt, amikor sikerült fegyveres osztagommal egyet közülük elcsípni. Nekem jutott a dicsőség, hogy a magasba segítsiem, amiért jobb sorsra vágyott, mint amilyenében eddig része volt. Nem sok ez a te óriási teljesítményedhez képest, uram és érdemeidhez, amelyeket hazádban szereztél, de magunk, sajnos, most oly rossz a konjunktúra. Egyelőre nem lehet velük elbánni, sőt

még csak kicsit összekötözni sem. Legföljebb ha félholtra verhetjük őket itt-ott. De azt se érdemes, mert már semmi kitüntetés sem jár érte. Ha itt-ott megtesszük, csak megszokásból vagy privát szorgalomból csináljuk.

— Kérlek ezért úgy itt magam, mint hason-
szőrű társaim névéiben, hogy ha eljutsz orszá-
gunk fővárosaiba és az előkelő vezető körökbe,
ahová rangod révén föltétlen bekerülsz, ne
feledkezz meg rólunk. A mieink jóformán már
kimerültek a gaztettek kitalálásában. De te,
mint kívülálló, aki messzebről, tehát joibban
láthatod a dolgokat, talán kitalálsz valami új
trükköt, hogy a magamfajta szegény-legények
egy kis kötélihez és fölmenetelhez jussanak.

Bárgyún mosolyogtam. Mit tehettem ebiben
a furá helyzetben egyelhet?

Úgylátszik, házigazdám gyakran fordult
meg politikusak között, mert bárgyú mosolyo-
mat egy államférfi bölcs beleegyezésének és
jóindulata kifejezésének vette és hálásan kö-
szönetet szavazott.

— Most pedig, uram, parancsolj! — mondta.
— Itt akarod tölteni az éjszakát szerény haj-
lékomban, amely esetben átengedem ágyamat,
vagy pedig parancsolod, hogy elkész.ttessem az
udvari szánt, hogy azonnal a fővárosba in-
dulhass.

Fáradt voltam és testileg-lelkileg kimerült,
tekintve a borzalmas katasztrófát, amelyen
keresztülmentem, de nem utolsósorban azoktól
az élményektől is, amelyeket itt kellett át-
élnem. Semmi okom se volt, hogy siessek meg-
ismerni ez országot és fővároslát. Ám még ke-
vese'bh kedvem volt egy gyilkos ágyában töl-
teni az éjszakát.

Azért hát a tőlem elvárható kegyességgel
megengedtem neki, hogy a szánt elkészíttesse,

kifejezve egyben óhajomat, hogy alig várom, hogy országa vezetőinél tisztelemet tegyem és őket megismerhessem.

III. FEJEZET.

Úton a főváros felé.

— A nász öle ttozues — jelentette az altiszt. Vagyis magyarul, illetve fordítva: a szán előcsúszott.

Szép kis nászoknak indulok elébe, mondtam magamban.

Az udvari szán valóban előállott. Lényegében remekül felszerelt, termes autónak látszott, amelyen elől ült a vezető, ennek fülkéje mögött egy pompásan berendezett valóságos szoba Ivolt megrögzített asztallal, fotelekkel, az egyik sarokban éjszakára lebocsátható ágygal. Emögött kis kamra volt a konyha és a kiszolgálást végző kísérő számára. Az egész a mi autóbuszainkhoz hasonlított, persze, sokkal szébib kivitelben. De szán Ivolt valóban, mely két acélsínen mozgott.

A parancsnok kiadta rendelkezését a szán kezelőjének a kocsi rendbehozására. Amikor minden készen állt az indulásra, a kocsi mellé vezényelte embereit, tisztelgést parancsolt s maga is feszes vigyázba merevedett. Önkéntelenül otthoni kollégáimra gondoltam. Mit szólnának hozzá, ha látnák ezt a megbecsülést, amelyben e nemes ország az orvosi hivatás egy szerény tagját részesíti. De ismét eszembe jutott a sál, az ostoba véletlen, amelynek mindezt köszönhetem, amely nélkül rég bonctani anyag lennék s a jóérzés megkeseredett torkomban. Mi lesz ebből, ha ezek rájönnek, hogy nem vagyok gyilkos, hanem ellenkezően: az emberi szenvedések egy kis értelmetlen

gyógyítója. Szépen vonulok be, de hogy fogok innen kivonulni“?

Azonban nem értem rá ezen tovább tünődni, mert a soffőr tülkölt, jelezve, hogy minden készen áll az útra. Be kellett szállnom. A parancsnokkal kénytelen-kelletlen kezét fogtam, amit ő hálás pukedlivel köszönt meg s háromszoros éljent kiáltatott rám. Azaz, dehogy is éljen volt. Háromszoros lelkes pfuj-pfuj-pusztulj!-t kiáltottak a legények, amin először újra megdöbbsentem, de aztán rájöttem — később már egészen természetesnek találtam és megszoktam —, hogy itt ez is fordítva van. Itt ez a nemzeti üdvözlés.

Beszálltam a kocsiba. A szán lassan megindult. Zökkenés nélkül siklott lefelé a sinen. Kitekintettem. Jobbról-balról világított a jéghegység, amint az északi fény behintette sugaraival. Elöttem haladt a végtelen sin, amely vitt ismeretlen, a hallottak után nem éppen bizalomgerjesztő megismerések felé.

A jégterep egyenletesen lejtett, A soffőr hagyta, hogy a szán saját súlyánál fogva mind gyorsabb és gyorsabb iramban száguldjon lefelé a lejtőn. A jármű hegyben végződő orra rikácsolva tépte a levegőt. Eleinte aggódtam. Mi lesz itt, ha szembekerülünk valami akadállyal? De láttam, hogy a soffőr nyugodtan álomra hajtja fejét a volánra s azzal nyugtattam meg magam: ha ebben az országban, ahol, amint az eddigiekből is látom, legfontosabb az ember egyéni jóvolta, önzése s a másik pusztulása, ez az ember félelem nélkül aludni mer, akkor én is nyugodtan alhatom.

A kísérő óhajomra becsukta az ablakot, amelyen metsző jeges szél csapott be. A legkisebb rést is elzárta, úgy, hogy amíg odakint mennydörgő zajt keltett egyre gyorsuló

rohanásunk, idebent teljes csend honolt. Úgyancsak vigyáztak idegeikre és kényelmükre ez ország szerencsés urai. Egy gomb megnyomására lebocsátkozott a baldachinos függőágy. Jómagam némi szégyent és lelkiismeretfurdalást éreztem e nem nekem szánt kényelem és nagyúri pompa láttára. S a habos, illatos, csipkés párnák ellenére is vegyes érzelmekkel hajtottam álomra e sokat átélt nap után kimerült fejemet.

Reggel volt, amikor fölébredtem. Karkötő-órámrá néztem, amely szerencsére kibírta az előző nap viszontagságait és háborítatlanul ketyegett. Tíz órát aludtam egyfolytában. Az előbbi nap eseményei hihetetlen álomnak tűntek föl előttem, Csak amikor megdörzsöltem szemeimet s körültekintettem a pazar alkalmatosságban, amely egyelőre otthonomat képezte, láttam, hogy mindaz, ami történt, szintiszta valóság. Gulliver ősapám kalandjaira gondoltam s büszke voltam magamra. Ha ezt az öreg megélhette volna! Vagy ha ezt neki elmesélhetném! Ez természetesen álombeli ábránd volt, hisz a jó öreg hajóorvos körülbelül kétszáz éve nyugodott már a sírban. Azonban, ha hazakerülök, micsoda szenzációt keltenek csodálatos útiélményeim. Mily világcsodát fog jelenteni fölfedezésem. Bizonyára nevemről nevezik majd el ez új földrészt, amelyen idegen még nem járt. Úgy van, nevemről. Én nem hagyom, mint Columbus, hogy valami Vespucci Americo nevű szobatudós engem is kinullázzon és saját nevére keresztelje az új birodalmat, hogy örök emléket állítson nevének.

Hogyne! Azért álltam ki a halálfélelmet, amikor egy véletlen hiján majd kilöttek az

úrbe? Gullivóriának fogom keresztelni ezt az új világrészt, vagy jégszigetet.

Azonban... ím— hazakerülök-e? Talán korai kissé az otthoni dicsőségről álmodozni, amikor itt ismeretlen — illetve, sajnos, már nem egészen ismeretlen — emberek — emberek? — közé kerültem. De ha már így van és itt vagyok, ismerkedjünk meg egyelőre a vidékkel, amerre szánunk tovasuhan.

Megmosakodtam, illetve megfürödtem a vonatkísérő által már gondosan előkészített összehajtható gumikádban, megborotválkoztam és felöltözködtem.

Amire elkészültem, az asztalon várt a bőséges reggeli. Kaviár, aszpic, tea, sütemény, egy metszett üvegtálban vörösre főtt rákok, pirított szalonka, két kisütött szalonka, vagy legalább is valami ehhez hasonló szárnyas, nyálkságok s egy hosszúnyakú üvegben opálosan csillogó folyadék. Mily nagy volt meglepetésem, amikor ebben sosem ízlelt finom borra leltem.

Ő, ha szegény családom most itt lehetne s megoszthatnám velük királyi villásreggelimet. Bizonyára nem tettetett vidámsággal ülnének hozzá, mint otthon a rántott levesből és főtt krumpliból álló ebédhez. Nem mondaná gyermekem még javában korgó gyomorral anyjának, hogy: — köszönöm, anyuka, én már jóllaktam, egyél most te is. — Elszorult a szívem, ha rájuk gondoltam. Viszont fogom-e látni őket valaha?

Beláttam, hogy ha egyszer ki akarok menekülni innen, meg kell nyernem ez ország urainak kegyét. Együtt kell üvöltenem az üvöltőkkel és együtt kell harapni a farkasokkal. Legalább látszólag.

De nem tudom tagadni, hogy a gyomor

nagy úr. Már a reggeli után nem láttam oly vigasztalannak a jövőt. És amikor egy pompás vastag szivarra rágyújtottam és elhelyezkedtem egy kényelmes, süppedő bőrfotelben az ablak előtt, még elhatározott becstelenségem sem tűnt föl oly visszataszítónak előttem. Hja, az ember csak ember marad. Nem vagyok én világmegváltó. Egyszerű kis emberparány vagyok. Egy életem van és azt meg akarom menteni és tartani magamnak és családomnak. És ha ez azon múlik, hogy olyan legyek, mint ők, hogy hitük szerint én is gaz, tolvaj és gyilkos vagyok, ám higyjék, hogy mindez igaz, ha ezáltal megmenekülök.

Amint kipillantottaim az ablakon, rögtön elhagytam a morfondirozást. Alig tudtam szemimnek hinni. Hová kerültem! A vidék, amely szemem elé tárult, nyomát sem mutatta a jégnek és a sarkvidéknek. Idillikus völglejtő volt. dús föld, ahol hullámozott a sűrű gabonakalász, virágzottak a fák, mások pedig már érett gyümölcsöket himbálták. Az árokkal megközelíthetetlenül elválasztott szánsín töltésének mentén kövér pészmatulkok és juhok legelésztek. Hóivá kerültem? Lehetséges, hogy ez az Arktisz vidéke lenne, messze északra a Ráktérítőtől?

Peary egyik éjszaksarki expedíció jának leírása jutott eszembe. Mily hihetetlennek tűnt föl akkor előttünk, európaiak előtt az ő híradása, amely szerint oly helyekre bukkant, ahol a környező fensík állandó mínusz 10—50 fok hőmérséklete mellett a völgyekben remek illatú ismeretlen virágokra, mézet gyűjtő méhecskékre és megelégedetten legelésző pészmatulkokra akadt.

Íme, tehát saját szememmel látom én is mindezt és most már én is igazolhatom, hogy

leírása szóiról-szóra megfelelt a valóságnak.

Kísérőmhöz fordultam. Hogy lehetséges itt ilyen virágzás, hát nem a sarkvidéken vagyunk, kérdeztem.

Feszés vigyázz!-ba vágta magát és látszott rajta a megilletődés, hogy megszólításra méltattam őt. Ha elgondolom, hogy ezelőtt két nappal még sokkal alantasabb munkát végeztem nálánál és hogy akkor velem, mint jéglekaparóval bizonyára szóba sem állt volna, el nem kerülhettem egy mosolyt a sors szélsége fölött. Más ember vagyok-e most, mint akkor voltam? Külömb? Semmivel sem. Belül ugyanaz vagyok, föltétlenül értékesebb, mint amennyinek tekintettek, de még biztosaibban értéktelenebb, semhogy ily tisztelettel bánjanak velem. És mindezt annaik köszönhetem, hogy egy olcsó sál van a nyakam körül, amelyet feleségem jó vastagra talált kötni. Furcsa világ, fúna emberek, ahol a külsőségeik döntenek el, hogy az ember ki, mi legyen.

— Köszönöm néked, ó, nagy Tolvaj, mondta ő, hogy megszólításoddal kitüntettél és megengeded, hogy sajnálatraméltó, mert becsületes ember létemre melletted én is kinyithatoim a szám.

Ránéztem. Azt hittem róla is, hogy rájött turpisságomra, hogy én se vagyok más buta becsületes embernél és korántsem vagyok az az átkozott haramia, akinek nyakravalóis rangom mutat. Vagy tán gúnyolódik velem! De arcának komolysága, egyenes tekintete bizonyították, hogy csak rossz lelkiismeretem ébresztette bennem ezt a profán gondolatot.

Nem, mondtam magamban, tévedsz, Te már vagy és maradsz a nagyrangú lóköő.

— Ez valóiban a sarkvidék, félkegyelmű uram, folytatta.

— Mit mondasz — döbbsenteim rá —, mi vagyok én?

Megrettent.

— Ha *netán* miniszter is voltál már hazádban, akkor bocsánat, akkor természetesen egész kegyelműnek kell, hogy nevezzelek.

—Nem, miniszter még nem voltam.

—Úgy országunk szokásai ezerint egyelőre csak a félkegyelmű megszólítás illet meg, uraim. Engedd meg azonban, hogy fölvilágosítsalak arról, hogy a mi hazánkban ez is nagyon nagy cím. Oly nagy cím, hogy nálunk csak a félkegyelműekből lehetnek az egész kegyelmű urak, vagyis a miniszterek.

—Tudod mit! Szólíts amikor egyszerűség és rövidség kedvéért inkább csak uramnak.

— Óhajod parancs. De, kérlek, szabadjon óva inteni attól, hogy országunk urai előtt címedről ily könnyelműen lemondj! Mert ez nálunk címsértés s ez viszont főbenjáró bűn.

—Köszönöm fölvilágosításodat. Nálunk azonban címek, azaz pardon, ilyen címek nincsenek. Tudniillik mi demokratikus ország vagyunk.

—Ha szabadna kérdeznem, mi az, hogy demokratikus? Mi ezt a szót nem ismerjük.

Megijedtem attól, hogy önmagamnak tett fogadalmam ellenére eljárta a szám s még keletlenlenség okozok magamnak.

— Talán azt jelenti, hogy nagy gonosztevők paradicsoma?

—Valami ilyesmit — hagytam rá inkább, semhogy ezt a témát tovább is bolygassam.

—Akkor úgy látom, hogy országtok berendezkedése azonos nemes hazánkéval.

—Valóban? — kérdeztem bizonytalan hangon. De mondd, kérlek, elfelejtettem a parancsnok úrtól megkérdezni szép országtok nevét. Nem lennél kedves megmondani?

—Országunk neve Csuhaj-ország.

—Csuhaj-ország?

—Igen.

—Mért Csuhaj-ország?

—Ezt a nevet uraink évezredes jó szokásai révén nyerte az ország. A mi kormányaink ugyanis legfőbb kötelességüknek érzik a néppel szemben a multságok, ünnepségek, diszfölvonulások, palotaavatások rendezését. Szóval, legnagyobb gondjukat az olyan közfunkciók képezik, amelyekben enni, inni, mulatni, szónokolni lehet.

— Szóval, ahol azt dalolják, hogy ihaj-csuhaj, sose halunk meg!¹?

—Úgy van, ó, éleseszű idegen.

—És szorgalmaak a ti minisztereitek?

— Bízvást mondhatom és ezt elhiheted, hogy sehol a földön nem oly szorgalmasak e tekintetben, mint itt. Nem hiszem például, hogy valahol is szónokolnának annyit, mint nálunk. Mert nálunk minden mapra esik egy pár bankett, ankét.

—És miről szónokolnak leginkább politikusaitok?

—A legszebb szónoklatok mostanában a munka dicséretét zengik. Ugyanakkor a munkanélküliséget ócsárolják, amelyet a gaz szomszéd országok idéznek elő.

—Érdekes. Ilyenfélét mintha otthon is halottam volna.

—Régebben a gondtvertek és a velük érzők voltak az okai minden rossznak, szónokolták. Erre betörtük fejeiket. De a bajok mintha nem csökkentek volna. Úgy látszik, ezt meg a szomszéd népek csinálják, ezért valószínűleg háborút kell indítanunk ellenük. Csak ez kellemetlenebb amannál, mert ezek visszalőnek. De azért lehet, hogy a fél- és egészkegyelműek pa-

rancsára kénytelenek leszünk hazánk védelmében őket mégis megtámadni.

—Hazátok védelmében támadni?

—Úgy van, uram. Így mondják ezt szónokaink.

—Ők mondják? Akkor persze így is van.

Kibámultam az északi fényben ragyogó vidékre. Az ember, ha ezt a gazdag országot, kalásztól rengő síkjait látja, azt hinné, hogy a tej jelmezzel folyó Kánaánba érkezett. Azt hinné, hogy itt nyoma sincs munkanélküliségnek, nyomornak, gondoknak. Miikép lehetséges úgy kormányozni ezt az országot, hogy itt maradjon ember, akinek nem jut mit enni. Micsoda kommányműveseknek kell lenniök ezeknek, hogy ahol ennyi vesztenivaló van, ott hajlandók lennének fönládozni a békét. És lehetséges-e, hogy fölnőtt, komoly emberek itthagyják asszonyukat, gyermekeiket, földjüket, amely oly bőségesen terem, oly gazdagon kell, hogy ellássa őket s képesek lehetnek, nem tudóim miért, embertársuk legyilkolására menni. De hát az ember, úgy látszik, mindenhol egyforma állat.

Hosszú, hotsszú óráikat futottunk még be. A gabonaföldek, gyümölcs ősök, veteményeskeretek gazdag változata, dus legelők kövér gulyákkal, legelésző ménesekkel, rohantak el egymástán mellettünk. A gazdag vidékkel éles ellentéteit képeztek a nádfödelű, nyomott tetejű düledező házaik. Egyetlen vigasztaló csak a falvak Szélen emelkedő, büszke tornyokkal hivalkodó kastélyok voltak.

Végre a messzeségben föltűntek a főváros körvonalai. Mint tengeren a hajónak árbocai, úgy tűntek föl először a templomok tornyai. Úgy tele volt velük tűzdelve a város, mint a torrta a helőle kiálló mandulaszemekkel. De kü-

lönböztek a mi templomainktól, mert tornyai-kon a Sátán uralmának jeléül háromágú aranyozott vasvilla meredt az égnek.

Aztán kiváltak a messzeségből a hatalmas, 6—7 emeletes paloták, parkokba! tarkítva. Még közelebb érve azonban észre kellett venni a belső pompás építkezésű várost körülvevő külvárosokat, amelyeket szomorú, szürke színű házhombárok, szűk, zsúfolt utcák jellemeztek, korommal és piszokkal bélelve, füstös, mogyorva gyárakkal váltakozva.

Ha nem tudtam volna, hogy csuhaj-ország fővárosába érkezem, nyugodtan állígtattam volna, hogy Európának valamelyik nagy városa fekszik előttem.

IV. FEJEIZET.

Az adó- és vámhivatalban.

Befutottunk a pályaudvarra. Azaz, hogy osak én hittem, hogy pályaudvarra érkeztünk. Kiszálltam. Kísérőm letette a kísérőlevelet a szolgálattevő hivatalnok asztalára, aztán bucsuhaptákot vágott, amit én kegyesen fogadtam. Mintha még valamit várt volna tőlem, amit nem kapott s ezért kókadt fejfel távozott. Csak később ötlött eszembe, hogy bizonyára borralvalóra várt. Rösteltem, hogy elfeledkeztem erről, de meg örültem is, mert semmi se volt a zsebemben. Épp fizetés előtt történt a szerencsétlenség a léghajóval s így egy fillér nélkül állottam a nagy városban.

Illetve még nem a nagy városban, hanem abban a hatalmas üvegtető helyiségben, amely pályaudvarnak véltem, amely azonban, amint kiderült, minden volt, csak nem pályaudvar.

Egyelőre a kutya se törődött velem. Az akta, amely rólam szólt, ott hevert az Íróasztalon, amelyre kísérom letette, anélkül azonban, hogy a hivatalnok, aki távolabb egy csinos gépiró-kisasszonynak kurizált, fülebojtját mozgatta volna felém.

Ez azonban nem bosszantott. Szeretett hazám közhivatalaiban is megtörtént néha-néha, hogy várakoznom kellett. Ezért helyet foglaltam, hogy körülnézzek.

Az első észrevételem az volt, hogy orromat erős borszag fojtogatja. A másik, hogy megszzebbről jajgatások, sirások ütik meg fülemet. A harmadik, hogy egy óriási kórházba jutottam. Képzeljének el olvasóim egy akkora hombárt, mint egy pályaudvar, üvegfalakkal termekre osztva, e termek tele műtőasztalokkal s minden egyes műtőasztalnál orvosok operálnak és páciensek ordítanak.

Magam is orvos vagyok, megszoktam az operálókést és ismerem ennek munkáját, de becsületemre, azaz csuhaj - idiómán szólva, becsstelenségemre mondom, hogy minél tovább figyeltem az orvosok működését, annál inkább rájöttem, hogy itt nem operálnak, hanem valamennyi orvos, ahánynak kés van a kezében, mind egyet tesz, mégpedig kisebb - nagyobb darab bőrt lenyúz a megkötözött betegről.

Azt hittem, tévednem kell valamikép, de amint később kiderült, helyesen láttam.

Már hosszabb ideje vártam türelmesen. De végre unni kezdtem az emberek lenyúzásának nem legépületesebb látványát. A cserzőanyag szaga is — bizonyára a bőrök számára — forgatni kezdte gyomromat. Fölkeltem tehát a falócáról s pár lépést sétáltam a hivatalnok felé, hogy észrevegyen.

— Mi az ördögöt türelmetlenkedik! — kiál-

totta felém. — Nem ér rá? Nem látja, hogy el vagyok foglalva? Ezzel hátat fordított s tovább folytatta, amint kivettem szavaiból, a fiatal hölgy ostromát.

Nem bősültem föl, főntebb már elmondtam, hogy miért, hanem leültem és illedelmesen vártam. Vagy egy félórai várakozás után megszánt és hozzám jött:

— Miért nem vetkőzött még le! — kiáltott rám.

Aztán a hölgy felé nézett. Ja úgy. Kettőt csöngetett. Egy altisztféle lépett be.

— Levetkőztetni, fürdő — mondta, rám mutatva.

— De... — mondtam én meglepetten.

— Mi az, hogy de? — Semmi de; itt nincs de — rivalt rám.

És mielőtt egy szót szólhattam volna, már tuszkolt egy ajtó felé. Úgy látszik, attól félnek, hogy idegen létemre valami ragályt hurcolok az országba, ezért kell fürödnöm. Az óvatossági rendszabály ellen nem lehetett egy szavam se, de a hang ellen annál inkább... No, megállj, ifjú időtolvaj; majd megtudod még te, ki vagyok.

Azaz hogy 24 órás méltóságomban való hitem kezdett megingani. Hogy mert ez velem így banni? Hacsak... a hideg kezdett borsózni (háttamon, hacsak a határőrtiszt és a vonatkísérő nem üzött valami vaskos tréfát velem.

Nem sok időm volt azonban ezen elmélkedni, mert már a szomszéd szobában állottam, készen arra, hogy a fürdős nógatására vetkőzni kezdjek. Ekkor egy csomó orvos jött át a terembe s bosszúsan nézett rám.

— Ezt már te nyúzd meg — szólt az egyik —, én már nem birom emelni a karomat.

— Micsoda! — kiáltottam fölháborodástól

remegő hangon —, mit akarnak velem? Megnyúzni?!

Egymásra néztek. Azt hitték, örültek van dolguk, egy szavamat sem értették. Rájöttem, hogy elfelejtettem fordítva beszélni, ezért megkergült nyelvükön újra elmondtam nekik nézetemet.

—Örültek maguk? — folytattam —, miért akarnak engem megnyúzni?

—Ejnye, a semmirekellőjét; hát nem tudja, hogy az államnak adót kell fizetni?

—Elhültem. Ezek tisztára örültek.

—Hát miből tartson el többek közt bennünket az állam — szólt rám kitanítóan a másik—, ha mindenki így gondolkoznék és senki sem akarna adót fizetni?

—Nem tartozom én semmiféle adóval — szóltam. — És ha tartoznék is, késsel akarják azt belőlem kivenni?

—Hát mivel? — maga szerencsétlen!

Ezek valóban tébolyodottak. A nagyobb baj azonban az volt, hogy ők engem hittek ennek. Gondoltam, megpróbálok erőt venni fölháborodásomon és igyekszem őket okos szóval fölvilágosítani.

—Nézzék, kérem — szóltam csöndes hangon —, én tegnap jöttem idegen országból...

Nem folytathattam tovább, mert belevágtak szavaimba.

—Nohát akkor mit akar? A különbség csak az, hogy akkor nem adót, hanem vámilletéket fog fizetni.

—De, uraim, nekem egy vasam sincs.

—Kinek kell itt vas? Ki beszél itt vasról? Itt bőrről van szó!

A helyzet kétségbeejtő kezdett lenni.

—Nézzék, uraim, én egy hajótörött, akarom mondani léghajótörött vagyok. Minden pod-

gyászom odaveszett. Nem mentettem meg mást, mint a bőrömet. Nincs semmim. Mit akarnak hát tőlem?

— Nincs semmije? Hát a bőre micsoda? Hiszen mi épp a bőrét akarjuk. Maga, úgylátszik, nem tudja, hogy hol van? Nézzen oda! Egy táblára mutatott:

Adó- és vámhivatal — betűztem ki a föliratot.

— Rendben van; értem. — De mit érnek vele, ha egy darab bőrt lenyúznak rólam?

— A bőrével mit érünk? Hát maga nem tudja, hogy nálunk az emberbőr a fizetési eszköz? A pénz?

Körülnéztem. Most már valóban tébolyodottan. Néztem, merre menekülhetnék legelőbb. De az orvosok, helyesebben adóhivatalnokok észrevették szándékomat, mert hirtelen lefogtak.

— Vetköztetni! — kiáltottak az altisztre. — Ki akartam szabadulni, de még erősebben fogtak.

— Csirkefogók, gazemberek, gyilkosok! — ordítottam. — De, úgylátszik, megszokták már ezeket a kifejezéseket, mert alig hederítettek rám. Csak amikor nem hagytam abba és még rúgkapálódzni is kezdtem, üvöltötte fülemben az egyik: csönd legyen, mert nemcsak hatóság megsértése, de hatóság elleni erőszak címén is följelentjük.

— Micsoda? Én követek el erőszakot a hatóságon? Mert nem hagyom, hogy elevenen megnyúzzanak? Hiszen nálunk még az állattal sem teszik ezt!

Az altiszt közben gombolt tovább. A kabátomat már egészen szétgombolta. Éppen egy nagyot akartam rúgni belé, amikor egyszerre eleresztettek. Ahányan voltak, hirtelen mind halálra sápadtak.

—Bocsánat, kegyelem! — hörögték egyremásra.

—Mit cirkusoztok itt! — kiáltottam —, örülök, hogy végre megjött az eszetek.

—Félkegyelmű uram — szóltak szinte reszketve —, bocsásson meg nekünk. Az ördög elvette szemünk világát, hogy nem láttuk.

— Mit nem láttak? — kérdeztem bután.

A nyakamra mutattak.

Ó, én esztelen. A sálamat, rangom jelképét begomboltam a felső kalbátom alá. Kicsi hijja, hogy nem börtelenítettek. Nem tudták, ki vagyok, ezért bánt a hivatalnok is oly alávaló módon velem.

Becitálták a tisztviselőt. A térde megbicsaklott, amikor meglátta nyakamban a sálát,

—Romboló ördög — jajongta —, mit tettél velem? Bocsánat, bocsánat, tizmilliószor bocsánat!

—Hogy merete a félkegyelmű urat ideküldeni! — ripakodtak rá.

—Nem láttam a rangját Ő Nagyuramnak.

—És az aktámat, azt se látta? — kérdeztem, amint kissé visszanyertem higgadt-ságomat.

—Jaj nekem, sok munkámban nem volt még érkezésem...

Szemébe néztem. Nem tudta a hazugságot folytatni.

—Ha érkezése nem volt, majd távozása lesz, rivalt rá vésztjóslóan az egyik idősebb fehérköpenyes. Aztán felémfordult nyájásra szélesült arooad:

—Kegyeskadjék a fogadóterembe fáradozni, azonnal értesítjük az Adómészárszék magas vezetőségét, hogy méltóan üdvözölhesse Nagyuraimat szerénytelen körünkben.

És deréktördelő hajlongások között kísérték

a díszes, aranyozott nagyterembe, aihol a legstüppedőbb fotelt tölték aláim. Alig foglaltam helyet, rdhanva jött udvarláisomra az igazgató, mögötte a két aligazgatóval. Gallérján ferdén fityegett a hirtelenében felkötött fehér nyakendő.

Hajbókolva köszöntöttek s az igazgató csinos kis beszédet vágott ki üdvözlésemre. Kérve kért, hogy bosszumnalk engedjek szabad folyást, de azt csak a kis hivatalnokra áraszam, aki egyedül hibás, helyesebben: bünöts.

Hátul reszketve állt a hivatalnok az aktáimmal. Megköszöntem a fogadtatást, de óvakodtam a kegyelmet emlegetni, mert a tapasztaltak után joggal gondoltaim, hogy ez országiban a tekintélyt minden inkább föntartja, mint a kegyelem.

Engedelmet adtam az igazgató kérésére, hogy elolvassa aktámat és ellássa a szükséges vámhivatali pecséteikkel.

Kegyesen elfogadtam ebédre való meghívását, ama gondolva, hogy pénzeim, illetve egy darab bőröm sincs a magamén kívüli, amiből esetleg vendéglőben megebédelhetnék. Saját bőrömet nem szívesem áldoznám e célra, aminthogy a taátam borsódzott arra a gondolatra is, hogy más emberről lenyúzott bőrrel fizessek. Márpedig, úgy látszik, itt tényleg ez a pénz.

Az igazgató fejét csapkodta örömeiben, amikor meghallotta kegyes beleegyezéseimet. Bizonyára azt remélte, hogy ebéd alatt megpuhít annyira, hogy baja ne essék a velem történt kellemetlen incidensért.

— A kormányelnök úr helyettesét, a hadügyminiszter urat engedelmeddel már futárral értesíttem érkezéséről, nagyuram, mondta. Egyben intézkedtem, hogy tekintettel előkelő

személyedre, az idegenellenőrző hivatal ne merészeljen téged zavarni.

Helyeslően bólintottam. Egyáltalán elhatároztam, hogy itt minden megtiszteltetést a legtermézetesebben fogok fogadni, eőt elvárni.

Ezekután átvonultunk az igazgató lakosztályába, ahol két személyre terítve kitűnő ebéd várt ránk.

Ebéd után jelentette az inas, hogy a hadügyminiszter úr megbízottja várakozik odakünn és kér meghallgatást.

—Bebocsáthatom? — kérde az igazgató.

—Engedd csak be, öreg bőrlenyúzó — szoltam.

Diszbe öltözött, középkoron inneni férfi jelent meg előttem. Mélyen hajbókolt s beszélni kezdett.

—A hadügyminiszter úrhoz eljutott örvendetes megérkezésednek híre. Engem bízott meg, hogy átadjam üdvözetét és meghívását, miszerint megtiszteltetésnek venné, ha félkegyelműséged holnap meglátogatná őt palotájában. Egyben itt tartózkodásod idejére egy villát utalt ki számodra a legelőkelőbb negyedben. Valamint megbízott azzal is, hogy fölkerjelek, miszerint az állampénztár egy csekkjét átadnom szabad legyen. Egészkegyelműséged gondolja ugyanis, hogy az örvendetes baleset folytán bizonyára pénz nélkül érkeztél. A csekk 30.000 bőrdarabról szól. . .

—Ördög és pokol — hüledezett az igazgató —, tíz évi fizetésem.

A tiszt rosszalóan nézett rá a zavarásért, aztán folytatta:

— ... 30.000 bőrdarabról, amely összeg itt-tartózkodásod idején havonta megismételtetik.

Ezzel átnyújtá a csekket, amit én hanyag

mozdulattal, amint azt otthon a mozikban a filmsztároktól láttam, zsebregyűrtem.

—Személyi szolgálatodról is gondoskodni kívánván — folytatá —, engem ért a szerencse — ismét pukedlit csinált —, hogy kalauzod, egyben szolgálattelvőd legyek-

—Akkor adj egy szál gyufát — mondtam nagyúri leereszkedéssel és két vastag szivart kotortam ki az igazgató szivartárcájából. Elém ugrott a tüzzel. Néki is szájába dugtam egy szivart és rágyújtottunk.

— Na, most akár mehetünk is.

Kegyesen elbúcsúztam az igazgatótól. Egy szóval sem köszöntem meg ebédjét, csak kifelé menet, amikor már a kapunál voltunk, szóltam vissza:

— Talán elintézem, hogy ne legyen kellemetlenség az ügyből, vén bőrhámlasztó.

Boldogan mondott köszönetet s mi beszálltunk a ránk várakozó állami díszkocsiba, hogy új otthonomba: villámba térjünk.

V. FEJEZET.

Sátánia, az ország fővárosa.

Villám valóiban a legelőkelőbb negyedben, a Rinaldo Rinalidini-úton volt. Az utat fasor szegélyezte, az egyes villákat pedig kisebb-nagyobb műkertek övezték, amelyek a villák exiküizív, előkelő jellegét még jobblan kiemelték. Lakom úgycsak park közepén állott és egyike volt a legelegánsabb hajlékoknak. Egyemeletes épület volt, az alagsorban garázs-szinttel, úgyanitt lakott a coffőr s a hátsó fronton a szolgálatomra szerződtetett három inas, szobaleány, szakács, cukrász és kukta számára.

Magam az első emelet 12 szobáját laktam.

Az emelet hátsó frontján 3 szolba kíséroi, illetve most már titkárom rendelkezésére volt föntartva.

A berendezés a legremekebb asztalosmunka volt, amit valaha láttam.

Az egész villa számtalan egyéb kastéllyal és földbirtokkal! együtt régebben egy ősi családból származó földesúré volt, akinek azonban birtokait és minden egyéb tulajdonát, azon a címen, hogy ellensége a népnek, az állam, hely eebben az államot jelképező nagyfejűek részére lefoglalták.

Neki magának pedig, hogy pusztá életét megmentse, menekülnie kellett.

Megkérdeztem titkáromat, hogy milyen bünt követett el ez az ember, hogy — bizonyára megérdemelten — ily kegyetlenül kellett bűnhődnie.

—A legnagyobb bünt követte el a nép ellen — felelte titkárom. — Föl akarta osztani birtokait köztük, hogy így lustálkodásra és könnyű, gondtalan életre szoktassa őket. Valósággal meg akarta rontani.

—De hát azáltal, hogy mindenét elvettétek, eléggé megbűnhődött. Miért nem engeditek most már haza?

— Bár jönné! De nem akar jönni.

—Miért?

—Mert jól tudja, hogy alig várjuk, hogy megkaparinthassuk és egy másik főbenjáró bűnéért meglakoltassuk. Mert még egy megbocsátíthatatlan bűne van. — És pedig? — Az, hogy vétett az uralkodó fölfogás ellen.

—S ez nálatok lefogással jár?

—Úgy van!

Meglehetősen rossz érzést keltett bennem, hogy épp annak az embernek villájában kell laknom, akinek talán most födele sincsen. De

óvakodtam ennek kifejezést is adni. Mert úgy véltem és helyesen, hogy e pazar lak vissza-utasítása épp úgy megsértése lenne az uralkodó fölfogásnak, mint az ő eljárása s hasonló eredményre vezetne. így hát lelkiismeretemet megnyugtatta, vettem birtokba főúri appartementomat.

Aztán titkárom jelenlétében a szolgálatomra rendelt személyzet bemutatkozását fogadtam kegyesen.

A szakács aranyozott betűkkel kartonra nyomott étlapot nyújtott át, amelyen az aznapi vacsora étrendje volt felsorolva. Elnézést kért, amiért a ma esti szupé összeállításánál rendelkezésemet még ki nem kérhette. Egyúttal fölhatalmazást kívánt arra, hogy minden délután a másnapi menüre vonatkozó előterjesztését megtehesse és utasításaimat átvegye.

Miután, őszintén bevallva, étlapok összeállításához nem nagyon értettem, mert szeretett hazámban bizonyos okokból poularde-ok, rákok és egyéb Ínyencségek minéimiüsógének titkaiba nem volt módom és alkalmam belemerülni, ezért, mint aki ily kicsinységekre időt és gondot nem fordíthat, mindenkorra titkáromhoz utasítottam őt. Nagyúri voltom tanújelét adandó azonban, hozzáfűztem, hogy az első kozmás étellel távozása szükségessé válik.

Most valamennyiüket, titkáromat is, elbocsátottam, fölszólítva ez utóbbit, továbbá a soffőrt és első inasomat, hogy délután 4 órára jelentkezzenek, mert meg óhajtom tekinteni a várost.

Ezután az egyik pamlagra heveredtem le, hogy az igazgatói ebéd fáradalmait kipihenjem.

Pont négyet ütött a kandallón levő antik óra, amikor első inasom halkán kopogtatott. Engedélyemre belépett s jelentette, hogy a titkár úr rendelkezésem szerint már várakozik rám s az autó szintén előállott.

Kis tolókosin bekormányozta uzsonnámat. Ezüst szamovárban párolgó tea duruzsolt, közrevéve sandwich-szigetekkel, hideg főlvágotat, tea- és cukrászsüteménybástyákkal.

Meguzsonnáztam, majd beléptem a márvány fürdőterembe. Langyos vízzel letussoltam magamat, illatszerrel teljesen eltávolítottam a rosszlelkű adóhivatal karbolillátát. A fürdőhelyiség mellett levő garderoszobában a második inas által odajkészített fehérneműt és délutáni sétaalkalomra való ruhát váltottam. így külsőleg teljesen átidozulva Csu-haj-ország előkelőinek öltözködési szabályaihoz, vonultam le titkáromtól követve az előcsarnok piros szőnyegén autómhoz.

Abban az évszakban voltunk, amikor a nap ez északi szélességi fokon hónapokon keresztül alig nyugszik le néhány órára. így hát bőven volt időnk, hogy megtekintsük a várost.

Nem hiszem, hogy akadt volna Európának városa, amely ily csodálatosan szép fekvéssel dicsekedhetett volna. Közepén hatalmas folyam metszette ketté, a folyam mellett pedig körülvéve palotás városrészekkel, egy hegy emelkedett. Ennek oldalait nemek sétányok, zöldelő, lombos (fák idiszítették. Teteje azonban, mintha lemetszették Ivolna, tűzhányóra emlékeztetően lapos volt.

Kérdést intéztem a hegyre vonatkozóan titkáromhoz, aki némi zavarral küzdve kitérően válaszolt és mintha azért, hogy figyelmemet elterelje, a folyam két partját összekötő, szárnyaló ívű, gyönyörű hidakra mutatott.

Később megtudtam zavarának okát, e pillanatban azonban az elém táruló látványtól elbűvölve, valóban megfélekedtem a titokzatos hegyről.

Tíz híd ívelt át a folyón, mindegyik remeke a technikának.

— Talán a világ legszebb városa ez — kiáltottam. — Bizonyára a legboldogabb is!

Titkárom bizonytalanul helyeselt.

—Hol fekszik ez a város, hogy mindeddig sikerült elrejtőznie a művelt világ szeme elől?

—Ez nem fekszik — felelte titkárom.

—Hanem?

—Úszik!

—Úszik? Min?

—Az adósság tengerén.

Nem értem rá honorálni e viccet, amelyet különben is bárgyúnak tartottam, mert a hidakon hatalmas tömeget pillantottam meg.

— Nézd — szóltam meglepetten —, mennyi ember akar átmenni a túlsó oldalra.

— Ki akar átmenni? A fele se!

Megelégettem ennek az embernek ostoba tréfáit s ezért rászóltam:

—Vak vagy, vagy bolond, hogy ilyen tréfákat engedsz meg magadnak? Hát nem látod azt a tolongó embertömeget a hidakon?

—Bocsánat, Nagyuram — felelte —, látom. De nem tréfálok, amikor azt mondom, hogy ezek aligha akarnak mind átmenni a hídon.

—Hát hová akarnának menni máshová? — kérdeztem dühösen.

—Csak a látványosság kedvéért jöttek.

—Mit beszélsz?

—Hazudnék neked szokásom szerint szívesen, ha nem tudnám, hogy rögtön rájössz az igazságra.

Valóban, most már én is láttam, hogy a híd

közepén összezsúfolódik a tömeg. De azt is láttam kimondhatatlan rémületemre, hogy egy ember kiválik a sokaságból, a korlátra lép és fejest ugrik a folyóba.

—Nézd — kiáltottam a titkárra —, valaki öngyilkos lett!

—Tudom — mondta egykedvűen.

—Ezt a lelketlen embert még megölöm — szoltam magamban.

—Vigyázz — folytatta —, mindjárt jön a második.

—Honnan tudod? — kérdeztem gyanakodva, — mert én nem láttam még semmit.

De mégis! A másik pillanatban ismét megjelent egy ember a korláton, hogy a következő másodpercben a habokba vesse magát.

—Csak nem akarsz mondani — szoltam hűledezve e látványtól, hogy itt csapatostól lesznek öngyilkosok az emberek? Bizonyára valami úszóverseny ez.

—Tényleg verseny — jegyezte meg — s a verseny díja a halál.

A folyóra néztem. Ahol az öngyilkosokat vitte az ár, egyszerre csak csónakokat láttam fölbukkanni, amelyekben egyenruhás közegek ültek. A már-már elmerülő fuldoklók mellé kerültek, csáklyával megragadták őket s beemelték a csónakba.

—Hála az egeknek, megmenekültek.

—Holnap már joguk van újra indulniok — jegyezte meg titkárom.

Míg ezt mondta, már újabbak indultak rohamra és látnom kellett, amint nem egy eltűnt közülök a habokban.

Lelkem legmélyéig megrendülve néztem ezt a látványt.

Közben azonban autónk továbbhaladt a folyó partján.

De amerre elhaladtunk, a hidakon ugyanaz a látvány tárult elénk. Mindenütt tömegek zsúfolódtak, a korlátokon közelharc folyt az elsőségért s a szerencsés halandók versenyezve ugrottak a folyamba, hogy halandóságukat bizonyítsák.

Mindenütt beugrott öngyilkosjelöltektől locsant a víz, akiknek ha egyikét-másikat sikerült is kimenteni, jórészüik mégis elérte célját, a végső nyugalmat.

Amikor megdöbbenésemből nagynehezen magamhoz tértem és végre szólni tudtam, megkérdeztem titkáromat.

—(Miért nem akadályozzátok *meg ezt* a borzalmas tömegjárványt? Vagy nem tudjátok, helyesebben: talán nem is akarjátok megakadályozni?! Mert miért tesztek csak ilyen látszatintézkedést, mint a mentőcsónakok beállítása?

—Mindenekelőtt azért, hogy lássák, hogy nálunk a halált sem kapják olyan könnyen. A mentőcsónakokat beállítottuk azért is, mert ha nem tennénk mégis valamit, egyszerre ugrana be a fél város és kiöntene a folyó. Amit tehát mégis tettünk ez epidémia ellen, habár csak, amint te mondtad, látszatintézkedést, annak közgazdasági oka van. Mert ha a fele a lakosságnak egyszerre ugrana be a folyóba, kénytelen lenne a lakosság másik fele is utánaugrani.

—Vad rabulisztika ez — szóltam. — Miért nem hatoltok inkább a baj mélyére és igyekeztek az öngyilkosságok okait megszüntetni? Miért nem teszteik ez ellen semmi komolyat?

—Hogyne tennék — felelte. — Nem engedünk írni róla! Egy fantaszta pár évvel ezelőtt megkísérelte egy röpirat kiadását, amelyben

föl akarta tárni az öngyilkosságok okait. És a kormányzatot tette felelőssé.

—Mi lett vele?

—Röpiratát betiltottuk. Ráeresztettük konstruktív lapjaink riportereit, kigúnyoltuk és elhallgattattuk azzal, hogy más jogcím hiján az örültek házába dugjuk. Szóval lebunkóztuk. Azóta nemigen mernek róluk írni. S amiről nem tudunk, az nincs is. (De kellemetlenséget és fölösleges kiadást mégis okozott. Ezért is kénytelenek voltunk ezeket a csónakokat beállítani.

Egyelőre a mai napra megelégettem a látnivalókat. Megadtam az utasítást a sofförnek és nyomasztó érzésekkel szívemben hazatértünk otthonomba.

VI. FEJEZET.

A hadügyminiszternél.

Másnap délelőtt 11 órakor előállott az autó, hogy a hadügyminiszterhez vigyen.

Simán gördültünk végig a gumialapú utakon, amelyek a belső városrészeket jellemezték. Egy hatalmas palota előtt álltunk meg, amelynek homlokzata előtt ágyuk, bizonyaira az ellenségétől elvett lövegek állottak.

Meg is kérdeztem adjutánsomtól: melyik csatában zsákmányoltátok ez ágyúkat?

—A legutóbbi hős csatában mentettük meg ezeket. Azért vámnak itt dicsőségünk öregbítésére kiállítva.

—Hát nem az ellenség ágyúi ezek?

—Nem hát! Csak a nép Ihászi, hogy azok.

—Vagy úgy! Értem...

A kapuban silbakos ör tisztelgett feszesen. Hazámból hozott demokratikus érzésem megkövetelte, hogy könnyedén a kalapom felé bökjek. Az első emeletem egy hatalmas terembe

léptünk. A terem falait régi hadügyminiszterek arcképei és csatajeleneteket ábrázoló freskók díszítették. Innen egy másik, hasonló terembe jutottunk, amelynek sarkából egy háromméteres Íróasztal mögül emelkedett föl Ő Minisztersége s üdvözlésemre sietett.

— Végtelenül örülök a szerencsétlenségnek, amelynek folytán éppen közénk röpültél — fogadott.

Egy karosszékre mutatott, amelybein helyet foglaltam. Úgyanekkor elbocsátó kézmozdulattal megengedte kísérőmnek, hogy távozzék. Ez háromszor meghajolt és hátrálva kibotlott a teremből.

—Hogy érzed magad jégkoszorúzza honunkban? — kezdte a beszélgetést.

—Impresszióim meglepőek — feleltem diplomatikusan. — Egyik ámulatból a másikba esem példátlanul érdekes országok láttára.

—Hátha még belülről fogod ismerni — mondta ő.

—Már abból is, amit eddig láttam és tapasztalhattam, megállapítom, hogy különösen ami szellemi társadalmi berendezkedésteket illeti, az egyenesen fölemelő.

—Te kis ravasz — kedélyeskedett a katonák gyöngye —, valld be, hogy úgy gondoltad: a nyaknál fogva, mi?

—Nevettem e telivér szallemen.

—Hát mondd csak, milyen burookban jöttél te ebbe a világba? Igaz, hogy légi madár szült?

—Ebbe a világba, a ti országokba, valóban az hozott.

— Hazudd el hát, mi szél és rossz-szándék vetett ide?

Előadtam neki utunk célját, amit természetesen hitetlenkedve fogadott. Mert hogy is lehet olyant föltételezni emberről, hogy csak

úgy semmiért, pusztán dicsőségből, nekirohanjon a (Sarkvidék veszedelmeinek. Szemből láttam, hogy ő ezt fölfogni nem tudja. De elhinni sem. Egyelőre nem sokat törődtem ezzel, hanem továbbmeséltem neki léghajónkról. Persze, óvakodtam attól, hogy igazi ténykedésemről beszéljek és fölvilágosítsam őt léghajóbéli foglalatосkodásomról.

— Természetesen te voltál a parancsnok, öreg légi bűvár? — kérdezte.

Ráhagytam.

— Aztán mi okod volt, hogy fölrobbantsd a légi szánt!

—Meglépetten néztem rá.

—Mi okom lett volna? Semmi.

—Nézd, egymás közt vagyunk. Mit lóditunk itt egymásnak? Vagy te olyan gazember — nyakdíszedről legalább becsüllek ennyire —, hogy ellopod vagy a légi bárka fölszerelését, vagy meg se csinálttad és a pénzt zsebre-vágva, igyekeztél a nyomokat, illetve a léghajót eltüntetni.

—Hogy képzelsz ilyet? — háborodtam föl —, hisz emberek is voltak a hajón!

—Nézd, tudom, hogy ezért külön kitüntetést érdemelsz. De ne félj, a köteleket egyelőre tőlünk is megkapod.

—Milyen köteleket? — kérdeztem szorongó gyanakvással.

—Hány ember volt a hajón?

—31.

—Nahát, ezt a 31 köteleket kijárom neked császárunktól. Végre, ha idegent is, mégis embert tettél el láb alól. Nem? Anni szép, az szép. És ami jár, az jár. Nálunk épp úgy, mint Bergengóciában.

Ez kitüntetésre gondol, amiért hite szerint 31 embert elpusztítottam. De már nem csodál-

koztam. Mindenesetre nem drága dolog 81 spárgát akasztani a nyakamba.

—Mondd — folytatta ő —, és hány ágyútok volt?

—Micsoda?

—Ágyútok.

—Nekünk? Egy sem.

—Mind elloptad?

—Nem én! Valóban egy sem volt.

—Hát akkor bomba.

—Az sem.

—Csak nem akarod elhitetni velem, hogy ide készültetek közénk és még csak ágyút sem hoztatok magatokkal?

—Ki gondolta, hogy itt egy ismeretlen ország létezik?

—Ez lehet. Bár így is kevés elővigyázatra mutat. De még akkor is. Mert nemde, szomszédaitok országai fölött kellett átröpülnötök?

—Úgy van.

—Hogy tudtátok akkor megállni, hogy egy-két bombát le ne hajítsatok városaikra?

—Őszintén szólva, én magam is nehezen törődtem ebbe bele, de tudod, most egyelőre béke van kontinensünkön. Az utolsó tíz évben nem is volt több 12—13 háborúnál.

—Ez igazán nem sok. Elég szomorú és egyhangú viszonyok közt éltek ti, úgy látom. De én a te helyedben nem álltam volna meg, hogy el ne pusztítsak néhány várost.

—Borzalmas háború lett volna belőle.

—Éppen azért. Szabad egy lehetőséget is elmulasztani, ha az ember háborút képes előidézni?

—Belátom — mondtam —, nagy könnyelműséget követtem el.

—Úgy bizony! Én nem hagytam volna ki egy ilyen kínálkozó alkalmat.

—Hogyan, hát ti háborúskodni is szoktatok?

—Hát csak természetes — fölélte a főhullaszállító. — Nekünk a háború úgy kéli, mint egy falat kenyér.

— De hát kivel háborúskodtok ti itt a jégfalaik között?

—Ne tettesd magad oly együgyűnek. Kivel mással, ha nem a szomszédainkkal.

—Hát nem egy nép él e jégfalak közti

—Nem hát. Délre, ahol te jégfalunkra szálltál, csak a nagy levegőóceán határol, de keletre, nyugatra és északra a nagy jégfal határain belül vannak szomszédaink.

—Milyen népek laknak arra?

—Pont ugyanolyanok, mint a miénk.

—És mégie van közlöttetek ok a háborúra¹?

—Magától, sajnos, nincs, de mi csinálunk okot.

—Okot csináltok? Miért?

— De szellemszegény országban élhetsz te, hogy ilyeneket sem tudsz. Hát legfőképp a piacokért. Mert ha sokat termelnek a gondvertek...

—Közbeszóltam:

—Kik azok a gondvertek!

—Akik dolgoznak és veri őket a gond. De folytatom. Ha, mint mondom, sokat termelnek a gondvertek, többet, mint amennyit mi itthon el tudunk adni, külföldi piacokat kell keresnünk, hogy terményeinken és áruinkon túladjunk.

—Ezt értem.

—Igen ám, de a szomszéd ország urai úgyan-így vannak és ugyanezt akarják. No már most mi jégfalat emelünk az ő áruik, ők a mi áruink behozatala ellen. Ez persze nem tetszik nekünk, igaz, hogy nekik se. Győzzön hát, aki erősebb.

—Nem lehetne megegyezni egymással, hogy minden ország lássa el a maga népét!

—Hogyan lehetne, amikor többet termelünk, mint amennyit a saját népünk meg tud venni.

—Miért nem tudja megvenni, ha szüksége van rá?

—Mert nincs rá elég pénze.

—És miért nincs rá elég pénze?

—Mert nem keres annyit.

—Talán nem dolgozik?

—Még csak azt próbálná! Úgy éhen halna, hogy no. Hisz aki dolgozik, az is épp hogy teng-leng.

— Egyszerű a segítség: fizessétek jobban őket, hogy vásárolni tudjanak.

—Talán eszünket vesztítettük? Hol lenne akkor a mi részünk? A haszon.

—Nem elégedhetnétek meg kevesebbel?

—Láttál te már olyan bolondot, aki kevesebbel is megelégszik, ha többet is nyerhet? Ennél sokkal hasznothajtóbb egy jó kis háború.

—S a nép hajlandó háborúskodni?

—Ki kérdezi a népet, hogy hajlandó-e vagy sem? Aztán miért is ne lenne hajlandó? Először is a hadseregben néha nincs gondja a koztra. Főltéve, ha el nem lopják az egész élelmezési pénzt. Vagy ha az ellenség el nem fogja az egész főkavonatot.

—Gulyásvonatot gondolsz.

—Nálatok talán úgy hívják. De hát ki tehet effélékről? Vagy háború van, vagy nincs. Aztán meg éppen eléggé gyűlöli népünk a szomszéd népet, hogy szívesen legyilkolja.

—Miért gyűlöli? Oka van rá?

— Oka nincs, de mi meggyűlöltetjük vele. Arra tartjuk a sok ingyenélő, öblöshangú hazafias szónokot, az újságokat, sámánokat, vagyis az ördög szolgálait, meg a tanítókat. Kiad-

juk a bizalmas rendeletet, hogy ezt és ezt tegyék, mondjátok, írjátok. Megíratjuk egy kaptafára a tankönyveket és próbálja meg csak egy éhenkórász tanító nem azt tanítani, amit mi a könyvekbe foglaltunk és előírtunk. Ekkóp ha akarjuk, pár hónap alatt olyan gyűlöletorkánt vetünk akár az édes testvérünk ellen, hogy arról koldul. Igaz, hogy ellenfeink hasonlóképen cselekszenek és ránk hazudják azt a bűnt is, amit, sajnos, még nem tudtunk elkövetni, de hát így van ez jól. Gyűlölni és gyűlöltetni! Van-e ennél kellemeisebb, ha azonfölül még haszonnal is jár. De még egy tündöklő okunk van rá, hogy állandóan gyűlöltessük valamelyik szomszédunkat.

—Mi az?

—Az, hogy ha nem gyűlöltetnénk alattvalóinkkal a szomszéd népeiket, kire tolnánk nyomorúságukért a felelősséget? És hogy neveljük őket haza- és fajszeretetre, ha nem tanítjuk meg őket gyűlölni azt, aki másutt él és más nyelvet beszél. Amikor tehát a nép ott is, itt is nagyon megszorodott és a nyomoruk kezd elviselhetetlen lenni, akkor megizenjük udvariasan egymásnak a háborút. Mert azért úriemberek vagyunk. Ezekután szépen egymásnak eresztjük népeinket. Az ő dolguk csupán az, hogy lemészárolják egymást.

—Persze, ti is velük mentek a hadba?

—Velük hát! A hátuk mögött. Mert csak nem tételezed föl rólunk, hogy bátrak vagyunk?

—Nem, azt nem. Távól áll tőlem ilyen sértés.

—Azért!

—De mondd tovább. És ha az egyik ország elveszti a háborút?

—Nem ez a legfontosabb. Fontos, hogy a fölösleges ember a jégen maradjon.

—Ti is háborúztatok mostanában?

—Nem is olyan régen. Csak nem hagyunk ki egy jó kis háborús konjunktúrát?

—Persze, megnyertétek a háborút?

—Meg az ördögöt, elvesztettük.

—Hisz akkor borzasztó sarcot fizethettek!

—Fizetünk is. De annyi baj legyen!

—Nem értem.

—Hát csak nem hiszed, hogy mi fizetjük? Fizeti a nép. Valakinek csak fizetni kell. Aztán nem is hiszed, hogy milyen jó egy ilyen vesztett háború. Akármi baj van, ráfoghatjuk és rá is fogjuk a háborúra. Nincs munka? A háború az oka! Nincs betevő falat? A háború miatt! Kevés a kereset? Mert háború volt! Sok az adó? Fizetni kell a hadisarcot. A háborúra kenjük. Én mondom neked, a győztes állam minisztere a felét se tudja lopni annak, amit én itt összelopok.

—Gratulálok. De a győztes ország népe bizonyára boldogabb.

—Már miért lenne boldogabb? Hogy jön a nép ahhoz, hogy boldogabb legyen? Érte csináltuk a háborút? Néki, de magunknak. Egy kis kereseti alkalom csak kell?

—De mégis, a sok hadisarc, amit kapnak.

—Az azé, aki a pénzt adta a háborúhoz. Meg aki csinálta a háborút. És aki a fegyvert, lőszer szállította. Szóval a miénk.

—A tiéd is?

—Az enyém is hát! Természetes, hogy voltak külföldi részvényeim és részesedésem a nemzetközi fegyvergyáraktól.

—Eszerint nektek mindegy, hogy ti győztök vagy ellenfeiteitek.

—Mindegy hát. Fontos, hogy a fölösleges nép elpusztuljon, a pénz pedig bejöjjön.

—És a nép túri ezt?

—Szó sincs róla, berzenkedik egy kicsit, kü-

lönösen amikor azok a hazaáruló krátermérgeztettek fölparikázzák. Olyan sületlenséget mondanak neki, hogy egyenlőség, szabadság, meg: munka és kenyér, világ-megváltás és a többi kell a népnek. Meg hogy joga van ehhez meg ahhoz. Például, ha dolgozni akar, munkához s ha dolgozik, kenyérhez. Ezekre azonban nem érdemes szót vesztegetni. Szörin-szálán elbánunk mi ezekkel. Még kellemes is néha, hogy vannak. Rájuk is kenhetünk egyet-mást. Így rájuk kentük a legutolsó háború elvesztését. Azt mondtuk, azért vesztettük el, mert a kútmérgezõ hazaárulók hátulról ledõfték a frontot. Jó, mii? Peidig hátul mi voltunk.

—Valóban remek, vén hullafosztogató.

—No-no, hízelepsz, nem vetem meg én az élõket sem.

—Azt gondolom, de mondd, a császárnak és nektek nem lett semmi bajotok a háború elvesztése miatt?

—Hát lenni volt egy és más kisebb kellemetlenség, de régóta rendbehoztuk: mi azt. Olyan makulátlanok vagyunk mi most újra, mint a sámánok abrosza, amelyre a jóslásra szolgáló beleket terítik ki. Nem mondom, a szomszéd államban, amely szövetségesünk volt a többiek ellen, el is kergették a királyt, de hát egy kis rizikót csak kell vállalni.

— Szegény király! Bizonyára elkobozták minden vagyonát.

—Már miért kobozták volna el? Még az kellene, hogy ilyen szokást vezessünk be. Akkor kezdenék a királyokon és folytatnák rajtunk. Ma is a jégkontinens leggazdagabb embere.

—Hogy lehet az?

—Hát csak nem képzeled, hogy ezt mi engedhettük volna? Jól néznénk ki, ha a legközelebbi háborúban — mondjuk — tőlem csak úgy

nirnix-dirnix elvennék azt, amiit éveik és népek verejtékén sikerült összelopkodnom. Hol lenne itt a becsület?

—Ez igaz. A becsület!

—És majd bolond lennék akkor mégegyszer háborút összehozni. Pedig megsúgom neked, éppen most sütjük-főzzük egy zsíros kis háború főztjét egy szomszédos kollégámmal. Tudod, a nép kezd többet tudni és beszólni rólunk, mint amennyit kell, köszönhetjük ezt az átkozott krátergőzölgőknek. Már csak azért is jól fog jönni, hogy egy kis háborús statáriumot hirdethessünk s elintézzük ezeket a becsületes szá-jaskodókat. Aztán a másik ok, hogy megint ész nélkül szaporodik ez a buta népség s ki a fene fogja őket ingyen táplálni? Ámbár nem mondom, módjával jó a sok gondvert, mert még olcsóbban kell dolgoznia, nagy lévén a munkakereslet. De iha túlságosan elszaporodnak, akkor viszont veszedelemmé válhat a munka nélkül ödöngő söpredék.

—Söpredék, monddod?

—Az hát. Mégpedig azért, mert ki kell őket söpörni.

—A temetőbe gondolod.

—A fölfogásod kitűnő.

—Pedig elég nehéz ragyogó és meglepő gondolataidat eltalálni, hidd el nekem, öreg diplomatabetyár. Ezek szerint sokkal egyszerűbb lenne, ha az utcán minden harmadik embert egyszerűen föbelónétek. Ugyanazt az eredményt érnétek el vele és még olcsóbb volna.

—Hogy jön a nép ahhoz, hogy csak úgy egyszerűen, könnyen meghaljon? Itt nálunk senki sem tud olyan könnyen a jussához jutni. Miért kapják olyan olcsón a halált? Azért meg is kell szenvedni, a teremtésit! Tessék egypár hónapig vagy évig hordani a 40 kiló hadifőlszere-

lést, árkot ásni a jégbe, hólében aludni, koplalni egy kicsit, dörgemüzet enni, miegymás. Aztán, kérlek, ha csak úgy minden harmadik embert lelövünk, mit keresünk azon? Mondd már? Semmit! Láthatod, hogy a háború mindent pótol, de a háborút nem pótolja semmi.

—Eszerint tehát már főzöd is az új háború tervét egy szomszédos állambeli kollégáddal?

—Úgy bizony.

—És melyik országot akarjátok együtt megtámadni?

— Hogy-hogy melyiket? Egymásét, ha a nagy Sátán is úgy akarja.

—Nem értem. Azt főzitek együtt, hogy egymást támadjátok meg?

—Természetesen. Nem magától értetődő ez azok után a fölvilágosítások után, amelyekkel szolgáltam neked?

—Az okszerűséget eljárásodtól megtagadni valóban nem lehet. Most pedig fogadd hálátlan-ságomat nagyszerű előadásodért, amellyel a hadügyek elemeibe és rejtelseibe bevezettél.

—Búcsúzni akartam, de visszatartott.

— Hallod-e — szólt —, eszembe jutott valami. Láttam rajta, hogy amit mondani akar, azon már akkor gondolkozott, mielőtt idejöttem.

—Beszéljünk most egy kicsit rólatok. Mondd csak, hány gyilkossal rendelkeztek ti?

—Mi az, hogy gyilkossal?

— Hát katonával.

Élénken tiltakoztam.

—Milyen jögon nevezed te a mi derék katonáinkat gyilkosoknak?

—Hát nem gyilkolni készülnek?

—Az más.

—Nézd! Azt megértem, hogy a népnek azt mondod, hogy az más. De mit kertelsz itt ne-

kem? Úgy látom, ti előszeretettel csavarjátok ki a szavak értelmét.

Nem óhajtottam vitatkozni veled, ezért jobbnak láttam ráhagyni a dolgot.

— Kár, hogy olyan messze vagytok — folytatta. — Különben veletek is csináltam volna egy kis üzletet, akarom mondani háborút. Remekül kereshetnének. Ámbár! Várj csak! Te azt mondod, hogy valami légi szánon jöttél ide. Nem szállíthatnánk ily módon egymás ellen csapatokat?

Kár, hogy én nem vagyok képzett, illetve született diplomata. Azt hiszem, ha véletlenül egy valódi békebeli diplomatánk kerül az én helyembe, bizonyára áthidalta volna hazája érdekében e nehézségeket. Bátran föltételezhetem ezt nagy tudásukról, széles látókörükről, mert mint a közelmúlt megmutatta, sokkal nehezebb föladatot is sikeresen megoldottak. De nem filozofálhattam tovább, mert az öreg rögzelméire kellett figyelnem.

—Mindenesetre remek ötlet — lelkesedtem. Elhatároztam, hogy nem mondok neki ellent, bármily örültséget mond is, hisz végre is kezei között voltam.

—Na látod. Azt hiszem, ezért érdemes volt idejőnnöd. Taníts meg bennünket ilyen légi szánokat készíteni, aztán ha te esetleg hiába kapacitálnád a tieidet ellenünk, majd mi megyünk tiellenetek. Így egy csapással két legyet fogunk.

—Mi a második? — adtam a melegen érdeklődőt.

—Nem sejtöd, ifjú összeesküvő¹?

—Nem én.

—A háború az egyik, úgye? Hát az semmi, amit a hadseregnek szállított légi szánokon keresni fogunk!?

—Zseniális eszme — kiáltottam kétes lelkesedéssel.

—Na látod. Tudtam én azt, hogy nem vagyok kretén! Hiába mondja itt mögöttem mindenki. Te legalább ezekután nem fogsz hinni nekik. Mi?

—Ha te kretén vagy, én nem vagyok félkegyelmű, mondtam őszintén.

—Leszel te még egészkegyelmű is nálunk. Hát egyelőre nézdegélj körül szép hazánkban, aztán ha kipihented baleseted fáradalmait, hozzálátsz a munkáihoz. Megtanítasz bennünket légi (bárkát építeni! (Mert havi 30.000 nem kis pénz nálunk se. Azt meg is kell szolgálni. Hát egyelőre csak szórakozz. Amiről beszélünk, egy szót se! Elved legyen: közös üzlet, közösi haszon.

—Rendiben van — feleltem. — És most, amikor távozom, engedd meg, hogy sok szerencsét kívánjak a háborúhoz.

—Ne szerencsét kívánj nekem a háborúhoz, mert a háború maga a szerencse. Kívánj nekem egyszerűen csak háborút.

—Hogyne, hogy dagadra keresd magad, mi! És még egy párezer kötél díszítse golyvás nyakadat? Ellenkezőleg! Az örök bélke fényeskedjék neked.

—Jól megtanultad két nap alatt országunk nyelvét, mondjhiatoim. Most pedig a Sátán vigyázzon lépteidre. Vagy egyszerűen vigyen el az ördög!

Gondterhesen tértem haza. Azt rögtön sejtettem, hogy ingyen ezek nem fognak nekem villát és bőséges tartásdíjat adni.

Ám azt is tudtam, hogy nem fogom őket a röpülésre megtanítani. Hogyne! Hogy esetleg egy ily félőrült tényleg megtámadtassa, szere-

tett hazáimat. Vagy alkar más népet. De annál inkább sem tanítom meg őket, mert jómagamnak sem volt halvány sejtelmem sem arról, hogyan kell konmányozható léghajót vagy repülőgépet szentesíteni.

Mi voltam én? Konstruktőr? Mérnök, mechanikus? Egyszerű kie orvos voltam, akinek ál-mában sem jutott eszébe, hogy valamikor légi alkalmatosságot kell gyártania.

Ámbár!... Ámbár nem lenne rossz, ha értenék hozzá. Mert egyébként hogy menekülök ki ebből az országból? Még elgondolni is borzasztó volt, hogy esetleg egész életemet itt kell leélnem, ezek között az emberek közt, távol hazámtól és enyéimtől.

Valamit tenni kellene! De mit? Ha nem fog sikerülni valamit csinálnom, ezek hamar elbánnak velem.

Szerencsére titkárom jött, hogy az ebédhez kísérjen. Mindjárt bejelentette azt is, hogy délután a nagyfejűek küldöttsége fog nálam tisztelegni, hogy meginvitáljanak gyűlésükre.

Örültem ennek. Legalább egyelőre megszabadulok a tépő gondolatoktól. Különben is van még időm a fejemet törni. Hogy mondta a hadügyi betyár? Nézzek széjjel, szórakozzam!.

Né törődjünk hát egyelőre semmivel. Éljük jól s köziben nézzük meg ezt a furcsa országot és intézményeit.

VII. FEJEZET.

A Nagyfejűek gyűlésén.

Délután valóban a nagytőkések, nagybirtokosok és nagyiparosok háromtagú küldöttsége jelent meg nálam és fölkért, tiszteljem meg gyűlésüket jelenlétemmel.

Jóakaratóan beleegyeztem, csupán azt kötöt-

tem ki, hogy inkognitóban tartózkodhassam köztük, hogy jelenlétem tárgyalásukat ne zavarja. Viszont én is nyugodtan és zavartalanul elhajtottam megismerkedni problémáikkal. Miután a kiküldöttek biztosítottak kívánióságom teljesítéséről, helyet foglaltam titkárommal az értem küldött luxusautóban és elindultunk.

Megállapodásunkhoz híven minden föl tünés nélkül és hivatalos fogadtatás elkerülésével léptem be a tereimbe, mint bármelyik egyszerű érdekelt fél, akinek jóvoltáért ezer és ezer gondvert dolgozik.

„Hazánk érdeke megköveteli, hogy emeljük a gabona árát!“, volt az első mondat, amelyet hallottam.

„Hazánk érdeke megköveteli, hogy emeljük a vámokat!“, hallatszott továbbib. Aztán:

„Hazánk érdeke megköveteli, hogy csökkentjük a tisztviselők fizetését és a gondveriteils? bérét!“

„Hozzanak már ők is valami áldozatot a hazáért!“

„Úgy van. A haza érdeke mindenekelőtt!“

„Titkos jutalmat az érdemes főtisztviselőknek!“

—Mi az a titkos jutalom? — kérdeztem kísérrőtől, minthogy otthon ezt a kifejezést sohasem hallottam.

—Kis jutalompenzecske az adózók lenyúzásában tetemes munkát kifejtő főtisztviselőknek.

„Le az ügyefogyott hadügyimiszterrel!“ — szakította őt félbe egy közbekiáltás. Ez érdekelt.

„Annyi egyéni iniciativa sincs benne, hogy egy nyúlfarknyi háborút idézzen elő!“ — kiáltották elkeseredetten a munioiógyárosok.

— Saját gázunkban fulladunk meg!

—Igaz, úgy van!

—Alig várják az anyák, hogy özvegyek, a gyermekeik, hogy árvák legyenek, hallatszott másoldalról.

—Jól tudják, hogy a hálás haza majd gondoskodik róluk!

— A gondiverte nép feni a fogait egy kis hadi dörgemüzeré.

—Úgy van! Kenyérjegyet a népnek! Hadi-kávét és ácsorgást követel az ország.

—Adjuk meg a népnek, ami a népé.

—Éljen a háború! Vesszen a vén trottlija!

—Úgy van! Hazánk érdeke megköveteli a háborút — harsogott a gyűlés.

—A nép óhajtja és a nép óhaja parancs.

— Nem fogadok el kitanítást hazánk érdekét illetően — állt föl szólásra a hadügy-miniszter barátom. — Hogy mennyire nincs is szükség erre, kijelenthetem, bár a részletekre vonatkozóan nyilatkoznom még tiltja a szent államérdek, amit idejekorán el fogok árulni, de azt már most elárulhatom, hogy ha a Sátán is úgy akarja, amire a levelek lehullanak: hadbavonulunk!

—Remek, remek, ragyogó — kiáltozták összevissza. Egy pillanat alatt megváltozott a hangulat a gyűlés nemes közönsége részéről az öreg stratégia javára.

—Vivát, vivát — kiáltoztak.

—Mennyit fog ez keresni privát — jegyezte meg fájdalmas irigységgel titkárom. — Rosszra gondolnom.

—Miiért — kérdeztem ártatlanul.

—Félkegyelmű uram, nem ismered ezt az embert. Egy golyót nem enged kilőni, ha nem kap belőle részesedést.

—Ne mondd — szoltam bizonytalanul.

—Ne mondjam? Még nem tudod, ki ez az

ember! Ez, ha egy köbméterrel nagyobb gáz-felhőt csinálnak, mint amennyiből jutalékot kap, képes az egész háborút lefújni. Különösen, ha az ellenség már meg is vesztegette.

—Hát ezt is lehet? — kérdeztem naivan.

—Mi az, hogy lehet, Egyenesen elvárja.

—De egy hadügyminisztert!

—Kit mást, ha nem egy hadügyminisztert? Tudod, ó, uram, hogy miire képes nálunk egy hadügyminiszter? Az még békét is képes csinálni. Ha tisztességesen megfizetik!

—Tisztességesen?

—Na, csak úgy mondatm. Nem akartam ezzel őt megsérteni. Egyébként zseniális ember.

—Ki?

—A mi hadügyminiszterünk.

—Miért?

—Hogy így meg tudja magát minden kitől vesztegettetni. Nálatok talán nem így van?

—Ó, nem. Nálunk még adnak valamit a becsületre.

—Lesajnálkozó tekintettel rámnézett.

— No-no, ne kegyeskedj szerénykedni — mondta —, azért egy kis panama talán ott is akad?

—Nálunk? Egy fikarcnyi se.

—Ha bolond leszek, akkor majd elmegyek ablfoa az országiba. Egy olyan ország, ahol még egy kis panamát se lehet csinálni! Az az ország, hidd öl, elveszett. Ámbár, ha el is vész, tette hozzá elgondolkozva, visszahozzák. Mert kinek kell az olyan ország, ahol panama nincs, füzte hozzá indignálódva.

Rösteltem, hogy hazám történetének legutóbbi éveiből egy panamával sem tudok neki előhozakodni. Dehát mit telhettem mást, ha a mi politikusaink olyan tiszta kezűek. Így hát szégyenülten hallgattam.

—A mi népünk — folytatta —, megkívánja napi újságjában a mindennapi panamát. Ezt csak nem vonhatjuk meg tőle? Meg is kapja. Mert jelmondata: Panem et panama!...

—Panem et circenses — javítottam ki.

—Az régen volt. Azóta az ízlésünk fmomodott. A circenses, vagyis a durva cirkuszi játék helyett most a finom és elegáns panama kell a népnek.

—És honnan veszitek ezt a rengeteg panamát? — kérdeztem.

—A törvényiházunk bizottságainak kötelességük a panamáikat előkészíteni és kidolgozni. Az ország nagyjai aztán végrehajtják.

—Elbámultam ezen a kitűnő összmunkán. Minden összefog itt, hogy a nép kívánságait kielégítse.

—Aztán, mondd — szóltam —: panemről, azaz kenyérről is gondoskodtok a nép számára!

—Azt már nem! Amikor legutoljára esődbe vittük az államot, akkor kiegyeztünk a néppel 50%-ara.

—Hogy-hogy?

—Úgy, hogy e jelmondat 50%-át kapja csak. Vagyis a panamát.

—Hirtelen lobogó lángok terelték el figyelmemet erről az érdekes témáról. A terem (sarkai-ban tűzök gyulladtak. Megrémültem. Tűz van, kiáltottam a titkárra.

—Persze, hogy tűz van, szólt ez egyiked-vüen.

Ránéztem. Mit jelent ez a flegmái A terem négy sarkában röpködtek a parazsaik.

— Örömtüzeket gyújtottak — világosított föl.

A lángok körül táncra perdültek a nagyfejük. Groteszklátvány volt, amint a lógó hasú uraik táncot roptak a máglya körül.

— Micsoda tánc ez — kérdeztem.

—Ez a mi nemzeti táncunk. Régebben vitustáncnak hívták, újabban konjunktúra-tánc a neve. Az új háborús konjunktúra hajnalhasadásának öröme lejtik.

—De miért gyújtottak a teremnek mind a négy sarkán tüzet?

—Az együk tüzet a muníciógyárosok gyújtották. A másaikat a nagybirtokosok. A harmadik sarokban a magyrangú harcosok hazaszeretetének tüze lángol. A negyedik a hadseregszállítók örömét szikrázza a mennyezetre.

—Ó, ha én is köztetek lehetnék, aranyos vitézek, daliás leventéik! — sóhajtotta kísérem.

— Ami későik, nem múlik.

Hálásan nézett rám.

—Ha félkegyelmű terjedne annyira, hogy hozzájuttatná egy kis kötélhez — szólt reményteljesen.

—Majd meglátjuk — Ígértem meg felelőtlenül. — Talán nyakadba segíthetem.

—Ó, köszönöm!

—Mi lenne, ha most kigyulladna a terem, tértem vissza az előbbi tárgyra.

—A sátán óvjon ettől bennünket — mondta ijedten. — Itt veszne a nemzet dísze, virága.

—Szép kis virágok, gondoltaim magtamban. Intettem, mentem. Eleget láttam. A nehézsúlyú támcgörlők közsött sietve kivonultunk.

VIII. FEJEZET.

A kráter tetején.

A következő napokon egyedül csatangoltam be a várost. Megtekintettem a belső városrész pompás palotáit, gumialapú útjait, amelyeken hangtalanul surrantak az autók, hátsó ablakai-

kon himbálódzó táncosnőkkel vagy óriáskezű fenyegető rendőrbábukkal.

Benéztem a múzeumokba, képtárakba. Bekukkantottam egy feketére, egy coctailra a márványfalu, ezercsilláros éttermekbe. De ha ebből a külső fényből akartam volna megalkotni magamnak véleményemet Sátánia életéről, bizonyára csak felszínes képet nyertem volna. Mert megriasztott még a belső város utcáin is tétova nézésű, kialvatlanul vörös szemhéju, rosszul öltözött nők, férfiak tömege. Mezítlábás gyermekek állítottak meg, egy kis pénzért esdekelve, szemük sarkából félrepislogva, menekülésre készen a rendnek katonáitól.

A parkokban világos nappal emberek aludtak összegubbaszkodva a padokon. Hajléktalanok, akik ki tudja, hol töltik az éjszakát, amikor a parkok kapui bezárulnak mögöttük. Minden második üzlethelyiség vakon, lehunytt redőnnyel komorlott bele a részére elvégeztetett életbe, vagy még nyitott boltok tátongtak betegálmosan a minden mindegy ürességével, vagy ordítottak hirtelen készült, rosszulfestett vászonszájukkal: Kiárusítás! Végeladás!

A külvárosok szennyes negyedeiben az utcán harsant a nyomor, családok karavánjai haladtaik a városi szemétdombok felé, hogy zsákjaikba gyűjtsék ugyanegy helyről az asznapi ennivalót: a kenyér- és krumplihéjat és az asznapi tüzelőt.

Betegek feküdtek az útszélen; idegsokkos katonák, a legutolsó háború utcárasodortjai reszkettették a járókelők idegeit s csapkodták delíriumos lépteikkel a kövezetet. De az emberek nagyrésze segíteni nem tudóan tekintett félre, vagy saját nyomoruknak szívükre edzett kérgében apatikus közönnyel haladt tovább.

Gyának előtt kialvó szemű emberek ténferegtek, néztek a hideg kürtöket, unatkozó kéményeket. Ahol egy-egy üzem pipálta kéjes füstjét, ott gondverték százai állták el a kapukat, izmaikban a dolgozni akarás feszítésével. Gyomrukban az üresség szédült, szivükben a kenyeret váró család reszketett, fejükben az imént betűzött valóság ökle kalapált: a létszám betelt!

Itt-ott összes öté ti ettek a szemek, aztán elnéztek egymásról, föl, úgy tűnt, hogy a kráter felé, amelyből mintha vékony gőzök, inkább páráiknak hittem, bodrozódtak, tévelyegtek s szétoszoltak a városra.

A kráter, hallottam rekedten suttogva itt is, ott is. Inkább maguknak mormolták és én hajlandó voltam hallucinációnak hinni az egészet. De újra, meg újra ismétlődött, már dobhártyámon pergett és zakatolt a szó: a kráter, a kráter!

Mit akarnak a krátertől? Mi ez a kráter? Szunnyadó tűzhányó, bujkáló lávahalál, élettől, szenvedéstől megváltó tűzikatlan?

Eszembe jutott titkárom, aiki átsiklott kérdésem, amikor a hegyet említettem. Megvilágosodott előttem: ez nem akart beszélni róla! Emögött rejtezik valami.

Szóba elegyedtem egyik-másik gondverttel. Gyanakodva néztek rám, óvatosan válaszoltak és vizsgálgatták jó ruhámat. Röstellem magamat, szólni szerettem volna: hisz én is ti vagyok, pillanatnyilag a groteszk sors felöltöztetett, de bábuja vagyok csak, férfimanequinje. Holnap, lehet, letépi rólam mai szeszélye rongyait s holnap akkor újra az leszek, aki voltam, aki vagyok: hiába tanult, hiába dolgozott, értéktelen, mint ti, mert hasznaveetlen, elsőpört falevél.

De amikor a kráterre akartam terelni a beszédet és megkérdezni, miért mormolják nevét, nézik loppal misztikus gőzét, furcsán pislogtak rám, félrefordultak, otthagytak, vagy csak annyit mondtak: a kráter... és másról beszéltek.

A kráter! Mi van emögött?

Mért nem akar titkáromtól kezdve semki se beszélni erről? Elhatároztam, hogy végétre [járak a dolognak.

Hazamentem. Magam elé hívtam titkáromat s váliaszt sem várva, kiadtam az utasítást. Megnézzük a krátert!

Meglepettem rámtekintett, de látta arcom határozottságát, nyelt egyet s nem mert ellenkezni.

Meg fogom tudni, miért titkolóznak, mondtam magamban.

Autón mentünk a hegy lábáig.

Itt leszálltunk. A hegyre vezető szerpentinuton gyalog indultunk föl a tömpe csúcsra.

— Micsoda fák ezek? — kérdeztem, mikor szememíbe ötlöttek az út szélén tízméterenként fölmeredő faoszlopok, melyeknek tetején keresztléc állott ki beleszűrt kampókkal. — Telefonszerelnek a hegyre?

— Nem telefonszlopok ezek — felelt titkárom.

— Hanem?

— Hanem embetek részére készültek.

— Emberek részére? kérdeztem elképedve. — Csak nem bitók?

— De azok!

— Hát ennyi bűnöző lenne éhben az országban?

— Elkábult gondvertek részére készültek, — világosított föl.

— Megdöbbenve hallgattam. Ballagtunk tovább.

Végre a hegy tetejére értünk. S egyszerre ott állt előttünk hatalmas, vékonyan *gőzölgő* üregével, vészt jóslóan (morajló gyomrával a félelmetes kráter. Körötte, a nyílás körül pedig akasztófák gyűrűje övezte.

Nem kellett kérdezni, tudtam már: a vesztőhelyen vagyunk.

Észrevettem, hogy amint titkárom az üreg felé tekint, idegesen kapja el a fejét. Láttam, hogy itt valami nincs rendjén, hogy nem szívesen gondol rá, ezért, hogy ez ország szokásai szerint udvariatlannak ne mutakozzam, nem mulaszthattam el, hogy kellemetlenséget ne okozzak néki. A beszélgetést tehát egyenesen a kráterre irányítottam.

—Jártam szerte a városiban a gondvertek között és nagyon sokat hallottam sugdolódzni erről a kráterről — szóltam. — Mindannyiszor észrevettem azt is, hogy amikor erről beszélnek, elfehéredik és eltorzul az arcuk s riadtan néznek körül, nem hallja-e valaki beszédüket. Ha pedig egyenes kérdéssel fordultam hozzájuk, meglepetten és fejcsóválva fordultak el. Másrészt rajtatok is észrevettem, hogy kínosan érint a kráter felé tekinteni. Hogy teljesen ismerjem zseniálisan fölépített országokat, amelynek már eddig is bámulattal adózom, s hogy majdan hazáim üdvére tudjam fordítani azokat a nagyszerű tapasztalatokat, melyekiben köztetek részem volt és van, ne zárkózz el az elől, hogy hazudj nékem valamit erről is.

—Éleslátásod meglepő, távoli ország szerencsés fia, — szólt titkárom. — Valóban némi animóziitásissal tekint úgy a kötélviselőik nemes társadalma, mint az akasztófárávalók nemtelen hada eme kráter felé. A szempont azonban, amely ezt az idegenkedést előidézi, különböző.

Ezért röviden elmondom néked e kráter történetét, amely országunk történetével szorosabban függ össze, seanimint hinnéd. Menjünk hát sorjában. Első honalapítóink, amikor elleneiktől űzelve, elfoglalták ezt az országot, a krátert már itt találták. Akkor azonban nem volt még kráter, mint ahogy lényegében ma sem a ti fogalmaitok szerint való kráter ez, hanem egy óriási, szinte feneketlen *üreg* a föld mélye felé. Eleink nagyszerű érzékkel fölismerték e nyílás hasznát és az itt talált őslakókat, akiket rabszolgául használni nem tudtak, egyszerűen beledobálták az üregbe. És azóta a századok folyamán jogszokássá vált, sőt törvényileg megszentelt rendeltetése lett, hogy az országhatalom szempontjából nem megfelelő elemeket életük elősegített befejezésé után ebbe a nagy és nem költséges temetőbe hajtjuk bele.

—Zseniális megoldás — szóltam kétes lelkesedéssel.

—Várj, ó tanulékony uraim — folytatta. — Minden nagyszerű előnye mellett azonban van ennek a módszernek némi kis hátránya is. Ez pedig az, hogy ezek az átkozott, akasztófáról leszedett virágok nem oszlanak föl teljesen, maradéktalanul benne. A testük megsemmisül ugyan, de a fejükben levő téveszmék és hazard gondolatok gázzá alakulnak át. Ezek aztán az idők folyamán lassan-lassan fölgylnek és bizony tagadhatatlan, hogy következményeikben néha borzalmas feszítő erőt alkotnak. S amikor mi nyugodtan alszunk és nem is gondolunk semmi veszedelemre, egyszerre csak meginog alattunk a föld, kitör a vulkán, paloták omlanak és kéjkeretek tűnnek el a föld színéről, a mélybe lenyomott téveszmék lávája ömlik a földre, az úgynevezett fölszabadító gondolatok gáza szétomlik a levegőben, megőrjiti a leg-

megbízhatóbb és legbárgyúbb gondvertet is. Pusztítani és rombolni kezdenek, lázadó dalokat énekelve viszik legjobbjainkat a nékik rendeltetett, a részükre karban és üzemben tartott bitóra. S ami a legszörnyűbb, nagyszerű tetteikért kapott kitüntetésekkel, a nyakukba akasztott érdemköteleken húzzák föl a mieinket. Ennek a betegségnek, hely esőbben veszettségnek terminus technicus a lexikonjainkban: a forradalom.

—Ínycsiklandóan érdekes.

—Bizony az. Sok ártatlan, a jéghezért bátran, gondolkozás nélkül ezer és tízezer gondvert vérét kiöntött hősünk, törvényeinket, államrendünket és jólétünket millió gondvert veritékéből fönntartó közigazdászunk és politikusunk lelte halálát a söpredék részére rendelt bitókon.

—Ez tehát az árnyoldala a kráternek?

—Úgy van — felelte ő.

—És gyakran történik meg e kitörés? — kérdeztem.

—Mióta országunk történetét ismerem, két emberöltő választja el átlag a robbanó periódusokat. Amint látod, pompás szolgálatokat tesz nekünk a kráter. Mégis nincs olyan jó, amelynek árnyoldala is ne lenne.

—Látom. De azt magyarázd meg, hogy van az, hogy már számtalan ilyen kitörés, forrongás, a ti meghatározástok szerint forradalom volt s mégis itt vagytok és uralkodtok.

—Nagyon helyes volt a kérdésed, ó elmeéles Gulliver. Válaszolok neked erre is. Amikor a forradalom kitör, aki teheti közülünk, behúzódik odújába, még inkább, aki teheti, csatlakozik a rombolókhoz, velük ordít, sőt hogy őszintének lássák, még inkább tüzeli a tömeget és bizony itt-ott fölbujtogatja őket

egy-egy osztálytársa megsemmisítésére, így megmenti saját életét, majdnem mindig vagyónát is.

—És nem tartjátok ezt inkorrekt dolognak?

—Hogyan kérdezhetsz te ilyent, aki oly világos képét rajzoltad egyebekben magad elé országunk dicső elveinek. Sosem hallottál még az alkalmazkodás törvényeiről.?

—Valóban — szoltam — igazad van. Sőt mintha egy más nagy tanra, a sacro egoismo tanára is emlékeztetne ez az eljárás.

—Pompásan appercipiálsz a dolgokat. Úgy van. A szent önzés lelkükbe ivódott hazafias tana vezeti önzetlen lépéseiket. Mert, ide hallgass, ebben nincs ellentmondás. Szent önzésük valóban önzetlen, mert a hon érdekében, tehát a mi érdekünkben történik.

—Nem egészen értem.

—Figyelj csak. Igazságom kitűnik a továbbiakban. A forradalom, amelyhez hajtóerő kell, lassan fel őrli ezt az erőt. Hogy állandóan tartson, az kellene, hogy a kráter állandóan ontsa magából a téveszmék gőzét. De a kráter is kimerül. Ám ha nem is merülne ki végkép, az emberi test elsőrangú szervezete, amelyet az első pillanatban fölkorbácsol a miéreg: a kráter gőze, a kitombolás után maga választja ki magából az antitoxint, az ellenmérget és közömbösíti a szervezetet a méreggel szemben. Közömbösíti, helyesen mondtam. Mert szóról-szóra ez történik a valóságban is. A megvadult és a méregokozta láztól hajtott tömeg kitombolja magát, szerinte elégtételt vesz gyilkosain, kirablóin és veritéke vevőin. Aztán elfárad, körülnéz, már nem tud mihez kezdeni a győzelemmel. Félelem tölti el szokatlan hatalmával és tetteivel szemben. Ezer évig volt rabszolga, én nem is csodálom, ha

nem tud egyik pillanatról a másikra erejével mihez kezdeni, ha nem tudja meg is tartani a szerzett hatalmat. Bűnbánatot érez. Úgy érzi, hogy annyi bűnt követtek el ellene életében, hogy ha ő követ el hasonlót csak egyszer is, ha a maga szent érdekében is, lakolnia kell. Tudod mi a bajai Nem tud úr lenni! Nem érzi maga mögött a gonosztevő apák, nagyapák helyeslését, akik mind ekkép cselekedtek volna. Naiv és saját lelkiismerete van és ezért kerekedünk mi ismét fölül. A gondverték tömege visszavonul lassan. Maga se tudja, mit akar, de amit érez, hogy akar, mert máról holnapra nem következik be, elcsügged, csalódik, félrevonul, közömbös, sőt ellenséges lesz. És most jönnek a mieink. Még nem egyenesen, még nem szembe. És itt látni fogod, minő helyes volt, hogy sokan közülünk velük együtt ordítottak, sőt uszítottak. Megnyerték a tömeg szimpátiáját, vagy legalább elősegítették közömbösítését. S míg a lázadók tapasztalatlan vezetői módszerekről és mikénteokről vitatkoznak s ezalatt féltékenyen vagy éneikül megkötik egymás kezét s vagy csalódnak és visszavonulnak, vagy legjobb esetben tehetetlenek lesznek, addig a mieink kisajátítva eszméiket, a tömeg nevében elfoglalják a pozíciókat. A többi már könnyen megy. Egyik előőrünk a másikat helyezi el a fontos helyeken s amire a vezetők észretérnek, vagy már titkon szervezkedő csapataink kezében vannak, vagy mint a nép ellenségei, börtönben ülnek, netán már ezen is túl. Jelentéktelen ügy ezek után a végkifejlés. Az elégedetlenkedőkből, a csalódottakból és az éhezőkől verbuvált csapataink, amelyeknek oszlopa lehetőén az előbibi forradalomnak immár tapasztalt söpredéke, elfoglalja a főbb góccokat s a hadvise-

lésben tapasztalatlan, még mindig gőzöktől kábult ellenosztagokat szétveri, elfogja és fölkoncolja.

—És — kérdezem én bámulva e nemtelen szellemet — ez sikerül?

—Eddig mindig sikerült. Mint látod, ismét mi vagyunk fönn. Mi ismerjük a tömegpszichét s ez győzelmünk kulcsa.

—És ha már győztetek, miért nem temettek be örökre a bomlasztó gőzök üregét?

—Már hogyan temetnénk? Erre nekünk szükségünk van. Sőt éppen most van rá igazán szükségünk. Hova hajítanánk a legyőzött fölforgatok hatalmas hekatombáit? Mert mi bosszút állunk. Bosszút kell állnunk, hogy megfélemlítsük a tömeget. Aki gyöngének mutatkozik, elveszett. Ez államéletünk alap-tétele. Gyöngének lenni, a pusztulás. Ebben az egyben, azt hiszem, egyezik fölfogásunk a tettekkel. A különbség csupán az, hogy mi azonnal levonjuk annak konzekvenciáit, ti pedig hagyjátok, hogy lassú halállal, éhhalállal múltjék ki a legbűnösebb delikvens, az tudniillik, aki az életben gyöngének mutatkozott. Én azt hiszem, e szempontból is a mi eljárásunk a humánusabb.

—De hisz így új gőzöket készítetek elő?

—Lehet. De eddig mindig győztünk. És győzelmünk gyümölcset mi egy életen át élvezni akarjuk. Mi nem adjuk ki kezünkől egykönnyen a győzelmet és főképp annak eredményeit!

—Jó! De ha ismét fölforr a kráter, fiaitok ismét új harcnak néznek elébe.

—A mi példánkat szem előtt tartva, újra győzni fognak. És aztán az már az ő dolguk. De addig is mi élünk, kiéljük minden percét

életünknek, sőt kiéljük teljes gyönyörrel a leigázott lázadók életét is.

—Ám mi lesz, ha ezek is tanulnak és okulnak?

—Okulnak? Soha! A tömeg lelke marad a régi, az nem tud megváltozni.

—És ha mégis? S leverik fiaitokat és nem adják többé vissza az elfoglalt tért?

—Ez a fiaink problémája. Mi a mi életünket éljük, ők is a magukét. Mi megdolgoztuk a talajt apáink útmutatása alapján, nekik is így kell tenni. És így fognak tenni, mert élni akarnak, könnyen és jól akarnak élni. Ez a birodalom a miénk. És a miénk a kráter is. Minden háborgása, minden lázkitörése és minden pusztítása ellenére is a miénk. Ha föllázad is időnként, még a lázadása is minket szolgál s mi élünk fölötte boldogan és táncolunk a tetején.

—Hogyan mondtad? Táncoltok a kráter tetején? Engedd meg, kedves jégpribék, hogy följegyezzem e mondást. Hadd gazdagítsam népemet és nyelvünket e nálunk ismeretlen fogalommal és precíz meghatározással. Hadd tudja meg jóvoltodból, ó, nemtelen férfiú, szeretett hazám is, hogy mit jelent a kráter tetején táncolni!

IX. FEJEZET.

A császári palotában.

Nagy ünnepekre készült Csuhaj-ország és tündöklő ékességű fővárosa: Sátánia. A császár uralkodásának huszadik évét készültek megünnepelni, a nagy uralkodóházhoz, a Sátán földi helytartójához méltó fénnel és pompával.

Nekem is, mint a rokonország illusztris kép-

viselőjének, kikézbcsítették az aranszegélyes, cserzett bőrré kézzel festett meghívót. A szöveg fölött az uralkodóház tizenkétágú aranyvilláját két denevérszárnyú és tekerődő kigyófarkú pufók ördögfióka tartotta.

Az ünnepségre külön díszruhát kreált számomra az udvari szabó. Mindazonáltal nehéz szívvel állítottam ki a csekket tizenötezer bőrdarabról. De ami fontos volt, az urak szerint megérte. Különösen vörösszínű, bozontos ördögfarkom keltett nagy föltűnést és okozott köztük osztatlan irigységet.

Az egész város zászlódíszbe öltözött. Mint kolerás hajókon, lengtek a középületeken a nagy sárga lobogók. Ez volt az uralkodóház s így természetesen a nemzet színe is.

A császára palota mélyen a föld alatt épült. Métervastag páncéllemezek gyűrűjébe ágyazva állott. Megkérdeztem, miért építették ezt a ragyogó várat a föld alá.

— A mi urunk a Sátánnak a helytartója. Illik tehát, hogy minél közelebb legyen lakóhelye a pokolhoz — volt a válasz. Rossz nyelvek azonban azt súgták fülembé, hogy azért építkezett a föld alá, mert így nehezebb hozzáférközni és fölrobbantani.

—Vájjon kitől kell félnie ily nagy gonosznak! — kérdeztem.

—Sohasem lehet tudni. Nálunk még a gonosznak is van ellensége, bármennyire ördögös életet is éljen.

Hétszeres katonai kordon vette körül a palotának földből kiálló bástyáit. A katonák puskái élesre voltak töltve s a fegyvereken ragyogott a föltűzött háromágú vasvilla. Hétszeres igazoltatás után jutottunk be a kapukon az árkádok alá, honnan lift szállított le

bennünket a trónterem előtti márvány előcsarnokba.

A főháznagymester fogadott s aranyvilláját megkocogtatva jelentette érkezéseimet az öszszegyűlt előkelőségeknek.

A hadügyi betyár sietett elém és kedvesen üdvözölt. Miután hasonló módon megkérdeztem, nem kerülgette-e őt a guta, mióta szerencsénk volt egymást látni, minisztertársai közé vezetett s egymás után bemutatott.

— A pénzügyi vámpír — szólt.

Udvariasan meglóbáltam előírás szerint kezemben tartott fővegemet, amit ő kedvtelve vizszonzott.

—Hogy szolgál egészséged, ó, nagy bőrléfejtő!— kérdeztem.

—Köszönöm, előkelő idegen. Dolgozom hazám érdekében azzal az elemelő tudattal, hogy hű fiaik érdekét nem felejttem.

—Ez nagyon kétértelmű. Nem fejeznéd ki magad világosabban?

— Úgy értesültem zsebtársamtól — s itt a hadügyminiszterre mutatott —, hogy nem vagy elég buta ahhoz, hogy meg ne értsd.

— Megtisztelő — szóltam.

Egy úr közeledett felénk. Nyakában cserzett kígyóbőrön kígyófogak csüngtek.

—Mi ez a nyakában? — kérdeztem, reá tekintve.

—A simulékonyságáért kapta. A kígyórend nagyszalagja a méregfogakkal.

—A külügyi kalandor vagyok — mutatkozott be. — Szerfelett nagy az én beesülesem nemes hazád iránt — szólt vigyori diplomata arccal. — Nem vélnéd-e, hogy népeink üdvére leendene, ha a véletlen sors adta lehetőségek a két rokonnemzet szoros és egymás be- és kiforgatására irányuló szövetségbe tömörí-

tése neveinkhez fűződő eseménye lenne az újabb kor történelmének?

— Örööm teljessége szaporítható nem volna — igyekeztem stílusát átvenni —, ha ez, nemzeti nagylétünk alapvonalait lerakni elősegítendő, eredmény kecsgetetésével adós nem maradna.

A földművelésügyi, kereskedelmi és belügyi miniszter csatlakozott csoportunkhoz.

— A verejtéktolvaj, a cseregróf, valamint a kar- és láb hatalom mozgatója — szólít a hadügyminiszter.

Üdvözöltük egymást.

— Huj, de kimelegedtem — szólta a földművelési miniszter, homlokát törülgetve. — Most jöttem meg a pokolból kollégámmal, a karambolgróffal. Üstöket, kisüstöket szereztünk be.

— Nagyon helyes — szólta a belügyér. — Úgyis jönnek a választások, kell a népnek egy kis szívbizsergető.

— Bizony megérdemli — hagyta helyben a verejték tolvaj.

— A miniszterelnök — zsongott föl az áhítatos moraj, amint belépett egy zömök, borotváltkópú, ártatlanul nyílt tekintetű, sűrű fekete hajú, fitosorrú úriember.

Minisztertársai és a többi jelenlevők térdig hajtották derekukat, de ő keresztülnézett rajtuk s egyenesen felém tartott.

Nagyot csóváltam kalpagomon. Kegyesen mosolygott.

— Ritka szép példány — szólta műértően szemlélve fővegem kócsagtollat. — Hol ejtetted?

— Itt ejtettem... szerét — szóltam, nem tudva, mit hazudjak.

— Éppen fókalesen voltam s a tengeren ültem egy haján — szólta —, mikor megsürgönyözték esetedet. Nagy eset volt.

—Valóban — feleltem.

—Üdvözlünk, ó, nagy vadász — termettek mellettünk kezüket dörzsölve a miniszterek, akik csak most egyenesedtek föl és vették észre, hogy uruk közben, semmibe sem véve tisztelgésüket, otthagya őket.

—Új politikai orientáció — suttogták a távolabb állók, amikor látták, hogy a hatalom elkezelője először engem tüntet ki megszólításával.

Ha sejtette volna nagy semmiségemet! De én magam is csodálkoztam, hogy nem rezzenem össze a rémülettől, rágondolva is erre a lehetőségre. Ám az a rövid idő, amit ez atmoszférában töltöttem, a jómód és uraság, amibe itt belecsöppentem, bevallom őszintén, elég volt arra, hogy otthoni mivoltomról hamar megfeledkezzem. Fordítva nehezebb lett volna. De hát valami nagy erkölcsiekkel nem dicsekedhetünk mi, középszerű emberek.

—Hogy s mint szolgált a vadászszerencse? — udvarolták körül a fővadászt az alhiénák.

—Egy pár száz hízott lazacot lőttem csak s vagy nyolc-tíz bálna akadt horgomra — vetette oda könnyedén.

—Hazudni azt tud — mormogta meggyőződéssel a közoktatásügyér —, nem hiába állítom oda példaképnek az ifjúság elé.

—De térjünk a dologra. Az ünnepség végétével bölömbika-vadászatra indulok a császárral. Most van egypár percem, ne mondja senki, hogy nem szolgálom meg fizetésemet. Referálatok reszortotok ügyeiről!

—A nép betakarította a termést a földbirtokosok csúrjeibe — kezdte a barázdahitegető. — Most nincs munkája, de enni mégis szeretne. Közeleg a tél. Valamit tenni kellene.

—*Jeget* fog aszalni — adta ki az ukázt a miniszterelnök. — Az van elég¹.

—A gyárosok nem akarnak már dolgoztatni — szólt a cseregróf. — Nem tudják eladni az árut. A gondvert pedig nem tud vásárolni.

—Termelést szüntess! Megvárni, amíg az áru elfogy!

—És a gondvert munkás!

—Várjon addig!

A közoktatásőr: A sámánok is behajtották a pokol járandóságát. Ezenkívül megkapták az új templomok építésére a segélyt.

—Rendben van. Fontos elv nálunk a templomok és a nép épülése — fordult felém magyarázóan.

Az adósakál: Ragyogó eszméd, a titkos jutalék megtette hatását. Bőrlefejtőim újult erővel vetették magukat az adóhátralékosokra. Jelenthetem, hogy minden bőr az államkasszában ...

—Minden? — vetette közbe szúrós szemmel a miniszterelnök.

—Minden ott volt. Most már egy kicsit kevesebb van ott.

—Így elhiszem.

—Jelenthetem, hogy a bőrtelenítést egy kozmetikus se tudta volna sikeresebben végrehajtani.

—Ez igaz volt. Ezt saját szememmel láttam.

—A tárgyalásokat a háborút illetően a külügyi kigyóval egyetértően sikerrel folytatjuk — vetette oda könnyedén a hadügyek sáfárja. — A nagyfejűek megnyugtatóására kijelentettem, hogy mindent megteszünk etekintetben is fenyegetett érdekeink védelmére. Egyben az államkasszából kiemelttem a mezei hadak fölszerelésére szükséges összegeket.

— Csak takarékosan!

— Mint ahogy egy hadügyminisztertől megszokta az ország.

A csereügyek minisztere következett:

—Hadd hulljon a férgese! fölkiáltással fölemeltem a kereskedők, iparosok, gondverték és mindenfajta tintaivók adóját. Bevezettem a száafázisú forgalmiadét, fölemeltem a barlangbért, fölemeltem a vámokat* fölemeltem a szolgálati korhatárt és a halálozások szóimát.

—Gratulálok.

A főháznagy mester lépett most hozzám.

— Engedd meg, ó, előkelő idegen, hogy udvarunk ceremóniáiról, minthogy azok bizonyára különböznek a tieitektől, pár szóban fölvilágosítást adják.

Megkaptam az instrukciókat, egyben kijelölte helyemet közvetlen az ország nagyjai mögött s oktatóan hozzáfűzte még:

— A mi államvezetőnk buta és gonosz. így szerencsésen egyesíti magában azt a két alapvető tulajdonságot, amely közül ha az egyik hiányzik, a rabiga megdől s uralmunk romjába görnyed. Ne igyekezzél tehát nála butábbnak és gonoszabbnak látszani. Rossz néven venné s ezenfölül hiábavaló kísérlet is lenne.

Örömmel biztosítottam őt arról, hogy e két tekintetben legkevésbé sem óhajtom uralkodójukat megszegyeníteni...

Most föltárultak az ajtók, a magas szárnyak mellett hatalmas termetű, sárga egyenruhába bujtatott udvari ördögök állottak, szinte odacövekelve. Az ördögi gárda válogatott legényei voltak ezek, (kezükben a háromágú rézvilláival.

Félelmetes alakjuk mellett vonultunk be a

császári trónterembe. Itt elhelyezkedtünk, mindenki a maga kijelölt helyén.

Ülőhely csak kettő volt a teremiben, a két arany trónszék, nehogy valakinek eszébe jusson leülni. Ezek mögött ezer ember bőréből készült díszes baldachin adta a méltó háttért a pokol földi helytartójának csillogó trónszékéhez.

A főháznagymester hetet koppantott az üres trónus lábánál.

Halálos csöndbe merevültek a meghívott előkelőségek. Föltárult az oldalajtó, tizenkét címeres Ökörfejű lovag vonult be harsanó tülköléssel. Pataik ütemesen verték a padlót, míg a trón körül testőrséggé alakultak.

Mögöttük lépdelt Csuhajország uralkodópárja, a Sárga Sátán földi uralmának letéteményesei.

Az államvezető valóban lebilincselő jelenség volt. Oldalán eleganciával párosult könnyedséggel hordta az ország uralkodói jelvényét: az aranytokos nyúzókést, nyakaiból pedig minden általa akasztatott kötelékéből egy kóc lógott alá.

A császári pár elfoglalta helyét, s mi ki egyenesíthettük derekunkat.

Háromszoros lelkes pfuj, pfuj, puszituljt kiáltottunk a főkarmester intésére az uralkodópár üdvözlésére, amit ők kegyesen fogadtak.

Most a főháznagymester a trón lépcsője elé hajbókolt. Itt egy kis ébenfaasztalon motozott valamit. Kíváncsi voltam, mi lesz ebből.

Egyszerre legnagyobb bámulatomra a kisasztalon egy gramofon szólalt meg. Ezt húzta föl.

A gramofonból a trónbeszéd harsogott:

„Szolgáim és szolgálóim!

Üdvözölünk titeket, népünk legkiválóbbjait, a pokol országlászó fattyait, kik összegyűltek itt lelkiismeretlenségtek parancsszavára, hogy velünk ünnepeljetek és részesedjetek örömnünkben.

Húsz éve vagyunk áldozatai önzetlenségünknek. Húsz éve állunk hivatásunk magaslatán és ülünk a népünk nyakán.

Ez idő alatt mindent megtettünk, hogy országunk népei boldogan hajtsák a bárd alá fejüket. Aadtunk neki háborút, polgárháborút, börtönt és bitót. Késze volt krízisben, Ínségben, éhhalálban. Semmi jogot nem tagadtunk meg tőle, hogy a halálnemek válfajai közt válogathasson. A mi érdemünk tehát, hogy országunkban megszilárdult a pokol rendje és a temető nyugalma.

Bízást mondhatjuk ezek után, hogy húsz évi uralkodásunk eredménnyel járt s kiérdemelte az öröm ünnepét.

De nem tagadjuk meg ezért a köszönetünket tőletek sem, akik nehéz és felelősségnélküli munkánkban segítségünkre voltatok. Elismerésünk külső jeléül megalapítjuk ezért a mai napon uralmunk örök emlékére a sírkoszorúrendet, hogy viselhessétek ezt munkátok megérdemelt jutalmául.“

Zivataros lelkesedés kísérte a császári gramofon szavait. A frenetikus öröm csillapodtával a pokoli úr fölállt, hogy cerclét tartson és kitüntessen egyeseket megszólításával.

Hozzám, is leereszkedett a nagy uralkodó.

— Jelentést tettek nekem — szóit — mesterművedről, a léghajó fölrobbantásáról. Megajándékozlak ezért az elismerésre méltó tetedért téged is a koszorúrenddel és megengedem, hogy a 31 aranykötelet ebbe belefonna viselhesd.

— Álságos úr — feleltem. — Rokon-, akarom mondani ellenszenveddel kitüntetsz. Szabadjon ezért az örvendezőkkel együtt nekem is ezivből kiáltanom: legyen átkozott trónralépésed napja, ó sátáni császár!

— Szépen beszélsz, sanda idegen. Úgy látom, hamar beleélted magad országom viszonyaiba és nemes nyelvezetébe. Nem csodálom egyébként, hiszem úgy tudom, testvérnép fia vagy. Kár, hogy hazád nem fekszik országunk közelében. Rágondolni is kéj, hogy tudnánk mi egymást gyűlölni.

— Talán jobb is, ó, nagy Mihaszna — bátorodtam megjegyezni. — Bizonyára rég kiirtottuk volna egymást.

— Éppen ezért. Urunknak, az Ördögnek tetsző dolgot cselekedtünk volna. Most pedig megengedem, hogy kíséretemhez csatlakozz. Nagy ünnepünk van ma. A nép elvárja, hogy vonuljunk ki kápráztatására és butítására. És ezt a kötelességünket mi teljesíteni is szoktuk.

Kegyesen tovább vonult.

A főrangúak egymásután gratuláltak kitüntetésemhez.

—Látod, nem feledkeztem meg rólad — súgta a hadügyi üzér. — Remélem, eme kötelek szorosabbra fűzik barátságunkat.

—Rossztett és kötél visszajár — válaszoltam udvariasan.

A császári cercle végetért.

Az uralkodó visszatért a trónszékre. A főháznagymester a trón elé állott, háromszor kopogott aranyvillája nyelével és elkiáltotta magát:

— Népbutító sámánok előre.

A pokol sárgájába öltözött sámánok, ördög-hívók és egyéb pokoli szerzetek menetté alakultak s megindultak kifelé. Kezükben lidérc-

tüzeik égtek, csoportjuk közepén pedig egy fősámán vitte az ördög háromágú aranyvilláját.

Utánuk apródok következtek, kezükben a címeres bársonypárnákkal. Ezeken vitték nemes tartással az uralkodói jelvényeket: a bőrnuzó szerszámot, a bőrbevarrott buzogányt és a köteleket.

Mögöttük vonult ki az uralkodópár.

Ezután indultak el a teremben volt fölállás-sorrendjében a miniszterek, a külföldi országot követői, köztük jómagam is, a katonaság vezérei, a nagyfejük tábora és a magasrangu állajmi tisztviselők.

A katonaság feltűzött vasvillával állt sorfalat az ut két oldalán, amerre elvonultunk. A felvonulás szemlélésére csak civilruhás közegek ellenőrzése mellett engedték belépőjegygel a megbízható népséget.

A főállamkasszaőr, a pénzügyek teljhatalmú tolvaja hamis pénzt — emberbőr helyett lóbört — szórt a nép közé.

Az igazság őre, aki börtönökbe zárva őrizte az igazságot és azokat, az eltévelyedetteket, akikből az igazságot nem lehetett kiirtatni, jött mögötte. Ő vezette az ítélezők testületét, akik ütemes zajt csaptak az ország börtöneinek kulcsaival, amelyek nyakukban lóbálóztak.

Utánuk lépkedtek a többi, bíborba, bársonyba öltözött félrevezetői a népnek.

Amerre elhaladtunk, a nép szeretett uralkodója és kísérői láttára szívből kiáltotta a nemzeti üdvözlést és zúgott végig a városon az ősi kiáltás: pfuj, pfuj, pusztulj!

A fősámán a menet élén haladt. így vonultunk végig Sátánián a nagy bálványtemplomhoz, amelynek messze csillogó tornyairól győzelmesen villant elő az ördög szigonya. A nagy templom előtti téren állott

meg a menet. A templomból az uralkodópár üdvözlésére kivonult teljes díszben az ördög papsága. Elöl a fő-fősámán sietett a császár elé. Hasát apród segítette Vinni.

Fanfárok, kürtök, rézdobok és cintányérok harsogása, pergése és zenéje mellett vonultunk be az óriási dómba.

A templom háttérében egy tízméteres réz-ördög szobra állt, maga a nagy Fene. Szájából lángok csaptak ki, szemeiből zöld reflektorfény cikázott végig a templomhajóban elhelyezkedő császári páron és kíséretén. Valóban félelmetes látványt nyújtott. Ő volt a nagy Fene, az ősi isten.

— Vallásos népünk gyakran emlegeti nevét, m a gyár á z ta s zomszédom.

A szobor két lábánál két vertarany üstből kénköves füst szállott a Fene orra alá, hogy kellemes szagokkal szolgáljanak néki.

Vajákasok jártak körül a templomhaj óban és gyújtottak a szegény ördögök számára.

Amikor mindannyian elhelyezkedtünk a kénzagu dómban, megszólalt az ördögi zenekar és valahonnan a pincéből feltörtek és szétáradtak egy pokoli szimfónia akkordjai.

Ez elhallgatott és egy hatalmas termetű ördögbonc állott a bálványszobor elé, hogy elmondja ősi szokás szerint a pokol hét főszabályát.

Öblös hangja zengett, amint szólott s a gyülekezet megilletődve vele mormolta:

1. Én vagyok a pokolbeli Sátán, ki kezemben tartom e birodalmat s ezért csak nekem szolgálj!

2. Ne legyenek neked privát véleményeid, de légy alázatos és engedelmes hatalmammal és hatalmam képviselőivel szemben!

3. Félj gyermekeidtól, mert bosszút állnak rajtad -születésükért.

4. Ne ölj, csak ha parancsolják!

5. Ne lopj keveset, inert a kis bűnöst utolérem!

6. Hamis tanúságot ne tégy felebarátod mellett!

7. Ne kívánd felebarátod feleségét, se autóját, se más jószágát: másnak!

A nemes szózat elhangozván, egy percnyi csönd támadt, hogy mindenki átítathassa lelkét ez igékkel.

Most bűbajosok tűntek elő a szobor belsejéből. Groteszki táncmozdulatokkal bókoltak a bálvány és a császári pár előtt. Sárga kénlapokat dobáltak tánc közben a két üstbe, följük hajoltak, táncuk kábult, dülöngő mozdulatokba csapott át, hajszolta őket egyre vesztebb ütemben az ördögi zenekar, tombolásig fokozta az iramot, míg végre behulltak a szobor lábánál levő, a pokol torkát jelképező üregbe, amelyből hulltukra vörös lángok csaptaik ki. Itt vad ördögök vágták beléjük villáikat s diadalittasan cipelték őket a mélybe.

Az utolsó bűbajost is elnyelte a pokol.

Szomszédom most felém hajolt és fülembé súgta:

— Most jön a nagy scéna. A fősámán, a nagy jósz fölfedi előttünk a jövő titkait.

Valóban! A fősámán intett s ördögruhába bujt pokoli szerzetek egy óriási üstöt cipeltek az oltárra. Vajákosok olajjal és különféle folyadékkal töltötték meg, kénnel és egyéb bűzt képző ásványi anyagokkal telehajigálták s végül alágyújtottak.

Fullasztó, orrcsavaró, megszedítő szagok csaptak ki belőle.

A fősámán az oltárhoz lépett. Fejét a gő-

zölgő füst fölé tartotta. Halk, misztikus zene ütemei csendültek föl. A nagy bűbajos mereven meresztette vizes szeméit az üst habzó, kavargó belsejébe és jósolni kezdett.

„Uralkodásod a dicsőség jegyében folyik tovább. — A császárra nézett és folytatta. — Az ellenséges gőzök azonban némi bajjal fenyegetnek. Sajnos, a közeljövőben bő gabona-termést iátok, egy vékony olajér viszont alacsony árakat mutat. A disznók és pézsmatulkok kevesen vannak, hogy fölegyék a bőséges termést s kénytelen lesz Alságod, nehogy az emberek olcsó áron kielégítsék éhségüket, annak nagyrészét a tengerbe hányni. Ezzel szemben a nagy tartály baloldalán fölbúgyborékol a bőrök sűrűje, ami üdvös változást s egyben hamaros segítséget jelent. Dicsőségednek háborúra nyílik kilátása s a Bőség szerencsésen megszűnik.

Kétmillió gondverteit kegyesein befogad a pokol, föloldva rövid időre a bevándorlási tilalmat.

Látok továbbá egy többszáz négyszögkilométer kiterjedésű jégpusztát, amely alig várja, hogy hazánk területét nagyobbíthassa.“

—Hiszel te ebben a jóslásban! — kérdeztem szomszédolnál.

—Nem hisz nálunk se ebben, se másban az ördög se. De kell, kérlek, valamivel rémíteni a népet. És butítani!

—Miért kell butítani?

—Mert a butaság a világ föntartója. Ez a mi rendünk alapja. Nálunk alapelv, hogy a nép csak annyit tudjon, hogy képes legyen az igával bánni, ha az más állat nyakában van és tudja a fegyvert forgatni. No, meg féljen az ördögtől és tőlünk.

—Ha forgatja a fegyvert, visszafelé is for-gathatja ám!

—Lehet. Be saját magát állítjuk vele szembe. Mi hasonszenvi alapon gyógyítunk ...

„Még egy örvendetes eseményt látok — fe-jezte be áldó kezét a császár felé nyújtva a bölcs. — A dicsőséges háborúért járvánnyal és éhínséggel áld meg téged és országodat a pokol“ — mondta meghatottan és bölcsessége súlyától terhelt elvonult.

A szuterénből fölarsant az öröm zenéje a kedvező jóslatra. Boszorkányoknak öltözött táncosnők libbentek: be söprűiken, föl-fölemel-kedtek drótokon a levegőbe, átsuhantak vijjogva a templomon, kis ördögfiókák ugrot-tak ki a pokol üregéből, cigánykereket hány-tak füttyszó mellett, bakkecskék ugráltak és mekegtek:, a szobor szájából kitörték a kén-köves lángok, a nagy bálvány szeme elégedet-ten néziett végig népén ...

Lassan bebújtak a falak réseibe a koboldok és lidércek. A sátánpurdók visiszakerekeztek a pokolba, a boszorkányok meghúzódtak a bál-vány vállain és ruhájának redőiben. Az ördög-idézés végetért s mi végre a zene egyre hal-kulóbb ütemei mellett megkezdhettük a ki-vonulást.

Hunyorogtam, amikor a napvilágra kerül-tünk.

A templom körül összegyűlt nép sátáni ural-kodója láttára buzgón belekezdett a régi énekbe:

„Ó, nagy Sátán, engedd, hogy a pokolba kerüljünk, hogy végre jó dolgunk legyen!“

X. FEJEZET.

A tébolydában.

Nem tudom *megtagni* orvos voltomat s így érhető, hogy elsőik között érdekelt ez ország kórházügye. Elhatároztam, hogy tanulmányozni fogom az ország egészségügyét és látogatásaimat a kórházakban kezdem meg. Nem várt akadály azonban meggátolt ebiben.

Egy kórházba sem tudtam ugyanis bejutni. Nem tudtam bejutni a betegektől! A folyosón, a lépcsőn, a kórház kapujában feküdtek a betegek, olyan tömegben, hogy lehetetlen volt őket megközelítenem. Örök rejtély marad előttem, hogy az orvosok ilyen viszonyok között hogyan tudták őket gyógykezeln.

Egyelőre tehát le kellett mondanom a kórházak tanulmányozásáról.

Egy szerencsés véletlen azonban megismertett egy másik, ugyancsak: szakmáimba vágó intézménnyel, amelynek révén oly mélyen sikerült behatolnom ez ország belső életébe, mint egyébként soha.

Egy nap ugyanis kirándulást terveztem a város körüli hegyekbe, amelyek erdőségekkel körülvéve, kellemes szórakozással és a városi zaj után üdítő pihenéssel kecsegtettek. Egyedül mentem az útra. Titkárom locsogására nem voltam kíváncsi e napon s bolyongtam a kies erdei ösvényeken.

Hazámra gondoltam, szeretett városomra, arra, hogy némi visszásságtól eltekintve, mennyivel szebb, emberibb, normálisabb ott az élet, mint ebben a feje tetején álló országban.

Mit csinál most szegény családom? Gyerme kem sorsa egyelőre kevésbé kellett hogy ag gasszon, hisz nálunk otthon a lelenházban is

csupa szeretettel bánnak az ottlevő kicsinyekkel. De jószágos kis feleségem?! Bizonyára azt hiszi, hogy a léghajókatasztrófánál ér; is elpusztultam, hiszen senki se tudta, még csak nem is sejtette, hogy ez az ország létezik a kietlen északon.

Most bus özvegységét éli s vissza-visszagon-dol tán a régi szép időkre, amikor még csak annyi közöm volt a jéghez, hogy aszaló-munkás voltam a hűtőgyárban.

Vájjon akad-e valaki, egy jótét lélek, aki takarításra vagy mosásra fölvegye őt? Talán nem hagyta el a szerencse és sikerül heti tiz bőrdaraibot keresnie valamelyik textilgyárban.

Nem tehettem róla, mégis lelkiismeretfurdalást éreztem. Nekem havi 30.000 áll rendelkezésemre semmi munkáért, legföljebh az ország urainak azon reményéért, hogy sikerül velem együtt valami nagy gaztettet végighe-zvinniök, ami nekik miajd milliókat fog hozni. Bbben a reményben adják ide az ország pénzét, a gondvertekről lenyúzott bőrt, a nép szenvedéseinek gyümölcsét. Annyi pénzt egy hónapra, amennyit otthon munkával, egy élet munkájával sem tudnék megkeresni.

De ha már így történt a dolog, legalább itt lenne velem nőm, gyermekem. Könnyebben viselném el azt a tudatot is, hogy a gondver-tek bőréből élek.

Annyira elmerültem ezekben a gondolatokba, annyira sajtott szivem a honvágytól és szeretteimiért, hogy nem vettem észre, mi törté-nik közben körülöttem.

Pedig fenyegető viharfelhők gyülekeztek fe-jem fölött. A levegő sűrű és nehéz lett, már itt-ott villám hasította keresztül az eget, tompa dörgés kíséretében. Hirtelen vékony szűrő hőszilánkokat vágott szemembe a szél.

Hallottam a sarki hóvihar okiról, tudtam, hogy ha hirtelenében nem tudok valahogy fedél alá jutni, végem van.

Futva menekültem. Addi- kellett kikerülnöm az erdőtől, amíg az ösvényt be nem lepi teljesen a hó, mert aztán ki nem találhatok. Már vagy félórája rohantam, míg végre, ha nem is az erdőszélen, de egy téres tisztáson találtam magam, amelyen a sűrű hókárpit mögött egy jégtfallal körülvett óriási épület körvonalait sikerült fölfedeznem.

Megmenekültem!

Nagynehezen a kapuihoz tántorogtam és ökölcsapásokkal dörömböltem az ajtón.

Meghallották és valaki csoszogva a kapuihoz cammogott. Félrehúzta az üveglesőt, kitekintett. Amint meglátott, dühösen rám támadt:

—Nem tudja, hogy csak egy hónap múlva lesz látogatási idő? — És máris he akarta tenni az ablakot.

—Ember! — kiáltottam rá és kezem az ablak elé nyomtam —, engedjen be, hisz itt megvesz az isten hidege és eltemet a hó!

—Ha örült, akkor beengedem, ha nem, akkor fagyjon meg!

—Rendben van, örült vagyok inkább, csak nyissa ki már a kaput.

—Nem úgy megy az — szólt ő. — Bár lehet, hogy örült, mert különben miért ment volna ki ilyen időben, de hol a kísérője? Olyan örült, aki ide bekerül, nem szokott magától jönni. Azt kísérők cipelik be.

—A kísérőimet eltemette már a hó — hazudtam kétségbeesésemben.

—Az igaz lehet — felelte tévován. — De adja ide legalább az örültségét igazoló iratait.

—Náluk van az is, szerencsétlen — szóltam.

—Szerencsétlen maga, mert anélkül be nem

eresztem. Hogy képzeled? Azt hiszi, hogy a tébolydába csak úgy uk-muk-fu!k, minden akta nélkül be lehet jutni?

És már el is akarta torlaszolni a nyíláét.

— Idenézz, gazember! — kiáltottam és meglobogtattam sálamat. — Szidtam is magam, hogy előbb nem jutott eszembe ez a mentő ötlet.

— Nem látod -ki vagyok?

— Ördög és pokol! — kiáltotta. — Ó félkegyelmű uram, bocsásson meg, nem láttam, hogy félkegyelművel van dolgom, parancsoljon befáradni.

Sebtiben kinyitotta a kaput, hétrét görnyedt, ezerszer bocsánatot kért, lekeiélte rólam a ruhámra fagyott havat s hajlongva szobájába kisért, hogy fölmelegedjem.

Kissé megpihentem itt, aztán kérdeztem:

— Hát ez csakugyan tébolyda volna?

— Úgy van, nagyuram — felelte a portás alázatosan. — De most rohanok, jelentem az igazgató urnák félkegyelműséged érkezését, hogy méltóan fogadhassa. Csak arra kérem, ne méltóztassék beárulni butaságométrt.

Gondoltam egyet. Úgyis tanulmányozni akarom ez ország intézményeit s ha a kórházakba bejutni nem tudtam, legalább a tébolydát megtekintem. De ha az igazgató megtudja, hogy itt vagyok, bizonyára már elvből is mindent előbb föltár előttem, mint a valóságot. Leghelyesebb tehát, ha inkognitóban maradok. Ezért azt mondtam a kapusnak: — Én ellenőrizni jöttem az elmeógyógyintézet működését. Ha az igazgatóval beszólnék, el kellene mondanom alávaló eljárásodat, amelyet velem szemben tanúsítottál. Ez pedig, tudod, annyit jelent, hogy úgy ahogy vagy, máris mehatsz ki a hóviharba. Mert innen kilöknék. Ily nagyrangú

úr megsértéséért, mint én vagyok, legalább ennyi büntetés jár.

—Kegyelem, kegyelem — esdekelt a kapus. — Mi lesz akkor velem és családommal?

—Magaddal ne sok gondod legyen, mert te úgyis megfagysz rögtön odakünn. Hanem várj csak. Te nem érdeveled ugyan meg, de családdod miatt gondolkozom az ügyön. Talán tehetek valamit érdekedben.

—Tégy, ó, jó uram.

—Hallgass ide — szoltam némi mûgondolkodás után. — Nékem végig kell inspiciálnom az intézeteit, mert engem a miniszter barátom ezért küldött ki. Hanem, hogy megmenekülhess, inkognitóban maradok, vagyis nem fedem föl kiléteimet. Te adsz nekem egy intézeti betegruháát, hogy ha valaki látna is az orvosok közül, azt higgyék, hogy én is bennlakó vagyok. Aztán ha mindent megnéztem, visszajövök s mint ahogy jöttem, titokban távozóim.

A kapus nem győzte az ördögöt emlegetni örömeiben, amikor meghallotta kegyességemet. Intézeti egyenruháért rohant és én átöltözködtem fülkéjében. Ruhámat őrizetére bízam és megindultam az épület belsejébe.

Egy nagy terem mellett haladtam el, ahol az ápolók éppen a betegek ebédjét ették. Tovább haladtam a folyosón, betekinttem a betegek termeibe. Itt most senki sem tartózkodott. Végre egy nagyobb társalgó vagy olvasóféle terembe jutottam. Berendezése egyszerű volt, asztalok, székek, semmi más. Az asztalok körül ültek a betegek. Olvasgattak, irtak, vagy halkan beszélgettek. Beléptem s mintha közük tartoznék, az egyik üres széken helyet foglaltam. Kívülről ezek az emberek teljesen normális benyomást tettek rám. De hát ez semmit sem jelentett.

Körülnéztem. Mellettem egy idősebb, szakállas férfi ült. Kezében könyvet tartott, olvasott. Már szánté tóvá b bei ki ott róla tekintetem, amikor szemem véletlenül a könyv címlapjára tévedt.

Korunk gazdasági problémái, olvastam a legnagyobb meglepetésemre.

Furcsa örült lehet, gondoltam magamban, aki itt ilyet olvas. Jó lenne megismerkedni és szóba elegyedni vele.

A férfi, úgy látszik, észrevette, hogy nézem mert térdeire helyezte olvasmányát és rám tekintett. Nyugodt, tiszta szemeiben nyomát sem láttam az örületnek.

Ma bizonyára jó napja van, gondoltam.

—Uram — szólítottam meg—, egy kissé zavart, helyesebben zavarban vagyok. Tudniillik ma vagyok először e helyen. Nem lenne oly kedves az itteni szokásokról fölvilágosítást adni, hogy azokhoz tarthassam magam?

—Szívesen — felelte ő. — Tudom, hogy új lakó, mert nem volt még szerencsén látni. Amennyiben szerencsének lehet nevezni itt a megismerkedést.

—Az itteni szokásokat illetően a következőket ajánlanám figyelmébe. A mi szokásaink némileg különböznek a kintiektől. De csak annyiban, hogy itt benn minden külső befolyástól, félelemtől és érdektől menten, lelki szükségnek és erkölcsi kötelességnek érezzük, hogy azt mondja mindenki, amit valóban érez és gondol. Ez az egy szokás az, amelynek tiszteletben tartását minden új lakótól kérjük. Ez a bentlakók hallgatólagos megállapodása. Nem is kell mondanom azonban, hogy aki ide bekerül, az előtt nyomatékosan hangsúlyozni ezt az alapelvet egyáltalában nem .kell.

— Megtisztelő ez — szoltam és magamban

bámulattal adóztam ez ember világos gondolatmenetének. — Sajnálatos, hogy ez csak ideiglenes. Mily kár ezért az emberért, hogy betegsége folytán elveszett az emberiség számára.

— Betegségét netm kérdem — szolt ő —, úgysis tudom.

Örültem, hogy nem érdeklődik eziránt, mert hirtelenében úgysem tudtam volna mit mondani neki. Ámbár egy örültnek mindegy, hogy mit felelek. Annak akár az igazat is mondhatom. Ha most véletlenül föl is fogja, később úgysis eltemetik a kusza gondolatok.

De bármily intelligensnek látszik is, föltétlenül van valami fixa ideája. Igyekezzünk rájönni.

A kezében levő könyvire mutattam és kérdeztem:

—Önt érdeklik a közgazdasági munkáik'?

—Igen — felelte —, közgazdasági szakos voltam.

—Hogyan? Önöknél ebben a korban még egyetemre járnak?

—Mint tanár jártam oda.

—Egyetemi tanár volt?

—Úgy van.

—Ha nem tekinti tolakodásnak kérdésem — szoltam —, mondja meg, miért került ide?

—Természetesen tanításaim miatt.

—Nagyon érdekelne, ha elmondaná, mi volt tanításának lényege és mi volt ebben az, amiért ide utalták be?

—Ha érdekli önt, elmondhatom dióhéjban. Kimutattam szigorú statisztikai adatok alapján, hogy országunk kétszerannyi gabonát termel, mint amennyit népünk — mindenki szükségletét kielégítve — el tud fogyasztani.

Kimutattam, hogy a hazánkban termelt ipar-

cikkek háromszor annyi ember szükségletét elégitenék ki, mint lakosságunk létszáma.

Bebizonyítottam, hogy ha szomszédainkkal megegyeznénk s a jégfalakat, amelyek a behozatalt és kivittelt gátolják, közös akarattal leromboljuk, akkor úgy a mi megélhetésünk, mint az övék összehasonlíthatatlanul könnyebb lenne.

Példaképen megemlítettem, hogy amíg mi gabonában bővelkedünk, szomszédunk természetlen földje miatt kenyérmagvak behozatalára szorulna. Ellenben hegyei vasban és szénben gazdagok. Ennélfogva iparcikkeit sokkal olcsóbban tudja előállítani és eladni is, mint mi. Lakosságunk minden egyes tagjára üdvös volna, ha ők is, mi is azt termelnénk, amire országunk földje predestinál bennünket.

Ám a vámjégfalak miatt ők kénytelenek sovány földjüket gabonatermesztésre erőszakolni, mi pedig a silány minőségű vasat és szenet szolgáltató bányáinkat üzemben tartani. Emiatt sokkal drágábban állítjuk elő az iparcikkeket, mint ők, több pénzt, tehát több munkát adunk érte, mint ahogy az tőlük beszerezhető volna.

—Hát mért nem rombolják le a vámfalakat?

—Mert nálunk megszűnne az erőszakolt ipart üző gyárosok jövedelme, náluk viszont az őstermelők haszna. De ez csak az egyik ok. A másik ok az állandóan fenyegető háború. Emiatt minden országnak az a célja, hogy önmaga lássa el magát minden szükségletében.

—Ezért kellett tehát önnek idekerülnie?

—Részben. Mert kimutattam a továbbiakban azt is, hogy ugyanakkor, amikor kétszerannyi élelmiszert termelünk, mint amennyit egyáltalán el tudnánk fogyasztani, a csecsemők a szülők

satnyasága, rosszul táplált volta és kórháziak híján ki nem gyógyított betegségei folytán, velükszületett gyöngeségben 50%-ban elpusztulnak. A megmaradtakból ifjúkorban ugyan csak 30%-ot elragadnak a hiányos táplálkozás és az ebből származó gyöngé fizikai ellenálló-képesség okozta kórok.

Népünket megtizedeli az egészségtelen lakás és az állandó inség okozta betegségek. A lakosság a falvakban sárkunyhókban, a városokban nyirkos, szűk odúkban lakik. Kevés a kórház.

A nép milliói munkával nem tudják megkeresni maguk és családjuk számára az elsőrendű életszükségleteket. Ugyanakkor száz-ezrek állnak munka nélkül, akiknek házakat, utakat, kórházakat, csatornákat kellene építeniök. Kevés az iskola, ahol tudásra, belterjes gazdálkodásra oktathák a népet, hogy még-egyszerannyit termelhessen. De olyan állami berendezkedésben élünk, ahol átok a bő termés. Mert államrendszerünknek nem az az alapja és célja, hogy a népet ellássuk, hanem hogy a föld és termelőeszközök birtokosai százezrek jussát, bőrét gyűjtsék össze,

A bajok oka az elzárkózásban és az egyenlőtlen elosztásban van.

A baj okát tehát ismerve, a segítség kézenfekvő. Lerombolni a jégfalakat és igazságos elosztást létesíteni. Csak jóakarát és tiszta ész kell hozzá.

Tiszta ész! Furcsa, hogy ezt a két szót ebben az országban először itt, az örültek házában hallom.

Be kell ismernem, hogy szavainak igazságát kétségbevonni nem tudtam. Azonban, amint egy elmegyógyászunk mondta: az örültet a lángéztől csak egy lépés választja el. Eddig

csak a kitűnő gondolkodót láttam benne. De itt kell lenni valahol a fixa ideának is, amiért ezt az embert idezárták.

— Mi, épeszűek — akarta folytatni...

Megvan! Itt van tehát a baj. Épeszűnek hiszi magát!

— Nem állhatom meg, hogy félbe ne szakítsam — szoltam. — Ne vegye rossznéven kérdéseim, tudja ön, hol van?

— Igen — felelte. — A télbolydában.

— Mint ápolt van itt, nemde?

— Nem. Én idült épeszűnek vagyok minősítve.

— Épeszűnek?

— Úgy van.

— Miért került amikor ide?

— Éppen azért!

— Nem értem.

— Most szándékoztam ezt önnek megmagyarázni. Mi, épeszűek, akik közé tartozóim, láttuk a betegséget és láttuk a nép bajai orvoslásának módját. Föltártuk tehát ezt hallgatóink és szenvedő embertársaink előtt. És ez a mi bűnünk. Fölötteseim fölszólítottak, hogy tévtanaimvit vonjam vissza és ezek tanítását hagyjam abba. Erre nem voltam hajlandó, hacsak nem akartam életem értelmét és célját megdagadni, embervoltomat megcsúfolni. A hatalom birtokosai, akiket érdekeikben támadott meg igazságom, előbb hazaárulónak bélyegeztek azért, mert le akarom rombolni a jégfalakat s ezzel, szerintük, az ellenségnek akarok szolgálatot tenni. — Válaszoltam. Bebizonyítottam, hogy népem érdekeit védem s aki engem ezért támad, éppen az népeim igazi ellensége. Erre gyógyíthatatlan épeszűnek nyilvánítottak, akinek szabad működése a társadalom alapjait ingatja meg. Tehát tébolydára ítélték.

Ám, ha ma tanaimat visszavonnám, holnap szabad lennék s elfoglalhatnám katedrámat. De a katedra csak akkor jelent számomra élet-tartalmat, ha azt taníthatom, amit gondolok, amiben hiszek. így tehát maradok.

—Ekkép önön keresztül — szóltam megilletődve — az igazság harcosát vesztette el a nép.

—A nép közt ezrével vannak már, akik látják, tudják és terjesztik az igazságot.

—Hogy van az — kérdeztem —, hogy mégsem sikerült még napfényre jutnia?

—Mert oly soká tartott a mi éjszakánk, az éjszaka a mi sarki tájunkon, hogy nem csoda, ha a sötétség ráült az emberek agyára s nehezen akar eloszlni. De mesterségesen is tenyésztik a sötétséget. Iskoláink, bálvány-templomaink, papjaink, újságjaink és Íróink nagyrésze a sötétség uralmát szolgáljaik. Még a gondvertek között, akik helyzetüknél fogva legtisztábban látnak s akik legjobban érzik a sötétség átkát, is verbuválnak sereget céljaikra. Kiváltságokkal, hazug szólamokkal, mesterséges válaszfalakkal huligán sereget toboroznak maguknak, hogy a gondvertek szervezeteit, amelyeknek működését egyelőre megakadályozni nem tudják, ellensúlyozzák s egyszerű, egy adott pillanatban, meg is semmisíték.

Megrendülve hallgattam előadását. Percekig szólni sem tudtam.

—Bocsásson meg — szólaltam meg végre —, én idegen vagyok ez országban s valóban azt hittem, hogy itt is, mint az én hazámban, az elmeháborodottakat zárják a tébolydába.

—Nem, uram. Nálunk a józan ész és a világosan látás a legnagyobb bűn, amelyért bé-

kében börtön vagy tébolyda, háborúiban bitó jár.

—Ne haragudjék azért, amit most kérdezek: Miért nem végeztek önnelf?

—Mert békében föltűnést keltene egy ember pusztulása. És Ők nem akarnak mártírt. Azt csak háborúban teszik, amikor nem föltűnő, ha ezrek közt egy eltűnik.

—De halála után a Pantheonba kerül¹?

—A krátert gondolja?

—Nagyaiknak ez a sírja.

—A gondvertek valóiban annak tartják. És én remélem is. Agyam gőze össze fog keveredni elődeimével. Egyszer kitör a kráter és kifüstöli innen a szenvedés kórokozóit.

Elhallgatott egy ideig, aztán ő kérdezett:

—Az imént azt mondta, hogy idegen ebiben az országban. Úgy a jégkontinens melyik országból jött¹?

—Az én hazám nem a jégkontinensen van, de messze innen, ezerkilométerekre délre.

—Így hát igaz! — kiáltott föl meglepetten. — Mi sejtettük, hogy országunk határain és a nagy jégfalon túl is élnek emberek és hitük, hogy vannak országok, amelyek kultúrában, gazdasági politikában, emberiségben elérik, ha túl neon haladják országunkat.

—Az én hazámban valóban az igazság és a szeretet uralkodik. — Ha ebben kissé elvettem a sulykot, nem követtem el talán nagy bűnt. A jó szándékot is tettnek vettem. Ezenkívül úgy tudom, kötelessége minden hazáját szerető embernek csak jót és szépet mondani külföldön hónáról, ha ez esetleg minden tekintetben nem is födi a valóságot.

—Ennek örülök — felelte. — A mi országunk hatalmai épp azért zárták el hermetice népünket minden külső megismeréstől, mert

rettegnek uralmukért. A jégfal is azt szolgálja, hogy valahogy más országok kultúrája, fejlettebb berendezkedésének híre be ne lop-hassa magát a nép közé.

Az országba való beröplésemnek nap-jára gondoltam, a határőrökre, akik át akar-tak hajítani a falon, amíg meg nem látták rajtam, hogy nem vagyok veszélyes, mert ma-gam is uralkodó réteghez tartozom. Erre em-lékezve, nem tudtam szavaitól az igazságot megtagadni.

—Azt mondta az imént — szóltam —, hogy sejtették, hogy túl a jégfalon is élnek em-berek. Honnan sejtették ezt, amikor innen még senki sem volt a nagy déli falon túl?

—Rosszul mondtam. Nem sejtettük, tudtuk. Egy tudósunk, aki jelenleg már szintén e falak közt tartózkodik, kimutatta, hogy jégnél-küli vidéken, a tűző napsugarak alatt is lehet-séges élet. Éppen ezért az elméletért fosztották meg őt szabadságától.

—Ha így van, akkor neki rég szabadulnia kellett volna — kiáltottam föl. — Azon a napon, amelyen én az országba jutottam. Mert az ín-jövelem beigazolta elmélete helyességét. Miért nem engedték már ki?

—Mert nem is fogják kiengedni. Most sokkal kevésbé, mint azelőtt.

—Nem értettem.

—Hogyan? — szóltam. — Ezt nem tudom el-képzelni.

—Pedig így van. Bizonyiija, hogy bár már rájöttek igazára, mégis itt van. Mert miért en-gedjék kii Azért, mert igaza van? De hiszen azért zárták be, mert igaza volt. Akiket itt lát körülöttünk — mutatott a többiekre —, azért vannak itt, mert az igazat mondták, írták, pré-diktálták. Ha arra jöttek volna rá, hogy téve-

de, hogy nincs igaza, most kiengednék, mert akkor kinevethetnék. így azonban jelenléte az emberek közt csak tanúság lenne ellenük. Érveinek nem tudtam ellentmondani.

—És ön miért került ide? — kérdezte tőlem.

—A tébolydába?

—Igen.

—Elmondtam neki, hogy utolért a vihar s az űzött be hozzájuk.

—Hogyan — kérdezte meglepetten —, hát nem erőszakkal hozták ide?

—Nem — feleltem —, én csak látogatóban vagyok itt.

Csodálkozva nézett rám.

— Végtelenül csodálom — mondta. — Teljesen épeszűnek látszik s ez olyan bűn, amiért előbb-utóbb ide kell kerülnie. Azt is bámulom, hogy eddig is megtúrték maguk között.

Elhatároztam, hogy föltárom előtte helyzetemet s elmondok neki mindent. Úgyis állandóan bántott és idegesített, hogy nem beszélhetek őszintén senkivel, nem szólva arról az általános emberi gyöngeségről, amely oly nehézzé teszi, hogy az ember titkot sokáig magában tudjon őrizni. Olyannak ismertem meg e rövid idő alatt ezt az embert, akinek bizvást föltárhatom a valót s aki ez országban, ahol ezernyi ismeretlen csapda leselkedhet rám, tanácsaival még segítségemre is lehet.

Elmondtam tehát, ki, mi vagyok, miként kerültem ide, kinek hisznek itt és mit remélnek tőlem.

Amikor elbészélésemnek végére értem, egy ideig elgondolkozott, aztán válaszolt.

— Így hát helyesen sejtettem. A léghajó előállításának titkát akarják öntől megszerezni, a röplés tudományát megismerni, hogy saját hasznukra fordíthassák. Hogy azt is cél-

jaik és a háború szolgálatába állítsák. Ezért él még vagy legalább is ezért van szabadon. Megdöbbenve hallgattam őt. Hát ezért lát-nak el főúri módomban, ezért fürdetnek kegyeik-ben és akarnak lekenyerezni kitüntetésükkel!

—A percben azonban — folytatta —, amint titkainak birtokába jutnak, helye a kráterben, vagy jobbik esetben köztünk lesz. Az ok nem fog nekik gondot okozni, az okot meg fogják találni.

—Mit tegyek tehát? — kérdeztem.

—Menekülnie kellene innen.

—De hogyan, miképen tudnék innen elmene-külni?

—Ez valóban nehéz kérdés — felelte. — Az egyetlen lehetőség éppen az lenne, amit ők mutattak meg: a légi gép fölépítése.

—De hogyan építsem föl, amikor én nem voltam soha a léghajó parancsnoka, nem vol-tam szakember, de még mechanikus se. Én orvos vagyok.

—Más lehetőséget, sajnos, nem látok.

—Gondolkozzék — kértem szorongva. — Talán mégis meg lehetne próbálkozni valami-vel, hogy ez elől a kétségbeejtő lehetőség elől menekülhessek.

—Próbálkozni — mondotta elgondolkodva —, próbálkozni esetleg lehet.

—Miképp, mivel? — kaptam a szón.

—Tisztában van legalább némileg a repü-lés alapelemeivel?

—A lényegét ismerem. Annyit tudok általá-nosságban, mint amennyit honomban minden tanult ember tud. De gyakorlatilag igen keveset.

—Kísérelje meg mégis a következőket. Ke-ressen hazámban egy gyakorlati embert. Szak-embert. Olyat, aki a mi idevágó technikai tudá-

sunk birtokában van. Ismertesse meg mindazzal az elméleti anyaggal, amellyel mint pozitívummal rendelkezik. És kísérletezzenek. Ez az egyetlen lehetőség-, amit elgondolni tudok. Elismerem, hogy nem sok sikerrel kecsegtet, de meg kell próbálnia. Nem veszthet eiemmit.

—Ez igaz. De hol találom meg azt az embert, aki segítségemre lehet¹? És legfőképpen oly megbízható embert, aki nem árul be az első pillanatban, amint fölfedem tudatlanságomat, vagy mondjuk, bizonytalan ismereteimet e kérdésben.

—Ebben az egyben talán segítségére lehetek. Forduljon leányomhoz. Ő esetleg megfogja tudni önt ismertetni olyan emberrel, akiben megbízhat és aki amellet megfelelő technikai képzettséggel is rendelkezik.

—Önnek leánya van?

—Igen. Kint él a városban. Szívesen fog mindent megtenni, ami módjában áll.

—Nagyon köszönöm — feleltem a remény halvány sugarával szívemben.

—Ez természetes — mondta. — De mindettől függetlenül igyekezzék társadalmi, sőt, ha lehet, üzleti kapcsolatot létesíteni az ország uraival, hogy ha a léghajót nem is fog sikerülni előállítani, legalább az életét megkíméljék. Innen pedig távozzék sietve. Ha megtudják, hogy itt járt, az végzetes lehet önre nézve.

—Igaza van — szóltam. — Megyek. De engedje meg, hogy valamikép én is följajánljam segítségemet.

—A mi segítségünkre nem lehet.

—Nézze kérem — feleltem. — Én érdemtelenül havi 30.000 bördarabot kapok itt, ami engem meg nem illet. Adóból, tehát a néptől elvett

pénz ez, bőr darabot, amelyek a gondvertek testéiről származnak.

—Tudom, mit akar mondani. Nem! A pénznek itt miköztünk nincs értéke.

—De hisz bizonyára nélkülöznek is.

—Akkor sem fogadhatjuk el. Testvéreink bőréből van és mi nem kívánunk abból magunknak könnyebbséget.

— Nincs tehát kívánsága, amelyet teljesíthetnékl?

—Csupán annyi, hogy ha fölkeresi leányomat, mondja meg, hogy nincs semmi bajom, értem nem kell aggódnia. Üzenem neki, teljesítse híven kötelességét.

—Ha nem bántom meg — szóltam —, megkérdézem, mi ez a kötelesség?

—Az, ami apjáié volt, amíg szabadon élt.

—Értem — feleltem. Magamhoz! vettem leánya címét, mégegyszer megköszöntem tanácsát és elbúcsúztam. Boldog voltam, hogy éhben az országban végre egy emberre találtam.

Eltávoztam tőle, végigósonnam a folyosókon, be a portás fülkéjébe. Már várt rám és boldogan segítette föl ruháimat. Megígértem, hogy nem lesz bántódása és becsapódott mögöttem a világ legfurább téboly diájának kapuja...

...A hóihar megszűnt. Bár nehezen hatoltam előre a méteres hóban, de nem bántam az utat. Késő este értem haza és alig vártam a másnapot, hogy a tudós leányát fölkeressem.

XI. FEJEZET.

Yvonn és Alin.

Másnap hétvégi munkaszünet volt. Reméltem tehát, hogy a tudós leányát otthon találom. Délelőtt berautón mentem a külvárosba, ahol

lakott. Az utca sarkán szálltam le, hogy megjelenésem ne keltsen föltűnést.

Szomorú, mállott vakulatú házak közt mentem. Végre odaértem az épülethez, amelyben otthona volt. Gondverték lakták a házat. A kapura, amint e házak kapuira mind, fői lehetett volna írni Dante szavainak változatát: „Emher, ki belépsz, hagyj föl az örömmel.“ A kapualj és a lépcsőház homályba burkolt, komor, rideg volt. A kitaposott lépcsők lefelé lejtettek és a vaskorlátba kellett kapaszkodni a föligyekvőnek. A második emelet egyik zugában bukkantam rá a leány lakására.

Bekopogtam.

— Tessék — hangzott belülről.

Egy megnyerő külsejű 23—24 év körüli leány fogadott. Arcán a gond és a korai csapások árnyai ellenére a bizalom és az ifjúság derűs optimizmusa fénylett. Ruhája a dolgozó nők öltözéke volt. Dísztelen, szegényes.

— Foglaljon helyet — mutatott egy székre, mielőtt megkérdezte volna, mi járatban vagyok.

Körülpillantottam. A kis lakás maga is egyszerű volt. Olcsó bútorok álltak a szobában, de barátságot tartottak a cserepekben ápolt virágokkal és láthatóan meghitt jóindulattal viseltettek gazdájuk iránt.

A leány kérdező tekintetére feleltem: örömet okozni jöttem. Atyjától jövök.

Szeme megcsillant.

— Atyámtól?

— Igen. Üdvözlét és üzenetét hoztam.

Elmondtam találkozásunkat és küldött szavait. Fájdalommal és örömmel hallgatta. Azután rámnézett, gondolkozott egy kissé és némi zavarral küzdve mondotta:

— Ne haragudjék, ha kérdezek valamit. Nem

bizalmatlanság ez, mert tekintetéből és abból, amit apámról mondott, látom, hogy való igazat beszélt, de mégis meg kell kérdezniem, hogyan jutott be oda és főképen hogyan került ki onnan, ahonnan oly kevesen szabadultak még eddig?

A nyíltság, amely tizedmeiből sugárzott, hasonlóra ösztönzött. Úgy láttam, nyugodtan rábízhatom titkomat.

— Amit mondok, nagy titkom és szinte hihetetlennek fog tűnni maga előtt. De mert föltártam ezt atyja előtt is, ön elől sem fogom rejtegetni. Főkép azért sem, mert barátot akarok szerezni magában és ha lehet, segítőtársat. Érdeklődéssel nézett rám.

Én pedig elmondtam mindent magamról. Bámultan hallgatta szavaimat. Amikor befejeztem, hozzáfűztem:

— Amit elmondtam, azért tettem, hogy bizalma legyen hozzám, hogy engedje, ha valamilyen segítségére tudok lenni, elfogadhassa. Azért is, hogy megismerjem ez országot s a maga segítségét kérjem. Először abban, hogy megláthassam azokat az eltakart s előttem ismeretlen dolgokat is, amelyeket abban a világban, amelybe belecsöppentem, megismerni és meglátni módomban nincs.

— Ismerni szeretném ez ország lakóinak életét a mélységekben, tudni gondolataikat, küzdelmeiket, megismerkedni céljaikkal és vágyaikkal. De nemcsak ezért. Még valamiért.

— Köszönöm, hogy elhozta nekem apám szavait — szólt. — Nagyon nagy örömet okozott velem. De bizalmát is köszönöm, amelyet ki szeretnék érdemelni. Segítségemre azonban ön nem lehet. Szerényen élek és küzdelemmel, de így élünk milliónyian és ön nem vágyom más életre.

—Mégis, engedje meg — szoltam —, hogy megkérdezzem: miként tartja fenn magát?

—Gyári munkás vagyok.

—Nem készült semmiféle pályára?

—De igen. Az egyetemre jártam. Azután is még, hogy elszakították tőlem apámat és ide költöztem. Délután és este tanítottam. Ám be kell vallanom, bárhogy is igyekeztem, nem bírtam soká. Nem tudtam a mindenféle vizsgadíjat, könyveket, beíratási díjakat előteremteni. Mert az egyetem nálunk, sajnos, luxusintézmény. A különféle díjak lehetlenné tesz, hogy szegénysorsu ember, ha mégoly hivatottságot érez is magában, tanulmányait az egyetemen befejezhesse. De azért tanulok. Tudok is egyet-mást, csak írásbeli bizonyágom nincs róla.

—Minek készült — kérdeztem.

—Mérnöknek.

—Valóban? — szoltam meglepetten. — Erről atyja nem is beszélt nekem.

—Igen. Egy évem volt csak még hátra, de ezt az egy évet már nem tudtam és nem fogom abszolválni. Talán nem is kell. Az anyagot átvettem, sőt többet annál, de vizsgát nem tehetek, mert anyagi viszonyaimtól eltekintve, igazolni sem tudom a tanárok aláírásaival, hogy az egyetemet látogattam. Ez pedig nélkülözhetetlen.

—Mi volna, ha segítségemre lenne — szoltam.

—Mennyiben — kérdezte.

—Nekem itt, amint elbeszélésemben futólag érintettem, gyárat, valójában azonban kísérleti állomást kell berendeznem. Akár akarok, akár tudok, akár nem, nekem itt röpülőgépet vagy léghajót kell előállítanom. Mint mondtam, a hadügyminiszter s az ország vezetői is mind

azt hiszik, hogy én a lég-hajó parancsnoka voltam és hogy szakember vagyok. Ezzel szemben én orvos vagyok s híján minden szakismeretnek. Ha azonban ezt megtudják, elvesztem. Tgy is rövidesen eljön az idő, amikor a velem való kivételes bánásmódot fizetnem kell. Pedig nagy céljaik vannak velem. És ebben lehetne talán a segítségemre.

Atyja ugyanis kilátásba helyezte az ön közbenjárását arra vonatkozóan, hogy szíves lesz oly szakembert keresni a számomra, aki amellet, hogy abszolút birtokában van a szükséges ismereteknek, teljesen megbízható abból a szempontból is, hogy nem fog elárulni a hatalom birtokosainak. De nem szólt arról, hogy ön is tanult és képzett technikus.

— Ha atyám nem mondta, úgy azért hallgattott róla, hogy nálam nagyobb tudású és tapasztaltabb embert igyekezzem találni az ön részére. Viszont, sajnos, olyan műszaki embert nem ismerek, aki az idevágó ismeretekkel rendelkezne, egyszerűen azért, mert enemü tudásunk e tekintetében még vajmi csekély.

— Én pedig boldog lennék, ha ön lenne az, akit munkatársamnak mondhatnék.

— Bármily szívesen lennék az ön segítségére, a léghajó vagy röplőgép előállításának titkát én sem ismerem. Technikailag ugyan el tudom gondolni, de a kísérletek hosszú sora lenne szükséges, amely talán évtizedekig tartana, akkor is kérdéses, eredménnyel járna-e. Nekünk még sohasem sikerült a levegőbe levegőnél súlyosabb tárgy fölemelkedni.

De ezenkívül is, bár a kísérletek rendkívüli módon érdekelnének, nem lehetek segítségére. Nem önnek nem, hanem azoknak, akik, ha a kísérlet mégis sikerülne, azt saját céljaikra, telhát a nép ellen használnák föl.

—Nem, ez az ok nem állhat meg — feleltem. — Mert minden haladás, ha pillanatnyilag a hatalom a maga érdekkörébe vonja is, végeredményben elősegíti a gondvertek fölszabadítását.

—Ez viszont igaz — felélte elgondolkozva.

—Más akadálya pedig annak, hogy segítségemre legyen, nincs. Jelenlegi életviszonyai roem oly kedvezőek, hogy nehezebbé eshetnének megválni tőlük.

—Nem, emiatt igazán nem — felelte mosolyogva —, bár e megváltozott körülményekbe zúgolódás nélkül beleilleszkedtem.

—De csak azért — fűztem hozzá —, mert tíz-és százezer más fiatal nő él így, mint ön, akik ugyancsak kényszerülve vannak nehéz sorsukat elviselni. Minthogy pedig ön technikai pályára érez hivatottságot, minden szempontból, elvei szempontjából is, mert hiszem, hogy atyja elveit osztja — bölintott —, az lenne a helyes, hogyha minden ember a neki legmegfelelőbb életpályán helyezkedhetne el. így ki elégi tett életet élhetne s a közösség is teljes hasznát látná munkájának. Nem így gondolja?

—Valóban így van — felelie.

—Én például boldogan gyógyítanék — folytattam —, de nem tehetem, mert fura körülményeim egy nekem teljesen idegen szerepre kényszerítenek. Röpülő járművet kell gyártanom, amihez se kedvem, se tanultságom, se tehetségem, se fantáziám nincs. De kedvetlenül tenném, még ha értenék is hozzá, mert nem erre születtem.

—Ön azonban kedvet érez magában erre a pályára, az efféle munkára, mert hiszen ez is a technika e a mérnöki tudomány körébe tartozik. Hiszen bizonyára azért ment erre a pályára akkor, amikor még módjaiban volt

élethivatása fölött dönteni, mert ehhez érzett hivatottságot.

—Úgy van!

—Nos tehát! Nincs egyébről szó, mint arról, hogy kísérletezzünk. Általános európai műveltségem nyújt annyit, igaz, hogy többet *nem, hogy az* alapelvekkel, a röpdülőgépek és léghajók konstrukciójának principiumaival meg tudjam ismertetni. Önnek ezen alapelvek szem előtt tartásával kellene kísérleteit végrehajtani. Ha sikerül jó, ha nem sikerül, úgy is mindegy.

—Még egy ellenvetést kell tennem — szólt Yvonn. Mégpedig az ön érdekében. Én megbélyegzett ember leánya vagyok. Nem fogják jó szemmel nézni, hogy éppen engem választott ki munkatársául.

—Erre könnyű lesz megfelelnem. Olyan munkatársra van szükségem, aki legjobban megfelel. A cél érdekében, a léggép sikeres fölépítése érdekében azt kell választanom, akinek hasznát veszem. Másra, mint erre, nem lehetek tekintettel. És ez nemcsak az én érdekem, de födi az ő érdekeiket is. E tekintetben *nyugodt vagyok*. És az lehet! ön is. — Gondolkozzék tehát ajánlatomon. Egyelőre még van időnk, egyelőre nem zaklatnak. De atyja hívta föl a figyelmemet arra, hogy ezekben az emberekben, akik kezükben tartják az országot, ne bízzak. Készülnöm kell tehát rá, hogy fölszólítanak a fizetségre. Ha fizetni tudok, jó, ha nem, úgy bizonyára étellemmel kell fizetnem mai ki nem érdemelt, rámkényszerített jólétemért. Ámbár lehet, hogy ha kezükben lesz a megoldás és nem lesz többé szükségük rám, akkor is. — Tehát kérem, gondolkozzék ezek fölött.

—Köszönöm bizalmát. Meg fogom tenni.

Annál is inkább, mert a közeli napok súlyos megpróbáltatásokkal várnak rám. Oly megpróbáltatásokkal, amelyeknek kimenete, sajnos, nem kétséges. És annál nagyobb szükségem lesz arra, hogy dolgozzam, hogy a munka megmentsen — ha lehet — a kétségbeeséstől.

— Milyen megpróbáltatásokról beszél? — kérdeztem nyugtalanul.

—Pár szóba foglalva elmondom, mi történt azóta, hogy atyámat elvették tőlem és mi fenyeget elháríthatatlanul.

—Aimikor atyámat elfogták, lakásunkból, amely az egyetem épületében volt, mennem kellett. Atyám nem volt soha gazdag ember, fizetéséből élt s így bútorainkon kívül egyebem nem maradt. Eladtam tehát ezeket s berendezkedtem szerényen itt, a gondverték között, akikhez szíven mindig húzott. Egy ideig, míg a bútorok eladásából s amint mondtam, a tanításból befolyt pénzből futotta, folytattam tanulmányaimat az egyetemen. De aztán a pénz elfogyott, amit tanításból kerestem, kevés volt s ezért le kellett tennem arról, hogy oklevelet szerezzek. Megnehezítette ezt apám sorsa is. Tanulmányaimat mindazonáltal folytattam, kölcsönkönyvtárakból beszereztem a szükséges szakmunkákat. Minthogy nem voltam már egyetemi hallgató, elfogytak lassan tanítványaim. Gyárba mentem. De eljártam a gondverték szervezeteibe, gyűléseikre, megbeszéléseikre is. Itt megismerkedtem életükkel, törekvéseikkel, de megismerkedtem egy fiatal emberrel is, akivel megtanultuk egymást becsülni. Elhatároztuk, hogy egybekelünk.

—Mi az ő foglalkozása? — vetettem közbe.

—Író — felelte Yvonn. — A dolgozó emberek életének írója. Lázong benne az igaztalan

világrend, a gondverték szenvedése, az elnyomottak jogtalansága. Azt írja, amit lát, amit valóban érez és gondol. És ez okozta a bajt. Leg-utolsó könyvét elkobozták, őt magát pedig könyvének egyes kitételeiért pörbefogták. Hazaárulás, ördöggyalázás, lázítás stb. ellene a vád. Büntetése nem kétséges.

—Milyen büntetés vár rá? — kérdeztem szorongva.

—Apám mellé fog kerülni — sóhajtotta.

—Már elfogták?

—Még nem.

—Hát miért nem menekül?

—Hová meneküljön? Az egész jégkontinens országainak társadalmi rendje azonos a miénkkel. Rendőrségük kölcsönösen rajtaüt a menekülőkön és kiszolgáltatják egymásnak. Kölcsönösségi megállapodásuk van erre. Határátlépési engedélyt természetesen nem kaphat. A jégfalak elzárják a határokat s a jégfalakon fegyveres őrök lesnek a bujdosókra. De ha tudna is menekülni, nem akar. Tollát letenni nem tudja s így előbb-utóbb el kell hogy érje a sors, amely nálunk minden hozzá hasonló emberit elér.

Felelni akartaim, de kopogás hallatszott az ajtón.

— Szabad — kiáltotta a leány zengő, öröms hangon s fölugrott. — Hangjáról megsejtettem, hogy ki az, aki jön.

Jól sejtettem. Ő volt, akit gondoltam. Az író. Magas, karcsú fiatal ember jelent meg az ajtóban.

—Alin Ter — szólott a leány —, jöjjön be. Az író köszöntötte őt, majd felém tartott.

—Atyám barátja — mutatott be a leány.

— Megtisztelő, hogy annak nevez — feleltem. — Szeretném ezt kiérdemelni azzal, hogy

az Önök barátja is lehessenek. Most azonban búcsúzó — szóltam és hogy ne zavarjam őket, távozni készültem.

— Nem, ne menjen még — kérlelt a leány.— Nagyon szeretném, ha közelebbről megismerné Alint és Alin önt. Engedje meg, hogy elmondjam mindezt a csodálatos dolgot, amit öntől hallottam. Ez ugyanannyi, mintha csak én tudnám.

Beleegyeztem.

Yvonn most elmondja atyja üzenetét s azután mindent, amit tőlem megtudott. Az író egyre növekvő érdeklődéssel hallgatta s közbe-közbe ráimpillantott.

— Tehát mindaz igaz, amit képzeletem megálmodott — kiáltotta az elbeszélés végén. Tehát léteznek valóságban másutt is emberek és létezik egy ország, ahol az emberek boldogan élnek. Ahol az ember, ha dolgozik, megél és akiben jószándék van, nem lát fegyvert föl-villanni maga ellen. Ahol nem úr a pokol hatalma, nem szabad zsákmány az emberi agy és test és nincs a nyomorhoz láncolva az emberi szellem.

Közbe akartam szólni. Tiltakozni akartam, hogy azért nem egészen így van, de meggondoltam a dolgot. Mért csökkentsem hazám és kultúránk dicsőségében való hitét? Oly messze van innen Európa, hogy talán sose fogja megtudni, hogy túloztam egy kicsit.

És hadd higgye, hogy igaza van, hogy az ember boldog is lehet, hogy megváltozhat, hogy álmai az emberek boldogságáról valahol már megvalósultak. Hiszen az előbbi hitében minden csalódásom ellenére magam is osztoztam.

De most az ő ügyére akartam terelni a beszédet.

—Nincs mód, hogy meneküljön az ítélet elől?
— kérdeztem.

—Nincs. Főképp most nincs, amikor megtudtam az ön történetéből, hogy van ország, ahol nem hiába harcoltak, küzdöttek, szenvedtek és irtak az emberek.

—Főképp most nem akarok menekülni a pribékek elől. Most százszor inkább a szemükbe akarom vágni az igazságomat, az emberiség igazságát és gonoszságukat, a pokol gonoszságát.

—De el fogja veszteni önmagái és ami bizonyára fontosabb: a menyasszonyát.

—Elkomorult.

— Ez, sajnos, igaz. De mi, küzdő emberek, nem a magunké vagyunk. Én sem menekülni, sem magam megtagadni nem tudom. Yvonn annak szeret, mondta mindig — és itt megsimogatta a lány kezét —, aki vagyok. Ha megtagadnám magam, azt csúfolnám meg, akit szeret. Nem tehetem.

—Van egy mentőgondolatom — kiáltottam. Kérdően néztek rám.

—Meg fogom vesztegetni a bírákat.

— Milyen pénzzel? — kérdezte elboruló szemekkel Alin.

—Elmondtam, hogy havi harmincezer bőrdarabot kapok az államkasszáiból.

—Tudja ön azt — kérdezte —, hogy ezek a pénzek a gondverték m/unkájából, bőréből valók?

—Tudom — feleltem és sejteni kezdtem, mit akar ezzel mondani.

—Úgy telhet hogyan véli, hogy engem ilyen pénzzel megmentesen?

—De hiszen a gondverték részére mentem meg. Azért, hogy dolgozni tudjon tovább az ő érdekükben.

—Sohase tudnék olyan tiszta lélekkel irni többé, mint eddig tettem. Ők fizessenek szabadságomért? Nem! A pénz az ön birtokában van, tehet vele amit akar. De egyet nem tehet. Hogy arra fordítsa, amire mondta. Nem akarom ezzel meghántani, sőt köszönöm szándékát, amely jót céloz, de higgye el, meddő is lenne. Ha nem ezért a könyvemért, a következőért utolérnének a gondolat vérebei. Ez elvégeztetett, ezen segíteni nem lehet — mondta határozottan. — Most pedig beszéljünk másról. — Yvonn azt mondta, ön szeretné a gond verterket megismerni, szeretne közénk jönni. Ebben szívesen vagyok segítségére. De föl kell hívnom figyelmét arra, hogy aggályosnak tartom azt, hogy ön társaságunkban nyilvánosan mutatkozzék.

—Miért? — kérdeztem.

— Mert ön, ha érzelmileg nem is, de valójában a felsőbb osztályok tagja. Sőt nemcsak tagja, de jelen esetben kegyeltje és ami fontosabb, támogatója is. Nem gondolja, hogy kellemetlensége lehet abból, ha velünk együtt látják“? Ezenfölül figyelmeztetnem kell arra is, hogy tudomást szerezhetnek a gondvertek közt tett látogatásáról, ami önnek nem csekély kellemetlenséget okozíhat.

— Köszönöm körültekintő gondosságát — feleltem. — Én azonban számoltam mindezzel és el vagyok készülve, hogy esetleg felelősségre vonnak. A megfelelő válaszra fölkészültem. Nyugodt vagyok, hogy semmi bajom sem származnék ez útból kifolyóan.

Titokban ezzel szemben meg kell vallanom, hogy egyelőre fogalmam sem volt arról, mivel vágjam ki magam, ha új társaságom miatt tényleg felelősségre vonnak. Aggódni azonban

valóban nem aggódtam emiatt, mint azt a továbbiakban kifejtettem nekik.

—Mert — folytattam — ne felejtse el, hogy e pillanatban ők azok, akiknek várnivalójuk van tőlem. Mindaddig, amíg ezt meg nem kapják, azt hiszem, biztonságban érezhetem magam, még ha lelkükben a poklok fenekére ki vannak is engem.

—Ez valószínű. De aztán?

—Ismerem már annyira az országot és urait, hogy aztánra se elnézést, se kíméletet ne várjak tőlük. Azután sorsom már átsiklik a véletlen kezébe. De a véletlen eddig kegyes volt hozzám. Talán ezután sem vonja meg tőlem jóindulatát. Addig pedig mindenesetre élni, látni és tapasztalni akarok. Úgy akarok élni, ahogy kedvemre van.

—Egyelőre azonban semmi esetre sem kell aggódniok értem. Ezért mégegyszer kérem önöket, legyenek segítségemre, hogy betekintést nyerhessek az ország lakóinak életébe. Annál is inkább kérhetem ezt, mert ha nem önök révén, akkor mások által, de mindenesetre módot és alkalmat kell találnom arra, hogy célomat elérjem. Kötelességem hazám és az emberiség iránt, hogy ha egyszer a sors idejuttatott és majdan visszatérnem sikerül, ki merítően tájékoztatni tudjam e különös ország viszonyairól és közállapotairól. De függetlenül mindentől, szégyen lenne ősapám nevével és nemes emlékével szemben, ha nem így tennék.

—Ha így áll a dolog, mi örömmel visszük önt magunkkal, hogy megismerhesse életünket és fölfogásunkat. És ha egyszer talán valóhan sikerül visszatérnie hazájába, mondja el, hogy él még itt egy nép, a népek sokasága, egy egész kontinens, amely borzalmas szenvedések közt vajúdik, mert nem jutott el még saját

magáig, saját embervoltának fölismeréséig. De azt is el kell mondania, hogy már utón van oda, ahová az emberiségnek tartania kell.

Szeméhen tüzek égtek s a lány szeme is fölragyogott.

Nem akartam tovább zavarni őket. Megbeszéltük még a másnapi találkozót és elbúcsúztam.

Amikor lefelé mentem a sötét lépcsőn, nem láttam többé oly komornak, oly vigasztalannak ezt a házat, ezt a várost, ezt az országot. Tüzek mindenütt égnek, ahol emberek vannak a földön. És eljön talán egyszer az az idő, amikor az őrtüzek nem lesznek már magányos tüzek, de világosságuk fölgyúl az egész földtekén.

XII. FEJEZET.

A gondvertek tanyáján.

Nehezen és türelmetlenül vártam az órát, amikor leereszkehetem a mélységbe, ahol a gondvertek lefojtott élete dübörög a felszín alatt.

Végre eljött a másnap. A megbeszélt helyen Alin és Yvonn már várakozott rám. Együtt indultunk a gondvertek tanyája felé.

Utunk sikátorokon vezetett keresztül, baljós utcákon, inig egy föltűnően szép négyemeletes házhoz értünk.

—Itt vagyunk — szólt Yvonn.

—Hogyan? — kérdeztem csodálkozva —, ez lenne a gondvertek tanyája?

—Úgy van — felelték.

—De hisz ez gyönyörű épület — mondtam kétkedve. — Hol tettek szert erre a palotára? Talán az állam építtette ezt a gondveutek részére?

Elmosolyodtak naivságon.

—Az állam, helyesebben az állam urai legszívesebben elsöpörnék az utolsó tégláját is a föld színéről.

—Hát akkor?

—A fölépítésre szükséges összeget a gondvertek gyűjtötték össze hosszú évek során filléreikből. Szájuktól elvont falatok, éjjeli túlórák munkája árából emelték.

—A testvéri szolidaritás temploma ez az épület — tette hozzá Alin.

—És hogy van az — kérdeztem —, hogy az ország urai tűrik, hogy a gondvertek itt összegyűlhessenek, közölhessék egymással gondolataikat, elmondhassák szenvedéseiket és panaszaikat. Nem félnek, hogy a sok szenvedés fölkorbácsolja idegeiket és kitörésre, lázadásra készíti őket?

—De igen. Gondolnak erre, sőt számolnak ezzel. Azonban, ha nem is nézik jó szemmel, félnek a nyílt lázadástól. Egyebekben tudják, hogy ha nem is engednék meg, hogy e közös házban összegyűljünk s itt kicseréljük gondolatainkat, mi akkor is találkozoznánk.

Nagylelkűségüknek ez a nyitja.

Beléptünk az épületbe.

Egy nagy terem nyílt meg előttünk. A terem oldalait a gondvertek küzdelmes életét ábrázoló festmények díszítették. Egy idősebb férfi volt az összejövetel vezetője.

Helyet foglaltunk az egyik asztalnál. Egy másik asztal mellől egy munkától beesett arcú gondvert emelkedett föl szólásra.

„A mélyben — kezdte szavait — az egész jégkontinensen mindenütt új világot formáló erők készülnek átalakítani a véges emberi ésszel változatlanak és változhatatlanak vélt rendszert. Mert az emberek egy része meg nem

változtathatónak tudja az élet jelenlegi formáit. S aki nem is hiszi ezt, de érdeke megköveteli, hogy az emberek így gondolkozzanak, joibb tudása ellenére igyekszik e tévhitet támogatni, sőt terjeszteni, hogy hatalmát föntart-hassa és az elkövetkező változást késleltesse.

Pedig az élet örök változás. Változhatatlan csak a megsemmisülés, a halál.

Az élet formái mindaddig, amíg élet van, meg nem kövülhetnek.

És minthogy élet van, előretörő, fejlődő, feltörő, mindig változó élet, a formáknak is, amelyek alakját adják, lassan vagy hirtelen, de a szükséghez mérten meg kell változniok. Ha rugalmasak e formák, úgy engednek a fölmerülő követelményeknek, az élet új megnyilvánulásainak. Ha nem, a formáknak össze kell törniök. De az életet meg nem fojthatják. Evolúció vagy revolúció, de előrehaladni kell. A formákat őrző uralkodó társadalmi osztályok belátásától, okosságától függ, hogy melyik jön, melyik jöjjön.

A formák, amelyeik a megelőző élet kereteiül megfeleltek, az új élet szükségességeinek törvényszerűen elavulnak. Meg kell tehát változniok. Mi, gondverték, nem tagadjuk, hogy meg akarjuk változtatni. Azt akarjuk, hogy e keretek kitáguljanak, magukba fogadjanak bennünket és megadják az élet lehetőségét az egész munkálkodó emberiségnek.

Világosan szólok. Mi ki vagyunk rekesztve az élet mai kereteiből. E keretek eddig csak a miunka kötelességét ismertek számunkra, ma ennek ellenére már a lehetőségét sem biztosítják.

Pedig az élet nemcsak jog a munkára, de jog a munka eredményére: a kenyérré, a szépségre, az emberileg elérhető boldogságra is.

Nekünk csak az első jutott osztályrészül, ma, amint mondtam, már ez sem. Ezért akarjuk kitágítani a kereteket, hogy elfoglalhassuk jogainkat a munkáiban és munkánk gyümölcseinek élvezésében is. Mindeddig kijátszottak ebből bennünket.

Mi mégse akarunk kijátszásra kijátszással, elnyomásra elnyomással, kirekesztésre kirekesztéssel felelni.

Meg fogjuk szerezni jogainkat, amelyek emberi jogok, de nem akarjuk, hogy mondhasák: mint ők, mi is erőszakot használunk ellenük, jogos tehát ismét az erőszak.

Nem! Bár ha mi tennők, mi az igazságért, az emberiség többségének javáért, munkáséletek megrablói ellen tennők. Mégsem tesszük. Nem új kasztot akarunk alapítani. Nem olyan új életkeretet, amelyiben, mint ők most, mi is csak a saját boldogulásunk lehetőségét akarjuk belehelyezni, hanem olyat, amelyben találja meg helyét minden munkálkodó ember.

Mi a múnk a, a becsület, az emberszeretet egyetemes uralmát akarjuk és fogjuk, ha önként nem megy, minden poklok ledöntött jégfalain keresztül megvalósítani.“

Helyeslés fogadta szavait.

Egy másik (férfi állott ifól.

„Valóban úgy van, mint ahogy testvérünk mondta az imént. Nem akarunk erőszakot.

De tovább megyek!

Mi lényegében nem is egyes emberek ellen harcolunk, bár némelyek mégúgy kiérdemelték ítéletünket és íteltetésüket. Mi a rendszer ellen küzdünk, amely mindezt a szenvedést, imilliók mártiriomságát lehetővé teszi. Rosszul fejeztem ki magam. Nemcsak lehetővé teszi, de megköveteli. Mert ezen alapszik.

A rendszert akarjuk tehát megváltoztatni.

Ha ezt megváltoztatjuk, ha nem akad módja egy embernek sem, hogy embertársával szemben gonosz legyen, még az úgynevezett született gonosz, ha van ilyen egyáltalán, akibe évezredek atavisztikus gonoszsága belefúrta méregfogait, még ez se tud gonoszságot elkövetni. Ha a gonoszság értelmét és lehetőségét is megszüntetjük.

E rendszertől meg kell váltani az emberiséget. Mert emberek vagyunk, az életösztön üzs a pokol e rendjében még a jó is elcsábul, különösen, ha kényszeríti a nyomor. Ezért nem vagyunk vakon ítélezők és eleve elfogultak, mint ahogy az ország urai velünk szemben azok majdnem mindig. Mi tudjuk, hogy ha van bűn, az utolsó sorban az egyén bűne, de első sorban a társadalom és az igaztalan rend bűne.

A rendszert tehát meg kell dönteni, mert módot nyújt a bűnre, mert akarja a bűnt, mert a bűn az éltető eleme, mert saját maga a bűn.“

Egy harmadik, egy gondvert nő váltotta föl a szónokot.

„A sámánokról akarok beszélni. Azokról, akik kiszolgálják a poklot, amely előtt alázatosan térdet hajt uraink egyébként döllyfős serege.

Térdet hajt. Miért vájjon? Azért, mert köszönettel tartozik a pokolnak, amely szolgálai által segít sötétségben, rettevésben és tudatlanságban tartani a népet. A tudatlanság könnyebben tűri az elnyomatást. Mert azt mondják: így rendelte ezt urunk, a Sátán. Elhiszi, hogy így rendelte és elhiszi, hogy a Sátán rendelte így.

Fedig a Sátán nem a mi urunk. A Sátán az embertelenség, a lélektolvajlás, a kifosztás, az erőszak bálványja. Így tehát érthető, hogy az ő istenük és hogy reánk is akarják kényszeríteni tiszteletét.

De még ha nem is hisznek benne, akkor is térdet hajtának előtte. Azért, hogy mi, a jó-hiszemű nép, higyjünk nekik s ezáltal a benne és parancsai helyességébe vetett hitre késztesenek bennünket. Mert nekik jó, ha mi reszketjük őt, féljük úgynevezett földi helyettesét: a császárt, általa fölénkrendelt urainkat s ördögimádó, ördöghívó szolgálait.

Azt akarják, hogy betartsuk a hét főszabályt.

De mi nem akarunk a pokolnak szolgálni. Mi nem akarjuk a pokolbeli sátánt. Mi ki akarjuk venni kezéből e birodalmat s a szereztet országává tenni.

Kimondjuk nyíltan: hatalmát, amely ostor az ő képviselőinek kezében, meg akarjuk semmisíteni s megszabadítani tőle az emberiséget.

Nem akarunk félni gyermekeinktől, hogy megátkozzanak születésükért, amiért ilyen világra hoztuk, ilyen szolgaságra, ilyen boldogtalanságra szültük őket. Gyermekeinket szabadoknak, boldogoknak akarjuk, akik büszkék legyenek reánk, mert a szabad életet kivivtuk számukra.

Mi nem akarunk ölni sem. Soha és semmiért! Akkor se, ha parancsolják. Élni és éltetni akarunk. Az életre születtünk. Az életre szült valamennyiünket anyánk s embernek nincs joga ezt elvenni tőlünk. De megrövidíteni sem. Az élet a legfőbb jó. Nem akarjuk elvenni senkitől, mint ahogy nem akarjuk, hogy tőlünk elvegyék.

Lopni sem akarunk. Sem keveset, sem sokat. Nem akarjuk, hogy egyáltalán lopni kelljen. Azt akarjuk, hogy aki dolgozik, megkapja munkája eredményét és ne legyen szüksége a másikéra. De azt sem akarjuk, hogy meglopjanak. Hogy lefejtsék bőrünket, ki-

vegyék inainkból az erőt, megrabolják agyunkból a gondolatot, megrövidítsenek életünk minden nyilvánulásában. Azt akarjuk, olyan világot akarunk, amelyben ne legyen értelme sem a lopásnak, sem a rablásnak, sem a gyilkolásnak, amely se kis, se nagy bűnöst nem nevel.

Igaz tanúságot akarunk tenni felebarátunk mellett. Vele dolgozni, vele küzdeni, vele boldogulni.

Nem akarjuk elvenni jószágát, sem semmi-jét, de közös munkánkkal megerősíteni őt munkája gyümölcsének élvezésében.

Nem kellene a bálványtemplomok.

Nem kellene a mi verejtékünkkel, lenyúzott bőrünkkel sötétségben, igában tartásunkra fizetett sámánok.

Templomaink ott legyenek, bárhol, ahol a szeretet és az igazság szava szól s ahol sem jégfalak, sem más akadályok el nem választják embert az embertől.

Az agy kinyilvánítja az igazságot, a szív kitarja a szeretetet akkor is, ha nem jár érte fizetség. Mert ha kiált, ne fizetségért, de magáért az igazságért és szeretetért kiáltson. Az igazság és a szeretet önmaga fizet a léleknek. Ez a legnagyobb, mert egyetlen fizetség.

Pusztuljon tehát a pokol országa, a gyűlölet, a hazugság, a félrevezetés, az álnokság, a rablás országa.

És jöjjön el helyébe a testvéri szeretet, az igazság, a munka tiszta és boldogságot hozó világa.“

Mély csendben hangzott el az asszonyi szózat. A megkínzott homlokok alatt mártírosan csillogtak a szemek és a meggörnyedt, iga-nyomta vállak alatt új, jobb világért dobolt a szív.

Egy ifjú férfi emelkedett föl.

„Ha eljő egyszer a nap, amelyről testvérünk szólt, mert eljön szent törvényszerűséggel, nem fogják többé bőrünket venni, hogy fölhalmozhassák s jégpáncélszekrényeikbe gyűjtsek életünket. Meg kell hogy semmisüljön a pénz, mert ez a pénz nem egyéb, mint kisajtott testünk, kifosztott agyunk, halálrafeszített és elpattantott idegünk. Ez a pénz testünknek és lelkünknek szenvedéseink árán kilúgozott ereje.

Pusztuljon a pénz! Ez az az érték, amely tőlünk származik és amelyet ellenünk fordíthatnak és fordítanak. El kell vetni, mert fölémészt bennünket. Egy érték legyen. Szent, mint az ember és igaz, mint a *szsiv: a* munka.“

Amikor az ifjú gondvert befejezte szavait, többen asztalunk felé tekintettek és integettek. Nem tudtam, mire vélni ezt, amíg egyszerre csak elhangzott a fölkiáltás:

—Halljuk Alin Tért!

—Úgy van! — helyeseltek a többiek. — Halljuk Alint!

Alin Ter fölállott.

„Barátaim, test véreim!

Úgy lehet, ma vagyok itt utoljára. Tudjátok, rövid pár nap és Ítélezik fölöttem a pokol bírósága. Könyvem, amely értetek, szenvedő gondvertékért és fiaitok, a jövő emberiség jobb sorsáért Íródott, kihívta maga ellen az uralgó osztályok ellenérzését.

Megértem.

Mert föltártam előttük saját magukat. Meszsziről néztem, távolabb, hogy ők is így, távlatból lássák magukat. Lehet, fölnagyítottam bűneiket, ha lehet még nagyítani, lehet, kisebbnek tüntettem föl erényeiket, ha van erényei-

ken egyáltalán kisebbiteni való. Ha a tükör jó volt, bizonyára meglátták magukat.

De mégsem maguk ellen kelt haragjuk, mert meglátták magukat, hanem ellenem. Ellenem azért, mert igyekeztem megmutatni nekik, hogy milyenek.

Bűnt követtem el ezzel ellenük s a bűnért bűnhődés jár. Tudom. Nem kérek tőlük kíméletet, aminthogy nem is kapnék kíméletet. Szavam tehát, amely bizonyára utolsó hozzátok, ezt mondja:

Tartsatok ki hitünk mellett, terjesszétek lan-kadatlanul tanainkat, harcoljatok az igazságért, gyakoroljátok a szeretetet és el ne hagyjátok küzdőtársaitokat.

Minden az övék. Nekünk semmink sincs, csak a magunk szenvedése és egymás szeretete.“

Alin befejezte és leült.

Testvéri kezek nyúltak feléje, hogy megrázák az eltávozó bajtárs kezét. Érintésük szótlán ígéret volt a harcra, a meg nem félemlíthető küzdelemre. Elhallgattatása százakat támasztott maga helyett, hogy ezek helyébe, ha kell, ezrek lépjenek.

Éreztem: ami itt történik, új világépítés.

Korállók milliárdjai építenek így.

De ez tudatos építés volt, élő önfeláldozás. Kell, hogy a tenger minden áradata, az emberi gonoszság minden romboló indulata kevésnek bizonyuljon a tett ellen, amely emberek millióit vitte a napfény felé, hogy végre egyszer kiemelkedjék a tengerből: az Ember.

Későre járt az idő, amikor oszlanı kezdett a tömeg. Egyenruhás közegek sorfala közt vonult ki, de barázdától bélyeges homlokuk tisztán ragyogott a holdfényben.

Néma kézszerítással fejeztem ki köszönete-

met Yvonnak és Alimnak az élményért, amelyben részem volt és elváltam tőlük.

Hosszan néztem utánuk. Kart karba öltve, ütemes lépteikkel mentek. Azok az emberek mennek így, akiknek tiszta az életük. Bármilyen vár rájuk, nyugodtan mehetnek elébe. Élnek, szenvedtek, de boldogok, mert teljesítik kötelességüket.

XIII. FEJEZET.

Az ítélszék előtt.

Nem akartam, hogy föltűnő legyen jelenlétem éppen az író pörének tárgyalásán, ezért elhatároztam, hogy egész délelőttömet az ország büntetőjogi gyakorlatának megismerésére szentelem. Már reggel korán elhelyezkedtem a tárgyalási teremben, ahol Alin Ter fölött is ítéletet mondanak.

Elsőnek egy falusi gondvert bűnyüének tárgyalása volt kítűzve. Szakadozott ruhájú, lyukasbakkancsú vádlottat vezettek a bíróság elé. Arca beesett, vakolatsápadtságú volt, homlokán sötét ráncok árkolódtak. Az ítélmester megnyitotta a tárgyalást.

— Tárgyalni fogjuk — mondta — Buni Jon bűnyüjét. A vádlott jelen van. Fölszólítom a jegyző urat, adja elő a tényállást.

A tényállás rövid volt. A vádlott kukoricaérés idején hat cső kukoricát tört le az út mentén egy birtok földjéről.

A bíró a vádlotthoz: Állj elő!

Személyi adatainak fölvétele után megkérdezte:

—Megértetted a vádat?

—Igen.

—Elkövetted a cselekményt?

—Igen.

—Elismered, hogy bűnös vagy?

—Nem.

—A bíró megütkezve szólt:

—Beismered, hogy elkövetted a bűnt és nem tartod magad bűnösnek?

—Nem tudom magam bűnödnek érezni, ítélőmester úr.

—Mondd el, hogy történt a dolog.

—Munkát keresni voltam a birtokon. Nem volt rám szükség, elküldtek. Szomorúan mentem hazafelé. Otthon vártak, az asszony és a gyerekek. Éhesek voltak. Magam is az voltam. Nem volt munka, nem volt napszám, nem volt mit enni. Az út szélén álltak a magas kukoricaszárak, megrakva érett csövekkel. Messze, amerre ellátni lehetett, mindenütt kövér kukoricaföldek. Gondoltam, akié ez a sok föld és ez a rengeteg termés, annak talán nem fog hiányozni egy pár cső. Éhesek voltunk.

—Mit tudsz még fölhozni mentségedre?

—Semmit.

—Vádló úr, önt illeti a szó.

— Miután — kezdte a vádló — a vádlott beismerte bűnösségét, rövid leszek. Bűncselekménye társadalmunk alapját támadta meg: a tulajdont. Enyhítő körülményeik figyelembevételére ok nincs. Mert ha igaz is lehet, hogy ő és családja éhezett, viszont igaz, hogy millió gondvert és családja szintén éheznek. Már most, ha mi ezt csupa érzélemből figyelembe vesszük és nem sújtunk a törvény teljes szigorával, az enyhe ítélet hallatára millió gondvert veti magát földjeinkre és ezek holnap letarolva állnak. Ezért szigorú büntetést kérek.

—Az ítélőmester:

— A tényállás tisztázott. Következik a törvénygép ítélezése.

Most egy különös jelenet következett. Az

ítélőmester hátralépett egy, a bíróság háta mögött álló hatalmas gépezethez. Az egész készülék a mi telefonkapcsoló apparátusunkhoz hasonlított — amikor beléptem, annak is hittem —, azzal a különbséggel, hogy ennek az előlapján paragrafusok ezreinek számai foglalták magukba az elkövetett deliktumoknak megfelelő büntetést. Az ítélmester fölemelte a kapcsolót és két-három lyukba benyomta egymásután.

A gép, mintha életre kelt volna, villanászerű sugarakban megcsillant, dübörgött egyet, egy kerék fordult és a kész ítélet a gép alján levő kosárba hullott. Az ítélmester kiemelte és visszalépett az asztalhoz.

— A Sátán nevében — mondta — kihirdetem a géptörvény ítéletét. A vádlottat az enyhítő körülmények figyelembevételével csövenként egy havi, összesen tehát hat hónapi börtönre és politikai jogtalanságának további főtartására ítelem. Börtönőr, vezesse el az elítéltet.

Meglepett az ítélet szigora, de még jobban a gép bevonása az ítékezésbe. Ebből a szempontból a Jégország technikája magasan fölötte állott szeretett hazám büntetési módszereinek és eljárásainak. De csak technikailag. Mert emberileg hazám törvénykezése mindenekelőtt az emberiséget tartotta szem előtt, amelyben, igen helyesen, gépszerű sablonítéletnek helye nincs. Hazám tizenkét tiszteltreméltó polgárának szabad megfontolására és tiszta lelkiismeretére bízta, hogy eldöntse, bűnös-e a vádlott, vagy sem. Nem engedi, hogy a törvények gépies alkalmazásának helye legyen akkor, amikor emberek legföltettebb kincséről: becsületéről, szabadságáról, esetleg életéről kell dönten. Igaz, hogy rövid idő óta az

ítélkezés e módszerét nem alkalmazzák, de ezt bizonyára csak azért teszik, hogy kimutassák ez emíberies ítélkezési mód vitathatlan felsőbb ségét.

— Most pedig — ébresztett föl gondolataimból az ítélőmester hangja — következik a Svindli közveszélyzeti társaság bűnügyének tárgyalása.

Jólöltözött, jóláplált férfiak foglalják el a vádlottak padját.

—Kérem a vádló urat — szólt a mester —, terjessze elő a vádat.

—Mintegy kétezer följelentés érkezett a Svindli közveszélyzeti társaság vezetősége ellen — kezdte a hatósági vádló. — Nevezett társaságot ezen följelentések azzal vádolják, hogy a betéteket nem alapszabályszerű célokra fordították, hameim eljátszották és elszikkasztották. Bár a följelentések az összvezetőség ellen irányulnak, a törvény azonban a vezetőségnek csupán az itt jelenlevő három tagjára nézve nyújt vádalmot, mert a többiek még a följelentések beadása előtt lemondtak tisztségükről és visszavonultak a társaság ügyeinek intézésétől. Velük szemben a vádat annál kevésbé tudom föntartani, mert bár jogilag felelősek voltak a vállalat ügyeiért, de lényegében és valójában csak nevük fényét adták a vállalkozásnak. Tették ezt abban a jóhiszemű tudatban, hogy országunk közigazdaságát e vállalkozás támogatásával fejleszteni fogják. A párszázézer bördarab jutalék, amit ezért fölvettek, pusztá formalitás volt, mert nem is vélhető, hogy ez nevük odakölcsönzésénélk ellenértékével fölr és ellenértékéül szolgálhat. Az itt megjelent három egyén ellen azonban a hűtlen kezelés és sikkasztás vádját föntartom.

Az ítélmester:

—Vezérvádlott, álljon ölö. Beismeri bűnös-ségét!?

—Nem! — hanzzott az energikus válasz.

—Adja elő védekezését.

—Vállalatunk bukása az áldatlan gazdasági viszonyok következménye. Semmi olyat nem követtem el, ami a törvény áthágását jelen-tené és a törvényben megengedett eszközök-től eltérne. Túldíjazások sem történtek, mint azt a vádló úr oly objektíven helyesnek tar-totta megállapítani, mert igazgatósági fizeté-sekre, jelenléti díjakra és jutalékokra a be-folyt alaptökének és betéteknek alig hatvan százaléka ment el. Könyveink s a bíróság által kiküldött könyvszakértők hivatottak ezt iga-zolni. Köztünk és ügyfeleink között csupán el-számolási differencia állhat fönn. Helyesebben az ügyfelek és a vállalat között, mert mi, akiket egy becsstelenségben gazdag élet munkája után ideállított a szomorú gazdasági viszonyok ál-tal megrövidített és elkésérített betevők tö-mege, mi szintén károsultak vagyunk, sőt ta-lán a legjobban károsultak. Mi állásunkat vesz-tettük a vállalat összeomlásával s kétséges, hogy végkielégítésre való jogunkat nem előzi-e meg a betevők követeléseinek tizszázalékos kielégítése. A föntieknél fogva tehát fölhábo-rodottan utasítjuk vissza az ellenünk irányult vádakát, amelyeknek nem fog sikerülni ala-cson erkölcsi nívón álló egyéniségünket a sárba rántani. Bizva a pokolbíróság hazug-mondásában, fölemelt fejjel nézünk az ítélet elé.

Az ítélmester:

— Kérem a megbízott bírósági szakértőket, adják elő véleményüket.

Első szakértő:

— Hivatalos vizsgálatom eredményekép köz-

löm, hogy nevezett közveszélyzeti társaság teljes mértékben kihasználta a törvény által megadott tág vadászterületet. Bár ténykedésük sűrölte a tilos határvonalat, azonban ki kell jelentenem, hogy veszélyeztetési zónája nem terjedt tul azokon a kereteken, amelyeket a törvény megenged.

Második szakértő:

— A társaság összeomlásának ódiúmát a társaság ügykezelésének beható vizsgálata alapján a depresszív gazdasági viszonyokra és mindenekelőtt, bármily meglepőnek tűnik is kijelentésem, a betevők belátástalan rohamának kell tulajdonítom. A betevők, miután a bőséges kamatokat fölszedték, ezzel nem elégedtek meg, hanem a tőkét is követelték s oly tömegeesen rohanták meg a társaságot az első nehézségek hírére, hogy ezáltal pánikot idéztek elő s lehetetlenné tették, hogy a vállalat új kölcsönöket vegyen igénybe s a lyukakat bedugaszolja. Ezáltal öök voltak azok, akik a vállalatot csödbe kényszerítették. Objektív elbírálásom szerint magukra vessenek, ha pénzüket nem tudták visszakapni. Mert amikor odaadták pénzüket, önként vállalták a kockázatot, hogy azt esetleg nem kapják vissza.

Az ítélmester:

— A bíróság tisztázottnak látja a tényállást. További tanúmeghallgatásra szükség nincs.

Következett ismét a jelenet a törvénygéppel.

— Kihirdetem az ítéletet — szölt, kezében az Ítélet sablonjával. A vádlottakat törvényeink vonatkozó szakaszai alapján fölmentem.

Indokolás: így döntött a gép, mert a hatósági szakértők véleménye alapján a törvény által megengedett vadászdsungelt el nem hagy-

ták. Hogy ezen belül csatangoltak, ahhoz alapszabályszerű és törvényadta joguk volt, épp úgy, mint a vadásznak, akinek joga van a törvény figyelembevételével és a szabályok betartásával lelőni a vadat.

E két egymást követő ítélet szembeállítása érdekes tanulságokra vezethetett volna, amennyiben akadt volna Csuhajországban ember, aki ennek nyíltan hangot is merne adni.

Aki azonban a lázítási váddal s az esetleg ezzel járó tizesztendei börtönnel nem óhajtott szembenézni, az, mint jómagam is, óvakodott az ily összehasonlítástól s véleményének nyilvánításától. Annál kevésbé kívántam én nézetemről a tisztelt ítélőszék tagjait fölvilágosítani, mert lehetőén inkognitóban akartam maradni és mindenekelőtt szabadlábbon élvezni ez ország intézményeit.

Míg ezen elmélkedtem, belépett a terembe Yvonn és vőlegénye. Arcukon sápadt elszántság tükröződött. Eljött tehát Alin mégis, hogy szembenézzon ezzel a bírósággal e a marasztaló ítélet kétségtelen bizonyosságával. Helyzetemre való tekintettel úgy tettünk, mintha nem ismernénk egymást.

Nyomukban gondverték jötteik, férfiak, nők vegyesen, hogy tanúi legyenek egy harcosuk szélmalomharcának és egyben elvesztésének. Tömegük megtöltötte a termet s amikor a bíróság bevonult, egy talpalatnyi tér nem volt szabadon. Az ítélőmester bosszús szemmel nézett végig a hallgatóságon. Szemeiben nem sok jót láttam.

— Tárgyalni fogjuk — kezdte — a hazárulással, izgatással, bálványgalázással vádolt Alin Ter bűnügyét. Fölszólítom a Ihallgatóságot, hogy a tárgyalás menetét tetszés vagy nemtetszés nyilvánításával ne zavarja,

mert a rendibontókat azonnali büntetéssel sújtom, a termet pedig kiürítetem. Vádlott, álljon elő!

Alin Ter előlépett.

— Fölvesszük személyi adatait.

Megtörtént.

Ezután:

— Fölszólítom a vádhatóság képviselőjét, terjessze elő a vádat.

A vádló:

— Alin Ter író legutolsó könyvével kihívta maga ellen uralkodó társadalmunk ellenérzését. A könyv példányait a hatóság lefoglalta, elkobozta és megsemmisítésre ítélte. Ezzel azonban csak a tett, a gonosztett romboló hatását, az írásmunka szándékolt célját akadályozta meg. Ez még nem büntetés, ez csak a büntett következményeinek megakadályozása volt. Az író azonban személyében kell felelősségre vonni, a bünt személyében megtorolni, hogy példát statuáljunk.

Vádolom ezért Alin Tert azzal, hogy vétett a törvénybe ugyan nem foglalt, de etikánk szerint kötelező ama fölfogás ellen, hogy írónak az életet a maga rideg valójában adni nem szabad.

Ő a maga nyersségében írta meg emberek sorsát, ahelyett, hogy leöntötte volna azt a hazugság mázával. Vétett tehát országunk alapvető törvénye ellen, a hazugság megtagadásával. Bűnös, mert nem adta be könyvében a népnek a kötelező nemzeti mákonyt.

Továbbá: a szomszéd népekről, esetleges jövőbeni ellenfeleinkről azt írta, hogy azok is emberek, amiáltal kimerítette a hazaárulás és az ellenféllel való cimboraság büntettének deliktumát.

Bálványgalázást követett el, mert ördög-

adta tehetségét urunk és szolgálói, a Sátán és a sámánok ellen fordította.

Azonkívül izgatással vádoló az azon kitételeiért, amelyek szerint az emberek sorsa nem változhatatlan, hanem szerinte a javak más elosztásával megjavítható és a gondvertek nyomora megszüntethető.

Uszított a háború ellen, amiáltal legősibb ördögi törvényünk ellen lázított. Épp azok ellen vétett, akiken, szerinte, segíteni akairt: meg akarja akadályozni, hogy az emberek minél előbb a pokolra szálljanak s ott végre boldoguljanak.

Végül pedig kifigurázta nemtelen társadalmi berendezkedésünket.

Bűnhalmazatot követett őt, amelynek méltó megtorlását hazánk biztonsága és nyugalma mulaszthatatlanul megköveteli. Sűjtson tehát rá a törvény ökle teljes erejével, mert saját maga hívta ki tudatosan maga ellen a megtorló ítéletet.

Az ítélőmester:

— Vádlott, mit tud a védelmére fölhozni?

Alin Ter:

— A vádló úr képében a hatalom támadt ellenem. A hatalom ellen nem tudok más hatalmat szembehelyezni, mint az igazságot. Gyöngé erő ebben a világban, ahol minden erősebb az igazság fegyverénél. Le fogok győzni, de ez a legyőzés nem vereség, ellenkezően: a hatalom gyöngéségének jele. Legyőzetésem csak a hatalom bosszúja s mint ilyen, pillanatnyi. Mert ezer és ezer más támad föl helyettem, míg végül az igazság, mert népem és szenvedő embertársaim abszolút igazsága, a pokol mélyébe kergeti vissza a pokol hatalmait.

Tudom, hogy elítéltetésem elhatározatott, épp ezért nem védekezem.

Nem védekezem, mert ezáltal igazolnám, hogy bűnnek tartom mindazt, amivel vádolnak. Nem tartom bűnnek, erénynek tartom. És ha beszélek róluk, nem védekezésül teszem, hanem hogy hitvallást tegyek mellette és hivatásom mellett.

Az író, aki igaz írónak és embernek tartja magát, orvos. Népeinek és embertársainak orvosa. Kezünkben az író toll, ha kell, átvilágító készülék, tükör, ha kéli, operálókés. Népem éo az emberiség kelevényekkel telve. Az a vétkes, aki így akarja, az a bűnös, aki rejtegeti és az az orvos, aki föltárja és ha másképp nem lehet, fölvágja a kelevényt.

Fájdalmat okoz? Lehet. De a gennynek ki kell jönnie. Ha nem engedjük, átmegy a vérbe, megfertőzi azt és a betegnek, népemnek el kell pusztulnia. Ez a nép, ez az emberiség beteg. De neim pusztulhat el akkor sem, ha engem és a hasonlóan gondolkozókat elnémítják.

Mi, írók el nem hangzott esküt tettünk. Esküt az igazságra, a jóra, a szeretetre.

Hogy van köztünk, aki eladja agyát, gondolatait, tollát? De ez nem ró. Kufár. Lélek-kufár és tudatos mérgező. Ám, ki tudja éjszakáikat, amikor önmaguk elé állnak meztelenül¹? Megbűnhődnek önmagukban.

Én író vágyóik. Mint író pedig szentnek tartom hivatásomat, tisztának tudom a tollat, amelyet a hazugság mérgébe mártani nem tudok, nem akarok.

Fölöttem úr csak egy: a lelkiismeretem. Ez pedig nemcsak megengedte, de parancsolta, hogy megírjam e könyvet.

Hibám lehet sok, mert ember vagyok. De bűnöm csak egy. Hogy nem küzdöttem még erősebben ellenetek. Hogy minden percet, amit éltem, nem használtam föl arra, hogy küzdjek

ez ellen a társadalmi elrendezés ellen, amely megcsúfolja ember voltunkat.

Nem vonok vissza semmit és nem tagadok meg semmit. Kezetekben vagyok. De vigyázzatok, mert ti viszont az igazság kezébe kerültök.

Vissza nem fojtható tetszészaj morajlott végig a hallgatóság sorain. Az ítélőmöstier föluggrott. Csönd legyen — kiáltotta —, vagy kiűrittetem a termet.

A vádlóhatóságot illeti a szó, — tette hozzá komoran.

A vádló:

— Azt mondja a vádlott védőbeszédében, amely lényegében újabb támadás volt rendünk és főnnálló szabályaink ellen, hogy amit irt, azt teljes egészében föntartja.

Ezzel elítélte önmagát. Konoksága mutatja, hogy meg nem javítható.

Amit mondott, abból kiviláglik, hogy teljesen épelméjű, mert saját fejével gondolkozik. Tehát abnormális.

Szavai teljes mértékben igazolják a vádat. Romboló szellem, aki dicsőséges intézményeinket rosszaknak, elvetendőknak tartja.

Veszedelmet jelent a közre s mint közveszedelmest, indítványozom részére a tébolydába való utalást.

Az ítélőmester: A tárgyalást befejezem.

Mogorván a géphez lépett, a kapcsolót többször benyomta s a kész ítélettel kezében elének lépett.

— A törvénygép kihirdeti ítéletét. Alapos megfontolás után a vádhatóság vádjait beigazoltaknak látja. A vádlott önmaga ismerte be eltévelyedéseit. Minthogy pedig semmi megbánást nem mutat, sőt, azok mellett továbbra is kitart, joggal vélhető, hogy alkalomadtán

meg is fogja ismételni. Ezért az ítélőszék törvénygépe a pokol rendjét megvédendő, Alin Ter író, mindaddig, amíg gondolkodása bizonyos változáson nem megy keresztül, mint a közre veszedelmes épelméjűt, a tébolydában való fogvatartásra ítéli. — Fegyőr, vezesse el az elítéltet.

A fegyőr Alán Ter mellé lépett.

Ő mégegyszer végignézett barátai során, szemében elszántság és harcrahívás volt. Yvonnon időzött szeme egy pillanatig és simogató mosoly volt búcsúja.

A fegyőr lábhoz koppantottá vasvilláját. Megindultak kifelé.

XIV. FEJEZET.

Erkölsbírák.

A szomorú ítélet kihirdetése után természetes kötelességemnek tartottam, hogy hazakísérjem az újabb sorscsapással sújtott Yvonnt és ezekben a nehéz napokban ne hagyjam teljesen magára.

Atyja után immár vőlegényét is elvesztette. Nehéz volt vigasztaló szavakat találnom ily megpróbáltatások után, de a leány tántoríthatatlan hite eszméiben, meggyőződése, hogy azoknak rövid időn belüli diadalraj utasa ki fogja szabadítani övéit, maga jelentette számára a legjobb vigaszt.

Mégis, hogy kiragadjam szomorúságából és elvonjam idejét a tépő és egyelőre hasztalan gondolatoktól, a munkát állítottam elé egyetlen orvosszernek. Sikerült megnyernem, végleges beleegyezését, hogy vállalja a légijármű kísérleti tervelnek kidolgozását.

Minden idevágó szakmunkát, amelyben az ország technikusai elméletileg megközelítet-

ték a röpülés lényegét, összevásároltam Sátánia könyvkereskedéseiben és fölküldtettem lakására.

Helyesen is cselekedtem. Egyrészt ismét közvetlen célt adtam életének, másrészt előkészítettem a talajt közös munkánk megindítására. Hogy eredmény fogja-e kísérni próbálkozásainkat, ez más kérdés. De mindenesetre meg kellett tennünk, ami lehetséges volt.

Természetesen mindez nem történhetett anélkül, hogy többiben föl ne keressem s ezáltal valóban föl ne idézzem a veszélyt, hogy látogatásaim szemet szúrnak a gondvertek világát fürkésző szemmel kutató besúgóknak és így ©nemű összeköttetésem az ország urai tudomására jussanak.

Számoltam ezzel, mégsem tagadhatom, hogy fanyar érzéssel vettem kézhez e napok egyikén a következő szövegű idézőlevelet:

„Fölhívjuk, hogy erkölcsi magatartásának tisztázása végett alulírott testület megföllebezhetetlen bírósága előtt különbeni következmények terhe alatt azonnal jelenjék meg!“

Aláírva Csuhajország közvéleményének erkölcsi testülete.

Vájjon ez mi akar lenni, kérdeztem magamban. Erkölcsi testület ebben az országban? Talán a mi kaszinóinknak megfelelő társadalmi intézmény ez s amint néha otthon is megtörténik egyesekkel szemben, valamiért ezek itt engem is társadalmi bojkott alá akarnak helyezni. De milyen címen vélnek engem felelőségre vonhatni? Az nyilvánvaló volt, hogy csak a gondverteknél és Yvonnál történt látogatásaim körül lehet hiba, mégis nem értettem, hogy milyen alapon lehetséges csupán ezért engem kérdőre vonni. Rövid gondolkozás után azonban beláttam, hogy együgyűség efölött töprengeni, mert már az eddigiek alapján is

tapasztalhattam, hogy mi sem látszik könnyebbnek ez országban, mint különféle jogtalan eljárásokra megfelelő címeket találni. Bizonyára, mert a törvénykönyv talán hiányos az e fajta büioselekményeik büntetésében, ezt a hézagot pótlendő, jár el ily esetekben az ország közvéleményének föntnevezett erkölcsi testülete.

Természetes, az ország berendezkedését mindjobban megismerve, alapos kétségeim lettek aziránt, hogy itt valóban a közvéleményről van szó. Sokkal inkább hittem, hogy egy szűkebb társaság önmagát köznek deklaráló véleménye akar rám lesújtani.

Sokat nem morfondírozhattam ezen, mert különbeni következmények melletti megidézésem azonnalra szólott s én, eltekintve kíváncsiságomtól, már azért is jónak láttam megjelenni, mert helyzetemben nem óhajtottam ujjat húzni egy olyan hatalommal, amelynek erejét egyelőre nem ismertem, csak sejtettem. Biztosnak tudtam azonban, hogy minél kisebb ez a „kövélemény“, annál inkább módja van ítéletét az összességre ráerőszakolni.

Kétes tisztelettel és vegyes érzelmekkel ugyan, de megjelentem az erkölcsi testület bírósága előtt, amely Sátánia egy ragyogó palotájában tartotta üléseit.

A terem, amelyben a tárgyalások folytak, fénylett a metszettüvegű csillároktól nyozott cirádáktól. A padlót drága szőnyegek, a falakat selyemtapéták borították.

A bíróság tagjai nagyon alacsony piedesztálon ültek. Képük nagy és fontoskodó volt, minden barátságos vonást nélkülöző, annak ellenére, hogy nagyrészüket a császári ünnepély alkalmával bemutatták. Úgy látszik, hogy

súlyos bűnnel lehetek vádolva, mert nem mutattak hajlandóságot arra, hogy ismeretségünket fölújítsák.

— Doktor Gulliver félkegyelmű úr, szólított az elnök.

Eléjük álltam.

— Foglaljon helyet, mondta szárazon.

Leültem.

— Tekintettel arra — kezdte —, hogy ön idegen ország fia, szükségesnek látom pár szóban testületünk mibenlétéről és céljáról fölvilágosítani.

Mindenekelőtt kijelentem, hogy e testület, amely előtt ön áll, nem állami szerv, Ítéletei tehát nem is járnak olyan következményekkel, mint amelyekben az részesül, aki az írott törvények parazsait szegi meg.

Nem járnak oly következményekkel, súlyosabb következményekkel járnak. Nem tudom, van-e az ön országában hasonló társadalmi intézmény.

—Persze hogy van, mondtam magamban, jól sejtettem én, amikor a kaszinókra és klubokra gondoltam.

—De föl kell világosítanom arról — folytatta —, hogy aki írásba nem foglalt erkölcsi törvényeinket megszegi, az hallgatólagos meg egyezéssel kiközösítetik a jó társaságból s mint ilyen, sokkal bukottabb ember, mint a börtön- vagy tébolyda viselt egyén.

Erkölcsi testületünknek több alosztálya van, egészen a középső kasztokig, tehát magától értetődően a páriák, vagyis a gondverték osztályának kivételével.

Ön rangjának megfelelően e pillanatban a testület legelőkelőbb alosztálya, mondhatnám legmagasabb fóruma előtt áll.

— E rövid, de szükséges ismertetés után azt

hiszem, áttérhetek a tulajdonképeni tárgyra: az ön elleni vádra.

Kíváncsi voltam, mi fog- ebből kisülni.

— Ön azzal van vádolva — emelte föl hangját —, hogy társadalmi helyzetét megcsúfolva, önmagát lealacsonyítva, egy gondvert leánnyal tart fönn összeköttetést.

Ez pedig súlyos bűn nemtelen fölfogásunk ellen. De sokkal súlyosabbá teszi a vádat az, hogy nevezett leánya egy olyan embernek, aki régebben sorainkba tartozott. Ám ez utóbbi ennek ellenére nem átalotta előkelő helyzetével visszaélve, magas osztályát megtagadva, a gondverték kasztok alatti tömege mellé állani. Egyben, őket a hazugsággal ellentétben, jogtalan helyzetükről fölvilágosítani. A legnagyobb bünt követte el ellenünk, amiért sorainkból való kiközösítés, a törvény szerint pedig tébolydábaüzés volt megérdemelt büntetése. Minthogy pedig, ha a törvény által nem is, de a mi szigorú osztályfölfogásunk szerint igenis, a hozzátartozóknak osztozniuk kell a családfő sorsában, leánya ugyancsak kiközösített társaságunkból.

Ezért igen súlyos ön ellen a vád. íratlan törvényeink be nem tartásával, helyesebben megszegésével és osztályunknak, amelynek tagjai sorába ön is tartozik, elárulásával vádoljuk. Amennyiben ön ezen vád alól magát tisztázni nem tudná, kénytelenek leszünk, tradícióinktól készítetve, ön ellen a társadalmi bojkottot elrendelni.

Ismételve és röviden a vád tehát az, hogy ön egy gondvert, egy súlyosan elitelt gondvert leánya körül forgolódik és nem lehetetlen, hogy ez alsóbbrendű nőt nejeül óhajtja fogadni. Eme lehetőség is már sértés hölgyeinkre. Mert nincsenek-e itt a mi leányaink? Nem

látja ön, hogy alig várják, hogy sürgölődjék körülöttük valaki?

— Uraim — kezdtem védekezésemet —, eddigi magatartásom bizonyíthatta önök előtt, hogy tudatában vagyok országuk törvényeinek, erkölcsének és erkölcsi fölfogásának. Elhihetik-e rólam ezek után az ilyen kisiklást!? Tudják meg, ha láttak is a nevezett hölgy társaságában, távol áll tőlem a gondolat, hogy őt nőműl kérjem.

(Ők persze nem tudták, hogy ez lehetetlen is, hiszen van már nekem otthon hön szeretett feleségem. Ezt azonban jobbnak láttam egyelőre el nem árulni.)

— Ha keresem is társaságát — folytattam —, az önök erkölcsi fölfogása szem előtt tartásával teszem. Mert nemde, többet ér egy igazat bűnbe vinni, mint száz bűnöst a bűnben megtartani?

(Magamban bántott, hogy ily kitételeket kellett használnom, amelyek ellen jobb énem fölháborodottan tiltakozott. De mindkettőnk jóvolta megkövetelte ezt. Hisz ezeknek módjukban állott jövünk bármily kedvezőbb fordulata elé gáncsot vetni, sőt hazatérésem minden reményét csirájában elfojtani.)

Szájuk íze szerint való szavaim azonban máris megoldották a feszültséget. Arcuk derűsebb lett s védekezésem utolsó mondata végkép elűzte a gyanút.

— Csak nem gondolták — emeltem föl hangomat én is, amelyben némi sértődöttség is rezgett —, hogy egy percre is megfeledeztem nemtelen országuk alapvető törvényéről, arról, hogy jót tenni bűn, rosszat elkövetni és rosszra csábítani kötelesség!?

— Úgy van! Kitűnő! — Remekül formulázta

meg erkölcsi törvényeinket, lelkesedtek az imént még komor bírák.

—Ez már igen, hagyta helyben az elnök is. Ezek után — emelkedett föl szólásra —, azt hiszem, a köz véleményének adóik kifejezést, ha kijelentem, hogy a fölmentvényt egyhangúlag és örömmel megadjuk.

—Úgy van! Úgy van! — helyeseltek az erkölcsi testület tagjai.

—Több tárgy pedig nem lévén — fejezte be szavait —, az ülést bezárom.

Mintha csak ezt várták volna az uraik. Az utolsó is levetette szenttelen arckifejezését, könültolongtak és boldog volt, amelyikük kezemet megrázhatta.

Ha elárultam volna tiszta és minden alantas gondolattól mentes szándékomat Yvonnal szemben, most bizonytalannal merev arccal, lesújtó felsőbbiségérzettel kerülték volna el az alkalmat, hogy kezeimet, mint egy bélpoklosét, meg kelljen érinteniök.

— Aztán csinos az a kis nő? — pajzánkodott a főerkölesőr, az előbb még mogorva, aszalt-areu elnök, szemével kacsintva egyet.

Tréfásan böktém az oldalába, ámbár, bevaló, rúgni inkább kedvem szerint lett volna.

—Hát csak ügyesen pajtás! aztán, ha..., hm..., persze, később összehoznál velem, no, csak akkor, ha te már máshol szeretnél cserkészni, hát egy kis vizsontszolgálatra nálam mindig számíthatsz. Esetleg még testületünkbe is bekerülhetsz.

—Öreg pernahajder, nem fogok rólad megfélelkezni, hogy simítson meg előbb gyöngéden a guta — szoltam és nem tettett undorral otthagytam az erkölcsök legfőbb őrét.

— Micsoda vonzóereje van a mi sajátos erkölcsjeinknek az idegenekre — szolt meg egy

másik. — Ez a messziről ideszakadt testvér úgy átvette már szokásainkat, annyira egy velünk gondolatban és tettben, hogy nyilván a magunk szülöttének is vallhatnánk őt. Nagy dicsősége ez kultúránknak és faji sajátosságunknak.

—Valóban így van — dupláztak rá komoly arccal.

—Gondolkozom azon — vetette közbe az elnök —, ne válasszuk-e be ez erkölcsi testületbe, amint valamelyikünk a túlságba vitt élvezetektől gutaütést kapna s egy hely megüresednék. Mi a véleményük erről, uraim?

—A gondolat helyes — szólt egyikük. — Amint valamelyikünk kidülne az asztal mellől, amire, azt hiszem, nem kell soká várnia, ha elnézem telizsír magunkat, nem válnék csúfjára társaságunknak.

—Az eszmét én is helyeslem — jegyezte meg egy tagtárs, aki a legkövőbb volt köztük. — De helytelenítem azt, hogy bevárjuk egy tagunk kimúlását. Miért kivan ja ő, mondjuk, az én halálomat? Ajánlom, hogy nyomban tartunk újabb ülést s szavazzunk félkegyelműsége tagsága fölött. Mert, véleményem szerint, nem szabad elszalasztanunk az alkalmat, hogy erkölcsünknek ily oszlopos támaszát, mint amilyenek barátunk megmutatkozott, azonnal sorainkban üdvözölhessük.

Általános helyeslés követte szavait.

A választás valóban megtörtént és amire visszatartom a terembe, amelyet a választás tartamára elhagytam, az erkölcsi testület egyhangúan megválasztott újdonsült tagja voltam.

Természetesen ezt az ország ősi szokásainak megfelelően meg kellett ünnepelnünk. Az egész társaság az ön vendégem volt.

Egy előkelő étterem külön termébe vittem új kar társaimat.

Tósztok sugaraiban fürödtem, amiket hasonlóképen viszonzni magától értetődően el nem mulasztottam. Hogyan is mondta a tébolyda tudós lakója? Elveszni vagy a farkasokkal együtt üvölni!

Reggelfelé az egyik erkölcsbíró, a népboldogító minisztérium egyik kimagasló vezetője, akit rövid pár óra alatt az alkohol meghitt barátommá tett, a többiek előtt észrevétlenül félrehívott egy sarokasztalhoz. Ez már egy bárban történt, amely az éjszaka folyamán a harmadik volt, amelyet látogatásunkkal megtiszteltünk.

—Testvér — mondta, miközben rámemelte zöldszínű méreggel telt poharát —, valamire nem ittunk még.

—Nos? — kérdeztem.

—Engedd meg, hogy ürítsem poharam erkölcsünk templomának föntartó oszlopára.

—Mi az?

—Hát nem tudod? A panamára!

—Milyen panamáról beszélsz?

—A Panamáról általában. Részletében pedig egy panamáról, amelyet a közeljövőiben együtt fogunk — te meg én — véghezvinni.

—Szeme csillogott. Úgy beszélt a panamáról, mint valami nagy, dicsőséggel teljes vitézi tetről.

—Úgy véled, hogy nekem is szerény részem lehetne benne?

—Sőt! Bálnarészed.

—Nálunk, azt hiszem, inkább oroiszlánrésznek mondanák. De lehet, hogy itt a panamák is nagyobb méretűek s ezért ez a kifejezés jobban födi a fogalmat.

—Eltaláltad, testvér. Olyan panamáról van

itt szó, amelyre csak a nagyság paroxizmusának jelzőjét alkalmazhatjuk. Ha a Sátán is úgy akarja, eme nagy vágás dicsősége nevedhez és nevemhez fog fűződni. Mert, nem tehetek róla — és elérzékenyült —, ha rá gondolok, mennyire megszerettelek e pár óra alatt. Aztán nagyon alkalmas képed is van. Olyan ártatlan, hogy a hóhér is sírva vinne akasztani.

— Egyébként, kérlek alássan, folytatta vizslaszemekkel körülnézve, keress föl ez ügyben holnap, nem: holnapután hivatalomban. Holnap tudniillik még kótyagos leszek. Üzleti ügyeimben pedig elvből szeretek józan lenni. De most térjünk vissza a bandához. Még idő előtt megsejtenek valamit ezek a rablók és illetéktelenül részt követelnek a koncból.

Sikerült észrevétlenül visszatérnünk.

Közben a hangulat egyre lelkesebb iett. Csengett a pohár, habzott a pezsgőbor s szemet kápráztattak a sárga, zöld, vörös s egyéb színű opálos bárítalok. Kacagtak a nők, zeneszerszámok zengtek, táncraperdültek az erkölcs urai hölgyeikkel s többször hallatszott az ittas gavallérok kurjantása: ihaj-csuhaj, sose halunk meg.

Amikor hajnalban az utolsó mulatóból is kikerültünk s elérzékenyedetten vettünk búcsút egymástól, elégedetten dültem hátra az autóban. Álmomban sem hittem volna, hogy ilyen sikerrel fogom megúszni ez ügyet, amely könnyen kellemetlenné válhatott volna számomra.

Ami pedig a panamát illeti, erre valóban kíváncsi voltam. Úgy látszik, sikerül egyre jobban megismernem az országot és az országot átfűző egyéni érdekeket. A panama az a fonal lehet, amely ez esetben nem ki-, de bevisz

a labirintusb érdekszövetségek féltve rejtett útvesztőjébe. Ezt pedig igen óhajtottam.

De volt az estnek ennél egy sokkal fontosabb és öröndetesebb eredménye. Mégpedig az, hogy ezentúl nem kell bujkálnom, ha Yvonnt föl akarom keresni. Az emberek alantas gondolkozását meg nem változtathatom. Gondoljanak tehát, amit akarnak, de legalább nyugodtan végezhetjük munkánkat és egyben gondoskodhatom róla elhagyatottságában. Amig egyszer talán néki lesz igaza és mégis megtörténik a ma még lehetetlennek hitt s a sors forduló kereke visszahozza néki n tébolyda két lakóját: apját és Alint.

XV. FEJEZET.

A népboldogító minisztériumban.

Elérkezett a népboldogító minisztérium egyik vezetőjével megbeszél találkozásom időpontja.

Ösztönzött a kíváncsiság, hogy megtudjam, milyen az a valódi jégorszógbeli panama, amelyről oly lelkesen nyilatkozott barátom. Meg kell itt félreértéseik elkerülése végett jegyeznem, hogy nem azért érdekelt, mintha ebhieli tapasztalatomnak majd otthon esetleg hasznát óhajtottam volna vehetni, mert köztudomású, hogy hazámban vitán fölül államférfiaink és vezető egyéniségeink közéleti tisztasága és tisztessége.

A minisztérium, az ország jóvoltát irányít ók boldogságát ezimbolizálíva, gyönyörű külsejű, árkádos, hatemeletes márványpalotában volt elhelyezve. Homlokzatát fátyolos, bőségszarus hölgyek díszítették, amint teleszórják a gondvert városi és vidéki dolgozók asztalait min-

denféle jóval, mi szem-szájnak ingere. Kár, hogy ezek mind kőből voltak.

A széles, mozaikkal kirakott lépcsőházban piros szőnyeg futott föl a lépcsőkön az első emeletre, rézrudákkal odaerősítve. Csak rosszmájúak hitték, hogy azért, hogy el ne lopják azt is.

Amikor az első lépcsőfokra tettem a lábam, hogy fölhaladjak, oly megható látványban volt részem, hogy majdnem a földbe gyökereztem a csodálkozástól és szemem szinte könnybe lábadt.

Azt láttam ugyanis, hogy hivatalbeli főalkalmazottak két karjuknál fogva egy rongy oszruháju, féllábú és egy vak embert, valamint egy gyászruhás, törődött asszonyt, aki mellett ijedt gyermekei futottak, hoztak lefelé a lépcsőkön és kitettek gyöngéden a kapu elé.

Íme, mondtam magamban, mégis akadnak itt jótét-lelkek, akik törődnek a háború áldozataival és látván rokkantságukat és szenvedésüket, megeseő szívvel segítségükre vannak.

Ezen jólesőn elmélázva haladtam lassan fölfelé, amikor mögém ért az emberszerető főtisztek visszatérő csapata.

—Mégis csak disznóság — mondta egyikük fújtatva —, hogy nyugdíjuk fölemelését merik kérni. Mire vetemedik már ez a nép — folytatta fölháborodottan.

—Annál is inkább — toldotta meg a másik —, mert könyörgésük minden jogos alapot nélkülöz. Az a féllábú például pontosan megkapja a törvény szerint őt megillető részt, mégis elégedetlenkedni mer.

—Mennyit is kap? — kérde a cipeléstől lihegve egy másik.

—Annyit kap havonta, amennyiből három napig nyugodtan megélhet. Egy láb ugyanis

súlyban átlagosan tizedrésze az emberi testnek. Ennek megfelelően egyhavi szükségletének tizedrésznyi, tehát három napra elegendő segílyt kap. Annak pedig, akinek a két szeme hiányzik, éppen jogtalan a panasza. Súly szerint alig illetné meg őt valami szemevilága elvesztése miatt. Mi mégis nagylelkűen ugyanolyan sokat juttatunk neki, mintha például két karját vesztette volna el. De legfölbáborítóbb az özvegy panasza. Hiába mondtam neki, hogy örüljön, hogy elesett a férje. Mert, magyaráztam meg, ha egészségesen is tért volna haza, most bizonyára munka nélkül lenne és csak terhére volna. Ha pedig nyomorékan maradt volna életben, úgy, bár számbavesszük a rokkantsági illetményét, akkor is legalább a hónap húsz napján ő lenne kénytelen az urát eltartani. De azt hiszed, hogy megértette? Nem belátó, kérlek, ez a nép. csak sírt, jajgatott, gyermekei pedig vele bömböltek. És még rimánkodni merészelt! Azt merte kérni, hogy ha már nem adunk annyi járulékát, amennyiből árváit eltarthassa és fölnevelhesse, vegyük föl őt legalább ide takarítónak. Hát mit szólsz ehhez a perfídiához? Pont a népboldogító minisztériumban akar állandóan szemünk előtt lenni, hogy még az élettől is elmenjen a kedvünk.

— Végül a sok sírás, jogosulatlan panaszkodás oly idegessé tett, annyira fölkorbácsolta a munkátlanság folytán amúgyis beteg idegeimet, hogy kénytelen voltam segítségüket kérni és szűrüket a kapu elé tenni. Azaz nem is a szűrüket, tette hozzá elgondolkozva, mert azt hiszem, szűrük már nem volt.

Elhaladtak mellettem. Én pedig görcsösen kapaszkodtam a korlátba. Mily csalódás! Ám beláttam: az én részemről volt naivitás

egy pillanatra is azt hinni, hogy pusztá ember-szeretetből ísérték, illetve vitték ki őket a kapu elé.

Meglepetéseim azonban ezzel nem fejeződtek be. Mert a következő percben viszont rá kellett jönnöm arra, hogy túlszigorú voltam, amikor ezektől az uraktól nem vártam megértést, jóindulatot, gyors cselekedniakarást és tennitudást emberek óhajaival, sőt követelésével szemben.

Amint ugyanis az emeletre értem, lelkes kiáltásokat hallottam, kipirult, elégedett arcokat láthattam. Egy küldöttség tagjai hozsánnáztak ujjongva.

„Tartsa meg részünkre soká nagyurunkat a Sátán! Föl a népboldogító minisztérium megértő uraival! Boldogítson bennünket örökké e minisztérium és lánglelkű vezére!“

Lám, lám, mondtam magamban, mily gyarló az ember. Mily igazságtalan voltam w imént, hogy egy esetből kifolyóan általánosítottam, íme, vannak sokan, akiknek — nevéhez méltóan — valóban boldogságát idézi elő e hivatal. Utánanéztem e távozó küldöttségnek, hogy legeltessem szemeimet a ritka látványon: meglegedett seregükön. A kapun ekkor egy másik küldöttség fordult be.

No, gondoltam, ezeknek örömében már én is részesedni akarok. Megvártam, amíg az új küldöttség tagjai mellém érnek és csatlakoztam hozzájuk. Nem tudtam, mi az óhajuk, de megbújva köztük, velük együtt én is bevonultam a nagyhatalmú miniszter elfogadó-termébe.

Nem kellett két röpke óránál tovább várakoznunk, máris megjelent alázatos czínünk előtt a népboldogítás atyja.

Kimondhatatlan lelkesedéssel fogadtuk. A

küldöttség szónoka kötelességszerűen hasra-vágódott, aztán megilletődéstől — vagy talán az éhségtől? — reszkető hangon kezdte:

„Egészkegyelmű nagyurunk!

Eljöttünk színed elé esedezni az általad megkívánt áhítattal. A Sátán hajlítsa felénk szívedet, amikor döntesz kérésünk, létünk vagy nemlétünk fölött.

Mi, akik előtted megjelenni szerencsések lehetünk, a háború részvényjegyzőinek küldöttei vagyunk. Azok, akik utolsó filléreinket is odaadtuk a háború oltárára. Ti az „aranyat“ papírért jelszó nevében az árvák fölnevelésére letett pénzeket is elvettétek, hogy, amint akkor mondtátok, biztos módon elhelyezték. Mi tehát szóval és szó nélkül megtettük, amit meg tudtunk tenni s amit meg kellett tenni. Ma hadirészvényeink nem érik századrészt sem annak, amit értük fizettünk. Tönkrement emberek, özvegy asszonyok, nélkülöző árvák ezrei kérnek tőled megértő segítséget. Aki a háború alatt egész élete munkáját adta oda a hadirészvényért, ma egy ebédet sem vehet rajta és az éhhalál előtt áll.

Azt mondtátok, ez a legbiztosabb pénz, mert az állam felel érte. A ti szavatok pedig, a te szavad, ó, aranyszájú férfiú, az állam szava. Kérünk ezért, méltass feleletre bennünket. Könyörgünk, segíts rajtunk.“

„Szívem mélyéig, lelkem megrendüléséig meghat szavad — szólt a nagy férfiú. — Életemet, amint tudjátok ragyogó ékességű beszédeimből, a honnak és néktek szenteltem és szentelem.

Ám: sajna, kell mondanom. Megelőztek benneteket. Az imént voltak itt a sajnálatraméltó palota- és barlangtulajdonosok. Nyomoruk annyira fölkorbácsolta nagy lelkem hullámaid,

hogy nem tudtam ellenállni óhajtó parancsuknak és kilencvenkilenc százalékban teljesítettem álombéli vágyaikat is. Engedtem, hogy fölemeljék a lakbért, amennyire gyöngerejüktől telik. Illetve, amennyire a bérlők erejétől már nem telik. Mert vaj az én szívem.

Ebből is láthatjátok, miként hajlik a szeretet gazdag gyümölcseivel megrakott lelkem a szűkölködők felé. Sajnos azonban, teljesítő-képességem kilencvenkilenc százalékát már ők elvitték. De hogy lássátok, hogy magamnak mit sem tartok meg, az egy százalékot néktek adom.

Halljátok hát, ó, szavam. Aki közületek leg-többet áldozott pénzben, annak erőm végső megfeszítésével 100—200 bórdaraib segélyt szavaztatok meg. Az én nemes intencióm az, hogy aki jólétben élt akkor, az most is hozzá-jusson legalább az alamizsnáihoz. Neihogy bárki is mondhasa, hogy beugrattuk saját hön szeretett népünket.“

— De a többiek, nagyuram — merészelte halkan közbevetni a küldöttség szónoka —, akik, ha pénzben nem is jegyezték magas összeget, de amit adtak, az aránylagosan sokkal több volt, mert mindenük volt?!

„De, drága fiam — világosította föl őt a nagy szónok és érző ember —, nem látod-e bé, hogy oly csekélyek voltak azok az összegek, hogy ha el is fogadta, illetve vette tőlük az állam, csak azért tette, hogy lelki nyugalmuk meg legyen azirányban, hogy kötelességüket híven teljesítették? Aztán, hogy tudd, miért kell őket a segélytől megóvnom, meg fogom a dolgot más oldalról is világítani előtted és előttetek, híveim. Ismered-e te vájjon adminisztrációnk mechanizmusát?“

— Nem, ó, nagyuram.

„Na látod! Ha ismernétek, tudnátok jól, hogy az a pár fillér, amit néktek adni tudnánk, bár nem adunk, háromszor annyiba kerülne az államnak. Ezt a többletet pedig az adófizetőknek, tehát nektek is meg kellene adóban fizetni. Vagyis, ha egy fillért adnánk, arra három fillér adót kellene tirajtatok is behajtani. Tehát ha nem adunk semmit, akkor két fillért megtakarítottok. Minthogy pedig mi vigyázunk nemcsak lelki, de anyagi jólétekre s azonfölül még takarékosagra is akarunk nevelni benneteket, ezért éppen a ti érdeketekben kénytelenek vagyunk nehéz szívet bár, de a segélyezést mellőzni.“

Ez álokoskodás, akartam mondani, de illetéktelen voltam erre. Egyébként is jobbnak láttam a háttérben láthatlanul megbújni. Ám a nagy férfiú, úgylátszik, megérezte ezt a téves gondolkozást, mert hozzátette: „Lehet, hogy akad köztetek alakoskodó, aki az én tiszta logikájú gondolkodásomat fogja annak minősíteni. De ennek azt felelem: végeredményben nem a lényeg, hogy milyen okoskodás alapján cselekszünk, hanem hogy aszerint cselekszünk.“

A küldöttség kábultan, nem ismerve ki magát, örülnie kell-e vagy sírnia, de mégis meghatva a nagy ember személyének varázsától, valamint attól, hogy oly hosszan méltatta őket aranycsengésű hangjára, lelkesen távozott.

Elgondolkoztam a hallottakon.

Az bizonyos, hogy ügyesebben még nem láttam emíbereket kinullázni, mint ez esetben. Az országos nagyrebecsülést egészkegyelme mindenestre teljes mértékben kiérdemelte.

Ezután elváltam a távozó küldöttségtől s a megbeszélt randevúra, barátomhoz igyekez-

tem. Kerestem, merre van a panamák ügyosztálya. Csodálkozásomra sehol sem láttam e fölírást. Csak nem az egész minisztérium az?

Végre egy altiszt megmutatta, hol találhatom meg barátom hivatali (helyiségeit).

A titkár látva nyakamban a sálat és megtudva, hogy ki vagyok, nagy hajlongások között máris a belső várószobába s onnan félkegyelműségü barátom dolgozótermébe vezetett.

— Már vártalak, öreg koncleső — jött ez elém örvendező mosollyal, széles gesztusokkal.

A titkárhoz fordult:

—Fontos államügyekkel vagyok elfoglalva. Amíg félkegyelműsége nálam tartózkodik, seniki számára sem vagyok itt.

—Parancsára — szólt amaz s betette maga után az ajtót.

— Hogy s mint pihented ki erkölcsiékben gazdag éjszakáink fáradalmait? — kérdezte negédesen, mialatt egy vastag szivart dugott a számba s egy fotel ölelő karjaiba vezetett.

—Köszönöm, pajtás — feleltem kényelmesen elhelyezkedve. — Csupán azt sajnálom, hogy oly hosszú terminust adtál ügyünk megbeszélésére.

—Nos, ennek örvendek. Ebből látom, hogy érdekel a dolog s hajlamaiddal nem fog ellenkezni nemesmetszésű operációnk.

—Zsebmetszésre gondolsz?

—Ugyan! Én ilyen alantas kis ügyekkel nem foglalkozom. Többre gondolok.

—Hogy-hogy többre?

—Több zseb metszésére. Mondhatnám, pár-ezer zseb metszésére. Tudod, kérlek — folytatta —, nálunk az egyszerű zsebmetszés diffamáló dolog és méltatlan is hozzám. Mert azokat a kis tolvajokat többnyire az éhség űzi. Aztán, ha csak a gondvertektől akarnának lopni, az

még hagyján volna. De legtöbbször bennünket akarnak fosztogatni. Nem úgy, mint mi, akik csaknem kizáróan a gondvertek ezreire és tízezeire fenjük fogunkat. Azok tehát ellenségeink. Ezért, aki csak kis bünt képes elkövetni, az nem való közénk, az diszkreditálja társaságunkat. Azt lecsukadják. Ez tehát rizikóval jár. Minálunk csak a nagy ügyeket becsülik meg. Amiben, hogy úgy mondjam, stilus van. Amihez fantázia kell. Ami ezért bámulatot és irigységet kelt. Ami vagyont és tekintélyt egyaránt növeszt.

Nos, erre valóban kíváncsi vagyok.

— Halld tehát — szólott és keresztbevetve lábait, előadta az ügyet.

Amit mondott, ahogy elképzelve a panama nyélbeütését, mintha nem hangzott volna idegenül füleimnek. A civilizált államokban hasonlóképpen szokták az ilyen ügyeket elintézni. A módszer nem változatos. Vagy úgynevezett strohmann jelentkezik, vagy strohmann keresztesedik. Mindkét esetben ez az idegen elnevezés azt az álcás embert jelenti, akinek föltűnést nem okozó és a megbízókkal szemben indifferensnek látszó személyén keresztül az ügy közös haszonra lebonyolódik. Ez esetben az én még ilyen ügyekben tiszta nevem és érintetlen személyem megfelelően álcázta azt, hogy ugyanaz, aki kiadja a munkát és megállapodik a föltételekben, egyben kiutalásokat teljesít az állam pénzéből, önmaga is résztvesz az üzletben, helyesebben az üzleti haszonban.

Az ügy, amelyet erkölcsbíró és népboldogító barátom megható módon és szívhez szóló hangon ecsetelt előttem, valóban hatalmas és remekbeszabott példaképe volt a panama fogalmának. Két-három milliócska tiszta hasznot föltétlenül jelentett fejünként.

Amikor befejezte, várakozásteljesen nézett rám.

—Zseniális! — kiáltottam föl kétes lelkese-déssel az ügyre, amely pedig lényegében nem volt más, mint állásával, helyzeti energiájával való közönséges visszaélés.

—Nos — kérdezte —, vállalod az álcás szerepét?

—Egy kérdést engedj meg — szóltam —, mielőtt válaszolnék. Hallottam nemrégiben a Svindli közveszélyzeti társaság ügyéről. Nem lehet ebből is hasonlóképen baj? Nem jöhetnek rá a dologra?

—Ugyan, kérlek! Látszik, hogy kezdő vagy ilyen dolgokban. Valóban nagyon gazdagnak kell otthon lenned, hogy ilyen ügyekkel sosem foglalkoztál. Mert ne vedd rossznéven, de abszolút analfabétára vall a kérdésed.

—Mert, kérlek — világosított föl és nyugtatótt meg —, ebben az ügyben ilyesmi nem történhet. Először is még a Svindli ügyében is, ahol pedig privát emberek pénzéről volt szó, fölmentéssel végződött a pör. Itt azonban az állam pénzéről van szó! Szabad prédáról! Az állam pedig mi vagyunk. Itt az ellenőrzést is mi gyakoroljuk. Ez esetben én magam fogom ellenőrizni saját magamat. Nem érted? És ha még meg is tudná valaki! Csak olyanról lehetne szó, aki közülünk való. Annak pedig magának is elég vaj van a fején. Hallgatna, hogy én is hallgassak őrá. Legföljebb hátbaütne és kesernyésen mondaná: gazember! engem miért hagytál ki ebből a vágásiból? De ez, kérlek, aztán a legrosszabb eset.

—Amint látod, tiszta munka ez. — Tehát? — kérdezte s várakozón elém nyújtotta tenyerét.

—Tehát — mondtam — és egy másodperc tizedrészéig gondolkoztam. Ha nem vállalom,

egy hatalmas ellenséget szerzek magamnak. A panamát viszont akkor is nyélbeüti, csak nem velem. Míg így... egy kiegyenlítő gondolat villant föl agyamban és az élem nyújtott tenyérbe máris belecsaptam.

—Rendben? — kérdezte.

—Rendben! — feleltem.

Hazafelé-utamban elvonultak előttem e dél-előtt kaleidoszkopszerűen dús eseményei. A háború testi és anyagi áldozatainak sorsa, a barlangodúk megelégedett tulajdonosai, ő Egészkegyelműsége ragyogó dialektikája és végül barátom körmönfont üzlete bővítették ki a keretet, amely eddig ez ország képét megalkotta bennem.

XVI. FEJEZET.

Egy leány, aki dolgozni akar.

Másnap délelőtt személyesen kellett a vállalt ügyben egy nagyfejűnél eljárnom.

Titkárja valahol elcsatangolt és én helyet foglaltam a várótereimben. Kívülem csak egy szomoruarcú nő volt a szobában. Hazámban belérnidegződött udvariasságom arra készítetett, hogy bemutatkozzam. Ő is megmondta nevét. Elga Valiének hívták.

—Szintén ő méltatlanságára várakozik? — kérdeztem.

—Nem — szólt. — Én az osztályfőnök úrhoz szeretnék bejutni, akinek szintén innen nyílik az ajtaja. Állást volt kegyes kilátásba helyezni s miután a kívánt föltételeknek — itt mintha a földre szegte volna fejét — eleget tettem, talán most már sikerül is elnyernem.

Nem tudtam a beszélgetést folytatni, mert a titkár nyitott be. Megmondtam, ki vagyok

és ő azonnal jelentést tett érkezésemről nagyhatalmú gazdájának, aki nyomban félbeszakította tárgyalását, hogy rendelkezésemre állhasson.

Helyet foglaltam az előkelően berendezett dolgozóteremben.

A vezér elbocsátó kézmozdulattal intett egy előtte álló, sunyi tekintetű) alattomosan nyájasareu férfinak: a többit holnap, osztályfőnök úr.

Ez mély hajlongások között távozott.

Mi sokáig tárgyaltunk, amíg félig-meddig megegyezésre tudtunk jutni. Végül is pár nappal későbbre kilátásba helyeztem a szerződés aláírását. Az eleven pénzszekrény kezeit dörzsölve kísért az ajtóig. Amikor elváltam tőle, csak az utolsó pillanatban vettem észre a kedves fiatal nőt, aki, szegény, még mindig várakozva ült az előszobában. Udvariasan elköszöntem tőle, de csak lent az utcáin jutott eszembe, hogy illetett volna fölajánlani segítségemet, hogy az osztályfőnökhöz végre bejuthasson. Vissza is akartam fordulni, de megdöntöttem a dolgot. Félreérthetné szándékomat s ezt erkölcsbíró voltom ellenére sem óhajtottam.

Hazatértem, megebédeltem s ebéd után az újságokat lapozgattam.

Egyszerre inasom kopogtatott:

— Egy hölgy óhajt félkegyelműséged színe elé járulni — szólott belépve. — Szabad bebocsátanom?

Azt hittem, Yvonnal történt valami baj s fölugrottam:

— Természetesen — válaszoltam.

Egy ifjú, kisírt szemű nő lépett be. Nem Yvonn. Most ismertem csak meg. Az a fiatal

nő volt, akivel ma délelőtt együtt várokztam.

—Parancsoljon helyet foglalni — ültettem le. Megkínáltam egy cigarettával.

—Nagyon köszönöm — mondta zavartan —, nem dohányzom.

—Miben lehetek szolgálatára? — kérdeztem érdeklődéssel.

—Kérem, bocsásson meg merészségemért — kezdte akadozva —, amiért szinte ismeretlenül betolakodtam házába. De ön oly szeretetreméltó volt hozzám ma délelőtt és engem oly súlyos bánatom ért, hogy kétségbeeséseimben segítségért kellett fordulnom valakihez. És most eljöttem önhöz. Nem volt kihez forduljak. Nincs senki, senkim ebben a nagy városban, aki irtózatosszégyenemben és ebben a lelki szakadékban, amelybe zuhantam, segítségemre lenne. Önt kérem, az ismeretlen embert, könyörüljön meg rajtam.

—De kedves leányom — szóltam —, hát miről van szó? Előre kijelentem — tettem hozzá, látva lángoló arcát és kicsordulni készülő könnyeit —, hogy mindenben, amiben csak módomban van, örömmel leszek segítségére.

Szavaim megnyugtatták kissé, mert lecsillapult némileg, bár még egyre küzdött magával: beszéljen-e vagy se.

Bizonyára ott történt vele valami a vállalatnál, gondoltam. Az is lehet, hogy most jött el onnan s talán nem is evett reggel óta semmit. Ezért és hogy időt adjak neki összeszednie magát, (becsöngettem az inast. Hideg fölvágottat, szendvicseket és teasüteményt hozattam be, magam pedig alágyújtottam a szamovárt.

Szótlanul nézte tevékenységemet. Csak amikor elébe adtam a párolgó teát és kényszerítettem, hogy egyék, köszönte meg hálás tekintettel.

Megteáztunk s most lassan magától kezdett el beszélni. Beszéd közben meg-megállt és pirosra gyulladt arca. Itt-ott egyébként tiszta tekintetű szemei elborultak és szégyenülten lehajtotta fejét.

— Igyekezni fogok rövid lenni — kezdte —, hogy ne éljek vissza idejével.

A történet, amely velem megesett, nem szenzációs, sajnos, sablontörténet ez. Mégis sokkal súlyosabban csapott életemre és sokkal jobban összetört, semhogy nyugodtan tudnám elmondani. De megkísérlem.

— Tanult, diplomás nő vagyok — mondta. — Hogy milyen nehézségek és küzdelmek közt fejeztem be tanulmányaimat, most nem fontos. Bevégeztem. Azt hittem akkor, hogy a tudással megszereztem a jogot is, hogy dolgozhassam s eltarthassam magam és özvegy anyámat. Tévedtem. Három éve járom a hivatalokat, írom a kérvényeket, hogy valahová bejuthassak. Nem sikerült.

Hetekkel ezelőtt már a végső nyomor szélén álltunk anyámmal. Ekkor ő is megbetegedett. A nélkülözéstől. Ha nem teszek valamit, ha nem sikerül az utolsó pillanatban állást kapnom, elpusztul. És én vele együtt.

E napokban kerültem be nagynehezen a vállalat osztályvezetőjének hatalmas színe elé.

Látszólag szívesen fogadott és végighallgatta kérésemet.

— Mit tud? — kérdezte aztán.

Elmondtam.

— Ez rendben volna. De mást nem tud? — kérdezte és mellém lépett.

Zavartan mondtam: mit kellene még tudnom?

— Tisztában van országunk erkölcsi törvényeivel? — folytatta.

—Bocsánat — szóltam —, mennyiben tartozik ez ide? Én munkát és tudást kívánok adni és vállalt kötelességem lelkiismeretes teljesítését.

—Ez nem elég. Mi az erkölcsi törvények betartását mindenekfölött fontosnak tartjuk. És minthogy úgy látom, hogy ezeket illetően önt gyakorlatilag meg kell vizsgáztatnom, kérem, amennyiben az állásra pályázni óhajt, hogy az esti órákban, a hivatalos órán túl, e tapétaajtón keresztül látogasson meg.

—Egy titkos ajtót mutatott, amely el volt rejtve a falban.

— Mert — fűzte hozzá édeskés hangon — az első kötelesség országunk íratlan erkölcsi törvényeinek betartása, különösen, ha méltóknak akarunk bizonyulni arra, hogy munkát kapjunk és éljünk.

Nem bírtam tovább. Fölháborodottan elrohantam. Vérig sértve, lelkem legmélyéig megalázva futottam haza. i

És otthon anyám várt! Várta az eredményt, a jó hírt, amely megment bennünket. De én nem szóltam semmit. Hallgattam.

Napok múltak. Letargikusan jártam az utcákat. A nyomor nőtt. Anyám napról-napra hanyatlott a sír felé. Gondolkoznom kellett. Ha megteszem, ha megtenném, lenne állás, kenyér. Élet! Így a pusztulás vár. Amerre néztem, hivatalok, üzletek, áruházak tele nőekkel. Akik dolgoznak. És hogy dolgozhassanak, nem elég, hogy munkát adnak. Száz közül ötven helyen nem elég. Többet kell adni az éhbérért. Többet. Mindent. És odaadják. Ha nem, mehetnek máshová. Vagy sehová. A halálba.

Ők is megteszik, csendült már föl bennem egy hang. Meg kell tenniök. De utána rögtön megutáltam magam e gondolatokért. Hiszen

nekem vőlegényem van. Akit szeretek. Aki szeret. Ám, akié nem lenetek. Talán soha. Mert ő is pária. Tehetetlen a pénzzel szemben. Nem tud segíteni.

Ismét napok múltak. Aztán... nem ment tovább. Mindegy volt. Már minden mindegy volt.

Nem! Nem volt mindegy! Enni akartam adni anyámnak. Meggyógyítani. Életben tartani. Kifizetni a barlangbért. Mert ha nem, a jégre hajtanak ki bennünket.

Elhallgatott. Feje lehanyatlott. Magába zuhant.

—Kislányom — szóltam mély részvétellel.

—Üres tekintettel nézett rám. Aztán folytatta:

—És egy héttel ezelőtt megtörtént...

Ma voltam fönt azóta először. Az állás miatt, ön tudja, vártam. Hogy fogadjon. Vártam soká. Amikor ön jött, már vártam, amikor elment, még vártam. Egyszerre egy fiatal leány jött ki szobájából. Úgy, mint hetekkel ezelőtt én.

Ekkor mindent megértettem. De azért vártam tovább. Hiába. Világos volt: nincs már rám szükség. Sokan vagyunk. Nem tarthatja be mindnek, amit ígért.

Hirtelen erőt vett rajtam a fölháborodás. A romlásra gondoltam, amelybe taszított. Az örvényre, amelyből nincs menekvés. Erőszakkal be akartam hatolni, hogy szemébe vágjam elvetemültségét. De aztán meggondoltam. Nem segít rajtam. Csak még jobban lealázom magam.

—És eljöttem ide. Segítségért.

—Fölosuklott torkában a zokogás.

Szótlanul néztem. Csuhaj-ország árva leánya, mondtam magamban. Ábránd tisztaságról,

munkáról, emberséges bérről, becsületes élet-ről. Ábránd! És ez a vége.

— Drága gyermekem — szóltam végre —, hallgasson rám. Nincs veszve semmi. Kérem, ne sirjon. Az élet tövisekkel és törésekkel tele. Farkasvermekkel. Látja, férfi sem tud meg-állni benne. Egyenesen pedig ezredik se.

Nem bűnös maga. Büntelen és tiszta. A bűnös más. A bűnösök mások. De el fogják venni büntetésüket. Kérem, emelje föl fejét. Magának e perctől kezdve van már állása.

Könnyein keresztül értetlenül rámnézett.

—Értse meg. Van kenyere. Magának is, anyjának is.

—Hol!

—Nálam — folytattam. — Hallgasson ide. Én nagy munkába kezdek most. Szükségem van dolgozó és megbízható emberekre, Yvonn Berth a munkatársam. Akarna mellette dolgozni?

—Yvonn Berth? A gondvert nők harcosa? — kiáltott föl és szeme felhője mögül fölragyogott a nap.

—Öő

—Boldogan! — szabadult el ajkáról a szó.

—No látja — mondtam és az íróasztalhoz ültem. Egy levelet írtam. Vigye el, kérem, e pár sort Yvonnak. Ő munkát fog találni a maga számára. E csekket pedig tekintse első-havi fizetésének.

Hitetlenül nézett hol rám, hol a két papírra, amelyet a kezébe nyomtam.

—Igaz ez? — kérdezte.

—Persze, hogy igaz — nevettem föl. — Csak ez igaz és egyéb semmi. Főképp nem igaz, ami volt.

Szeme megtelt könnyel.

— Ejnye hát, most már aztán föl a fejjel — pirongattam meg.

Kezet fogtunk. Már menni akart, amikor eszembe ötlött valami. Visszaszólítottam.

—Mondja, kérem, mi az ön völegénye?

—Fizikus volt. Most bányamunkás idegenben.

—Fizikus? Hisz ez pompás! Hajlandó lenne egy szívességre?

—Örömmel.

—Akkor, kérem, sürgönyözzön neki nyomban.

—Miért?

—Mert fizikusra okvetlenül szükségem van.

XVII. FEJEZET. A főminiszter bálján.

Sátánia előkelő köreiben nagy izgalom uralkodott. A szezon legelőkelőbb bálja vetette előre fényét, de egyben sokakra árnyékát is. Fényét és örömét azokra a magasrangú hölgyekre és urakra, akiknek a meghívó a hatalom fényében való sütkérezést, a hatalomban való osztozást jelentette, de kétségbeesett dühöngését és szégyenkezését azon sajnálatraméltó halandóknak, akik mindedig hiába hulltak hasra a hatalom birtokosai előtt s akik minden talpnyaló ellenére sem találtattak megfelelőtknek a magas társaságba való befogadásra.

Számtalan jégonszágbeli hölgy kapott napokig tartó féloldali és egészoldali fejförcsöt a várva-várt meghívó elmaradása miatt. Különösen azok, akiknek szívbeli barátinjuk szerencsésebb volt s fitogtathatta előttük az arannyal díszített meghívót.

Jómagam, dr. Gulliver, a volt jégkaparó, az elsők közt mutatkoztam érdemesnek nyakra-

valómnál és. a léghajó jövőendő fölépítőjének kijáró megbecsülésnél fogva, hogy az ország színe-java pribékjei közt meg jelenhessék. Természetesen éltem is az alkalommal, hogy ily nagystílnék Ígérkező látványosság résztvevő tanúja legyek.

Ment az estély valóban látványos és szemet kápráztató volt. S ha hozzáveszem ehhez azokat a tapasztalatokat, amelyekben az est folyamán részem volt, nyugodtan mondhatom e napot életem egyik legérdekesebb napjának.

A palota kapuja előtt már kék, sárga, fekete és egyéb színekben virító járművek tucatjai táboroztak s nehezítették meg a messzire világító, sokszázéegős csillárok ragyogásában az utcára is nappali fényt árasztó palota megközelítését.

Díszruhában könnyedén haladtam föl a lépcsőn, a kétoldalt mozdulatlanul ácsorgó, merevarcu lakájok sorfala között. Vájjon mit gondolhattak ezek rólam és többi maskararuhás társamról, akik a kannibálok öltözködésfoeli cicomáját és ízléstelenségeit megszügyenítve, világmegvető szemtelenséggel nyegléskedtünk föl a lépcsőkön.

Vagy gondoltak-e egyáltalán valamit? Az évszázados beidegződés folytán talán természetesnek is tartották, hogy amíg egyesek pávászkodva vonulnak föl a nagy lakomához, amelyen egy ország a teríték s finnyáskodva és fanyalogva kóstolgatnak ételeket és szürcsölgetnek italokat, amelyeknek ára egy gondvert család soknapi szükségletét fődözné, addig ők, akik szintén gondolkozó és önérzetes lények is, csak mozdulatlan vagy gépies kiszolgálói emezeknek a ihúságok piacán. És ha gondoltak is! Ott kint a kapun tul üvöltött a nyomor, életet vármoltak a hidak, nyögtek a kórháztermek, si-

koltoztak a sikátorok, éhségkappot jártak a munkanélküliek tízezrei, reménytelen foglalkozás lett még az örömlányok üzlete is... és ők mindezekkel szemben mégis csak itt voltak, ahol langy meleg bizsergett, díszes ruhában, míg ott künn csontokat repesztett a sarki éjszaka jégsele és jóllakva, ha maradékok mérgeből is.

De ami kell több? Mit remélhet-többet, szebbet, nagyobbat ember, akit a sors a létrák alsó fokaira ültetett, dermesztő Jégországban¹? Lakájnak lenni még mindig érdemes sors volt e honban.

A falanksz tehát állt kétoldalt mereven és látszólag nem is gondolkozott. Talán birka voltf S boldog, mert legelője volt és legelhetett?

A lépcsők legfelső fokán állott és fogadta vendégeit az ország másodura, a hatalom ördögös elkezelője, a miniszterek feje, negédes mosolyú nejevel.

—Üdvözlünk hajlékunkban, röpülő csodagépek mestere — fogadott a nagy férfiú.

—Fáradjon termeinkbe, ahol asszonyaink krémje alig várja, hogy láttassa önnel bájait — toldotta meg nyájasan neje.

Miniszterek és erkölcsibiró barátaim adtak kézről kézre, az egyenrangukat megillető üdvözléssel. Bemutattak pazar toalettekben hivalkodó, ékszereiket villogtató nejeiknek s leányaiknak.

Az asszonyok közé elegyedtem, hogy részt vegyek társalgásukban.

— Sírni tudtam volna ma — folytatta egyikük a félbeszakított beszélgetést —, amikor egy gondvert családot meleg levessel megajándékoztam.

—A nyomoruk fölött? — kérdeztem meghatottan.

—Ugyan! Azt mi már megszoktuk. Az én gyöngéd szívem, az én nagylelkűségeim fölött.

—Ez szép — mondtam. — De nem gondolja, hogy a pokol törvénye szerint rosszat cselekedett, amikor segített szenvedéseiket meghoszszabbitani¹?

—Igaz, igaz, de azért a pár óráért csak nem fog megbüntetni a Sátán — sóhajtott.

—És amikor oly jól esik ez szívünknek — tette hozzá egy másik.

—Gondolom — szóltam merészen —, hogy megnyugtatta az a tudat, hogy visszaadta azt, amit férje elzsákmányolt tőlük.

—Visszaadni? No nem! Mindent azért nem. Bennünket megnyugtat már az is, ha az ezredrészét visszaadjuk, jótékony szívünk ellenállhatatlan sugallatának engedelmeskedve.

— És ha vissza is adunk valamit — szolt egy harmadik —, ez okos taktikája magas osztályunk hölgyeinek.

— Hogy-hogy?

— Így a nyomorult gondvert jótékony tündéreinek hisz bennünket, akik nemtőként leszállnak hozzá a nyomortanyákra és megkönnyítik szenvedéseiket.

— Azután nem gondolja, hogy milyen kedves dolog ünnepeltetni magunkat velük, szónoklatokat tartatni nagy lelkünk hevületéről? Mindezt egy-két ruhadarabért, amit egyébként úgyis a szemétre dobnánk, vagy egy-két tányér meleg levesért, amit a cselédünk sem enne meg. Ezzel letompítjuk a népnek osztályunk ellen fölébredő gyűlöletét és így mi is segítünk föntartani azt a sámánok által terjesztett hitet, hogy nyomoruk és szenvedésük sorsrendelés s az ördögtől való. Higyjék, hogy

ha egyáltalán segíteni lehetne helyzetükön, mi lennénk az elsők, akik segítenénk is. Ekkép alátámasztjuk férfiaink harcát. Akit lehet, segítünk elbutítani, de mindenesetre élet veszszük az ellenünk irányuló gyűlöletnek.

Bámulattal adóztam okosságuknak. Tevékenységük méltóan illeszkedik a gépezetbe, amellyel férjeik és atyáik oly zseniálisan tartják fogva a népet.

— Önök tudatos támogatói és főntartói osztályuk uralmának — jegyeztem meg.

Ha a gondvert nők is ily tisztán látnák osztályhelyzetüket, gondoltam magamban és az abból adódó kötelességeiket, hamarább jönne el részükre a megváltás. De így ez az áljótékonykodás és a sámánoknak az ördög bosszújával fenyegető szava, valamint az iskola, tankönyvek, újságjaik, az érzékiséget és a titkos prostitúciót kiszolgáló, de kifelé szemforgatóan művészetet harsogó színházi és képeslapjaik mind-mind tervszerűen nyomorú sorsuk jogtalan voltának és helyzetük világos fölismerésének elhomályosítására szolgál.

Sátánia színházi újságjainak címlapjai ékeskedtek a viharedzett kokottdivák arcképeivel, akik közül az volt a nagyobb, aki egyszerre minél több előkelő barát pénzén tudta beleszabálni szeméretlen pompáját, pökhendien gondtalan életét a heti hat-tíz bördarabbal és tüdővésszel fizetett gondvert leányok tágranyílt, bámuló és őket csodáló szemeibe.

— Jöjjön — csimpaszkodott belém egy ifjú leányzó, a karambolgróf gyermeke. — Hagyjuk itt ez alkalmi nőszövetség önmagának tetszelgő gyűlését. Unom ezt a sápirozó asszonyhadat.

Érdekelt ez a leány, az új generáció tagja, aki ily nyíltan kimondja, amit gondol.

—De hisz az édesanyja is köztük van —
vetettem mégis ellene.

—Ugyan, a mama. Kezd kiöregedni abból,
hogy udvaroljanak neki és mert nem tud az
idejével mit kezdeni, hát fölcsapott érző
lénynek.

—Miért, — maga nem az?

—Ha olyan dolgról van szó, ami nekem
kellemes — például élvezetről, vagy mondjuk
egy kis flörtről —, azt szívesen végigcsinálom.
De mi közöm nekem azokhoz az alantas, ala-
acsonyrendű emberekhez? Ők bizonyára jól
érik magukat nyomorukban. Maradjanak hát
ott, mi pedig hagyjunk békét nekik. Haljanak
meg nyugodtan, ha élhetetlenek.

Saját sorsom jutott eszembe e megjegyzésre.
Nem mondhatnám, hogy valami nagyon ra-
gaszkodtam volna a bércaszárnya odújához s
a mindennapi gond idegölő, monoton tik-
takjához, amely óraingaként zakatolt üteme-
sen fejemben. Pedig igazán megtettem minden
lehető, hogy kimeneküljek belőle. Minderről
azonban nem beszélhettem neki. Mit tudott ez
a leány előző sorsomról és arról a másik élet-
ről, amely a mélyben vonaglik borzalmas szen-
vedéseiben. Mit tudhat erről egy jégországbeli
úgynevezett előkelő úrileány?

—Mondja — fordult szembe velem —, tudja,
hogy maga itt nálunk érdekes ember?

—Valóban?

—Ugyan ne tettesse magát, tudja azt maga
jól.

—És miért vagyok az?

—Először is ismeretlen ország fia, aki úgy
jött közénk, mintha a tenger vagy a pokol
vetette volna ki, vagy mintha holdbéli lakó-
ként a földre pottyant volna. Sót, ami még
érdekesebb, mesélik, hogy valami levegőben

úszó hajó hozta, amelyet fölrobbantott olyan sikerrel, hogy csak egymaga menekült meg. S mindezek fölött, amint nyaksálja mutatja, százaknak ügyeskezdű, hidegvérű irtójának is kell lennie. Tudja, hogy vonzza ez nálunk a gyöngéd női nemet? Már tudniillik a mi-fajtánkat!

—Magát is?

—Téved, ha azt hiszi, hogy eltagadom.

—Ez igazán kedves.

—Kedves az lenne, hogyha flört lenne belőle. Vagy tán, tudja mit? Magához feleségül is mennék. És ez magának sem jönne éppen rosszul.

Nevettem és jól mulattam rapszodikus szavain és gondolataim.

— Mert — folytatta zavartalanul — bár ott-hon bizonyára van hatalma és vagyona, de itt nincs. Még a fizetése sem valami rendkívüli. Az a rongy 30.000?

Érdekes. Én rengeteg soknak tartottam.

—Mi pedig — fűzte tovább — régi nemtelen családból származunk. S ha a századokkal ezelőtt összeharácsolt rablólovagi vagyონukat meg is nyirbálta az idő és őseink csuhaj-sága, de amióta apa a karambolgróf, azóta nemcsak helyreállította a család régi fényét, rossz hírnevét és vagyónát, de még meg is toldotta mindezt. Aztán higgye el: egy miniszter vejének lenni nálunk nem utolsó dolog. Mindig akad egy és más, amivel egypár száz-ezer bírdarabot könnyen meg lehet keresni.

—Nos és csak ez vonzaná hozzám? — kérdeztem az ifjú, de gyakorlatiasságban kiérdemesült, lengeruhájú hajadont.

—Nemcsak ez — simult hozzám.

Már szinte elpirultam, mert azt hittem, hogy egyéniségem is képes vonzerőt gyakorolni reá.

—Ó, nemcsak ez — ismételte. — Csak nem gondolja, hogy azért mennék magához, hogy csupán én adjak és ne kapjak?! Nem! Rossz üzletet minálunk a fiatal lányok sem szeretnek csinálni.

—Elárulhatom magának, tudom, hogy maga a jövő embere. Vagy mit gondol? Azt hiszi, hogy az egyéni varázsnak, tudásnak, tehetségnek itt olyan nagy keletje és hatása van? Remélem, nem ily gyermekded lélek. Nálunk az egyéni varázsnak is a pénz adja meg az ellenállhatatlanságát.

—Kedves, amiket mond — szóltam. — De hogy érti azt, hogy én a jövő embere vagyok?

—Hát azt hiszi, nem tudom, hogy maga fog bennünket a légi járművek építésére megtanítani! Olyan bárgyúnak pedig már múltja után ítélve sem tudom elképzelni, hogy ezen milliókat ne keressen.

—Ez lehet — jegyeztem meg kedélyesen.

—Na látja — szólt. — Ez teszi kívánatossá magát, mint jövőendő férjet.

— Megtisztelő — szóltam.

Beszélgetésünk most megszakadt, mert egy úriember táncra kérte föl a leányt. Mosolyogva búcsúzott tőlem lée kiperdült a tükörsima parketre.

Lakájsereg vonult végig a termen és míg egyikük hideg ételekkel, egy másik pedig jeges boritallal kínált, elgondolkozva néztem utána.

Ha típus is ez a leány, gondoltam magamban, megnyugtató, hogy nem általános típus. Mert nem volt-e itt Yvonn? És nem voltak-e itt a gondvert lányok tízezrei, köztük az a fölvilágosult, okos és tisztaszívű teremtés, aki a gondverték gyűlésén az új világról beszélt?

Ám kellett, hogy még e leány osztályának is legyenek tagjai, akik máskép éreznek és gondolkodnak, mint ő. De a fölszínen ezek vannak s ha akadnak is köztük mások, a jelleget mégis ez és ezek adják meg.

Nem folytathattam tovább gondolataimat, mert alig ültem egypár percig egyedül, amikor a leány atyja, a harácsgróf telepedett melém.

Meg sem lepődtem, amidőn rövid beszélgetés után szende leánykájára terelte a beszédet s kedvtelve szólott:

— Úgy látom, igen kellemesen elszórakoztatók egymással.

Hümmögtem valamit, mire folytatta:

— Eléggé meggyűlölted-e e rövid idő alatt leányomat annyira, hogy elvedd feleségül?

Megütődve néztem rá, amire magyarázni kezdett:

—Azért kérdem, hogy meggyűlölted-e, mert a mi célunk a gyűlölet legteljesebb kitenyészése, hogy makulátlanul, mondhatnám, szinte önzetlenül tudjunk gyűlölni.

—Elismerem — nyeltem egyet —, hogy ebben nagy gyakorlatotok lehet e e tekintetben tiszteltreméltó eredményt ért el már leányod is. Be, sajnos, ahhoz nem gyűlölöm eléggé, hogy nőül vegyem. Hisz még alig ismerem.

—Légy nyugodt, ha megismered, főként ha elveszed, a gyűlöletben nem fogsz hiányt szenvedni.

—Bármily kecsegtető ajánlatod — akartam a vitát lezárni —, de nem tehetem azért sem, mert nekem van már otthon feleségem.

—Ami ezt a csekély akadályt illeti — folytatta némi tűnődés után —, nálunk csak pénz kérdése, hogy a fösámán kimondja a válást.

—Mondd, kérlek — kérdeztem merészen. —
És örömet okozna neked e nász?

—Föltétlenül — felelte.

—Na látod — szóltam diadalmasan. — Csak nem képzeled, hogy megszegem országotok íratlan törvényeit és örömet okozok valakinek! Ez esetben néked. Mert nemde, örömet okozni vétek?

—Ez igaz — szólt nevetve, de sarokba szorítva. — Látom, hogy kemény legény vagy. Nem ugrasz be könnyen. Nem is féltetek. Már gyöngének tartottalak s mint tudod, ez nálunk a legnagyobb bűn. Megjósolhatom neked: szép jövő vár rád köztünk. Bár én se!... — szóltott felesége felé pillantva és nem fejezte be. Fölkelt. — Egy táncost kell neki szereznem, mondta savanyúan. Nálunk, amint látod, vén korukban kezdenek el igazán viháncolni.

Íme, az újkori rablólovag, aki maga is áldozat.

Körülsetáltam a teremben és egy hatalmas pálmafa alatti fotelba telepedtem, honnan, azt hittem, nyugodtan szemlélhetem a kiváltságos vendégsereg forgatagát. Elöttem pergett le a nagy fölvonulás. Szemem káprázott a diadémok ragyogásától. A díszruhák és tollas fővegek tarkasága kelet varázslatos álmait idézték valósággá elém.

Egy méltóságos tartású komornyik, látva magányos szemlélődésemet, megragadta az alkalmat és egy kerek asztalkát tolt elém. Egy perc alatt a mesebeli terülj-asztalka állott előttem. Megrakta e föld legdrágább, legritkább kincseivel, amelyeket csak szakácművészek fantáziája képes kitervelni és megvalósítani.

Amíg válogattam az ismert és ismeretlen

ételek közt, podagrás lábaival a hadügyér csoszogott felém.

—Élőket és holtakat irtani mindig kész vagyok — kiáltotta s mellém telepedett. — Ha megengeded, veled tartok — szólt s máris beleszurta villáját egy sült fácán hófehér mellébe.

—Jól bevetted magad e rejtett földözékbe — nyeldecelte. — Egyszerre látod, mi szemnek s eszed, mi száznak ingere — mutatott a táncolókra s az asztalon levő étkekre. — Igazad van, hordjuk magunkba, mi belénk fér.

És valóban becsületére vált volna bármelyik éhező munkanélkülinek és egész családjának, amit hamarosan elpusztított.

— Tisztítsd meg a csatateret — szólt a komornyikhoz, miután befejeztük az étkezést. — De a hörpintenivalót hagyd itt.

Opálos italt öntetett poharainkba, amelyből már eddig is jócskán benyakalt s rám koccintott.

— A légi gépek sikerére iszom! Most már aztán — szólt száját törülgetve — fogj ám hozzá a dologhoz, ifjú ingyenélő. Azt hiszem, eleget lebzszel. Különben már gondoskodtam részedre munkahelyről is. Sátánia határában áll egy óriási gyár. A miénk, vagyis az államé. Egy éve nem dolgoznak benne. Rendelkezésedre bocsátom. Annyi munkást, gondvert mérnököt vehetsz föl, amennyit akarsz. De eredmény legyen!

Megkeseredett számban az ital nektáros ize. De azért azt feleltem:

—Én is úgy vélem, itt az ideje, hogy munkához lássak. Vártam már fölszólításodat és unom is a tétlenséget.

—Mondd úgy, hogy keresni szeretnél! Mi? Hehe. Légy nyugodt, kereshetsz. Azaz, hogy helyesen fejezzem ki magam: kereshetünk.

Mert úgy kalkulálj, hogy én itt mindenben benne vagyok. Aztán nehogy szórakozott légy! Egyelőre a munka megindítására félmillió bírdarabot utaltam ki neked a titkos fegyverkezési alapból. Ezzel máris rendelkezhetsz. Az elszámolást hivatalból én ellenőrzöm. Hát okosan számolj!

—Rendben van — szóltam. — De a siker érdekében kikötöm, hogy munkatársaimat én válogatom meg.

—Ejnye, pedig be akartam nyomni hozzád néhány protekciót.

—Sajnálom, nem lehet. Itt nem adminisztrálni kell. Csak azt használhatom, aki tud. De ha azt akarod, hogy sohase készüljön el a gép, ám csinálhatsz protekciós-telepet.

—Nem! — mondta határozottan. — Ördög vigye, nem bánom: legyen egy tiszta intézményünk is. Csináld, ahogy jónak látod, de a gépnek állni kell!

Hiszen állni fog biztosan, gondoltam magamban.

— És ha kész, akkor tudod, mi jött Meghódítjuk a jégkontinentst. Ha a nagy Fene is úgy akarja, akkor mi leszünk a jégvilág leggazdagabb urai.

Pokoli vágás lesz, ütött a reménytől szélesre vált arccal térdemre. Örömeinek kifejezésére újra töltött és ivott.

—Hidd el — mondta csillogó szemekkel —, sokat loptam már életemben. Nincs hadunknak oly szükséglete, amely ne hozott volna nekem valamit a konyhára. A zubbonyok gombja, a lovak abrakja, a kaszárnyák építése, a katonák szalmazsákja, mind-mind hozzájárultak a gyarapodásomhoz.

—És hol ez a sok pénz? — kérdeztem.

—A nők, fiam, a nők — sóhajtotta és egy

előttünk eltáncoló hölgy lábai után nézett. — Gyöngéim, kérlek, a nők. Nem tudok tőlük semmit megtagadni. Nem tudsz, kérlek, itt annyit összelopni — tette hozzá rezignáltan —, mint amennyit a mi hölgyeink ki ne tudnának szedni belőled.

—No-no, öreg pernahajder, azért talán maradt még valami.

—Hát hiszen nem mondom, van mit a tejbe aprítani. De én többre vágyom. Ha sikerül ez a tervem véled és legázoljuk a léggép segítségével szomszédainkat, aztán az egész jégkontinentumot, én leszek itt nemcsak a leggazdagabb ember, de a legnagyobb hadvezére is mindiem időknél. A történelemben vérbetűkkel, minden népek vérével írom be örökre nevem s a nők, a legszebb s legifjabb nők is úgy omlanak lábaim elé, mint a gyilkos gáz nyomán a letartott harcosok.

Látatlanban szélesen karolta őket magához és ivott.

Elnéztem ezt az öneg csatalovát, ezt a telhetetlen pókhaet; vörös, izzadó arcát, zsíros ajkait s bormámorban csillogó, apró, ravaszdi szemeket. Nem! — mondtam magamban. Sokat lop-tál, vén tolvaj, de ennek a jégvilágnak megmaradt kis szabadságát is az én segítségemmel elrabolni nem fogod.

Ha sikerül talán előállítanom a gépet és szállni fog, az nem a vágyaid telje, de haJlala lesz. Nem fog az egy gránátot sem ledobni és nem fog városok romjain és emberek tetemein keresztül részedre dicsőséget kivívni.

Ismét poharamhoz koccintotta poharát. Arca kövér mosolyra torzult, szeme olcsó győzelmek ábrándjait idézte. Szinte látta maga előtt, mint írja meg jelentéseit, mikor lilába vöröslő arccal szónokolni kezdett: a várakat bevettük! Az

ellenség százezernyi halottait hátrahagyva, föl-
bomlott sorokban menekül! A mi veszteségünk
csekély. Csak ötvenezer halott! Győzelem!

De ezt a kéjt már nem bírta el. Feje mellére
omlott s a hős a vértengerből az álom hab-
jaiba merült.

Otthagytam vérivó álmában és sétára indul-
tam.

Hátulról egy férfikéz karolt belém. Erkölles-
bíró barátom volt, a népboldogító minisztérium
kiskirálya.

— Nos? — kérdezte.

Elértettem, amit akar. — Minden rendben
— feleltem. — Az ügy halad.

— Kitűnő! — felelte.

Egy vénhedt úr üdvözölte most őt.

— Dummelli gróf — mutatta be barátom.

— Á, á, ön az — szólt —, illetve engedd meg:
szervusz, te vagy az? Ha nem csalódom, a jö-
vendő milliárdos, aki azt az izét, azt a gépet
csinálod¹?!

— Jövendő milliárdos? — kérdeztem.

— Na persze. Aki ilyet tud, az roppant sok
pénzt fog keresni. Ha én, aki semmit sem tu-
dok, siemmihez sem értek — igaz, hogy minek
is —, úgy évente 4—500.000 bőr darabot elfogok,
akkor neked igazán nagyon sokat kell sze-
rezned.

— Azt mondd, hogy nem értesz semmihez?
Hát akkor hogyan hozod össze mégis ezt a ren-
geteg pénzt!

— Hát, kéilek, a hátsórészemmel.

— Mit mondasz?

— Pardon. Ez nem trivialitás. Ez igaz. Úgy
kérek, hogy egyszerűen ülök. Ülök, várj csak
és egy kis noteszt vett elő, nem tudom kívül-
ről és ebbe minden bele van írva.

— Ülök, kezdte, a körisbogárpor részjegy-

társaságban. Ez évi negyvenezer bőrdarab. Ülök a Hámor vasbandában, ez százezer. Ülök a térszapépgyárban: hetvenezer. A habarcs-vállalat fizet százhuszszetret, az Inगतag ötven-ötzetet ad. Aztán van több apró-cseprő vállalati tagságom. Most még mindegyiktől jár az állami munkáknál külön százalék járási jutalék.

—Járási jutalék?

—Igen. Most például járok. Üzleti ügyben közgazdaságilag tevékenykedem.

—És pedig hogyan?

—És pedig úgy, hogy szólok például egy szót, most mindjárt barátomnak, a miniszternek, amiatt a tűzszerszámügy miatt. Nem járja, kérlek, hogy annyi gyár marakodik egymással és kivegyék egymás szájából a falatot. Azt akarjuk, hogy egy gyár csinálhassa csak a tűzszerszámot, a mi gyárunk.

—És a barátod megcsinálja?

—Na persze! Hát nem csináltam meg én neki, amikor én voltam a miniszter, azt a víztisztító ügyet, amely pedig majdnem ránkzúdította piszkos hullámain?

Apropos! Erről eszembe jut, fordult barátomhoz, hogy veled is van egy kis locsogni valóm.

— Azt hiszem, ehhez már nincs szükségtek rám, szóltam diszkréten, sejtve, hogy ezek után miről lehet szó. Megyek egy kicsit levegőzni, búcsúztam el.

Amint elváltam tőlük, a vállalat nagyfejű vezére, akivel a panama ügyében tárgyaltam, hajlongott és pukkedlizett már messziről felém.

— Félkegyelmű uram, boldog vagyok, szólt hízelgéstől csöpögő arccal.

— Ne legyen boldog, mondtam. A szerződést nem írom alá.

Mintha villámcsapás érte volna. Hogyne! Egy kitűnő üzlettől esett volna el.

—De miért, hápogta.

—Ha tudni akarja, azért, mert nem kötök egy vállalattal üzletet, ahol olyan ember, mint az ön osztályvezetője, alkalmazva van.

—De könyörgöm, szolt kétségbeesve, kegyeskedjék az okot megmondani.

—Okom bőségesen van. Legyen ez magának elég.

—De ha elbocsátom őt, ez a mai elhelyezkedési lehetőségek, helyesebben lehetetlenségek közt a páriává való lezüllést jelentené számára.

—Ezt akarom!

—Félkegyelmű uram, folytatta, én azonnal elbocsátanám, csak, és itt küzdött magával, csak egy kis nehézség van.

—És pedig? — kérdeztem.

—És pedig az, hm, hogy, hogy családi összeköttetésben vagyok vele.

—Úgy, tehát rokona?

—Nem, nem rokonom. Hanem — és zavart mosollyal köhögött — a felesége és én hogymondjamcsak...

—Vagy úgy! Értem. — Már is némi elégtételfélét éreztem. — De, folytattam, ez csak annál szebbé teszi az ön részére előttem a dolgot. Az asszonyról pedig majd ön gondoskodik. Ha az üzletet mégis megkötném, úgy-hiszem, bőségesen futná erre is.

—Ó, hogyne, hogyne, hiszen, hm, hogy úgy mondjam, eddig is támogattam.

Közben azonban láttam, hogy alapos számvetést csinál fejében.

— Rendben van, félkegyelmű uram, mondta végül, most már mosolyogva. Azt hiszem, ha más akadály nincs, úgy holnap már abban a

kellemes helyzetben leszek, hogy fölküldhetem félkegyelműségednek a szerződést aláírásra.

—Azzal a külön kötelezvényvel, tettem hozzá, hogy ezt az úriembert egy vállalatánál sem alkalmazza és sehová be nem ajánlja.

—Félkegyelműséged valóban alapos és körültekintő férfiú, szólt elismerően. Nekem pedig az üzlet, üzlet. Egy ember sorsa igazán nem lehet akadály részemre, ha üzletről van szó. Holnap majd kiderítek valamit róla. Hogy rögtön kidobhassam. Tehát óhaja parancs. És minden paranosa szerint fog történni.

—Akkor, de csak akkor küldheti a szerződést.

—Boldogan! Már holnap!

Elváltam tőle s az erkély felé mentem. Tulgyorsan forgott velem a kaleidoszkóp s szükségem volt egy kis friss levegőre. Pedig a kaleidoszkóp még nem mutatta be képeinek minden változatát.

Egy lakáj bundát adott rám s én kimentem a balkonra, hogy lehűtsem zsongó fejemet és összegezzem az estély eseményeit.

Tehát itt az idő, szóltam magamban fanyarul, amikor fordul sorsom kereke. E gondolatra még a sarki fény tündéri ragyogásában sem volt kedvem gyönyörködni. Ha sikerül előállítani a gépet, monologizáltam, hazajuthatok. Ha nem, úgy itt nekem, talán az életemnek is bealkonyul. A nehéz bor azonban, amelyet ittam, némi optimizmust kölcsönzött. Átadtam magam a káprázatnak s szinte láttam már a világos éjszakában fölemelkedni a gépet és elkanyarodni arra, délre, amerre Európa és rég nem látott hazám fekszik.

— Talán a léggépről ábrándozik félkegyelműséged, — hallatszott a hátam mögött egy hang. Megrezzentem és hátrafordultam. Köd-

ország követe állott mögöttem mosolyteli ábrázattal. Úgy tett, mint aki véletlenül akadt elém.

—Eltalálta — mondtam. — Azokra a szép napokra gondolok, amikor hajónk még büszkén szántotta az eget.

—Be talán arra is, hogy amikor az új gép elkészül, ön ismét a levegőbe emelkedik!!

—Gondolja? — kérdeztem meglepetve jól-értelmesülésétől.

—Bocsánat: tudom. Ó, nekünk diplomatáknak tudnunk kell egyet-mást. Főképp arról, ami szomszédainknál történik és legfőképp azt, ami nekik kellemetlen, hogy tudjuk. Egyébként mi, Kődország urai, végtelenül nagyra-becsüljük önt. Ezért, ha nem tartaná toladódnak szavaimat, kijelenthetem, hogy mi igen szívesen üdvözöhiők körünkben. Mondhatnám: boldogok lennénk, ha megtisztelne bennünket légi látogatásával. Természetesen mint barát. Mert mint ellenség... Nem! Erre gondolni sem szabad. Úgyebár, félkegyelműségednek is ez a véleménye?

—Véleményünk nincs távol egymástól, — feleltem.

—Ez tehát puhatolódzni akar, gondoltam. Sőt, azt hiszem, többet is ennél. Jól sejtettem.

—Egészkegyelműségednek

—Pardon — szakítottam meg —, csak fél.

—Félkegyelműségednek, mily rosszul hangzik e cím, nálunk a megbecsülés tanújelekép minimálisan az egészkegyelmű cím járna önnök — bókolt felém —, mert nálunk az ily nagy férfiú ntemzetünk díszeként lakozhatnék közöttünk. Félkegyelműségednek — folytatta — és ezt bizonynal mondhatom, nem lenne oly kívánsága, óhaja, parancsa, legyen bármi is az, amelyet azonnal teljesíteni ama nagyszerű pil-

lanatban, amelyben *léggépével* lakóhelyéül hazánkat tisztelné meg; örönes kötelességünknek ne ismernénk. Persze, amint mondtam — és nevetett, de közben jelentősen nézett rám —, bombák nélkül!

Ez nyílt ajánlat volt. Megindult tehát a harc értem, helyesebben a léggépért, vagyis az új, rettegett hadieszközért.

—Megiható és megtisztelő meghívása — feleltem udvariasan, de óvakodtam gondolataimat és terveimet elárulni —, mindenesetre örömmre szolgált és köszönöm úgy önnek, mint országa urainak. Egyelőre azonban nem dönthetek, hiszen már tudja, először föladatonat kell végrehajtanom.

—Természetesen — felelte ő. — Mindenesetre örömmel ragadtam meg az alkalmat, hogy nagyrabecsülésünkről biztosítsam és meghívásunkat átadjam. Szabadjon még mondanom, hogy örömünk teljes lenne, ha még a léggép elkészülte előtt tudatná velünk megtisztelő elhatározását. Magától értetődően, csupán azért, hogy legünnepélyesebb fogadtatására időnk legyen elkészülni. Nem mintha ennek sajnálatos elmaradása folytán uralkodóm neheztelése esetleg önre, vagy önre s a gépre nézve bármi káros hátránnyal is járhatna. Ó, távol áll tőlünk még ennek a gondolata is, — szólt meghajolva.

Értettem nyelvét. Ez tehát egyben burkolt fenyegetés is volt az esetre, ha nem pártolnék át hozzájuk.

— Most azonban — folytatta mézédés hangon —, engedelmével és azon reménnyel távozom, hogy önt országunk vonzó sajátosságai megismerésére bírják. Be távozom azért is, mert nem óhajtanék önnek kellemetlenséget okozni azzal, hogy magyarázatokat kelljen adnia egy idegen ország diplomatájával történt

csevegéséről. Még ha ez a csevegés oly ártatlan volt is, mint a miénk. Nemidé? Uram! — Búcsúzott.

— Uram! — mondtam...

Kisurrant, ahogy jött. Mint egy kísértet.

Gyűlnek tehát a sakálok, érzik már a vadat, mosolyogtam magamban. De hol a vad?, komorodtam el. Hacsak a vad nem mindenképen én magam leszek.

Ideje volt, hogy a diplomata távozzék, mert a főminiszter titkára lépett ki az erkélyre és mély meghajlással közölte, hogy öögószkegyelműsége, a miniszterek feje, örülne, ha személyemet látni módjában lehetne.

—Szervusz, szervusz, üdvözölt, amikor hozzáléptem. Elnézést, öreg légi bűvár, de házigazdái tisztem csak most hagyott érkezést, hogy tudakozódjam hogy- és mintléted felől. Remélem, jól érzed magad társaságunkban?

—Ó, kitűnően — feleltem.

—Ennek örülök. Reméltem is, hogy e sok kisstilű gazember között akad egy-két hozzád fölérő, akit kitüntethetsz társasággal.

—Akad, valóban, nem is egy — mondtam.

—Nos, ennek örülök. Annál inkább, mert úgy látom, egyébként nem sokra becsülöd az embereket. De én magam is így vagyok. Őszintén szólva, jobb szeretek tulok- vagy rén-szarvaslesen ülni.

—Hol van a vadászterületed?

—Az én vadászterületem az egész ország. Ott orozok, ahol éppen jól esik. De ha már nem vadászhatok kedvem szerint, akkor is inkább szeretek idegen országokban utazgatni, mint köztük forgolódni. Nagy passzióm háborús cseleket szövögetni és népeket minél nagyobb számban ellenségeinkké tenni.

Azért, kérlek, úgy-e, mert van-e jobb, mint

gyűlölni és gyűlöltetni — adtam vissza a karambolgróf jellemző szavait.

—Elragadó a tanulékonyságod — nevetett föl a tömzsi nagyúr.

—Nem nehéz ily tanítómesterek közt, mint te is vagy — adtam vissza a bókot.

—Hát, kérek, egy ilyen magamfajta ország-lásznak, bizony, sokat kell tudnia. És mennyi a teendőm! Alig jövök haza, már mennem kell. Szinte attól félek, elfelejtenek itthon az emberek. Néha oly sürgős a dolgom, hogy még értesíteni sines időm őket, hol vagyok, merre járok, mit csinálok. Igaz, nem is tartom nagyon fontosnak, hogy tudják. S amikor állandóan ily sürgős külföldi utaim vannak, még arra is kell időt szakítanom, hogy itthon elintézzek egyet-mást. Apropos, erről eszembe jut valami.

Titkárát intette magához. Kéretem a bel-ügyért! — mondta.

Ez rohanva jött.

— Engedd meg, szólott hozzám a fővadász, hogy elintézzek hirtelenében egy bagatel ügyet.

—Menni akartam.

—A világért sem engedlek el — tartott vissza. — Nincs előtted semmi titkolnivalóm. Kérek — szólt a belügyérhez —, azt az izét, azt a törvényparancsot holnapra készítsd el benyújtásra.

—A birtokügyet gondolod?

—Azt!

—Szabadjon megjegyeznem — szólt ez —, hogy az államkassza üres. A pénzügyi vámpír kijelentette, hogy egyelőre a népről már egy darab bőrt se tud lenyúzni. Várni kell, amíg egy kicsit utána nő.

—Úgy! Na, majd megmutatom, hogy egy másik fog lenyúznivalót találni. Mondd meg neki, hogy nem várok. Hogy jövök én ahhoz,

hogy amiért a nép fiai, a katonáik tönkretették birtokainkat a háborúban, most várják a kárpótlással?! Fizessen a nép, ha ráengedte földjeinkre az ellenséget!

—Ez, nagyuram, igaz! De mégis hogyan hajtjuk be rajta, ha egyszer nincs neki, mert mindent elvettünk tőle.

—Majd én megmondom, ha az a vámpír csak ennyit ért a pénzügyekhez. Eladjuk a nép bőrét előre! Kölcsönt veszünk föl rá. Ötven évre. Ha nem tudja most mind kifizetni, fizet egy év múlva, két év múlva, fizet, amíg él. S ha ez a nemzedék kihal, fizetik fiai és fizetik unokái is. Fizetik a tőkét, fizetik a kamatot. De nekünk meg kell kapnunk pénzünket. Most! Csak nem képzeli a nép, hogy azért csináltuk a háborút, hogy még mi fizessünk rá?

—Zseniális megoldás — szóltam közbe akaratlanul is. — Szóval, akik ebben az országban csak ezentúl fognak megszületni, már eladósodva jönnek a világra.

—Úgy van!

—És a háború áldozatainak, a megrokkantaknak, a hátramaradottaknak és a hadirészvénnyel kifosztottaknak is kell ezt fizetni?

—Természetesein. Miért ne kellene? Nem látjuk el mi elég jól őket?

A népboldogító minisztériumban tapasztalatra gondoltam, de jobbnak láttam nem szólni semmit. Osak elnéztem ezt az embert. Nem, mondtam magamban. Ez talán nem is gazember. Ebbe úgy beleivódott apáinak és osztályának a népet századokon keresztül kiszívó vére, hogy ez már nincs is tudatában annak, hogy amit cselekszük, az igazságtalan, főlháborító, az egyenesen ördögi, ördögi! Ez a szó magamhoz térített. Hát miért ne lenne ördögi, amikor kezében van a Sátán hatalma? Ő csak

méltó uraihoz, a pokoli hatalom letéteményeséhez. A nagy császárhoz.

XVIII. FEJEZET.

Jon Faver.

Szerettem volna megállítani az időt. De az idő megállthatatlanul rohan.

Hónapok teltek el a főminiszter bálija óta. A panamát, kitűnő erkölcsbíró kollégám mesterművét sikeresen végrehajtottuk. A nagy sarcból 2 és félmillió jutott reám. Lopott pénz. Rabolt pénz. A gondverték pénze.

S én most a gyár, a léggép elkészítésére rendelkezésemre bocsátott hatalmas gyárpület tervező irodájában ültem. A gondverték vezetőit vártam.

Nem sokáig kellett várnom. Kopogtattak. Yvonn lépett be három férfival.

— Köszönöm, hogy eleget tettek meghívásomnak — szóltam. — Kérni szeretném önökét valamire. De előzően, hogy tudják miről van szó, különös dolgokat kell közölnöm. Bármily hihetetlennek is fog hangzani amit mondok, el fogják hinni, annál is inkább, mert végül nagyon kézzelfogható bizonyítékot szolgáltatok.

És elmondtam vitézi panamánk históriáját egész kiterjedésében. Amikor befejeztem, csak azon lepődtem meg, hogy ők nem voltak meglepődve.

—Tudjuk — szóltak kérdésemre. — Ezt is. És sokat mást.

—Hát miért nem próbálják kitisztítani ezt a csatornát?

—Ami tőlünk telik, megteszünk. Mindent, ami lehetséges. De övük a hatalom, övük az

újságok. Amit bírnak, eltussolnak, amit tudnak, elhallgattatnak. S ha mi mégis napfényre hozzuk, bizonyítani mindent nem bírunk. Az adatok az ő kezükben vannak. A köteles titoktartás mögé bújnak, amely alól csak ők adhatnak fölmentést. De ha tudunk is, nem engednek bizonyítani. Végül is legtöbbször minket ítélnék el, minket csuknak le.

— A vadászterület, gondoltam magamban, amely egy országra terjed.

— Az én hasznom 2 és félmillió volt ez ügyből kifolyóan — folytattam. — A gyár részére rendelkezésre bocsátott összegekből pedig 300.000 bórdarab jutott eddig jogtalanul kezeimhez, amelyet ugyancsak nem utasíthattam vissza. Azért kérettem önöket ide, hogy e két, nem engem illető pénzösszegről szóló csekket átadhassam önöknek, mint a nép igazi képviselőinek. A panamákat megcsináltam velük, mert meg kellett csinálnom. így ez összegeket megmentettem tőlük. Azoknak, akiktől elvették. A gond vert éknek. — Feljűk nyújtottam a kitöltött csekklapot.

Egymásra néztek.

—Elhatározása tiszteletet érdemel — szólt egyikük. — De panamával szerzett pénzt el nem vehetünk. A mi kezünknek nemcsak tisztának kell lennie, de annak kell látszania is.

—Hiszen önök nem elveszik, csak visszaveszik e pénzt! Sajnos, csak egy részét, egy töredékét annak, amit a néptől elharácsoltak. Ezt visszavenniök kötelességük is, éppen a gondvertekkel szemben.

—Nem, mi ilyen pénzt át nem vehetünk. De ha lelkiismerete szerint akar cselekedni, mint ahogy tudjuk, hogy aszerint fog cselekedni, úgy saját magának kell megtalálnia a kielégítő megoldást.

—Rendben van. Nemde, tízezrek vannak önök közt munka és kenyér nélkül az országban? Az éhhalál küszöbén. A halál vagy a forradalom előtt.

—Vagy a forradalom előtt — ismételték.

—Én tehát ezt az összeget a munkanélkülieknek juttatom. Segélypénztáraiik már úgysis kimerülőben vannak. Fölkérem tehát magát, Yvoinn — fordultam hozzá —, hogy ezt a pénzt osztassa szét köztük. Az övék.

—Úgy van, az övék — mondták a gondverték vezetői.

Megköszöntem látogatásukat, kezet fogtunk és eltávoztak.

A nagy múteremablakon keresztül gondolataimba merülten néztem az előttem elterülő vidéket. Hatalmas mező, messzenyúló síkság terült, el szemeim előtt, egészen a távoliban elmosódó, erdőkkel borított hegyiek lábáig. A síkság, mondtam magamban, amelyről a gépnek föl kellene emelkednie. És a gép, a gép, amely röpnülni tudna, sehol sincs.

Napról-napra jöttök a hivatalos és nem hivatalos kérdezősködések: . Hogy áll a munka? Készen vannak-e a tervek? Mikor röpnülünk?

Csak türelem, nemsokára; kellett hazudnom. Bár, ami az utóbbit, a röpnülést illeti, magamra nézve talán nem is tértem el nagyon a valóságtól. Mert ha valami nem jön közbe, úgy röpnülni fogok innen mihamarább s mint világcsaló, országra szóló szélhámos, ki tudja, mily sorsra ébrednek egy nap.

Hetek múltak hetek után s együtt küzködünk Yvonnál, meghánytuk-vetettük az összes, repülésről írt módszereket — az erről szóló könyveket már magam is kívülről tudtam —, összevetettük az én csekély tudásommal, mo-

delleket készítettünk, amelyekkel szinte megtelt már a hatalmas gyárépület. A legapróbb részletet sem hanyagoltuk el. Hiába!

Nem sikerült. Orvos voltam, nem mérnök, még kevésbé föltaláló. Ha legalább hazámban tanulmányoztam volna a léghajók vagy röpkülőgépek fölépítésének technikáját. De ki gondolt arra, hogy valaha nekem röpkülőgépet kell előállítanom? Most már mindhiába! Éreztem a vég közeledtét. Már láttam, hogy ez országból sosem szabadulok meg. Sohasem látom már enyéimet, sosem kerülök vissza abba a kultúrközösségbe, amelyből kiszakadtam s amelyre oly büszke voltam. Vájjon milyen büntetést fognak kiszabni rám? Évtizedes börtön, örök tébolyda, vagy tán ennél is rosszabb vár? Menekülni! De hová? Hiszen még a lábam sem mozdítom meg, máris elfognák ebben a rendőrországbán.

Viszont már a menekülés kísérletével is nyomban elárulom magam. S ha átjutnék is más országba, mint közönséges bűnöst föltétlenül kiszolgáltatnak. Míg így, ha veszteg maradok, egyelőre húzni tudom az időt, eltolni a bizonyosság napját, amely le fog siijtani rám, hogy megsemmisítsen.

Elgondolni is borzalmas, mi lesz, ha ezek a hétpróbás latrok rájönnek arra, hogy ez egyszer őket is rászedték. Hogy hónapokig félrevezettem, becsaptam őket, elvettem a pénzt s kitartattam magam velük.

A vigasztalan jövőt láttam, míg üres szemeim az ablakon át a távolba meredtek. Tekintetembe most egy kép kapcsolódott bele, amely csak lassan ért el öntudatomig.

Az úton porfelleget vágva, egy hatalmas autó közeledett. Azt véltem, tovarobog a gyár előtt elvezető úton. De nem! Megállt a kapu

előtt. Idejött valaki. Hozzám. Megrezzentem. Az utóbbi időben már féltem bárkinek a jöttét is.

Mit akarhat, mit kívánhat, kérdeztem magamhan. Sürgetni jött megint valaki? Érdeklődni, hogy halad-e a munka? Idegeimet emésztette már az örökös kényszerű mosoly, amelyet magambízóan megnyugtatósukra álarcul föl kellett öltennem. De nem sok időm volt elmélkedni.

Bejelentés nélkül egy kitűnően öltözött idősebb férfi lépett szobámba. Jon Faver volt. A municiógyárosok világtrösztjének alelnöke. Világhatalom.

—Helyesebbnek láttam — fcezdte —, ha bejelentés nélkül jövök. Üzleti szempontlából mindkettőnk számára jobb. Remélem, megismer¹?

—Arcképeiről, amelyeket a képeslapok állandóan hoznak, ha nem csalódom, ismerem. Azt hiszem: Jon Faverlhez van szerencsém.

—Valóban szerencséje van — szólt és kínálás nélkül ledobta magát karosszékeimbe. — Maga miatt jöttem az országba.

—Énmiattam?

—Úgy van! Maga, helyesebben a gép miatt. Sok időm nincs, most jövök a határról s innen megyek tovább. Kocsim kint áll. Csak keresztülfutok az országon. Nemzetközi szervezetünk értekezletére megyek, Dérország fővárosába. Megbízásomnak megfelelően el akarom már vinni magammal az önnel kötött megállapodásunkról szóló szerződést.

—Rábámultam.

—Mi a gépet megvesszük — világosított föl, ellenvéleményt nem ismerő hangom.

—A gép nincs kész — feleltem végre, a meglepetésből fölocsúdva.

—Majd elkészül. Mi mindenesetre már most megvesszük, ön öt milliót kap.

—A gép nem eladó!

—Tessék? — Úgy nézett rám, mint aki azt hiszi, tébolyodottal áll szemiben.

—A gép nem eladó — ismétetem meg.

—Ja úgy, licitálni akar — szólt. — Azt lehet. Rendben van. Tíz millió!

—Rámnézett. Hallgattam.

—Jó, értem — szólalt meg újra. — Jutalékot is akar. Legyen. Minden általunk előállított gép után félszázallé kot kap. A terveket mikor kapom?

—Soha — szóltam.

—Micsoda! — és ámulatában fölállott. Nem volt hozzászokva a visszautasításhoz.

—A fotelbe, helyemre, amelyen az imént ült, most én ültem le. Ő állva maradt.

— De ember — kiáltotta —, maga túlkövetelő! Visszaél a helyzettel.

—Lehet — mondtam és cigarettára gyújtottam anélkül, hogy őt megkínáltam volna.

—Jó, rendben van — folytatta megadással. — Látom, hogy maga sem esett a fejelágyára. De viszont most már túlságba viszi a dolgot. Kimondom hát a végső ajánlatot: húsz millió és egy százalék.

—Száz százalék és semmi millió.

—Nem érteim — ráncolta össze homlokát. — Hogy-hogy száz százalék?

—Úgy — mondtam —, hogy a gépet százszázalékban megtartom magamnak.

—Szóval, nem adja? — hüledezett.

—Nem!

—Semmi pénzért?

—Semennyiért!

—De hisz maga megőrült — kiáltotta meggyőződéssel.

Föl és alá kezdett járkálni a szobáiban. Kedvtelve nézegettem a jégvilág egyik urát.

— Nézze — higgadt le lassan és megállt előttem. — Mi sokkal nagyobb hatalom, vagyunik, semhogy ne beszélhetnék nyíltan magával. Vagy nekünk röpül, vagyis eladja nekünk a kész terveket, vagy hm... a gép röpül. De nem egyedül. Hanem a gyárral együtt. Kellemetlen lenne kissé, ha maga is benne lenne ugyanakkor. Véletlenül. Dehát az ördögbe is! Ha valaki neim elég okos, hogy vigyázzon magára!!

Azt hitte, megijedek. Pedig én boldog voltam. Egyelőre csak egy ilyenfajta légbepörpülés menthet meg a leleplezéstől.

—Nos, tehát? Határozott?

—Úgy van.

—Éspedig?

—A terveket nem adom.

—Jól meggondolta? — kérdezte és a düh forrott már benne.

—Alaposan.

—Dehát ne legyen örült — fogta kérőre a dolgot. — Nézze! Én 24 órát adok önnek...

—Kár az időt vesztegetni, az idő pénz — mondtam mosolyogva,

Megütközve nézett rám. Én vissza. Aztán vállat vont.

— Ha magának így kellemesebb — szólt.

Nekem valóban kellemesebb volt.

— Maga akarta — mondta még és betette maga mögött az ajtót.

Hosszan néztem száguldó kocsija után.

Másnap éjszaka a gyár a hasznavehetetlen modellekkel együtt a levegőbe röpült. Emberéletben szerencsére nem esett kár. Hála Yvonnak, akit rögtön figyelmeztettem a robbantás

valószínűségére s aki éjszakára mindenkit eltávolított a gyár közeléből...

Véletlen baleset? — írták az újságok. Gondatlanság? Nem! Estére már mind tudták az okot. Az állami sajtóiroda informálta őket. A világtröszt keze messzire ért. Ide is.

„A gondverték merénylete! Pokolgépet csempészték a gyárba! Meg akarták gátolni, hogy hazánk a világ első országa legyen. A bujtogatók! Az átkos krátermérgezettek!”

Vizsgálat indult meg. Egy csomó ártatlan gondvertet, akik gyáramban dolgoztak, letartóztattak. De erélyes föllépésemre egypár nap múlva csöndben szabadon engedték őket. Ám a merénylet vádjá a gondvertéken maradt.

Egy másik, üresen álló gyárat utaltak ki részemre, amely a régi közelében állott.

Újra kellett kezdeni a munkát, amely semmi eredménnyel nem kecsegtetett. De legalább időt jelentett számomra. Időt és ezzel együtt életet. Mert minden nap, amit ellopok, ajándék. Ám telt, múlt az idő. Most már örökkal vették körül az épületet, hogy megvédjék hasonló merénylet ellen.

Ismét hónapok futottak egymásután. Eredmény semmi. A hadügyi betyár mind erélyesebben és fenyegetőbb hangon sürgetett. A hivatalos körök görbe szemmel néztek rám. Már fölmerült bennük a gondolat, hátha félrevezetem őket. Az előkelő társaság fanyalogva fogadott. Nem jártam többé közjük. A villámat azon a címen, hogy úgyis kint lakom a gyárban, elvették. Fizetésemet felére, majd harmadára csökkentették.

És hiába volt minden próbálkozásom. Hiába volt Yvonn minden erőfeszítése is. Hiába dolgoztak a gyárban a gondverték. Hiába

csináltuk egyik modellt, egyik kísérletet a másik után.

Utolsó gépünk, amely minden eddiginél különb volt, amelybe minden tudásunk legjavát, minden anyagok legjobbját építettük be, ott állt mozdulatlanul. Kívülről gyönyörű alkotmány volt, de mégis halott madár, amely nem tudott fölemelkedni. Lélek nem volt benne.

Csúfos bukásom előrevetette árnyékát. Hiába vigasztalt elfogyhatatlan optimizmussal Yvonn és hiába Tom Orel, a fizikus, Elga Valle vőlegénye, aki a gyár laboratóriumát vezette és közben a maga kísérleteit is folytatta. Tom és Elga különben már egybekelésük napját is elhatározták, csupán arra vártak még, hogy Tom teljesen befejezze egy találmányát. A háborút akarta ezzel egyszersmindenkorra lehetlenné tenni, mondta nékem egy alkalommal. De én sokkal inkább el voltam foglalva a magam súlyos helyzetével, gondoljaival és kísérleteimmal, semhogy ez időben komolyan érdeklődni tudtam volna ily fantasztikus terv iránt.

Legkevésbé most, amikor láttam, hogy elkerülhetetlenül közeleg a vég.

Ezek után történt, hogy Yvonn és Tom, mintha összebeszéltek volna, egy és ugyanazon napon kértek tőlem szabadságot, fontos ügyek elintézése címén. Természetesen teljesítettem kívánságukat, de magamban megrémültem. Csak nem hagynak el ők is¹? Vagy igen? A süllyedő hajóról, amelyek megmentésére nincs remény, végül ők is elmenekülnek? El vagyok veszve, mondtam letörten. Legjobb barátaim is föladják a harcot és cserben hagynak.

De azután igyekeztem magam megnyugtatni. Talán nem is így van, talán csak az én fölzaklatott idegrendszerem látattja velem ily

remlénytelennek és sötétnek a dolgokat. Talán tényleg fontos ügyeik vannak elintézendők. És ha nem így lenne, akkor sem tehetek nékik szemrehányást. Neon alkarjaik szemembe mondani, hogy hiábavalónak tartják a további küzdelmet a gépért.

De nem! Lehetetlen, hogy ők is cserben hagyjanak, kiáltottam föl kétségbeeséseimben. Ám a következő perében visszaestem egykedvű állapotomba. Jöjjön, aminek jönnie kell.

A napok vigasztalanul múltak. Letargikusan vártam.

És egy napon, amikor gyári szobámban ödöngtem, belépett Yvonn és Tom! Nem egyedül jöttek. A gondverték országos vezetői kísérték őket.

Láttukra szinte fölkiáltottam örömmömben. Csak nem értettem, miért jöttek velük a gondverték vezetői. Leültettem ő(ket és várakozóan néztem reájuk.

Yvonn kezdett el beszélni. Arcán örömteljes mosoly sugárzott.

—Doktor Gulliver — szólott —, ön hetek óta szótlan és levert. Tudjuk, miért. Most jó hírt hoztunk. — Egy pillanatig elhallgatott, aztán folytatta: — Úgy lehet, nagy lépéssel előbbre jutottunk a léggép fölépítése ügyében.

—Mit mond? — pattantam föl. — Beszéljen, mi történt?!

—Megtaláltuk annak a léggépnek csavarjait és motorjait, amely önt közénk hozta!

—Kérem, beszéljen, az istenért! — kiáltottam föl magamon kívül.

—Hely esőbben: megtalálták.

—Kik?

—A gondvert menekülőik.

—Hol?

—A határon, a nagy jégfal tövében. Egy

lakatlan jég-pusztán, ahová az üldözés elől menekültek. Ahová bizonyára a borzalmas robbanás, amely széttepte a léghajót, fölvetette az alkatrészeket.

Kimondhatatlan izgalommal kérdeztem: sér tetlenek“? Együgyűség volt ezt kérdezni, mert hisz tudtam, hogy nem lehetnek azok.

—Nem — válaszolt most Tom. — Nem sér tetlenek. De nincsenek annyira megrongálódva, hogy ne lehetne legalább egyet közülük rendbehozni.

—Honnan tudja ezt? — kérdeztem kétkedve.

—Megvizsgáltam őket.

—Megvizsgálta?

—Igen. A jégpusztán.

—Maga ott volt?

—Úgy van! Yvonnál együtt!

—Hogyan szereztek róla tudomást?

—A bujdosók értesítették a gondvertek központi vezetőségét s ez titokban minket küldött ki megtekinteni az alkatrészeket.

—Menjünk! — kiáltottam harsány örömmel. — Oda akarok menni. Látni akarom. — Hónapok lidércnyomása szakadt le e sorsdöntő pillanatban szívemről. Ismét fölébredt bennem a remény és a vágy a menekülés után. — Meg kell néznom, hogy milyen állapotban vannak.

—Nem lehet — felelte csöndesen a gondvertek egyik vezetője.

—Nem lehet? — kérdeztem megütközve.

—Nem — szólt most közbe Yvonn is.

—De miért? — kérdeztem és egyikről a másikra tekintettem.

—Azért, mert minden lépését figyelik. A percben, amelyben önt odavinnénk, ahol a géprészek vannak, már el is lenne áruva minden. A világtröszt, vagy az államhatalom,

vagy mindkettő rögtön rátenné kezét. Vagy ha ez nem sikerülne, elpusztítaná teljesen.

—Dehát akkor hogyan építsem föl a gépet?

—A gépet önnek nem kell fölépíteni. A gépet fölépítjük mi.

—És én?

—Ön látszat szerint dolgozzék itt tovább. Mi, amint a gép kész, nyomban közöljük a dolgot s ön jellentheti nekik. De csak erről a gépről beszélhet, az ön modelljéről, amely itt van a gyárban.

—De hiszen ezzel sohasem fogok röpiülni!

—Nem is kell. De kell viszont, hogy öök úgy tudják, hogy ez a gép az igazi. Szükség van erre azért, hogy a másik gépet semmi veszély ne fenyegetse. A másiktól, az igazitól csak akkor szabad tudniok, amikor már a levegőbe emelkedett. Ha már Sátánia fölött röpiül.

—Nem értem — feleltem.

—Meg fogja érteni — szölt a gondverték egyike. — Egyelőre nem mondhatunk többet éppen az ügy érdekében. Csak arra kérjük, bizték bennünk. Az ön javát akarjuk. De ugyanakkor a gondverték jóvöltát is kötelességünk szölgálni. Nem akarjuk, hogy a gép a világtröszt kezére kerüljön, vagy elnyomóink hatalmába jusson, mert akkor borzalmas vérfürdőben pusztul el az egész jégkontinens.

—Dehát hogyan akarják ezt megakadályozni?

—Úgy, hogy nem adjuk ki kezünköl a gépet addig, amíg biztosak nem leszünk abban, hogy nem az emberiség romlására, de javára fogják fölhasználni.

—Ez helyes. De ha a hatalom urai megtudják, hogy a gép az önök kezére jutott és én hallgattam erröl, nékem végem van.

—Mégegyszer kérjük, bizték meg bennünk.

Nekünk szívünkön fekszik az ön élete és szabadsága. De életét csak általunk tarthatja meg, szabadságát csak általunk kaphatja vissza. Mi örömmel látjuk mellettünk, sorainkban, mert emberi szolidaritásról tett tanúságot akkor is, amikor nem volt ránk szüksége. És ha majd vissza akar térni hazájába, szereteteihez, mi, fájdalmasan bár, mert elhagy bennünket, de hozzá fogjuk segíteni. Ám, ha el akarja ezt érni, úgy két dolgot nem szabad szem elől tévesztenie. S ez: hallgatni és tanácsunkat követni!

— Rendben van — szóltam. — Tudom, hogy kötelességük szerint cselekszenek, tudom, hogy jót akarnak. Nem tudom, miként vélik elérni, de kívánságuk szerint fogok cselekedni.

Megbeszélték még, miként szállítsák ki a légi jármű fölépítéséhez szükséges anyagokat a jégvidékre, anélkül, hogy arról bárki is idő előtt tudomást szerezne. Lelkemre kötötték mégegyszer a legnagyobb óvatosságot és elköszöntek.

— Szerencse föl! — búcsúzott el tőlem Yvonn és Tom is és bensőségesen megszorították kezemet. Magamban bocsánatot kértem tőlük, amiért egy pillanatig is kételkedni mertem bennük.

Elindultak, hogy visszatérjenek a jégpusztára.

XIX. FEJEZET.

A főminiszternél.

Száguldtak a napok. Hetekbe torlódtak.

Éjjel-nappal vártam a híreket a gépről. Végre! Megjött Yvonn. Már messziről diadalmas mosolyt láttam arcán. Hozta a megváltó hírt. Lelkendezve szólott:

— A gép elkészült!!

Szívem a tartamiban vert, a veritek kiütközött rajtam az izgalomtól.

—Röpül? Szóljon Yvonn! Röpül?

—Mint a vihardadár, — mosolygott bájos arca.

—Hisz ez a boldogság! Megmenekültem Haza fogók jutni. Haza!

Hosszú percekig nem tudtam szólni. Yvonn gyönyörködött elragadtatásomban.

— És most, ha úgy tetszik, jelentheti nekiik a bírt, — mondta. — A gép röpül! Ha akarják, három nap múlva Sátánia fölött szántja az eget. De el ne árulja, hogy nem az itt levő gépről van szó! Ha elárulná, amikor talán minden elveszett. De az ön szabadsága biztosan.

—Nem, nem! Hogy tételezhet föl rólam ilyet!

—Nem tételeztem föl. Csak mégegyszer föl-hívtam rá figyelmét.

Amikor később az örömtől valamennyire inagamlhoz tértem, autót hozattam — az enyémet rég elvették — és beszáguldtam a városba.

Egyenesen a főminiszterhez.

Ez nagynehezen és akkor is csak fanyalogva fogadott. Hogy éreztesse velem lekicsinylését, tizedrangú fontosságú utasításokat adott ki előbb titkárának. Még székkal sem kínált meg.

Felbőszített gőgös nagyképűsége és lealázó viselkedése, ahogy keresztülnézett rajtam. Végül azonban megelégettem arcátlanságát és egy karosszékre dobtam magam. Egyben rágyújtottam egy szivarra és egyenesen orra alá fújtam a füstöt. No megállj, most megfizetek neked! De a többieknek is, a ti módszereitek szerint.

Egyideig tűnte a füstöt, de aztán vöröslő szemlhéjakkal mérgesen ráminézett és kiküldte titkárát.

—Mivel szolgálhatsz nekem? — kérdezte fölényesen, föl sem nézve és úgy tett, mintha egy aktát tanulmányozna.

—Nem érdekes, — szóltam. — Végezd csak el azt a világfontosságú ügyet, ami előttem van.

—Az időm drága!

—Az enyém még drágább! Sokkal tovább tiszteltem meg jelentéktelenségedet, akit a szennyes hullámok tetejükre emeltek, jelenlétemmel, semmint egy ily fickó, mint te vagy, megérdemelné. Egyébként megyek császárhoz. Annak talán több esze lesz és meghallgat.

Fölálltam, hogy távozzam.

Hangomtól és határozottságomtól meglepődött és elvesztette fölényességét. A kíváncsiság is kezdte furdalni, mert enyhébb hangon gurgulázott.

—De mégis, ha már itt vagy, mondd meg, miért jöttél.

—Sokkal fontosabbat akartam mondani, semihogy annak jelentőségét csavaros, furfangokban kiérdemesült kobakod befogadni képes lenne.

Hirtelen mintha tarantella csípte volna meg.

—Csak nem?! — kiáltotta.

—De igen — feleltem lassan, élvezve a helyzetet.

—Talán... talán... — hebegte — a gép? ...

—Kész!... És most vigyen el az ördög.

Levegőért kapkodott. Majd amikor nagynehezen magához tért, a nyakamba ugrott. Alig tudtam lerázni. Egyszerre kicsordult szemén a könny, száján a méz.

—Hazánk dísze! Osztályunk dicsősége! —
kiáltozta és ismét ölelgetni kezdett.

—Ne mondd — szóltam és íróasztalára szórtam a hamut. — Az előbb még úgy láttam, helyesebben, láttattad velem, hogy kelletlen és fölösleges nyűg vagyok rajtad és országodon.

—Ó, bocsásd meg, oly sok a gondom-dolgom. Aztán őszintén szólva, nem is nagyon bíztam már az egészben. Szinte azt hittem, hogy — ördög óvjon — blöff az egész. De mondd, hát csakugyan igaz? Tényleg röpülni fogunk? Elhihetem ezt?

—Majd meggyőződsz róla.

—Hát ez fenomenális! Világrengető! Világhódító! Úgy van! Ez a helyes kifejezés. Meg fogja hódítani a világot. Nekünk!

—Arca sugárzott, egyébként álarccá merevített arca most piroslott az izgalomtól. Szinte ugrált örömeiben.

—Felém fordult és mélyen meghajolt:

—Megengedi „egészkegyelműséged“ — emelte föl előre rangomat — hogy a Sátán szablya; ával is tudassam e korszakromboló fölfedezést?

—Ha jól esik — feleltem. — De sok időm nincs csekélységek számára.

—Azonnal intézkedem, csak percekig kérem türelmedet. Busásan megháláljuk agyafúrtságod munkáját.

—Csöngetett. A titkár lépett be.

— Ugorjon az ördögszékérbe — förmedt rá és a hadügyi kretént a föld alól is teremtse elő!

Nem telt bele tíz perc s ott állt a vén betyár a főminiszter előtt. Nyugtalan volt, azt hitte, hogy valami országpiszkító ügye derült ki, amiért elfeledte főnökét is belevenni. De amikor engem meglátott, megnyugodott. Itt én kerülök deresre, gondolta magában. Úgy is

tett, mintha észre se venne és keresztülnézett rajtam.

—Ócska kardhüvely — kiáltotta a főminiszter —, látod, milyen barom vagy? — Ez ostobán nézett rá. — Látod, mégis nekem volt igazam!

—De hiszen én is mondtam — szólt indignálódva, most már abban a biztos tudatiban, hogy tényleg rólam van szó, hogy svindli az egész. — Nem mondtam, hogy rájöttem, hogy csaló és hogy a világ mulatságára az orrunknál fogva vezetett bennünket ez a kókler? Légből kapta ez még a léghajót is!

—Ez tényleg kretén — fordult meggyőződéssel felém a főminiszter —. nem hiába mondják róla.

—Tessék? — hápogott az. — Dehát miért, mi történt — kérdezte a váratlan fordulattól meg-rökönnyödvé —, hát nem így van?

—Azt hiszem, nyugdíjba kell raknunk téged, öreg agyalágyult!

—Ez értetlenül nézett hol a főnökére, hol rám.

—Mit bámulsz rám — kérdeztem, élvezve a helyzetet —, nem láttál még világcsalót?

—Csak nem? — kezdett végre valamit sejtetni — csak nem?? — És egyenesen felém fordult.

—Engem ne kérdezz — szóltam —, én még nem tudom, hogy itt vagy. Nem hallottam, hogy illedelmesen köszöntöttél volna, amikor beléptél. Eléggé sajnálom, hogy leereszkedtem hozzád és szóbaálltam veled, vén országpiszok.

Most már világosan látta, hogy itt irányváltás történt. Hamar fordított ő is a kereken.

— Bocsáss meg, tisztelt barátom — fordult felém —, alássan kérlek, olyan zavarban vagyok. Valami kellemetlenségtől félttem.

—Hát attól mindig félhetsz — feleltem meggyőződéssel. — Egyébként barátod az ördög!

—Dehát beszéljtek már, a Sátán tördeljen benneteket a térdei között — tört ki végre —, ne hagyjatok itt citerázni! Hát tényleg? Talán a gép?...

—Elkészült! — nézett rá diadalmasan a főminiszter.

— Úgy-e mondtam, úgy-e megmondtam — kiáltott föl most ez extázisban. — Enyém a dicsőség! Én voltam az, aki közénk hoztam őt és minden pénzzel segítségére siettem.

—Talán az ország pénzével?

—Az mindegy!

—No-no, erről inkább ne beszélj — intette le a főminiszter.

—De őt ily csekélység nem csöndesítette le.

—Úgy-e igaz? — fordult felém bizonyságért.

—És aki már le akart csukatni — világosított föl amaz —, az is ez a bölény volt.

—Én? — hüledezett ez. — Én? Hát nem te is?

—Nézzétek — szóltam. — Nem érdekel, melyiktek a gonoszabb és melyikteké a dicsőség. Osztozzatok mind a kettőn. Most azonban már eleget karattyoltatok. Én megyek.

—Ne még — könyörögtek mind a ketten. — Hadd értesítsük a császárt a nagyszerű hirről. Micsoda új kitüntetés vár rám — kiáltotta a főminiszter. — És rám micsoda dicsőség — toldotta meg amaz.

—Azonnal összehívadjuk a császári nagytanácsot.

—És rögtön megbeszéljük a hadjáratot.

—Mikor akarjátok a gépet röpdülni látni? — kérdeztem.

—Ó, nagy férfiú, ha lehetne, engedelmeddel minél előbb. Harmadnapra lehet?

—Ahogy akarjátok — szóltam egykedvűen.

Belül pedig azt mondtam: akármilyen történik, három napot nyerek.

—Ez nagyszerű — topogott izalmában a hadügyei-. — Addigra össze tudom vonni a fővárosba az ország egész haderejét. Mert nagy katonai ünnepség keretében kell megrendezni ezt a világrengető eseményt. Ezáltal a fegyveres erő harci készségét is a végsőig fölfokozzuk.

—Ez igaz — helyeselt a főminiszter. — Ott lesz országunk színe-java. Magas osztályunk díszvirága.

—Mindenkinek ott kell lennie a mezőn, aki számít valamit az országban, hogy tanuja legyen dicsőségemnek.

—Dicsőségünknek — javította ki féltékenyen a főminiszter.

—A gép fölemelkedésének — folytatta ez háborítatlanul. — Amely sasként száll az ég felé. S amelynek láttára a többi népek, mint csirkék a ragadozó elől, reszketve bújnak meg félelmükben. Mert tudják, hogy rajtuk ütünk!

—Ilgy van!

—Talpunk alá tiporjuk a jégkontinentst — ujjongott tovább a vér szadistája.

—En már rohanok is előre a császárhoz — lelkesedett a főpribék. — Te pedig csődítsd a császári palotába a többi vérebet. Azonnali császári tanácsot tartunk.

—Igen kérünk — fordultak hozzám szinte esengve —, kegyeskedj megtisztelni jelenléteddel az ülést. Szükség lehet fölvilágosításaidra, egyben hálánknak is szeretnénk tanúbizonyosságát adni.

—Ha nagyon szeretnétek, nem bánom — szóltam.

—Nem tudtam megakadályozni, hogy örömben meg ne csókoljon. Ilyen lehetett Júdás csókja, gondoltam magamban.

Elrohant. A hadügyér pedig extázisában tovább fantáziált.

XX. FEJEZET.

A császári tanács.

A főminiszteri palotából fölhívtam a gyárban Yvonnt és értesíttem a repülés pontos időpontjáról, mikor is a nagy eseménynek az egész hadsereg és az ország urai jelenlétében meg kell történnie.

— Minden a legteljesebb rendben lesz — felelte. Bármilyen történik, nyugtatott meg s e megnyugtatás igen jó hatást tett tagadhatatlanul fölzaklatott idegeimre, bármilyen történik, ismételte nyomatékkal — töhbet bizonyára az esetleges telefoncenzúrára való tekintettel sem alkart mondani —, a gép a kívánt időben repülni fog.

Ez hát — reméltem — el van intézve.

Köziben a hadügyér is intézkedett s a főminiszter szolgálattevőivel egymásután hívatta föl a minisztereket, az ország többi főfunkcionáriusait s adta ki nekik a császár nevében a parancsot, hogy a császári palotáiban nagytanácsra azonnal megjelenjenek. Egyben táviratokat küldetett a vidéki helyőrségekbe és fölrendelte a csapatokat a fővárosba.

Ezek elintézése után mi is a földalatti palota felé igyekeztünk. Az úton azonban kitekintve kocsinkból, különös esemény keltette föl figyelmünket. Az utcáikon, tereken, házak fölött fátyolszerű, idegesítő, izgató gáz vagy gőz terjengett. Az égre tekintettünk. Aztán a hegy felé.

Összenéztünk. A hadügyér sápadtan az ije-

delemtől, de reszketve is a dühtől, fogcsikorgatva mondta: az átkozott kráter! Éppen most! De nem baj. Legalább leszámolunk ezzel is!

A kráterből áradtak tényleg a félelmetesen sötét, gomolygó gőzök. Az utcán lázbanégő szemű, sápadtarcú emberek osontak s lopva föl-föltekintettek a hegyre. Az izgalomtól vagy az éhségtől voltak sápadtak? Mindkettőtől.

A palotához értünk. Leereszkedtünk a liften a mélybe. A teremben, amelybe beléptünk, már együtt voltak mindazok, akiknek meg kellett jelenniök. Periszkópok tükrében, amelyek a föld mélyébe épített pánccpalotában is megmutatták a várost s az abban történőket, nézték társaink az ideges, vihart érző utcákat s főként a krátert, amely sötét, baljós gőzeit a városra borította.

Nyugtalan, meredt nézésű, büntudatos tekintetek kapcsolódtak egymásba. Nyílt félelem és titkolt reszketés keresett vigaszt, de egymás szemében csak a rossz lelkiismeret bujdosott.

Beléptünkre hamarosan föloldódott a lidércnyomás.

—A hadügyér! — kiáltották. A vén róka majd segít. A nagy föltaláló is megjelent! S személyem mintha különös optimizmust lehelt volna beléjük. Tudtak már a jó hírről.

—Nincs semmi baj! Ha a hadsereg kevés, a légi kaszáló majd elsöpör minden ellenállást. Bombát közéjük! pattogták már egyesek. Ha üres a gyomruk, vasat belé! Ezzel örökre jólakhatnak.

Az iménti pesszimista hangulat egyszerre megváltozott. A feszültség föloldódott. Megszilárdult kiváltságos helyzetük rendithetlenségébe vetett hitük.

A főháznagymeister hetet koppantott botjával. Az ajtónállóik vigyázzba merevültek.

Csönd lett. A főminiszter kíséretében skarlátvörös egyenruhában belépett gőgjőnek teljében az ördög inkarnációja: a Főcsulhaj.

Helyet foglalt az asztal mellé helyezett trónszéken s legkegyesebben megengedte, hogy mi is leülhessünk az asztal köré kijelölt helyeinkre.

A főminiszter emelkedett szólásra. Nyálcsurrantó alázattal, terjengős bókokkal üdvözölte urát. Majd így folytatta:

— Sátáni úr! Boldogok vagyunk, hogy trónod támaszai itt megjelenhettek. Üdvözlünk téged, ó földi pokol ura, országunk lúggal telt serlege és üdvözlünk főként mint a jégkontinens jövő nagy császárárt.

Harsány pfuj-pfuj-pusztulj! harsogott feléje a tróntámaszok ajkairól.

— Bét okból parancsoltad, hogy szined előtt megjelenjünk. Először, hogy az itt ugyancsak megjelenni szerencsétetett Doktor Gulliver világhódító találmányának jelentőségét a hadászatra megbeszéljük s annak eredményeit azonnal hasznosítsuk, másodsor, hogy egy kellemetlen, de államéletünkben elháríthatatlanul visszatérő jelenséget, a kráter tanúsága szerint kitörni készülő vakondlázadást elnyomjuk.

Ezekre vonatkozóan engedd meg ó Álságos úr, hogy a hadügyén mint illetékes, előterjesztéseit megtelhesse.

— Megengedem — szolt a nagyúr rövid-zordonan és az államhatalmat jelző nyúzókéssel tovább piszkálgatta körmeit.

A had ügyér:

— A lázadást letörni csak hadsereggel lehet! Eszes emher, súgta a főbörtönőr. A csatabárd köszönetteljes mosollyal biccentett feléje.

— Ez okból — folytatta —, az Alságod által kegyesen rámruházott hatalommal élve, per-

et sem mulasztottam és idejövetelem előtt kiadtam a rendelkezést, hogy az ország egész hadereje Sátániában központosítsa esék.

— Hazug lator — mondtam magamban —, akkor még nem is tudtál a fenyegető veszélyről.

— Most erre vonatkozó utólagos beleegyezésedet kérem.

—Megadom — mondta a császár.

—Alázatos térdelhajlításom érte — folytatta a hadaik sáfárja. Továbbiakra kérem Nagyurunk nagytanácsi fölhatalmazását, hogy titkos fölbujtóinkkal annyira fölizgathassuk a népet, hogy az már holnap az utcára menjen s a lázadás időnek előtte szervezetlenül kitörvén, azt rendünk és országunk őreivel könnyűszerrel már csirájában elfojthassuk.

— Ez aztán a betyár — örvendezett a császár. — Megengedem!

Bókolva helyeselték a legfőbb véleményt s közben — különösen a főminiszter — szinte belesápadtak a császári dicséret keltette irigyelégbe.

— Ekép a krátermérgezettek forradalmát saját vérükbe fojtom.

De itt már a főminiszter nem állhatott meg egy megjegyzést.

—Úgy? Tehát bátorságod személyesen ott lesz?

—Ördögöt — felelt amaz zavartalanul. Még valami bajom eshetnék, márpedig személyes épségemet elődeim útmutatása alapján és országunk érdekében mindenkép meg kell óvnom. Személyes gyávaságomat közérdekből mindenek fölé helyezem.

—Úgy van! — kelt védelmére egyikük. — Mi nem elegendhetünk a nép közé. Illetve a nép és a katonaság közé.

— Még csak az kellene — fűzte hozzá egy másik, hogy valamelyikünk nemtelen teteme az utcán heverjen s a nép rájöjjön, hogy mi is olyan közönséges hullák leszünk, mint közülök bármelyik.

—Tovább — vetett véget a közbeszólásoknak a császári szó.

—Most, miután ekép végeztünk a forradalommal, elérkeztem a ponthoz, amely, ellophatatlan érdemeim dicséretére legyen mondva, hivatott arra, hogy császárunk hatalma — mi kiént azt ördögadta bölcsességed mindannyiunk fülehallatára megjósolta, bókolt a fősámán felé, aki e dicséretre még kövérebbre dagadt —, túlterjedjen országunk határain és polipkarjai közé boldogtalanitaná nemcsak a körülötünk fekvő országokat, de terveim sikerültével az egész jégikontinentst!

—A császiár kedvtelve mosolygott.

— Ragyogó, remek, zseniális — kiáltoztak fölugrálva a megjelentek. — Míg extázisban kiabáltak, ügyet sem vetettek a periszkópokra, amelyek a kráternek egyre sűrűbben gomolygó fületfelhőit mutatták.

—Pofa be! — ütötte végre az asztalhoz jogarát a császár és a hangoskodók ijedten megbújtak.

—Harmadnapra — folytatta a hadmester —, nagy császárunk kegyes engedelmével mindannyiunk s a hadsereg jelenlétiében világraszóló parádé keretében megünnepeljük a nagy találmányt, amely szerénytelenségemen kívül doktor Gullivernek köszönhető. Jelenlétünkben fog fölemelkedni a gép a levegőbe. A gép, amely a legtokéletesebb hadi s a legkivédhetlenebb támadó eszközünk lesz, s amely álttal hadseregünket verhetlenné és ellenállhatatlanná tesszük. Hogy ezt a világnak bebizo-

nyitsuk s egyben főntemlitett nagyszerű célunkat elérjük, folytatta diadalmasan körülnézve, terveim a következők:

Téessék a külügyi kigyó kötelességévé, hogy tekintet nélkül a pénzáldozatra, hisz csak népünk bőréről van szó, ügynökeivel a szomszéd államokban szittasson ugyancsak forradalmat.

—Kötelességévé tétetik — szögezte le a császár s utána a tanács.

—A forradalom ürügyén, azon álokkal, hogy az átcsaphat Lazánkba, minthogy az előzőt is onnan szították, kötelességünknek fogjuk találni, hogy azt elfojtandó, bevonuljunk a szomszéd országodba és léggépeink segítségével az ellenállókat, legyenek azok valóban lázadók vagy kormánycsapatok, szétbombázzuk. Ha pedig már ott vagyunk, azon további ürügyei, hogy hasonló támadásnak országunk biztonsága érdekében magunkat többé ki nem telhetjük, egyszer és mindenkorra ott is maradjunk.

A császár tapsolt örömeiben.

— Megadom, elrendelem, akarom — kiáltotta. A tanácstagok fölugráltak és örömrivalgások közt vállukra emelték a császárt.

Az örömmámor lecsillapodtával a főminiszter állott föl. Hogy a hadügyér érdemeit kibebítsa, eképszavalt.

—Fölkérlek, Álságos urunk, hogy doktor Gullivernek a nagytanács köszönetét nyilváníthassa. Az ő ragyogó találmánya az az alap, amelyen előttem szólónak a jégkontinens meghódítására irányuló tervei felépülhettek.

—Úgy van! Úgy van! — hallatszott innen is, onnan is azok ajkairól, akik a vén hadibetyár sikereit irigyelték és már túlságosnak találták.

—Eme terv — folytata a főtüzér — mindannyiunk szívében gonoszkodott eddig is, de kivihetőnek csak most, a léggép főtalálásával bizonyult. Javaslom ezért, hogy amikor hadianyaggyáraink fokozottabb működését elrendelni kérem, ugyanakkor minden, a célnak megfelelő vállalatunkat alakítsuk át léggépek gyártására, hogy ezekkel megfelelő számban rendelkezvén, nagy célunkat, a jégkontinens meghódítását valóra válthassuk.

—A külföld fonradalmosítására vonatkozó terv az én eredeti ötletem volt — jelentkezett most szólásra a külügyi kígyó dühtől fehéren. — Mondanom sem kell — folytatta —, hogy a hadügyi tolvaj szükségtelennek tartotta nyilvánítani, hogy e gondolatot tőlem orozta. Egyébként pedig, hogy mindjárt bizonyítsak is, kijelenthetem, hogy amit ő csak tervnek tudott eddig, az sokkal több ennél. Az már tény és a napokban kézzelfogható valóság is lesz. Mert a szomszéd államok forradalmosítására miáris mindent elkövettem, amennyiben minden kínálkozó eszközt és alkalmat a külországi mozgalmak támogatására fölhasználtam. Ezt azonban már, ismerve ő kegyelműsége természetét, szükségtelennek tartottam az orrára kötni.

—Elég! — kiáltotta a császár, nyúzókéssel megkocogtatva az asztalt. — örömmel látom áskálódásaitokat egymás ellen. De most kivételesen ne egymással háborúskodjatok, hanem mindenki teljesítse abbeli kötelességét, hogy minél előbb értem háborúskodhassatok. Mert amikor értem harcoltok — tette hozzá sunyin —, ugyanakkor magatokért küzdtek. Eddigi tetteitek jutalmakéi) pedig — és itt föl emelte hangját — Doktor Gullivernek a sátánrendet adományozom a gyémántfarkokkal.

Ugyanakkor kinevezem őt a légi hadak vezérének.

—Hol vannak még a légi hadak? Bárcsak már azt az egyet látnám röpülni — mondtam magáraiban, amikor meghajoltam a kitüntetés és a harsány tetszésajt megköszönni.

—A főminiszternek, a had- és külügyek vezetőinek megengedem az arany tarantellarend, a többi érdemeseknek — s itt egy csomó nevet olvasott föl — a piócarend csápjainak viselését a szívócsöveikkel.

Viharos lelkesedés és ihaj-csihaj rázta meg a termet.

— Most pedig — szólott és fölemelkedett — a császári nagytanács ülését tizenöt percre, amely idő alatt az általam aláírandó rendeletek megszövegezendők, fölfüggesztem.

A továbbiak, úgy véltem, nem érdekelnek s ezért a császár ideiglenes visszavonulását fölhasználva, elbúcsúztam. Annál is inkább, mert miután valamennyien sugárzó arccal gratuláltak kitüntetésemhez, a főminiszter félrehívott és fölkért, hogy miután rám nézve amúgyis érdektelen ügyek elintézése, mint akták, parancsok aláírása, van csak hátra, kegyeskedjek az ügy mérhetetlen fontosságára való tekintettel máris utánanézni a röpülés technikai része elintézésének.

Távoztam tehát. Ha tudtam volna, mennyire az én bőrömről lesz még itt pár perc múlva szó! De ez csak néhány nappal később jutott tudomásomra, amikor nem várt események következtében kezembe került a császári nagytanács jegyzőkönyve.

Mert és már itt kell közölnöm a jegyzőkönyv tartalmát, a parancsoknak és utasításoknak császári aláírásokkal való ellátása után föl-

állott a főminiszter és a következőket terjesztette elő:

— Doktor Gulliverre vonatkozóan kötelességem császári Alságod és a nagytanács tudomására hozni, hogy:

Nevezett a léggép föltalálásával valóban nagy szolgálatot teljesített császárunknak és nemtelen osztályunknak. De ezért országunkba jövelele óta nemcsak megfelelő anyagi és egyéb kiváltságokban nyert ellenértéket, hanem abban is, hogy most előterjesztésemre Álságos urunk őt a legmagasabb kitüntetésben is részesíteni kegyes volt. Ezzel minden nekünk tett munkájáért megfelelő ellenszolgáltatást nyújtottunk. Neki tehát mindezekkel busásan megfizettünk. Ám vele szemben van egyébért is fizetni valónk! Mégpedig a következőkért: Doktor Gulliver a gondvertekkel rokonszenvez!! A gondvertek gyűlésén megjelent, Yvonn Berth és Alin Ter, a lázító író társaságában.

A fölháborodás moraja zúgott föl a teremben.

— De tovább megyek — folytatta a zaj csillapultával. — Yvonn Berthet, akinek apját társadalmunkat leleplező cselekedeteiért tébolydá-ba zártuk s ki maga is a gondvertek harcosa lett, gyárában alkalmazta. Ugyancsak itt adott munkát Tom Orel fizikusnak, a gondvertek egyik képzett vezetőjének, akire eddig kezünket jogcím hijján rátennünk nem sikerült. De aki a börtönt vagy tébolydát el nem fogja kerülhetni. Ezek után alapos gyanúokok forognak fönn, hogy a gondvert munkanélkülieket hatalmas pénzüsszegekkel ő segélyezte. Végül idegen állam képviselőjével tárgyalt, lehetséges, hogy a léggép terveinek átadásáról, ami által kimerítette a hazáruulás büntettét. Doktor Gulliver tehát ugyan-

akkor, amikor mi az állam pénzében, vagyis a mi tulajdonunkban dúskáltunk, rútul visszaélt bizalmunkkal. Tehát főbenjáró bűnt követett el. Gyanúsítható, hogy a gondvertek támogatásával lázadás szítása a célja, sőt megtörténhet, hogy a lég-gépet a gond vertek kezére is át akarja játszani. Ekép nemcsak minden ördögi tervünket megdöntheti, de egy hatalmas fegyvert adhat ellenünk a gondvertek kezére.

—Börtönbe vele! Téboldyába! Ez kevés! A bitóra! Dobjátok a kráterbe! — hallatszott minden oldalról.

—Miért hoztad akkor ide a nagytanácsba s terjesztetted föl kitüntetésre? — nézett rá sötéten a császár.

—A mi érdekünkben, ó Álságos úr. Hogy nyugodt legyen, hogy azt higgye, semmit se tudunk és hogy esetleges bizalmatlanságát minden tekintetben eloszlassuk.

—De értesítheti az itt történekről és halottakról a gondverteket.

—Efelől pedig már intézkedtem — mosolygott magabízón a főminiszter. — A díszautó, amelybe távozása után itt beszállt, megállás nélkül, nyílegyenesen viszi a gyárba. Előtte, mögötte három-három páncélos kocsí rohan megrakva fegyverekkel. A gyárból azzal az ürüggyel, hogy életét védjük és féltjük, ki nem engedjük. Az épületet háromszoros fegyveres kordon veszi körül, amely intézkedésemmre senkit se be, se ki nem bocsát. így anélkül, hogy tudná, doktor Gulliver fogoly. A mi foglyunk. A leszámolás vele pedig csak késik, de el nem marad.

Harmadnap be fogja mutatni a léggép rö-pülését. Az egész mezőt, ahol a föl- és leszál-lás történik, az ország fegyveres ereje veszi

körül. A sikeres röpülés befejezése után pedig, javaslom, hogy rögtön, már a leszállás alkalmával vegyük őrizetbe.

— Okosan van — helyeselt a császár. — Lefogandó! Mint aki államunk rendjét veszélyezteti. Tegyetek javaslatot arra is, mi történjék vele azután.

— Börtönbe, tébolydába vele, bitóra, dobassuk a kráterbe — kiáltozták újra a jegyzőkönyv tanúsága szerint azok, akik percekkel előbb még boldogan szorongatták a kezemet.

A hadügyminiszter kért szót.

— Helytelenítem, úgymond, úgy a börtönbe, mint a tébolydába való utalást, de főként az egyéb megtorlást. Túlságosan súlyos büntetésnek tartom.

Megrökönyödve néztek rá. A nagy átnyergelések mestere, akiről nem szokták meg, hogy különálló véleménye legyen, most egy mind-egyikük által elítélt mellé áll?

— Hát mi az ajánlatod — kérdezte rosszalón és sötéten a császár. — Az ilyennel el kell bánni!

— Álságos úr — folytatta rendíthetetlenül a hadak veteránja —, amint tudjuk, akár a börtönbe, akár a tébolydába utalást meg kell előznie a bírósági tárgyalásnak. Bármennyire formai is csak ez, de valami bizonyíték látszatát mégis csak kell ellene produkálni. Azután egy ilyen ügy fölkelte ország-világ érdeklődését meg s bírálatát is. Én, ezt elkerülendő, minden előbb hallott büntetési mód helyett egy igen egyszerű és emberséges megoldást ajánlanék. A röpülés sikeres végrehajtásáig se néki, se másnak természetesen sejtienie sem szabad, hogy valami készül ellene. Annak lezajlása után azonban csöndben lefogjuk s mint a közre

veszélyes idegent, egyszerűen áttesszük a határon.

—Csak nem akard szabadon bocsátani!— háborodtak föl valamennyien.

—De igen — felelte ez. — Mégpedig úgy — mosolygott —, hogy azon a határon tesszük át, amelyen bejött az országba. Egyszerűen eleresztjük, helyesebben leeresztjük a nagy jégfal széléről. Mi egészségesen elbocsátjuk, anélkül, hogy a hajaszálát meggörcsítjük. Ő lássa, hogy miként ér le. Ha ötezer méterre föl tudott jutni épségben, bizonyára le is jut így. Ez azonban már az ő gondja.

Harsogó kacaj fogadta a gaz gyilkos szavait. Ajánlata közderűtség mellett, egy szó ellenvetés nélkül elfogadtatott. Ekóp döntöttek életéről abban a pillanatban, amelyben többé rájuk szükség nem volt.

Mindezt azonban egyelőre nem tudtam s e percekben, amelyekben ilyen sorsra szántak, mit sem sejtve, nyugodtan ültem autómban, amely száguldva közeledett a gyár felé.

A gyár körül marcona katonák hármas gyűrűje fogadott. Minden kordonnál meg kellett állanunk és igazolnunk magunkat, kik vagyunk. A parancsnokok bocsátnakérően tovább engedtek, de minden alkalommal kijelentették, hogy éppen az én testi épségem megóvásának és a gyár védelmének érdekében kénytelenek erre az eljárásra, nehogy a legutóbbihoz hasonló merényletet kísérelhessenek meg.

A gyárban Yvonnt kerestem. De Yvonn már sehol sem volt. Vagy idejében elhagyta a gyárat, vagy, amire még gondolni is borzalmas volt, elfogták őt. De minthogy a nagytanácson távozásom után történekről ekkor még halvány sejtelmem sem volt, abban a biztos tu-

datban voltam, hogy telefonüzenetem átvétele után, azt továbbítandó, a léggépnek pontos érkezése érdekében eltávozott.

XXI. FEJEZET.

A gép.

Másnap baljós napra ébredtem. A kráterből vastagon gomolygott a ködszerű anyag s még a gyár fölött is, amely pedig messze kívül felküdt a városon, elhónalyosította az eget. Hogy magam ideges és izgatott voltam, az érthető volt. De gondvertjeimen, sőt a gyárat megszállva tartó fegyvereseiken is észre kellettennem a túlfűtött atmoszféra jeleit. Valamennyien mintha állandóan a város felé füleltek volna s onnan várnák a híreket.

Nyomasztó volt a levegő. Idegtépő várakozással teljes. Mindazonáltal a délelőtt nyugodtan tölt el. Dél tájban azonban egyszerre sor-tűszerű puskaropogás hallatszott a város felől. Egymásra néztünk. Elkezdődött tehát.

A haderő parancsnoka, úgy látszik, teljesítette a császári nagytanács döntését. Kenyér helyett golyót küld az éhezők gyomrába.

A gyár gondvertjei kínos kétségben voltaik. Nyilvánvaló, hogy társaik odabenn a város utcáin veszélyben vannak s fegyvergolyó és ördögzigony pusztítja munkát követelő soraiukat. Másrésztől azonban szervezeteik határozott utasítása volt: veszteg maradni mindaddig, míg az egyöntetű utasítás hozzájuk is elérkezik s csak amikor szabad megszervezett rendben föl vonulniuk. A higgadtabbak és tapasztaltabbak csitították a türelmetlenkedőket s óva intették társaikat, hogy megkíséreljék a gyárból való kihatolást. A tüntetés szer-

vezetlen, sőt talán fölbújtott tömegek föl-
vonulása kell legyen, akiket, mint már a múlt-
ban nem egyszer, megfizetett emberek egye-
nesen a fegyverek elé visznek. Sokaknak értel-
metlen halála, a tüntetés gyors szétverése s a
gondvertek között való zavartkeltés, pánik
lehet a céljuk.

A puskaropogásnak a távolság szitáján
méihdongássá szűrt hangja egyre fokozódott.
Itt-ott erősebb pukkanások, dübörgő dörrené-
sek csattantak bele a morajba. Bombák hang-
jai voltak ezek.

Egymásra néztünk a gondvertekkel. Ez már
a forradalom zenéje. Szemük tüzelt és szikrá-
kat vetett, inaik rohanásra feszültek, kezük-
ben megszorult a vasrúd. De fegyelmezett
agyuk azt mondta: Nem! Még nem! A fölhívás
nem jött s oktanul és haszontalanul egyetlen
tulajdonukat, kopár életüket nem szabad med-
dőn a vér piacára dobniok.

Alkonyodott már s a városból dobpergés-
szerűen hallatszott a fegyverek ropogása. Las-
san leszállott a sarki est. Ekkor, egy utolsó
föllángol ássál, mintha kiadták volna halált
csurrantó mérgüket a fegyverek, elhallgatott
minden moraj.

A városi kaszárnyáikból fölváltásra jött
fegyvereseik adták meg a fölvilágosítást.

A föiltüzelt nép — jól dolgoztak a hadügyi
betyár bérencei — a minisztériumok elé vo-
nult s munkát követelt. Innen a császári pa-
lota elé igyekezett, amikor útját állták a fegy-
veresek. Itt hangzott el az első lövés s utána
programszerűen a többi. Szétverték őket. Ám
újra ée újra összeverődtek. Munkát, életet! —
zúgott végig kiáltásuk a városon.
Halált kaptak. Estére százak és százak holt-

tetemei földték az utca kövét. Mellükben ördög-szigony nyitotta seb, gyomrukban golyó.

A tüntetést, amelynek a hivatalos nyelv a lázadás nevet adta, le- és szétveretett. A nagyfejnek kormánya győzött. Könnyűszerrel. Pár-száz emberélet árán. Sátániában ismét csönd és rend volt. A halál csöndje. A temető rendje. Vagy mindez még csak előjáték volt? Mert az a kevés ember, aki aludt ezen az éjszakán, aki el tudott aludni, öklöbeszorított kézzel aludt el. És ha ezek az öklök egyezzerre fölemelkednek —

A másnap néma csöndre ébredt. A bénító nyugalomba csak a gyár mellett sűrűn elfutó, fegyvereseket hozó szánvonatok sápjá szakított bele. És harmadnapra, mintha mi sem történt volna, ragyogó diszbe öltözött a város. Lengtek a középületeken a Sátán sárga lobogói. Kormányparanosra. Zenével vonultak ki a városi és a messzi vidékről fölhozott csapatok. A gyár előtt elterülő óriási mezőségre, az ősi „hadak mezejé“-re meneteltek.

Az én napom volt ez. A várva várt és félve rettegett. Most dől el sorsom. Az életem.

Kellett ez ünnepség Sátániának és Csuhajországnak. Kellett, hogy a bársonyok, selymek, bíborköntösök, kösöntyúk, gyémánt ékszerek, arany és ezüst hörnyúzó kések káprázata mögé rejtsék a beteg testet. Csuhajország vérző, megkínzott, sebhelyekkel borított fájdalmas testét.

Mily nagyszerűen jött nekik a légi gép. Ismét egy alkalom ünnepbe bódulni, beadni a népnek a mákonyt, a dicsőség maszlagát, hirdetni önmaguk nagyságát és amit ugyanannak tekintettek, az országot, amely pedig haldoklott polipkarjaikban.

Magas, drága szőnyegekkel földött, baldachi-

nokkal kárpitozott pódiumok emelkedtek a mezon, a császár, az uralkodóház, a sámánok, az ország nagyjai, miniszterei és az uralkodó társadalom elitje számára, Mindenrendű nagyfejük, erkölcsbírák és országkokottok adták meg az alaptónust.

Mintha mi sem történt volna. Mintha nem is két nappal előbb emelte volna föl kezét könnyörgésre a nép s mintha azon nyomban nem némították volna el munkát és életlehetőséget esdő ajkait. A százak, az utca halottjai, a nem alattomosan beugratott áldozatai még eltemetetlenül feküdtek a hullakamrákban s ezek, elhullott, még alig fölszáradt vérükön lépkedve vonultak újabb örömrre.

A katonaság már befejezte fölvonulását. Koraiakban százezernyi fegyveres vette körül a térséget, ahol a pódiumok emelkedtek s a lehengetelt mezőt, ahonnan a gépnek, az új csodának föl kell emelkednie.

Autók végeláthatatlan sora borította az útvonalat. Tulajdonosaik fönn nyegléskedtek és negédeskedtek a zászlódíszes emelvényeken, az új látványosság fölötti várakozás izgalmaiban. Közben egy-két odavetett szóban üzletek bonnyolódtak, egy-két odavetett pillantásban szerelmi áruk kínálták magukat, szerelmi levélváltások jöttek-mentek. Boldogan, mint legyek a cukron, éldelegtek, tetszelegtek, lakmároztak a nagy társadalmi esemény, a világszenzáció tányérján. Megteltek már az országbíró urak, a sámánoik, a miniszterek páholyai is, csupán a császári ház baldachinos emelvényei tátongtak még üresen.

Egyszerre kürtszó futott végig a fegyveresekkel megrakott országúton. A császár jött! Nyomában kísérete és a császári ház. Zene zendült, dobverők peregtek, a tulokbőrök döngtek,

harsonák rivaltak, harsogott a pokoli úr császárhimnusza. Amikor lehanyatlottak az akkorok s a császár elfoglalta helyét, a pódiumok kiváltságos népe s a fölöttesek parancsára az ország fegyveres hadának ajkairól földübörgött a háromszoros üdvözlő csatakiáltás: „Pfuj, pfuj, pusztulj!“ A fősámán üdvözölte a pokol helytartóját, majd a főminiszter nyálkás ódája zengett, amit a nagyúr kegyes volt kegyesen fogadni.

—Engedd meg — fejezte be a császárhoz intézett szavait a főminiszter —, engedd meg kegyeid sugarában dr. Gullivernek, hogy léggépeden, amelyet dicső neved után neveztünk el, hatalmad hirdetésére, nagyságodnak világot megrengető tanúságául fölemelkedjék az égre.

—Megengedem — adta messzehangzón szíves belegyezését.

—Bár ne engednéd meg — mondtam magamban s számban éreztem a bukás keserőségét...

Szétnéztem a téren. Elöttem a kiváltságosok pompája. Körül a téren a százezernyi fegyveres egyenruhája komorlott, mint a lesújtani készülő végzet. Menekülés semerre. Úgy éreztem, a harcosok mindegyike arra vár, hogy belém merítse ördög villáját. A hadak körén kívül a nép, a gondverték népe sötétlett. Tengerszéli nép, elveszön egész a mesezi hegyek lábáig. Kiáltani szerettem volna hozzájuk: segítség! De köztünk volt a hatalom kardja. Ha segíteni is akartak volna, tehetetlenek voltak. De volt-e jogom egyáltalán hozzájuk kiáltani! Hiszen én csaló voltam. Világcsaló! A kerek föld legnagyobb csalója. Nyakamban meglepette a szél a már foszladozó sálat. Ransom jelképét. S e borzalmas percben nevetnem kellett. Ha volt humor az akasztófa

alatt, ez az volt. Én, nyakamban a sállal. Ha nem jön Tom és Yvonn!? Ha nem jön?! De hiszen jön. ígérte. ígérték. Jönniök kell! Órámra pillantottam. Nem sok hiányzott az időből. Mégis, egy örökkévalóság.

Már vontatták ki a gépet. Már a lehengetelt mezőn állott. Oda kellett mennem. Magam sem tudom, hogyan értem oda. Egyszerre csak benne ültem. Millió ember szemét éreztem magamon. Kétmillió szem. Kétmillió tör. Idegeim táncot jártak. Rikoltó karikaik kápráztak szemeim előtt. És az idő, a megbeszélte idő itt volt. Irtózat! Tom, Yvonn sehol!

A gépet kivontató fegyveresek egyike utasításomra meglendítette a csavart. Ez forogni kezdett. Forgott veszetten. Mint velem a világ. Igazítottam a kormányon. Nyomtam a pedált. Mintha magam is hittem volna, hogy a gépnek meg kell indulnia, öntudatlanul is szuggeráltam a gépbe: mozdulj! És a gép megmozdult. Megindult. Zúgó moraj futott végig az emberrengetegen. Most! — kiáltották. Most fog a levegőibe emelkedni! S a gép futott. Mint egy autó. De fölemelkedni? Nem! Fölemelkedni nem tudott!

Futott... És végül megállt. Fölnéztem az égre. Semmi! Sehol semmi! Végem van. Elvesztem. S mint az őrült, aki látja, hogy sorsát el nem kerülheti s ezért inkább maga ront elébe, kiugrottam a gépből.

A páholyok elé futottam. A császár elé. A miniszterek elé. Az erkölcsi) irák elé. Hadd Ítélenek egyszer jocosan.

— Nem tudok röpülni! — kiáltottam. Harsány hangom átfutotta a mezőt. — Csaló vagyok. Csaló! Értitek?

Dermedten, meredten, hitetlen, értetlen néz-

tek rám. Percek teltek, percek múltak, míg ocsúdtak.

—Megőrült! Doktor Gulliver eszét vesztette! — kiáltották egyre-másra.

—Nem, nem örültem meg. Ti vagytok az örültek, hogy azt hittétek egy percig is, hogy én röpdülni tudok. Belekényszerítettetek a hazugságba. S én hazudtam, hazudtam, hogy bőrömet, az életemet megmentssem. De most már nincs tovább.

—Fogjátok le, fogjátok le, világcsaló — üvöltötte a főminiszter. Ő tért először magához.

—Micsoda szégyen, micsoda gyalázat — ordította magánkívül a császár. Hitvese a fotel amelyébe ájult. — Világtblamázs — sápitottak az udvarhölgyek s kötelességüknek tartották úrnőjük után ájulni.

—Verjétek bilincsbe a kutyát — üvöltötte tajtékozva minden császári fenkölséget félredobva a nagyúr s fehér hab jelent meg szája szélén.

Polgári ruhába öltözött titkos közegek rohantak felém. Kezem, lábam egy pillanat alatt acélbilincsbem volt. A kiváltságos osztály, a látványra, szenzációra éhes pódiumlakó, megcsalatottságában dühödten rikoltotta a miniszterekkel együtt:

—Akasszátok föl!

—Kössétek a gép csavarjához — sipított bele a hadügyi hóhér hangja.

Egy perc sem telt el s máris oda voltam kötözve a esavarhoz.

— Indítsátok meg a gépet! Hadd dotbja a levegőibe. Röpdüljön ő, ha a gép nem röpdül.

Pokoli nevetés volt a válasz. Ez igen! Háí mégis csak lesz látványosság. S az egyik vállalkozó úriember már kúszott fölfelé, hogy megindítsa a motort.

Egy borzalmas perc és ... a motor, egy motor berregni kezdett. De nem ez! Nem az én gépeimé. Egy másik! Fönt az égen! Messziről, mint egy sirály úszott karcsún, diadalmasan úszott felénk a gép. Toon és Yvonn gépe.

A zshivaj, mint megfojtott ember hangja, elhalt. Minden hang elenyészett. Csak a gép, a közeledő gépmadár földöntúli zenéje hallatszott.

A torkokban bennrekedtek a félig kimondott szavak. Karok megálltak a lendületben 6 arcok, egymillió arc meredt az égnek.

— A gép! A gép!! A gép!!!

Kezdődött suttogással, folytatódott akadozó mormogással, feltört mélyből buggyanó sissztergéssel, harsogott kitörő vulkánként, mennydörgésként zengett, orkánszerűen üvöltött...

— A gép! A gép!! A gép!!!

Fölénk ért.

Megkerülte a mezőt, az egészet, aztán még egyszer, mintha próbálkozna, keresgélne valamit ...

— A gép! A gép!! A gép!!!

Most, amikor a harmadik körvet írta le, valami fénynyalábszerű sugár villant le belőle. Körülkerítette előbb kívülről a kordont, a hadak kordonját. Mintha e sugárral foglyul ejtett volna valamennyiünket, most kisebb lett a körív, a sugarak már a fegyvereket érték, pillanatok múltak csak s a sugarak belengték az egész fegyveres erőt. Nem tudtuk, mi ez, mi történik, nem tudta senki. A sugarak már a pódiumot érték, a páholyokat, a téren a gép előtt az imént még hadonázó embereket, akik megbilincseltek, akik a csavarhoz kötöztek, akik az előbb halált üvöltöttek fejre ... És most rázuhant egy sugár és... én megdermedtem. Magamnál voltam, láttam,

hallottam mindent, éreztem, tudtam testemet, de egy szempillámat sem bírtam megmozdítani. Rab voltam.

A sugár! — villant ét mint villám agyamon. — A bénító eugar! Tom találmánya. Tom Orelé. A fizikusé. Aki a gépiben ült. Ezen és ezért kísérletezett tehát!

És most mi, az egész hadsereg, amelyet sugarával legelőször bekerített, valamennyien, hogy senki se menekülhessen, a nagyfejnek, a piperés nők, a társadalmi előkelőségek, a meghívottak válogatott hada, a közfunkcionáriusok, a miniszterek, a főnemtelenek, az udvar, a császárné, a császár, mind-mind mozdulatlanul, dermedtre merevítetten ültünk, álltunk, nyitott szájjal, félmozdulattal, groteszken, mint amikor a mozigép hirtelen megáll és bárgyú-üresen néz ránk a félbeszakadt film. A nép pedig, a kordonon kívüli nép, amelyet nem ért a bénító sugár, nevetett, tapsolt, sikoltott, tombolt és egymást csókolta örömmámorában.

— A gép! A gép!! A gép!!!

A gép pedig most lassan, óvatosan, ott, ahol ritkább volt az ember a térségen, leereszkedett. Yvonn és Tom ugrott ki belőle. Hozzám rohantak, megszabadítottak bilincseimtől, de meredségemet föloldani nem tudták.

— Pár óra csak — mondták szinte bocsánatkérően — és ismét szabad lesz. Nem tudtuk elkerülni, hogy a fény érje.

Ugyanekkor a kordonon kívülről megindult egy csapat ember. A gondvertek vezetői. A tér közepére rohantak. Boldogan ölelkeztek össze Yvonnal és Tóimmal.

— Győzelem! Győzött a nép! A gond vertek népe győzött vér nélkül, kardcsapás nélkül, fegyver és halál nélkül.

XXII. FEJEZET.

Leszámolás.

A fegyveresek körül egy másik kordon alaikult. A szervezett gondvertek lánc. Amikor a lánc bezáródott körülöttük, mint egy nagyszerűen elrendezett színjáték öntudatos szereplői, csoportokra osztott gondvert csapatok alakultak. Bevonultak a mozdulatlan sereg közé, átvették fegyvereiket és fölálltak a térség üres közepén. Egy óra múlva a had, a pokol hada meg volt fosztva fegyvereitől és ott állott helyette az új sereg, a gondvertek falanksza, hogy munkása és védőkardja legyen a szabadság, a munka és igazság országának.

Ekkor, mint hirtelen kerekedő zápor, amely hírnökül egy-egy kövér cseppet csurrant alá, majd a másik percben dobpergésszerű ütemben veri a földet, fölhangzott egy kiáltás:

—Föl a tébolydába! — A következő pillanatban százezrek ajkán robbant ki az akarat orkánja:

—Szabadítsuk ki harcosainkat! — S már tízezernyi gondvert indult az erdő felé, megvinni a szabadságot az értük szenvedőknek. Egy új Bastille ostroma készülődött.

Amint eltűnt a szabadító had a fák sűrű törzsei közt, egy hallgatagabb, méltóságteljesen ballagó menet közeledett az országúton a mezőség felé. Vállaikat mintha századok elmondhatatlan kínja, fölmérhetetlen szenvedése nyomná, úgy jöttek a város felől. Meghajlott hátukat valóban eulyoe teher nyomta. Száz és száz fekete koporsó ringott komoran félénk a halál méltóságában. Az előző harcokban elesett, kenyeret, életet esdő gondvertek megölt élete, kihült teteme feküdt a koporsó-

ban. A könyvnek, amely egy nép szenvedését rejtette magában, utolsó lapjai voltak ők. Mélységes csönd hullott a térre. A nép hallgatóan, födetlen fővel nyitott utat mártírtestvérei utolsó menetének.

A tér közepére értek. A koporsóvivőik lerakták szomorú terhüket s a zöld mező elkomorult a koporsók fekete parcellájától.

A császár, az udvar s az egész verejtéktolvaj had homlokán gyöngyöző verejték ütött ki. Szemüikben páni félelem, a tetemrehívás vad halálfélelme reszketett.

A komorságba most diadalmas öröm hangja szárnyalt föl. A szabadító nép özönlött vissza az erdő felől s boldog ujjongással hozta a tébolyda megszabadított lakóit.

—Berth! — harsogta a milliónyi gondvert.

—Alin Ter! — A hegyek visszaverték és zúgott, morajlott nevük s a többieké a mező fölött.

— Szabadok vagytok! Szabadok lettünk! Emberek lettünk! — ujjongott a nép. Századok lidércnyomása oszlott semmivé, a poklok sötétjét beragyogta a szabadság fáklyája.

— Lányom! — kiáltotta az ősz tudós.

— Apám! Alin! — zokogott föl Yvonnban az öröm vihara s könnyeiben a megtalált élet dalolt. De a megtalált élet dalolt a milliók szívében is, akik sorsuk harcosaiban önmaguk fölszabadulását ünnepelték.

— Most pedig — állott a gondverték egyik vezére a koporsók elé, a milliónyi nép elcsön-desedett — búcsúztatnunk kell benneteket, halott testvéreim. A bitorló hatalom utolsó acéljait belétek döfte, utolsó golyóit a ti szívetekbe irányozta. Itt felküstök némán, hallgatóan, meg nem érve az új világot, amelynek mártírjai lettetek. E föld, e mező legyen

drága hamvaitok temetője s adjon megbékélt nyugalmat néktek, hogy a szabadság földjeiben nyugosztok. Ez legméltóbb rá, hogy befogadja lezárult életeket. Mert e föld, amely hamvaitókat rejteni fogja, volt szabadságunk megszületésének tanúja. És legyen néktek elégtétel, hogy azok, akik halálba küldtek benneteket, itt állnak előttetek számadásra várva.

— Kegyelem! — fakadt föl az első ezé a bénaságából ocsúdó, most valóiban zártkörű társaságiból. Tom Orel sugarának hatása lassan oldódott, csak pillanatokra villantotta rájuk, hogy ne örökre, hanem csak órákra vegye el idegeik mozdító erejét.

— Kegyelem — hallatszott egyre többi mozdulni tudó szájról. Az emelvényekről innen is, onnan is áradt a fölsíró esdeklés, fölsikoltott a reszkető rimánkodás az életért azok ajkairól, akiknek százezernyi emberélet lassú sorvadása vagy gyors vészese vajmi keveset jelentett.

— Kegyelem, kegyelem! — sírt, könyörgött, esdekelt, rimánkodott, üvöltött tébolyodottan e huligánsereg, a miniszterek, a tömlöctartók, az ország főnemtelenjei, a hadi pribékek, a hivatalok sáfárjai, az erkölcs rablói, milliók tolvajai, a sátán sárgatógás szolgálói és a nagyfejük szipolyozó hada.

Egymásután tépték le nyakukról hóhérságuk jeleit, dobták el arany és ezüst embornyúzó késeiket, vetették a porba sátáni érdemrendjeiket.

Most lerohant közülök a pódiumról a gondverték vezetői elé egy: én veletek éreztem! — kiáltotta. Utána a másik: bocsássatok, titokban én is veletek tartottam. A harmadik: esküszöm, azért én is szerettem a népet. A tizedik: de hallgatnunk kellett. A századik: ők kényszerítették, kegyelmezzetek! Egy további perc és

már ott siránkozott halálfélelmében a pódiumok népe a porban, a koporsók előtt, ők a bűnösök, mutattak egymásra, büntessétek őket, én ártatlan vagyok, kegyelem, kegyelem!

— Az ördögnél a kegyelem! — harsogta vissza a nép saját évszázados szavaikat. Le a hóhérok! Le vérünk vevőivel! Halál verejtékünk tolvajaira! Pusztuljanak a bőrlefejtők! Vesszenek milliók munkájának lakmározói, hidak sereghajtói! Gyermekeink éheztek, asszonyaink elsorvadtak, betegeink elpusztultak. Testvéreink a koporsókban fekszenek. Nem volt irgalom számukra s ha ti győztök, már mi is halottak lennénk! — kiáltott ezernyi ezer gondvert.

Tízezernyi ököl emelkedett, tengernyi láb dobbant előre, hogy maga alá tapossa a siserahadat.

—Megálljatok! — vetették magukat eléjük Berth s a gondvert vezetők. Megtorpantak a lábak. Egy pillanatnyi csönd támadt.

—Nem ezt akartuk! — kiáltott Berth. Nem ezt tanítottuk. Nem akarunk hozzájuk hasonlók lenni. Mi nem vagyunk gyilkosok! Mi nem akarunk emberi életek elrablói lenni.

—Mi egy új világ köveit raktuk itt le s ez új világ más minden eddigitől. Ez új világ alapja nem lehet emberek, még oly bűnös emberek holtteteme és maltere nem lehet kiontott emberi vér.

—Az igazság, a szabadság, a munka országáért harcoltunk és azt akarjuk, azt fogjuk megteremteni. A bűnösök elveszik büntetésüket. Méltót tetteikhez. De bosszút nem állunk. A mi kezünknek tisztának kell maradni, mocskotalannak, távol a vértől, távol a szennytől és embergyilkolástól.

—Kezeinkben vannak. Számolni fognak hivott bírái előtt, a nép kijelölt bírái előtt, az

emberiség és a történelem Ítélszéke előtt. Vagyonukat megszámlaltatjuk. Évszázadok rablásáért, milliók megnyúzásaért, szabadságharcosaink haláláért, elorzott birtokaikért, árulásaikért felelni fognak. Mindegyikük külön-külön. Azután pedig érje őket a rájuk legsúlyosabb büntetés: dolgozniok kelljen a napi falatért, a kenyérért, az életért.

Az ősz tudós szavaira megenyhültek az öklök.

—Mi is dolgozni akarunk — zúgott föl most a lefegyverzett katonák visszatért hangja. — Haza akarunk menni a miénkhez! Vissza a földhöz, amelytől elszakítottak s ahonnan kaszányákba kényszerítettek bennünket. Mi is gondvertek vagyunk. Leigáztak bennünket, kivették kezünkől az eke szarvát és a kalapácsot s fegyvert erőszakoltak kezünkbe. De testvéreitek vagyunk!

—Úgy van! — állott föl a gondverték egyik vezetője. — Testvéreink vagytok. Éppoly igazottjai a hatalomnak, mint mi. Nemcsak magunkért, értetek is küzdünk. A győzelem a tiétek is, mint ahogy a miénk. Szabadok vagytok, mint mi. A mai naptól mindannyian szabad állam szabad munkásai. Szabad államé, ahol minden ember, aki dolgozni akar, megtalálja munkáját s minden ember, aki dolgozik, megél. A pályaudvarokon várnak benneket a befűtött sinvonatok. Megtérhettek otthonotokba. Vigyétek magatokkal testvéri üdvözlötünket s a szabadság és munka szeretetét. Mert a munka tart meg bennünket, de a szabadság teszi az életet érdemessé.

Százezernyi gondvert ajkáról hangzott föl a kiáltás: a munka megtart, a szabadság élte!

Egy testvér lett a milliónyi tábor. Emberek ölelkeztek, emberek ujjongtak. Megtalálták

egymást, mert nem volt többé, aki mesterségesen elválaszthassa őket.

A néhányezer ember pedig, aki csak órákkal előbb még millióknak zsarnoka, egy ország népének intézményes kifosztója, élet és halál ura volt, most föllélegzett. Életük megmenekült. S e pillanatban tetteik után mit várhattak többet? Holnap, holnap már másról gondolkoznak. Dolgozni, forni kezd bennük apáik, őseik úrhatnám vére. Álmodni fognak a hatalom visszaszerzéséről, a szép idők visszaidézéséről és egy kísérletet sem fognak elmulasztani, hogy azt vissza is szerezzék. Egy nap újra köszörülni kezdik nyúzókéseiket, hogy a gondvertekre vethessék magukat, újra előveszik köteleiket, hogy a nép nyakába vethessék a hurkot. De nem fog sikerülni! Soha többé! Az emberiség felnőtt, az ember emberré növekedett.

XXIII. FEJEZET.

Szabadság, Igazság, Munka.

Mondanivalóm már nem sok van. Az ország levitézlett urai valóiban mégegyszer megkísérelték visszaszerezni hatalmukat. Minthogy belülről a fölszabadult néppel szemben lehetetlen volt sikert elérniök, nem áttalották külföldi országokhoz fordulni, amelyek ellen pedig már a hadjáratot is oly szépen kitervelték, de ahol mégis hasonszőrű társaik tartották kezükben az uralmat, hogy hazájuk elleni hadjáratra bírják őket.

Ezek, félve a szabad ország egyre növekvő erejétől s nem akarva bevárni ennek kiteljesedését, valamint rettegve a gondverték győzelmének népeikre gyakorolt hatásától, hajlandók is voltak segítségükre lenni. Azon a cí-

men, hogy a hadak mezején az ő követeket is érte a bénító sugár, hadseregükkel betörték az országba. Vesztükre!

A három új gép, amelyet közben Yvonn és Tom készített és amelyek a Szabadság, Igazság és Munka büszke neveit viselték, játszva bénította meg seregeiket. E seregek aztán, halálba hajszoló vezéneiktől megfosztva, visszafordultak és ugyanazokkal szövetkeztek, akiket a külügyi vámpír a szomszéd országok: forradalmasítására támogatott. Kivették zsarnokaik kezéből a hatalmat és szabad Jégország mintájára megteremtették a szabadság és munka országait. Egy félév múlva pedig a Jégkontinens népei megalakították a szabad államok testvéri szövetségét.

Még résztvettem Berthnek, Yvonn atyjának, a tébolyda egykori lakójának a szabad állam elnökeivé való megválasztásán és Alin Ter és Yvonn, Tom Orel és Elga Valle egybekelési ünnepén. De ezek után nem tudtam már ellenállni a váagnak, hogy hazámat és drága enyéimet viszontlássam. Haza készülődtem.

Fájó szívvel búcsúztam tőlük, mint amily nehéz szívvel engedtek el engem ők is a bizonytalan útra. Nagyon megszerettem ez országot, amely szinte második hazám lett és sóikat szenvedett népét. De abban a jóleső tudatban indultam útnak, hogy valami csekély mértékben, ha csak a sors kegyes véletlene folytán is, de hozzájárulhattam ahhoz, hogy életük a szabadság, emberszeretet és munika egyenes útján az elérhető legteljesebb emberi boldogság felé haladhasson.

— Egyszer, mondta még a búcsúzásnál Yvonn, ha ön nem keresne föl bennünket többé, fölkerelkedünk gépeinkre és meglátogatjuk hazájában, amelyről oly sok szépet beszélt nekünk.

Szemem szinte könnybelábadt a szavaira. Ezért gyorsan kezet szorítottam velük és fölléjpfem a gépre, amelynek vezetését időköziben teljesen kitanultam. Mégegyszer búcsút intettem és elindítottam a motort. A gép, Yvonn és Tom gépe, a levegőbe emelkedett. Egy körivet írtam le a főváros, az egykori Sátánia fölött, letekintettem mégegyezer a császári palotára, az ördögtemplomokra, a tébolydára, amelyekben most már kórházak és iskolák szolgálták az ember testi és szellemi jóvoltát, elszálltam a hidak fölött, amelyekről már egy ember sem dobta magát a habokba, a kráter fölött, amelynek egykori nyílásán a gondvert előharosok pantheonja emelkedett, még egy búcsúpillantással körülöleltem a várost, aztán elkanyarodtam a határ felé. Átröpültem a már félig lerombolt nagy jégfalat és szálltam, szárnyaltam egyre délnek. Alattam a mérhetetlen hósivatokok.

Másfél napja repültem már. Elhagytam a Jeges-Óceánt és talán Izland magasságában leíhitem, amikor a motor fölmondta a szolgálatot. Le kellett szállnom egy úszó jégmezőre s a jó sorsra bízni életemet. A jégbe egy zászlót tűztem, hogy ha hajóval találkoznék, észrevegyen.

Két napja vitte már a tenger árja a jégmezőt, amidőn újabb szerencsétlenség ért. A jégmező a melegebb égélj alatt olvadni és repedezni kezdett. Egyszerre, amikor a jégmező szélén fürkésztem a távot, nagy rianással megrepedt a jég a gép súlya alatt, kettévált és léggépem mindennel együtt lemerült a tenger mélyébe.

A kétségbeesés szélén állottam. Ruháimon kívül semmim sem volt. Egy falat kenyerem sem. Hát ezért volt minden, kiáltottam föl,

hogy végül nyomorultul itt pusztuljak! Jégország minden ajándéka, minden, amivel oszlódomat elláthattam volna, minden, amivel élményeimet bizonyítani tudtam volna, a tenger martaléka lett. Mint az örült futkostam a jég peremén s már azon voltam, hogy a tengerbe vessem magam.

De családom jutott eszembe. Ha csak pusztá életemet viszem is haza és ha máéit nem is adhatok enyéimnek, mint két karom munkáját, ettől sem szabad őket megfosztanom. Az övéké vagyok, nem a magamé. Ha a sors úgy akarja, hoigy pusztulnom kell, elveszek. De magam nem adom meg magam.

Két napja voltam már a jégen. Schol semmi Köröttem a mérhetetlen óceán. És a jég egyre olvadt. Hajónak nyoma se volt. A kimerültségítői és a gyöngeségtől állni se tudtam már. Letargikusan hanyatlottam a jégre. Még egy nap és elvesztettem eszméletemet is.

Másnap egy svéd hajón éledtem föl. Megláták a lobogót és megmentettek. S most Trellborg felé hajóztunk. Trelliborgban eladtam bundámat s ezen a pénzen utaztam haza. Feleségem, leányom boldogan öleltek köblükre, Később, a viszontlátás izgalmainak csillapodtával feleségeim örömmel újságolta, hogy távolléteimben szükségmunkát kapott s így tartotta fön magát és gyermekünket.

Egy pár nap múlva, amikor kissé összeszedtem magam, elmentem a földrajzi társasághoz, hogy élményeimről beszámoljak. Bizonyítékaim azonban nem voltak és őszintén be kell vallanom, hogy előadásom után egyszerűen bolondnak tartottak. Végül is, ha csak nem akartam, hogy épeszű létemre tébolydába csukjanak, hallgatnom kellett az egész dologról.

Így is, még most is, amikor ismerősökkel találkozom, észreveszem, hogy meglökik egymás karját és valami mosolyogni valót mondanak egymásnak. Hogy mit, nem tudom, csak sejttem.

De azért mégis kimondhatatlanul örülök, hogy végre itthon lehetek. Foglalkozásra is sikerült szert tennem. Nem ugyan mint orvos, de mint hazám konstruktív íróinak díszkiadásait árusító részletügynök.

Ha nem sikerül üzletet csinálnom, ami meg-esik néha, hogy elűzzem rossz hangulatomat, kimegyek a városon túl, lefekszem egy hegy oldalán a pázsitra és elmerengve nézek észak felé. Elgondolkozom boldog Jégországon, lelki szemeim előtt szinte megjelenik a három gépmadár és én boldogan betűzőm sugárzó neveiket:

Szabadság, Igazság. Munka.